

Postavenie sociálneho pracovníka v spoločnosti (Príklady z praxe)

Zborník z odbornej konferencie

Miloslav Hetteš, Milan Schavel, Oľga Škorecová

Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce
sv. Alžbety, n. o., Bratislava

HETTEŠ, M. – SCHAVEL, M. – ŠKORECOVÁ, O. 2013. Postavenie sociálneho pracovníka v spoločnosti. Príklady z praxe. Zborník z odbornej konferencie. Bratislava: VŠZSP sv. Alžbety. 195 s. ISBN 978-80-8132-094-1.

Názov:	Postavenie sociálneho pracovníka v spoločnosti. Príklady z praxe.
Editori:	Miloslav Hetteš, Milan Schavel, Oľga Škorecová Text prešiel jazykovou korektúrou
Recenzenti:	doc. PhDr. ThDr. Andrej Mátel, PhD., mim. prof. (Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety v Bratislave) doc. PaedDr. et PhDr. Pavol Tománek, PhD. (Pedagogická fakulta, Univerzita Komenského v Bratislave)
Vydavateľ:	Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety v Bratislave
Miesto vydania:	Bratislava
Vydanie:	prvé
Rok vydania:	2014
Počet strán:	195
Náklad:	40 kusov
Tlač:	
Typ väzby:	CD-Rom
ISBN	978-80-8132-094-1
EAN	9788081320941

**Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce
Svätej Alžbety, Bratislava, n. o.**

**Katedra sociálnej práce, externá forma štúdia
v spolupráci
s Inštitútom ďalšieho vzdelávania sociálnych pracovníkov**

**POSTAVENIE SOCIÁLNEHO PRACOVNÍKA V
SPOLOČNOSTI
(PRÍKLADY Z PRAXE)**

16. november 2013

Bratislava

Obsah

Správa o činnosti klubu absolventov ALUMNI Vysokej školy zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety v Bratislave (<i>Beáta ÁČOVÁ</i>)	6
Sociálna práca v zdravotníctve na oddelení CPA (<i>Alena GRONDŽÁK PECHOVÁ</i>)	11
Absolvent sociálnej práce v kontakte s jedincami na prahu dospelosti (<i>Peter SLOVÁK</i>)	15
Činnosť sociálneho pracovníka a jej aplikácia v praxi s rómskou rodinou (<i>Dagmar ŠTIAVNICKÁ, Radoslav TÓTH</i>)	22
Práca s manipulujúcim klientom (<i>Michal SEDLÁČEK</i>)	28
Kompetencie sociálneho pracovníka v prevencii sociálno-patologických javov (<i>Ján KOLODZEJ</i>)	37
Postavenie a kompetencie sociálneho pracovníka v domove sociálnych služieb pre osoby s telesným postihnutím (<i>Timea LAŠŠÁKOVÁ</i>)	43
Postavenie sociálneho pracovníka detského domova v spoločnosti (<i>Silvia VADKERTIOVÁ</i>)	51
Pozícia sociálneho pracovníka v HESTII, n. o. (príklad z praxe) (<i>Lucia SVOBODOVÁ</i>)	60
Pozitívny vplyv televízneho spravodajstva a relácií súkromných televízií na profesionalizáciu sociálnej práce (<i>Liana KRČMOVÁ</i>)	66
Požiadavky sestier na úpravu legislatívy v oblasti prepojenia zdravotnej a sociálnej starostlivosti(<i>Mária LÉVYOVÁ</i>)	94
Pôsobenie nízkoprahového centra pre deti a mládež v Stupave (<i>Simona LACHKOVIČOVÁ</i>)	100
Pripravenosť sociálnych pracovníkov na identifikovanie a riešenie násilia v rodine (<i>Veronika MITRENGOVÁ, Alena NOVOTNÁ</i>)	106
Schopnosti študentov sociálnej práce na Katolíckej univerzite využívané pri dobrovoľníckej práci v kresťanských organizáciách (<i>Božena BAHLEDOVÁ, Alena NOVOTNÁ</i>)	117
Sociálna práca s nezamestnanými vo verejnom sektore (<i>Peter CSÓRI, Ľudovít HAJDUK</i>)	126
Sociálna práca vo verejnej správe zameraná na sociálnu prácu v samospráve (<i>Emília ČAVOJSKÁ</i>)	137
Sociálni pracovníci majú svoje práva (<i>Miloslav HETTES</i>)	145

Sociálny pracovník v zariadení sociálnych služieb – príklady z praxe (<i>Ingrid FERENČÍKOVÁ</i>).....	155
Sociálny pracovník a terénna sociálna práca v samospráve (<i>Dušan DEMČÁK</i>)	162
Syndróm vyhorenia ako „ochorenie“ sociálnych pracovníkov (<i>Lucia TOMÁŠKOVÁ</i>)	169
Význam individuálne didaktických a kompenzačných pomôcek pro zrakově hendikepované (<i>Jiří TŮMA, Alena TŮMOVÁ</i>)	177
Význam prepojenia sociálnej a zdravotníckej starostlivosti (<i>Jarmila SONTAGOVÁ, Zuzana NOVOTNÁ, Ivana ARGAYOVÁ</i>)	182
Význam supervízie v práci sociálneho pracovníka (<i>Janka KUFFOVÁ</i>)	188
Záver konferencie (<i>Beáta Áčová</i>)	195
Príloha – poster – Postavenie sociálneho pracovníka v postavení príslušníka hraničnej a cudzineckej polície pri práci s nelegálnymi migrantami (<i>Darina Wyczmándyová, Martina Pavolová, Veronika Mattová, Štefánia Telepjanová</i>)	

Správa o činnosti klubu absolventov ALUMNI Vysokej školy zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety v Bratislave

**Report on the activities of the club ALUMNI
St. Elizabeth University of Health and Social Sciences in Bratislava**

Beáta ÁČOVÁ

Abstrakt

ÁČOVÁ, Beáta: Správa o činnosti klubu absolventov ALUMNI Vysokej školy zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety v Bratislave - Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety v Bratislave. 2013.

Klub absolventov ALUMNI je organizáciou absolventov a podporovateľov Vysokej školy zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety. Zriaďovateľom klubu je škola. Klub sleduje všeobecne prospešné ciele a nie je založený na podnikanie. Je nepolitickým, dobrovoľným a záujmovým zoskupením občanov. Sídlo klubu je VŠZSP sv. Alžbety, Bratislava.

Kľúčové slová

Klub Alumni.Absolventi školy.Podporovatelia školy.Poslanie klubu.Vzájomná spolupráca.Profesionálny rozvoj.Prospešné ciele.

Abstrakt

ÁČOVÁ, Beáta: Report on the activities of the club ALUMNI of College of Health and Social work st. Elizabeth in Bratislava. – St. Elizabeth University of Health and Social Sciences in Bratislava. 2013

ALUMNI Club is an organization of absolvents and supporters of College of Health and Social work st. Elizabeth. Founders of the club is school. Club pursues charitable objects and is not based on business. It is a non-political, voluntary and interest grouping citizens. The headquarters of the club is College of health and Social work st. Elizabeth in Bratislava.

Key words

Alumni club.School graduates.Supporters of the school.The mission team.Mutual cooperation.Professional development.Beneficial goals.

Úvod

Vážený pán rektor, vážení páni prorektori, vážení páni dekaní, ctení zahraniční a domácí hostia, milí kolegovia, absolventi, doktorandi i študenti.

Stretli sme sa tu na akademickej pôde na odbornej konferencii klubu absolventov ALUMNI Vysokej školy zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety. Táto konferencia je venovaná Postaveniu sociálneho pracovníka v spoločnosti. S radosťou som prijala pozvanie na túto odbornú konferenciu, v rámci ktorej mi bola zverená zodpovedná úloha – prezentovať činnosť klubu absolventov ALUMNI.

Na úvod by som vás v krátkosti oboznámila s činnosťou Alumni klubu.

Začiatok činnosti ALUMNI klubu, ako všetci dobre poznáte, bolo 17. novembra roku 2012. Alumni klub je organizáciou absolventov a podporovateľov Vysokej školy zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety. Zriaďovateľom klubu je škola. Klub sleduje všeobecne prospešné ciele a nie je založený na podnikanie. Je nepochitickým, dobrovoľným a záujmovým zoskupením občanov. Sídlo klubu je VŠZSP sv. Alžbety, Bratislava.

Absolventi Vysokej školy zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety podporujú hlavné hodnoty získané na škole ďalším rozvojom, posilňovaním vzájomnej spolupráce, kontaktov a profesionálnym rozvojom.

Dlhodobým zámerom klubu je napomôcť trvalému rozvoju dôstojného života na Slovensku a v zahraničí najmä pomocou zdravotníckeho vysokého školstva, výchovou zdravotníckych pracovníkov, a to najmä v oblasti verejného zdravotníctva a sociálnej práce, ošetrovateľstva, rehabilitácie, laboratórnych vyšetrovacích metód pre domáce, štátne, verejné, súkromné, cirkevné a zahraničné zariadenia a štátne, verejné, súkromné, cirkevné zariadenia sociálnej práce a misie.

Klub pôsobí v duchu kresťanského humanizmu so zameraním na základné princípy kresťanskej zdravotníckej etiky a šíri odkaz sv. Alžbety, bratislavskej rodáčky, slúžiť chorým a chudobným bez rozdielu rasy, národnosti a náboženskej orientácie. Klub napomáha ďalšiemu vzdelávaniu, vedeckej výchove a vedeckému výskumu, ako aj praktickým činnostiam u študentov. Pomáha viesť študentov a učiteľov k zásadám kresťanskej etiky a humanizmu a k zodpovednosti za osud spoločnosti, s odkazom chrániť život od počatia po dôstojnú prirodzenú smrť, a tak naplňovať odkaz sv. Alžbety, veľkej osobnosti zdravotníctva a sociálnej práce.

Činnosť klubu sa zameriava na plnenie svojho poslania najmä pomocou činností, akými sú konferencie absolventov, pomoc mladým absolventom, ďalšie vzdelávanie,

vydávanie časopisov, šírenie informácií, udržiavanie databázy absolventov, pomoc pri výskume, pomoc

pri hľadaní práce, dodržiavanie etiky, oceňovanie najlepších sociálnych pracovníkov a iné činnosti na princípe dobrovoľnosti.

Každá osoba, ktorá dokončila štúdium na Vysokej škole zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety v Bratislave, sa môže stať členom ALUMNI klubu. Každý člen klubu alebo zamestnanec školy sa môže stať čestným členom klubu. Okrem toho čestné členstvo môže byť udelené každému jednotlivcovi, ktorý sa zaslúžil o rozvoj poslania klubu. Každá osoba, ktorá chce aktívne napomáhať pri napĺňaní poslania klubu, sa môže stať pridruženým členom klubu. Členské poplatky zatiaľ nie sú stanovené, tzn. členstvo je zatiaľ bezplatné.

Správna rada má 15 členov. Na výkon úloh klubu si správna rada zvolila pred rokom spomedzi 5 člennú výkonnú radu, ktorá je súčasťou správnej rady. Správna rada je volená spomedzi všetkých riadnych členov klubu. Riaditeľ pre profesijný rozvoj a vzťahy s absolventmi je menovaný školou.

Členovia správnej a výkonnej rady sa mesačne stretávali na riadnych zasadnutiach. Boli 2 x zvolané aj mimoriadne rokovania, s cieľom prerokovať a schváliť Smernicu rektora č. 2 / 2013 o zavedení a používaní interného systému kvality podľa § 87a zákona č. 131 Z. z. o vysokých školách, ktorá nadobudla účinnosť 1. septembra 2013.

Za poskytovanie aktuálnych a primeraných informácií členom klubu pomocou elektronickej pošty, webovej stránky a informačných listov bola zodpovedná správna rada.

Členovia správnej rady boli na rokovaní pripravení a prezentovali relevantné informácie z oblasti svojich kompetencií.

Spoločenský výbor je zodpovedný za návrh a usporadúvanie podujatí, ktoré slúžia poslaniu klubu a spolupracuje s rozvojovým výborom pri usporiadaní podujatí na získavanie zdrojov. Tento výbor plánuje a organizuje rôzne podujatia na udržanie kontaktov a prepojení členov klubu so školou. Spomeniem aspoň niektoré:

Pri príležitosti Svetového dňa sociálnej práce sa v zariadení sociálnych služieb SUBSIDIUM Rožňava, dňa 14.marca 2013 zúčastnili študenti detašovaného zariadenia na canisteterapii, muzikoterapii a vypočuli si prednášku na tému uplatnenia sociálneho pracovníka v zariadení sociálnych služieb.

Členovia Alumni klubu sa zúčastnili taktiež diskusného fóra k Medzinárodnému dňu sociálnej práce a k návrhu globálnej definície sociálnej práce dňa 21.3.2013 na VŠZSP v Bratislave.

Náborový výbor je zodpovedný za pomoc pri získavaní nových členov klubu. Pomáha škole pri získavaní potenciálnych študentov magisterského a vyššieho štúdia. Tento výbor rozvíja povedomie o klube v rámci školy, iných vzdelávacích inštitúcií, v komunite sociálnych pracovníkov, na Slovensku a v zahraničí.

Rozvojový výbor vytvára podmienky na cielené úsilie klubu zamerané na podporu študentov školy zo strany jej absolventov a sympatizantov. Zahrňuje to napríklad získavanie potenciálnych prispievateľov. Spolupracuje so školou s cieľom zabezpečiť využívanie všetkých zdrojov a spolupracuje s verejnými predstaviteľmi s cieľom lepšieho prepojenia s praxou a povedomia o škole.

Výbor pre profesijný rozvoj poskytuje absolventom informácie o možnostiach zvyšovania ich kariéry pomocou ďalšieho vzdelávania, pri dodržiavaní etických štandardov.

Základnú zodpovednosť za plnenie poslania klubu a za jeho aktivity má výkonná rada.

Za plnenie rozhodnutí a príkazov správnej rady a dodržiavania daného poslania klubu som bola zodpovedná ja - ako prezidentka klubu ALUMNI. Pracovala som na vylepšovaní vzťahov so školou a verejnosťou a dohliadala na záležitosti správnej rady.

Záver

Vážení kolegovia, absolventi vysokoškolského štúdia na VŠZSP sv. Alžbety, na záver môjho príhovoru vyjadrujem presvedčenie, že všetci, ktorí sa aktívne podieľajú na činnosti klubu ALUMNI, venujú sa sociálnej práci, pracujú s ohrozenými skupinami ľudí, pomáhajú riešiť problémy ľudí, ktorí ich nedokážu vyriešiť sami, si dávajú za cieľ zlepšiť kvalitu života týchto skupín.

VŠZSP sv. Alžbety pôsobí na Slovensku a v mnohých krajinách sveta viac ako 10 rokov a vychovala veľký počet kvalitných absolventov, ktorí sa výrazne uplatnili v mnohých náročných oblastiach spoločnosti. Združenia absolventov ALUMNI majú významné zastúpenie v mnohých krajinách.

V rámci aktivít ALUMNI programu plánujeme najmä:

- zlepšenie vzájomnej informovanosti,
- spoluprácu pri celoživotnom vzdelávaní,
- zasielanie elektronických informačných bulletinov,
- spoločné organizovanie odborných a spoločenských podujatí,
- ďalšie aktivity, ktoré vyplynú zo vzájomnej potreby.

Vážení prítomní, nech je pre vás táto konferencia prínosom vo vašej ďalšej zodpovednej práci, pri nadväzovaní nových a prehĺbovaní existujúcich kontaktov, výmene skúseností s pedagógmi a odborníkmi, z iných tu prítomných vzdelávacích inštitúcií.

Verím, že atmosféra konferencie, kvalita prítomných osobností a význam informácií, ktoré na konferencii získate, naplnia poslanie VŠZSP sv. Alžbety, ktorým je výchova zdravotníckych a sociálnych pracovníkov pre domáce a zahraničné zdravotnícke, sociálne, humanitárne, charitatívne a misijné aktivity.

Kontakt

PhDr. Beáta Áčová, PhD.

Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce, sv. Alžbety Bratislava

Kontaktná adresa: Námestie 1. mája č. 1, Bratislava

Kontaktný e-mail: beata.acova@gmail.com

Sociálna práca v zdravotníctve na oddelení CPA

Alena GRONDŽÁK PECHOVÁ

Astrakt

Súčasný postavenie zdravotníctva v našej spoločnosti je mimoriadne zložitý a z pohľadu pacienta-klienta v nevyhovujúcom stave. Musím ale poznamenať, že sami ľudia dostávajú zdravotníctvo do takého stavu, zneužívaním rýchlej zdravotníckej pomoci (RZP) na bezdôvodne výjazdy k pacientovi (vidím to každý deň pri výkone svojho povolania), určite mnohí namietnu, že na RZP má právo každý z nás, ale dovoz pacienta s vytknutým členkom, narazeným ramenom atď. nie sú podľa môjho názoru život ohrozujúce stavy. Aj tzv. hodenie starostlivosti o pacienta na ramená nemocníc, namiesto toho aby využívali sociálne služby, ktoré sú samozrejme platené. Návyk ľudí z minulosti mať všetko zadarmo je z môjho pohľadu zneužívanie sociálneho systému.

Kľúčové slová

Klient. Pacient. Zdravotníctvo. Sociálne služby. Sociálny systém.

Úvod

Pojem sociálny prekladáme ako spoločenský, teda týkajúci sa celej spoločnosti. Zdravotná starostlivosť patrí k tzv. pomáhajúcim profesiám a je veľmi úzko spojená so sociálnou prácou. Jej základná charakteristika je pomoc človeka človeku v jeho ťažkej zdravotnej a sociálnej situácii. Je všeobecne známe, že zdravie a sociálne problémy idú ruka v ruku. Keď zdravotný stav neumožňuje človeku plnohodnotne fungovať v spoločnosti, alebo jeho fungovanie je možné len s použitím kompenzačných pomôcok, alebo s využitím sociálnych služieb, stáva sa klientom sociálnej práce a zároveň aj pacientom zdravotníckeho zariadenia.

Človek je vo svojom živote neustále vystavovaný najrozličnejším zmenám a výzvam a prežíva výhry aj sklamania. Ak sa jeho život ubera negatívnym, nežiaducim smerom, musí zaujať nové postoje a hľadať nové riešenia, ktoré sa často nezaobídu bez aktívnej pomoci rodiny, priateľov a blízkeho okolia. Je preto nanajvýš nevyhnuté, aby zdravotnícki pracovníci aj sociálni pracovníci pristupovali ku klientovi-pacientovi zodpovedne a s úctou, ako k citiacej ľudskej bytosti. Prežívanie zdravotného alebo sociálneho problému nie je záležitosťou klienta samotného, ale v značnej miere postihuje hlavne okolie pacienta/klienta.

Základným cieľom sociálnej práce v zdravotníctve je riešiť problémy, ktoré sa pre pacienta a jeho blízkych v danej chvíli javia ako problémové a neriešiteľné. Medicínsky orientovaná sociálna práca je práca s chorými, s členmi ich rodín a s prostredím klienta, do ktorého môžeme zaradiť aj inštitúcie, ktoré sa spolupodieľajú na riešení ťaživej zdravotnej a sociálnej situácie.

V súčasnosti som zamestnaná v nemocnici Bojnice na oddelení centrálneho príjmu. Som vzdelaním kvalifikovaná sociálna pracovníčka a zároveň aj zdravotníčka pracovníčka. Na klienta-pacienta sa pozerám z dvoch uhlov pohľadu a tieto sa od seba častokrát diametrálne líšia. Cez naše príjmové ambulancie prichádza na hospitalizáciu alebo na vyšetrenie každý deň veľký počet pacientov, ktorí sú rôznych vekových skupín, rozdielneho sociálneho statusu, s tými najrôznejšími zdravotnými problémami. Najširšou skupinou pacientov, o ktorej dnes budem hovoriť sú seniori, či už bývajúcí vo svojich príbytkoch, alebo zo zariadení sociálnych služieb. Práve s nimi prichádza sociálna sestra do styku najčastejšie, keďže sám pacient ani jeho príbuzní často nevedia ťaživú zdravotnú a sociálnu situáciu zvládnuť sami, ale musia siahnuť po riešení niektorou zo sociálnych služieb, či už opatrovateľskou, alebo umiestnením v zariadeniach zriadených na tieto účely.

Ako najproblémovjšie vnímam situácie klienta a jeho blízkych po ukončení akútnej liečby, v čase doliečovacieho procesu. Mnohí rodinní príslušníci sú pracovne zaneprázdnení a o chorého člena rodiny sa nemá kto postarať. Som svedkom toho, ako rodiny niekoľkokrát opakovane dovezú pacienta do nemocnice, aj keď tam už nie je zdravotný dôvod na hospitalizáciu, ale skôr je to riešenie sociálnej situácie. Rodiny si neuvedomujú, že nemocnica rieši zdravotné ťažkosti pacienta a mylne sa domnievajú, že starostlivosť o člena rodiny vyriešia tým, že ho v nemocnici odložia. Je to kruté, nezodpovedné, ale, bohužiaľ, pravdivé.

Takýto spôsob im ponúka krátkodobé riešenie, musia však hľadať spôsob ako vyriešiť situáciu do budúcnosti, niekedy až do konca života klienta. Rozpätie sociálnej práce na centrálnych príjmových ambulanciách je široké, častokrát som s klientom a s členmi jeho rodiny skôr ako sociálna sestra, ktorá je v nemocnici zamestnaná, a už vtedy im viem poskytnúť sociálne poradenstvo z oblasti služieb, ktoré by mohli riešiť ich sociálnu situáciu, keďže už počas hospitalizácie pacienta na oddelení môže rodina začať vybavovať náležitosti, ktoré sú potrebné na to, aby služba mohla byť poskytovaná (posúdenie o odkázanosti na sociálnu službu...), ktoré, ako vieme, niekedy trvá zbytočne dlho. Práve sociálne poradenstvo pomáha klientovi vedieť sa správne orientovať v množstve informácií, ktoré majú, ale nevedia

ich správne vyhodnotiť. Prostredníctvom poradenstva klient získa prehľad a dostačujúci rozsah informácií o možnostiach a spôsoboch riešenia nepriaznivej situácie.

Počas rozhovorov s pacientom-klientom je veľmi dôležité počúvať, keďže len rozhovorom vie pracovník získať tie správne informácie, ktoré potrebuje vedieť, aby mohol objektívne posúdiť situáciu u klienta. Cez rozhovor sa vie orientovať vo vzťahoch v rodine a v okolí, vie identifikovať kľúčové osoby v rodinnej schéme pacienta.

Zákony umožňujú zdravotnú starostlivosť predávať aj kupovať. Tým, že občanovi poskytujeme zdravotnú starostlivosť, istým spôsobom mu predávame službu. Je dôležité poznať potreby rizikových skupín obyvateľstva a pomôcť im riešiť situáciu, či už vznikla na základe zdravotných alebo sociálnych dôvodov.

Sociálnu prácu v zdravotníctve podľa liečebného poriadku môže vykonávať len ten pracovník, ktorý má zdravotnícke vzdelanie (lekárska fakulta, stredná zdravotná škola a nie absolvent sociálnej práce príslušných vysokých škôl, čo je, samozrejme, na škodu, pretože len dostatočne vzdelaný sociálny pracovník vie klientovi podať čo najpresnejšie informácie o možnostiach sociálnej pomoci. Dnešné zdravotné sestry, ktoré zastávajú post sociálnej sestry sú dostatočne odborne vzdelané a informované po medicínskej stránke ale mnohokrát sa stáva, že majú malé, alebo žiadne vedomosti a zručnosti v sociálnej oblasti. Jeden múdry človek povedal, že život nemá znamenať degradáciu života, ale jeho naplnenie. V minulosti si vážili starých ľudí pre ich múdrosť a životné skúsenosti a veľmi dôležitá a nenahraditeľná bola ich pomoc pri výchove vnúchat. V dnešnej uponáhľanej dobe a prirýchlom spôsobe života zabúdame na tých, ktorým vďačíme za život a za to čím sme, na lásku s ktorou nás vychovávali, na obete ktoré museli častokrát podstúpiť, aby sme boli šťastní a nepociťovali núdzu a nedostatok.

Vráťme im zo srdca to, čo oni dali nám. Starnutie je prirodzený, proces, ktorý čaká každého z nás.

Kontakt:

Mgr. Alena Grondžák Pechová

oddelenie CPA, Nemocnica Bojnice

Nemocničná 25

Bojnice

Adresa:

Hviezoslavova 224/4

972 41 Koš

email: alapechula@gmail.com

Absolvent sociálnej práce v kontakte s jedincami na prahu dospelosti

Peter SLOVÁK

Abstrakt

Niekoľko rokov trvá diskusia uplatnenia sociálnych pracovníkov v školskom prostredí. Stále si však všímame nedostatok profesionálov v odbore sociálna práca pôsobiacich v kontexte, či nadväznosti na výchovno-vzdelávací proces. Neustále sa sťažujeme, že nie sú vytvorené podmienky na kontinuálne intervenovanie na školách v oblasti riešenia problémového správania dospievajúcich. Náhodné stretnutia, občasné projekty, ktoré riešia problematiku neprimeraného konania adolescentov voči rovesníkom, pedagógom, prípadne iným autoritám, je len veľmi málo z pohľadu vyriešenia, či predchádzania problémom. Chýba osobné stretnutie s kontaktnou osobou, ktorá bude monitorovať jedinca nielen v prostredí školy, ale aj mimo nej v spojitosti najmä s jeho primárnym sociálnym prostredím, či rovesníckymi skupinami.

Kľúčové slová

Dospievajúci. Sociálny pracovník. Sociálne prostredie.

Abstract

It takes several years of discussion the application of social workers in the school environment. Still, however, we notice a lack of professionals in the field of social work in the operating context, and following the educational process. We constantly complain that the circumstances do not allow for continuous intervene in schools in addressing problem behavior of adolescents. Random meetings, occasional projects that address the issue of improper action by adolescents to peers, teachers or other authorities is very little in terms of resolving or preventing problems. Missing a personal meeting with the contact person who will monitor the individual not only at school but also beyond, in connection in particular with its primary social environment, or peer groups.

Keywords

Adolescents. Social worker. Social environment.

Úvod

V súčasnosti sa výrazne prejavuje nedostatok sociálnych pracovníkov, respektíve sociálnych pedagógov na školách. Výrazný nárast latentného alebo zjavného násillia, či agresie, nerešpektovanie primárnych pravidiel výchovno-vzdelávacieho procesu, problémové správanie v interakcii s pedagogickými zamestnancami, prenášanie patologických vzorcov správania v oblasti hrubého správania, bagatelizácia závislostí, či uplatňovanie sily formou

šikanovania, to sú len vybrané problémy, s ktorými by mohol pracovať kontaktný sociálny pracovník, či pedagóg v priestoroch školy. Okrem toho je tu šanca aj pre komunikáciu a rozmer porozumenia s dospelými, ktorí nedokážu vysvetliť svoje zlyhania, potrebujú riešiť problémy prameniace z rodiny, prípadne sú vytesnení z interakcie so svojimi rovesníkmi. Potreba kontaktovať sa s rodinou a riešiť problémy dospelého jedinca sa javia ako významný prvok pri riešení problémov v oblasti výchovy a vzdelávania, ale aj komplexnej psychosociálnej stabilizácie adolescenta.

Vychádzame z predpokladu preventívneho intervenovania sociálneho pracovníka ako počiatočnej aktivity, ktorá je kľúčovým momentom pre ďalšie pôsobenie profesionála z oblasti sociálnej práce v prostredí školy. Vybraný obsah a náplň programov primárnej prevencie je vstupom do osobného priestoru dospelého jedinca a aj z tohto dôvodu je na mieste zahrnúť kľúčové psychologické elementy, ktoré odborník musí poodhaliť pri stretnutí s problémovým jedincom:

1. efektívna komunikácia a vyjadrovanie,
2. vyváženie medzi súťažou a spoluprácou,
3. pestovanie sebavedomia a sebahodnotenia,
4. zapájanie sa do spoločnosti,
5. vytváranie schopností udržiavať vzťahy medzi ľuďmi,
6. konštruktívne zvládanie emócií,
7. vyrovnávanie sa so stresom a úzkosťou,
8. asertivita,
9. kritické a pozitívne myslenie,
10. rozhodovanie,
11. vytyčovanie cieľov,
12. pestovanie pevnej vôle, odolávanie vplyvu ostatných,
13. znižovanie rizika na minimum,
14. riešenie problémov. (Hupková, Liberčanová, 2012).

Slovák naznačuje (In Mátel a kol., 2010, s. 350), že „v profesionálnej podobe to znamená pracovať s dospelými pri riešení konfliktov, osobnú zaangažovanosť do ich života, učiť ich otvorenej komunikácii a nachádzať spoločne zmysel každej záťažovej

situácie. Je predpoklad, že to prinesie zmenu v komunikačných vzorcoch správania sa adolescentov.“

Sociálny pracovník v interakcii s dospelievajúcim potrebuje nevyhnutne niekoľko žiadaných atribútov prístupu odborníka. Začína sa to rozmerom sebadôvery, aktivity a hodnotných záujmov, orientácie na žiaduce správanie, interaktívnym učením, exemplifikačnými modelmi správania a to komplexne v kontinuálnom procese celého školského roka. Odborník by sa mal vyhnúť odstrašovaniu, jednorázovým aktivitám, neustálym prednáškovým formám, náhodnému výberu ďalších odborníkov. Priestor stále vidíme aj vo vytvorení pozície koordinátora nielen preventívnych aktivít, ale aj usmerňovateľa ďalšej kooperácie na úrovni profesionálov v oblasti pomáhajúcich profesií a rovnako rodiny a školského prostredia.

Základnými článkami systému výchovného poradenstva a prevencie priamo na školách sú:

- a) výchovný poradca,
- b) školský psychológ,
- c) školský špeciálny pedagóg,
- d) liečebný pedagóg,
- e) sociálny pedagóg,
- f) koordinátor prevencie. (Schavel, Oláh, 2009, s. 19).

Toto delenie sa zhoduje so štruktúrou poradenských pracovníkov, ktorí pôsobia na slovenských školách najmä v oblasti prevencie. Zaradenie poradenských pracovníkov na školách rozdeľuje podobne aj Pipeková et al. (2006, s. 51), ktorá sem zahŕňa výchovného poradcu, školského metodika prevencie, školského psychológa a školského špeciálneho pedagóga. Poradenský pracovník v rámci výkonu preventívnych aktivít na jednotlivých školách spolupracujú so základnými zložkami systému výchovného poradenstva a prevencie, ktorými sú zariadenia výchovného, psychologického a špeciálno-pedagogického poradenstva a prevencie, ktorých súčasťou je:

- a) Centrum pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie,
- b) Centrum špeciálno-pedagogického poradenstva.

Avšak tu sa nám zdá, že poradenstvo je vhodné, no nie plne postačujúce. Navrhujeme, aby sociálny pracovník bol zároveň sprievodcom pri realizácii aktivít, ktoré sú

dospievajúcemu a jeho rodine odporučené. Jednotlivé zložky systému výchovného poradenstva a prevencie v zmysle zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní sú vzájomne organizačne i obsahovo prepojené a poskytujú služby rodine, škole, školským zariadeniam, zamestnávateľom, orgánom verejnej správy i občianskym združeniam. (Schavel, Oláh, 2009). Nemáme spätnú väzbu, aká je účinnosť a efektivita týchto opatrení. Sú naplnené do dôsledkov, je tu recidíva neprimeraných foriem správania, alebo je splnená len formálna zložka poradenstva? Sociálneho pracovníka vnímame ako animátora poradenského procesu, ako kontaktnú osobu, ktorá dohliada na preventívne aktivity a zároveň úzko komunikuje s rodinou adolescenta.

Opatrenia ochrany detí a mládeže pred negatívnymi javmi sú v zmysle Deklarácie práv dieťaťa a Dohovoru o právach dieťaťa ako medzinárodne platných dokumentov zakotvené rezortom školstva v Pedagogicko-organizačných pokynoch pre školy a sú zapracované v školskom poriadku jednotlivých škôl. Žiaci sa s jednotlivými opatreniami oboznamujú najmä na triednickych hodinách, na vyučovaní občianskej náuky, etickej výchovy a podobne. Programy na prevenciu nepriaznivých sociálnych javov sú v jednotlivých školách rozpracované ďalej v celoročných plánoch preventívnych aktivít škôl, vnútorných poriadkoch škôl, v plánoch predmetových komisií, v plánoch práce koordinátorov prevencie. No zdá sa nám, že tu chýba odborne zdatná osoba prvého kontaktu.

Špecifické postavenie na stredných školách patrí koordinátorom prevencie, ktorí fundovane zastrešujú, koordinujú a usmerňujú aktivity v rámci prevencie. Ich úlohou je v spolupráci s vedením školy vypracovať a realizovať preventívne programy školy a spolupracovať s centrami výchovnej a psychologickkej prevencie, pedagogicko-psychologickými poradňami a inými odbornými zariadeniami rezortu zdravotníctva a sociálnych vecí. Koordinátora prevencie stanoví z okruhu pedagógov riaditeľ strednej školy, ktorý prihliada na jeho dobrovoľný záujem, osobnostné predpoklady a odborné spôsobilosti. (Koordinátor prevencie, 2012).

Nie na všetkých školách je tento status naplnený. Pri výkone preventívnych aktivít by mal však koordinátor spolupracovať a konzultovať s centrom výchovnej a psychologickkej prevencie v mieste pôsobnosti školy tak, aby sa rešpektovali a dodržiavali zásady efektívnej prevencie (preferovať pozitívny a holistický prístup, posilňovať výchovu k zdraviu a zdravému životnému štýlu, primeranému hodnotovému systému, etickým normám, humánnemu cíteniu a preberaniu zodpovednosti za vlastné správanie). (Národná správa, 2007). Toľko oficiálne dokumenty. My by sme si dovolili doplniť samotnú funkciu a jej

výkon o rozmer poradenstva a realizáciu psychoterapeutických aktivít. Koordinátor a realizátor prevencie a poradenstva na škole by mal presne určené úlohy:

- a) plní úlohu školského poradenstva v otázkach prevencie drogových a iných závislostí,
- b) osobitnú pozornosť venuje žiakom zo znevýhodneného sociálneho prostredia, u ktorých je zvýšené riziko vývinu sociálno-negatívnych javov,
- c) zabezpečuje koordináciu prevencie ako integrálnej súčasti výchovno-vzdelávacieho procesu, v rámci aktivít školy poskytuje preventívno-výchovné konzultácie žiakom a ich zákonným zástupcom,
- d) sprostredkúva spojenie školy s preventívnymi, poradenskými a inými odbornými zariadeniami a mimovládnyimi organizáciami zaoberajúcimi sa prevenciou,
- e) koordinuje a metodicky usmerňuje preventívnu protidrogovo-výchovnú a informačnú činnosť pedagogických pracovníkov v škole pri dlhodobom systematickom sledovaní a hodnotení vývinu žiakov ohrozených sociálnou patológiou,
- f) informuje žiakov a rodičov o činnosti preventívnych poradenských a iných odborných zariadení,
- g) vo svojej preventívnej činnosti úzko spolupracuje s výchovným poradcom školy a s príslušným centrom výchovnej a psychologickéj prevencie a pedagogicko-psychologickými poradňami, ktoré poskytujú metodickú pomoc. (Koordinátor prevencie, 2012).

My okrem iného dopĺňame jeho ďalšie úlohy ako mediátora problémových a konfliktných situácií medzi rodičmi a školou, deťmi navzájom. Vo vzťahu k učiteľom v škole by mohol sociálny pracovník napomáhať riešiť sociálno-výchovné situácie začínajúcim učiteľom. Manažérska kompetencia by sa zas odvíjala od schopnosti kooperovať s inými odborníkmi v interdisciplinárnom prístupe riešenia problémov.

Záver

Neustále vidíme nedostatok v aktivitách odborného zamestnanca, ktorý síce informuje, vyhlasuje, oboznamuje a to najčastejšie, ďalšie organizácie, profesionálov. Kde je však priestor na osobné stretnutie s dospelým, jeho rodinou? Chýba nám psychosociálny a spirituálny rozmer pôsobenia na dospelého. Sociálny pracovník na danej pozícii by mal vedieť vypočúť, komunikačne utíšiť problémové nastavenie adolescenta. Preto by sme

navrhovali funkciu koordinátora a zároveň sprostredkovateľa prevencie a poradenstva. Ak by sme to chceli zhrnúť, podieľal by sa na zdokonaľovaní mravných charakterových vlastností dospelávajúceho, jeho pracovných charakterových vlastností, sociálnych charakterových vlastností, ako aj jeho vzťahu k sebe samému. Mnohé konflikty v školskom a mimoškolskom prostredí pramenia z nedostatočného poznania hodnôt u dospelávajúceho jedinca. Konfrontácia s názorovo odlišnými jedincami nezvládajú a práve sprostredkovanie odlišnosti, naučiť ich ovládaniu sa, zabráneniu duševnému zraneniu druhých aj vlastnému poškodeniu, by malo byť prioritou sociálno-výchovného pôsobenia na školách. Sociálny pracovník by bol určite odborne nápomocný a zapadol by do prosociálnej orientácie školy. A nie iba to. Zásadným spôsobom by eliminoval činy pod vplyvom zdeformovaného myslenia dospelávajúceho jedinca, ktorý nie vlastnou vinou stratil rešpekt, úctu a vzťah k trvalým hodnotám.

Zoznam bibliografických odkazov

- [1] HUPKOVÁ, I. – LIBERČANOVÁ, K. 2012. Drogové závislosti a ich prevencia. Trnava : PF Trnavskej univerzity, 2012, 153 s. ISBN 978-80-8082-563-8.
- [2] KOORDINÁTOR PREVENČIE- Koordinátor prevencie sociálno-patologických javov mládeže. [on-line]. [citované 2012-10-28]. Dostupné na internete: <http://www.regionzilina.sk/files/odbory/skolstvo/rok_2012/august/20/koordinator_prevencie_socialno-patologickych_javov_mladeze.doc>.
- [3] NÁRODNÁ SPRÁVA PRE EMCDDA. Stav drogových závislostí a kontrola drog v Slovenskej republike. [on-line]. [citované 2013-10-29]. Dostupné na internete: <www.infodrogy.sk/narodnasprava/index.cfm?module=ActiveWeb&page=WebPage&s=04_03-1>.
- [4] MÁTEL, A. – SCHAVEL, M. – MÜHLPACHR, P. – ROMAN, T. 2010. Aplikovaná etika v sociálnej práci a ďalších pomáhajúcich profesiách. Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie. Bratislava : VŠZSP sv. Alžbety. 2010. 413 s. ISBN 978-80-89271-89-4.
- [5] PIPEKOVÁ, J. et al. 2006. Kapitoly ze speciální pedagogiky. Brno : Paido, 2006. 404 s. ISBN 80-7315-120-0.
- [6] SCHAVEL, M. – OLÁH, M. 2009. Sociálne poradenstvo a komunikácia. Bratislava : VŠZSP sv. Alžbety, 2009. 232 s. ISBN 80-8068-487-1.

Kontakt

PhDr. Peter Slovák, PhD.

VŠZSP sv. Alžbety

Katedra sociálnej práce, Nám.1. mája

Bratislava, Slovakia

dr.slovak@gmail.com

Činnosť sociálneho pracovníka a jej aplikácia v praxi s rómskou rodinou

Dagmar ŠTIAVNICKÁ, Radoslav TÓTH

Abstrakt

V príspevku sa bližšie zameriavame na aktuálnu problematiku našej spoločnosti vo vzťahu k sociálnemu statusu rómskej minority, na vykonávanie profesijnej terénnej sociálnej práce, poukazujeme na riešenia sociálnych problémov mnohopočetných rómskych rodín, na ich životnú úroveň, na ich postoje a bariéry, na vzájomné porozumenie a pochopenie, ako aj na vzťah k majoritnej populácii a na umiestňovanie postihnutých rómskych detí do sociálnej starostlivosti.

Kľúčové slová

Rómska rodina. Sociálny pracovník. Sociálna starostlivosť. Terénna sociálna práca.

Abstract

This paper focuses in more detail on the current problems of our society in relation to the social status of the Roma minority, to perform professional social work field, we highlight the multiple solutions to social problems of Roma families in their living standards, their attitudes and barriers to mutual understanding and comprehension as well as the relationship with the majority population and the Roma placing disabled children in social care.

Keywords

Roma family. Social worker. Social care. Social work.

Úvod

Na Slovensku, členskom štáte Európskej únie, je jedným z najväčších sociálnych problémov integrácia rómskeho etnika do spoločnosti. Rómovia ako etnická menšina majú v sebe úžasný temperament a iskru, ale bez správneho usmernenia ich životov a odstraňovania predsudkov nie je možné zlepšiť ich sociálnu situáciu a, samozrejme, aj s tým súvisiace spoločenské postavenie ako aj zlepšenie kvality ich životov.

Minoritu pokladáme v súčasnej spoločnosti za ohrozenú sociálnu skupinu v dôsledku jej dlhodobu pretrvávajúcej sociálnej situácie. Problematikou rómskej minority je predovšetkým špecifické prežívanie v izolovaných, zaostalých osadách, ktoré sa determinovali minimálne počas celého 20. storočia.

Rodinné prostredie

Napriek značným snahám spoločnosti o riešenie rómskej otázky zostáva väčšina Rómov žiť na nízkej ekonomickej a sociálno-kultúrnej úrovni. Negatívnym dôsledkom súčasnosti sú rómske osídlenia a obytné zoskupenia. Rodinné prostredie často nedáva deťom adekvátne podnety, ktoré by ich dostatočne stimulovali. Mnohopočetnosť rodín, častý alkoholizmus, fajčenie a používanie omamných látok, ako aj vzťahové problémy, napríklad manželská nevera, incest, nezrelá sexualita v nízkom veku, sociálno-patologické javy ako krádeže a úžerníctvo, to všetko sú negatívne vplyvy, ktoré často výrazne vplyvajú na vývin rómskych detí.

Rómska rodina

Rómske etnikum je v podstate rodové a tradične v ňom prevažujú a majú stále rozhodujúcu rolu širšie pokrvné väzby. V rámci týchto väzieb existujú medzi jednotlivými členmi rómskej rodiny úzke vzájomné súvislosti a vzťahy a prejavuje sa u nich výrazná závislosť od tradičného spôsobu života, ktorá vyplýva zo skoršieho rodového usporiadania. (Sekyt, 2003).

Rodina je najzákladnejšou bunkou spoločnosti, v ktorej rozhodovacie právo má väčšinou muž, zabezpečenie chodu domácnosti však prenecháva svojej žene. Rómske deti veľmi nerady odchádzajú od rodičov a to aj v dospelosti, keď si založia vlastné rodiny. Vo všeobecnosti možno povedať, že rómska rodina i v súčasnosti reprezentuje tradičný typ viacgeneračnej rodiny.

Nižšie popisovaná kazuistika sa týka rómskej rodiny z obce na južnom Slovensku, ktorú možno zaradiť k rodinám, ktoré sú sociálne znevýhodnené a zároveň k rodinám, ktoré sa nachádzajú v zložitých životných podmienkach. Medzi príčiny môžeme jednoznačne zaradiť fakt, že rodina je bez príjmu a jej členovia sú ťažko použiteľní pre trh práce práve pre nízku alebo žiadnu úroveň vzdelania a tiež pre úplnú absenciu pracovných návykov.

Spomínaná rodina má viac členov domácnosti. Rodina má životnú situáciu o to ťažšiu, že jeden zo synov – najstarší je postihnutý a rodičia sú zo zložitej a ťažkej situácie bezmocní. Prostredníctvom terénnych sociálnych pracovníkov, na ktorých sa obrátili, sa snažili získať informácie a sociálnu pomoc vo forme umiestnenia ich syna do zariadenia sociálnych služieb.

Matka detí - 34 ročná žena - má ukončené základné vzdelanie, nemá žiadny príjem, snažila sa opätovne si nájsť aspoň brigádnickú činnosť, avšak neúspešne. Na mnohých

miestach sa stretla s odmietnutím a s odôvodnením zamestnávateľov, že pretože je Rómka, tak je pre nich nezaujímavá.

Otec rodiny - muž vo veku 36 rokov, je poberateľom dávky v hmotnej núdzi a tiež príspevku na bývanie ako aj rodinných prídavkov na ostatné maloleté deti. S diskriminačným zmýšľaním niektorých zamestnávateľov sa stretol aj on, v dôsledku čoho sa dlhodobo nevie uplatniť na trhu práce, ani ako brigádnik. Je však faktom, že mnoho Rómov, ktorí pracovať chcú, majú v porovnaní s príslušníkmi majoritnej spoločnosti oveľa menšiu šancu, že si prácu nájdú.

Mentálne postihnutý syn, volajme ho Ján, má 18 rokov a žije v spoločnej domácnosti s rodičmi a ostatnými súrodencami. Syn prejavuje známky častého agresívneho správania, ktoré sa prejavujú formou atakov ako voči rodičom, tak aj voči svojim mladším súrodencom. Často uteká z domu a v niektorých prípadoch, vzhľadom na svoju agresivitu, je pre svoje okolie nebezpečný.

Je rad faktorov, ktoré sa jednoznačne podpisujú na uvedených zmenách jeho správania. Zmeny nálad sa u neho prejavujú nielen nepravidelne, ale aj v nepravidelnom časovom slede.

Rodina žije v starom dome, ktorý pozostáva z 2 izieb a kuchyne. Dom je zariadený veľmi jednoducho a už z prvého dojmu je návšteve jasné, že rodina žije biedne a naozaj veľmi ťažko. Mnohokrát si nemá z čoho zabezpečiť ani základné životné potreby.

Rodičia Jána prišli za terénnymi sociálnymi pracovníkmi s prosbou o pomoc. Ich syn, v poslednom období máva veľmi časté a nekontrolovateľné prejavy atakov a záchvatov agresivity s neovládateľnými prejavmi a ubližuje každému a všetkému, čo mu príde do cesty. Len na ujasnenie treba poznamenať, že jedinci s mentálnym postihom preukazujú navonok silu podstatne väčšej intenzity ako zdraví jedinci.

Rodičia Jána sa prišli popýtať na možnosti riešenia, a ako by sa im dalo v tejto situácii pomôcť, keďže podľa ich tvrdení už svojho syna nezvládajú, pretože spomínané stavy sa stupňujú a majú stále častejšie opakujúcu sa intenzitu.

Na základe doterajších pracovných skúseností sa rodičom ponúkla možnosť pomoci pri umiestnení ich syna do zariadenia sociálnych služieb, kde klientmi sú práve dospelí s rôznym stupňom mentálneho postihnutia. Rodičia, aj keď sú pudovo a emocionálne naviazaní na svojho syna, súhlasili s našou pomocou.

V zariadení sociálnych služieb sa získali informácie o ďalších postupoch riešenia ich zložitej sociálnej situácie. Na základe osobnej návštevy v rodine, ako aj na základe výpovede samotných rodičov Jána, bola spísaná podrobná správa, ktorá bola zaslaná do zariadenia. Samotné sociálne zariadenie vyslalo do rómskej rodiny kompetentných pracovníkov, aby zhodnotili prostredie rodiny a aby sa porozprávali s rodičmi o možnostiach umiestnenia ich syna do nového sociálneho prostredia, ale tiež, aby ich informovali aj o poplatkoch súvisiacich s poskytovaním sociálnej služby a ostatných nákladov súvisiacich s celoročným pobytom v zariadení poskytujúce sociálnu službu.

Na stretnutí rodičia zvážili, že najlepšou cestou pre ich syna Jána bude umiestnenie do zariadenia sociálnych služieb a časť výdavkov bude uhrádzaná z invalidného dôchodku, ktorý je Jánovi priznaný.

Ján po umiestnení do zariadenia musel absolvovať rad odborných vyšetrení a lekárska správa potvrdila vážne poruchy intelektu, na základe ktorých Jánovi mohla byť vhodne nasadená terapia. Podľa výpovede rodičov Ján v rámci svojich koníčkov a záľub inklinoval k fyzickej práci a k práci okolo záhradky.

V zariadení sociálnych služieb sa nachádza niekoľko skupín, každá iného zamerania v počte po 5 až 7 klientov. Klienti sú počas pracovnej terapie zaraďovaní podľa ich záujmov a záľub, pričom každá skupinka má svojho vedúceho. Ján bol zaradený práve do tej skupiny, ktorá sa venuje úprave okolia a obhospodarovaniu ovocného sadu. Ide o činnosti, kde je potrebná nielen šikovnosť, ale aj fyzická námaha, takže Ján tu našiel svoje uplatnenie a energia, ktorej mal na rozdávanie, je využívaná tým správnym smerom a efektívnejšie.

Záver

V našom príspevku sme chceli poukázať na skutočnosť, že každý človek je jedinečný a každý jedinec sa vyrovnáva zo záťažovými situáciami rôzne, ale práve obyvatelia rómskej minority čakajú na pomoc od druhých a na vyriešenie problémov. Samotná pomoc môže byť rôzneho charakteru. Spoločnosť preto môže pomocou sociálnej práce ako špecifickej formy pomoci ochraňovať ľudí v núdzi a riešiť ich problémy. Z tohto dôvodu je nevyhnutná potreba sociálnej práce, pre jej rôznorodosť a komplexnosť sociálnych problémov. (Mačkinová, 2011, s. 141).

Každý ľudský život má jedinečnú, neopakovateľnú a neodhateľnú hodnotu a dôstojnosť, ktorá vyplýva zo samej podstaty „byť človekom“. Hlavným poslaním každého z

nás je byť človekom zodpovedným vo všetkých rovinách – byť zodpovedný k sebe samému, k okolitému svetu a, samozrejme, k tým, ktorí potrebujú našu pomoc.

Ak chceme porozumieť pocitom a prejavom rómskej minority a zlepšiť im kvalitu ich života, je potrebné pochopiť ich osobnosť po všetkých stránkach.

Na Slovensku je jedným z najväčších sociálnych problémov integrácia rómskeho etnika do spoločnosti. Bez správneho usmernenia ich životov a odstraňovania predsudkov nie je možné zlepšiť ich sociálnu situáciu a s tým súvisiace spoločenské postavenie.

Je potrebné zamerať sa na identifikáciu Rómov so svojím národom a jazykom, ale súčasne deti integrovať, aby neboli segregované od majority. (Kriglerová, 2002). Preto veľký dôraz by sa mal klásť na rozvíjanie ich osobnosti ako aj na vedenie dospelých k správne mu ponímaniu životných hodnôt, k zodpovednosti, a to nielen voči sebe, druhým, ale hlavne voči svojej rodine, keďže je to významná cesta k zlepšeniu podmienok ich budúcnosti.

Zoznam bibliografických odkazov

- [1] MAČKINOVÁ, M. 2011. Aktivita denného života. Životný program. Bratislava: SZU, 2011. 150 s. ISBN 978-80-89352-55-5.
- [2] KRIGLEROVÁ, E. 2002. Postoje a aspirácie Rómov vo vzťahu k vzdelávaniu. In: VAŠEČKA, M. (Ed.) 2002. Čačipen pal o Roma. Súhrnná správa o Rómoch na Slovensku, Bratislava: IVO, s. 745- 756. ISBN 80-88935-41-5.
- [3] SEKYT, V. 2003: Romské tradice a jejich konfrontace se současností (Romství jako znevýhodňující faktor) [online] Závěrečná správa projektu výskumu. 30. novembra 2003. [citované 22. 11. 2011] Dostupné na internete: <http://www.socioklub.cz/docs/vyzkum_situace_romske_populace.pdf>
- [4] Zákon NR SR č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov

Kontakt

PhDr. Dagmar Štiavnická, DiS., doktorand na PhD.

VŠZSP sv. Alžbety v Bratislave

810 00 Bratislava, Slovakia

E:mail: stiannickada@gmail.com

PhDr. Radoslav Tóth, DiS., doktorand PhD.

VŠZSP sv. Alžbety – Bratislava

810 00 Bratislava, Slovakia

E:mail: rt8174@gmail.com

Práca s manipulujúcim klientom

Michal SEDLÁČEK

Abstrakt

Práca s manipulujúcim klientom patrí medzi veľmi časté javy v oblasti sociálnej práce. Aby bol pracovník v tejto problematike úspešný, vyžaduje si to určitú ľudskú i profesionálnu skúsenosť, potrebné vedomosti, komunikačné zručnosti, znalosť ľudskej povahy i veľkú dávku trpezlivosti a tolerancie. V príspevku sa budem zaoberať konkrétnymi manipulačnými technikami, ktoré klienti v praxi s väčším či menším úspechom bežne používajú. Môj text vychádza predovšetkým zo skúsenosti z práce s ľuďmi bez domova a obeťami domáceho násillia.

Kľúčové slová

Komunikácia. Manipulácia. Sociálny klient. Sociálny pracovník. Techniky manipulácie. Vzťah.

Abstract

Work with manipulative client is a very common phenomenon in the field of social work. In order to be successful in such a situation the social worker must have certain human and professional experience, certain knowledge, communication skills, the knowledge of human nature and great deal of patience and tolerance. In this article I am dealing with specific manipulation techniques which are commonly used by the clients with smaller or greater degree of success. My text is based primarily on my experience with the work with homeless people and victims of domestic violence.

Key words

Client of social work. Communication. Manipulation. Relationship. Social worker. Techniques of manipulation.

V praxi sociálnej práce sa pomerne často môžeme stretnúť s klientmi, ktorí majú tendenciu nás, sociálnych pracovníkov, ale aj iných klientov manipulovať. Samozrejme, toto tvrdenie platí predovšetkým u tých pracovníkov, ktorí slúžia skupinám klientov, ako sú ľudia bez domova, klienti so závislosťou, nedobrovoľní a nespolupracujúci klienti, alebo aj obeť domáceho násillia.

Takíto klienti predstavujú pre nás nielen určitý problém (resp. ich manipulatívne správanie), ale aj výzvu – výzvu pracovať na svojich komunikačných zručnostiach, rozpoznať lož od pravdy, nenechať sa dotlačiť do kúta a zmanipulovať.

Prvé skúsenosti mladého absolventa

Mladý absolvent vysokej školy prichádza do praxe s určitými ideálmi a predstavami, „nadupaný“ ešte od štátnic mnohými teóriami a metódami. Má pocit, že svojím nasadením dokáže zmeniť celý svet (alebo aspoň jeho polovicu), chce pomáhať a slúžiť. Je to zapálený idealista. A práve stretnutie s klientom, ktorý má tendenciu manipulovať nielen pracovníkom, ale aj svojím okolím, je pre nadšeného mladého pracovníka skutočne „terapiou“ par excellence. Zrazu zistí, že nič z toho, čo sa naučil, nefunguje. Ak sa s touto skutočnosťou nedokáže správnym spôsobom vyrovnáť, veľmi rýchlo nastúpi vyhorenie a skepsa. A ako zo skúsenosti vieme, takýchto klientov je nezanedbateľný počet.

Spomínam si na svoju prvú profesionálnu skúsenosť v tomto smere. Do nášho zariadenia prišla žena, ktorá so slzami v očiach tvrdila, že ju jej druh fyzicky týra. Aj napriek tomu, čo hovorila – a aj napriek jej plaču – som sa nevedel zbaviť vnútorného pocitu, že to, čo uvádza, nie je pravda. Napriek tomu sme jej poskytli v našom dome útočisko (prišla bez detí). Samozrejme, po čase sa ukázalo, že vzťah s druhom pokračuje i naďalej a podobá sa skôr na „taliansku domácnosť“ než krutú realitu domáceho násillia. Obaja partneri si navzájom ubližovali (hádky, obojstranné fyzické ataky, nevera), no i napriek tomu neskôr, po odchode klientky zo zariadenia, spolu splodili dieťa. Klientka mala dcéru z predchádzajúceho vzťahu, ktorá však žila so svojím otcom pomerne ďaleko. Neskôr táto dcéra ťažko ochorela, čo klientka veľmi zle znášala. Snažili sme sa jej pomôcť a podržať ju, ako sme len vedeli. Bohužiaľ, dcéra napokon chorobe podľahla. Bolo to veľmi ťažké obdobie, klientka bola na tom psychicky veľmi zle, niekoľko razy sme jej museli privolať aj rýchlu zdravotnú pomoc.

Napokon však klientka musela naše zariadenie opustiť, keďže svojím správaním porušovala domáci poriadok zariadenia a mala neuhradené poplatky za poskytované služby za niekoľko mesiacov. Zostala však v meste, kde naďalej žila so svojím druhom (v tom čase už bola tehotná). Aké veľké však bolo naše prekvapenie, keď sme zistili, že jej zosnulá dcéra je živá a zdravá a matku navštevuje! Pointa príbehu? Klientka si bola vedomá svojich dlžôb voči zariadeniu (neustále sľubovala, že dlh splatí, ale reálne pre to nič nerobila) i toho, že je neustále zapojená do konfliktov s inými klientkami. Zomretá dcéra vyvolala súcit, porozumenie a empatiu. Dokonca jej bola zo strany nášho zariadenia požičaná nižšia hotovosť na pohreb i smútočné oblečenie. A naša chyba? Nevypýtali sme si kópiu úmrtného listu na založenie do spisu...

Samozrejme, tento zážitok je extrém. Vymyslieť si smrť vlastnej dcéry len preto, aby klientka nemusela uhrádzať poskytované služby, siaha ďaleko za hranice ľudskej fantázie a

nestretlo sa to s pochopením ani u iných matiek v zariadení, ktoré samy nie sú práve vzorom cností.

Manipulácia

Manipulácia a lož bývajú však bežnou súčasťou repertoáru schopností mnohých našich klientov. Schavel (2010, s. 62) definuje manipulatívneho klienta ako niekoho, kto „má tendenciu vyriešiť problém vo svoj prospech nečistými prostriedkami.“ Ďalej poukazuje aj na fakt, že títo klienti sa snažia robiť lepšími, než sú. Tento pohľad veľmi trefne charakterizuje motiváciu a konanie klienta – manipulátora: sleduje svoje ciele, pričom zavádza a klame.

Manipulácia sprevádza ľudstvo celou jeho históriou. Využíva sa v medziľudských vzťahoch, v mocenských hrách, v biznise a v politike, ale aj v náboženstve. Pre mnohých ľudí sa však stáva dominantnou charakterovou črtou.

„Manipulácia je metódou ovplyvňovania. Vedľa persúázie a propagandy predstavuje jeden zo základných postupov tohto druhu pôsobenia. Konanie, ktoré spočíva v cielenom ovplyvňovaní iných osôb alebo skupín ľudí, môže mať rôznu podobu. Každé takéto konanie, nezávisle na jeho podobe, je formou nátlaku. Rozdiel spočíva iba v jeho metódach, prostriedkoch a následkoch.“ (Wróbel, 2008, s. 80).

Najčastejšie manipulatívne techniky našich klientov

Repertoár manipulatívnych techník je veľmi široký a nie je možné ich v tomto príspevku spomenúť všetky. Preto vyberiem tie najčastejšie, s ktorými som sa stretol v praxi. Názov techník, ktorý je uvedený v zátvorke, pochádza od autorov Edmüllera a Wilhelma (2011), ktorí sa problematikou manipulácie zaoberajú v rovine vzťahov a biznisu.

Úplne najčastejšou formou manipulácie, s ktorou sa stretávame, je vedomé zavádzanie pracovníka, uvádzanie lží a poloprávd, pričom platí staré pravidlo, že lož sa odhaľuje ľahšie než polopravda. Do zariadenia prichádza nový klient; zo svojej minulosti uvádza len niektoré skutočnosti, ktoré uzná za vhodné, iné obdobia života prechádza mlčaním, resp. nejakou historkou, ktorá často nemá ani najzákladnejšiu logiku príčin a následkov (čo, samozrejme, súvisí aj s klientovou inteligenciou). Na otázku, prečo nepoberá dávky, na ktoré má nárok, odpovedá, že za to môže úradníčka, ktorá si naňho zasadla a odmieta mu pomôcť. Na otázku, prečo musel opustiť predchádzajúce zariadenie, odpovedá v rovnakom duchu: sociálni pracovníci sa tam k nemu správali nespravodlivo, režim zariadenia pripomínal skôr

„koncentrák“ než sociálnu inštitúciu, krivdili mu, alebo mu nejako ublížili. Pri zisťovaní, či klient má nejaké nevysporiadané finančné záväzky z minulosti, odpovedá negatívne – až do momentu, keď sa ozve exekútor, aby mu zablokoval účet, alebo začne túto otázku riešiť súd.

Zdá sa, že jedinou možnou obranou je neustále overovanie si faktov, a to komunikáciou práve s tými osobami, ktoré klient uvádza ako tých, ktorí mu škodili (s pracovníkmi obecných a mestských úradov, úradov práce, zamestnancami zariadení sociálnych služieb), príp. inými osobami, ktoré sú do klientovho problému zahrnuté a ktoré sa ho dotýkajú. Dôležitou súčasťou je tiež poznanie legislatívy a úradných postupov, všeobecný rozhľad o sociálnej oblasti. Platí jednoduchá zásada: ak je to možné, všetko treba overiť.

Určitou pomocou nám môžu byť aj poznatky z forenznnej psychológie, ktorá sa zaoberá okrem iného aj problematikou odhaľovania lži vo výpovediach účastníkov trestného konania (analýza výpovede, neverbálna a paraverbálna zložka komunikácie, indikátory klamstva a pod.). Bohužiaľ, je to natoľko široká téma, že jej spracovanie v niekoľkých odsekoch tohto príspevku nie je možné, no rád by som v tomto smere odporúčal do pozornosti odborné práce Čírtkovej (2009), Kubíka (2012) či Vrija (2008). Každopádne, mnohé poznatky tejto disciplíny možno aplikovať aj do sociálnej práce.

Inou bežnou formou manipulácie je obviňovanie, v našich podmienkach často z rasizmu, a to predovšetkým u rómskych klientov. Je až zarážajúce, akou veľmi silnou zbraňou sa môže stať. Spúšťačom takéhoto konania pritom zďaleka nie je skutočný rasizmus ani národnostná otázka – môže ním byť i taká elementárna vec ako vyžadovanie dodržiavania domáceho poriadku zariadenia (že si klient po sebe/svojich deťoch uprace neporiadok atď.). Práve Rómovia reagujú na veci, ktoré vnímajú pre nich ako nespravodlivé, veľmi temperamentne a emocionálne, a ak majú v danom mieste pobytu aj sociálne väzby, môžu pristúpiť k zastrašovaniu širšou rodinou.

Do manipulácie môžeme zaradiť aj vyhrážanie a zastrašovanie (Edmüller a Wilhelm túto techniku nazývajú emocionálnymi apelmi na obavy), a to v jeho najrozmanitejších podobách – od zastrašovania známostami („ten a ten si to s vami potom vybaví...“, „môj bratanec je policajt, to uvidíte...“), cez ohováranie a zhadzovanie pracovníka u iných klientov alebo mimo zariadenia, až po žalovanie na miestnom úrade, primátorovi, napísaním ombudsmanovi, privolaním TV Markíza alebo JOJ (aspoň z mojej skúsenosti sa klienti vyhrážali práve týmito dvoma televíziami). V najhoršom prípade ide o vyhrážanie sa fyzickým napadnutím (často pod vplyvom alkoholu či inej látky). Tieto vyhrážky môžu byť priame, ale môžu byť vyslovené i v náznakoch.

Ďalšou kategóriou manipulácie je citové vydieranie (emocionálne apely), často spojené so snahou v pracovníkovi vyvolať súcit (apely na súcit) alebo zlé svedomie (pasca zlého svedomia). Typickým príkladom môže byť klientka – žena, ktorá nevie hospodáriť s peniazmi, mŕňa ich na vyslovené zbytočnosti, následne nemá peniaze na stravu a základné prežitie. Príde tak za pracovníkom a oznámi mu, že deti sú hladné, „nech s tým niečo urobí“. Ak pracovník odmietne, začne apelovať na jeho súcit, svedomie, ľudskosť, snaží sa v ňom vyvolať pocity viny, ak nebude riešiť jej problém. Skutočnosť, že si tento problém zavinila celkom sama, a že práve ona je zodpovedná za svoje deti a to, aby mali čo jesť, pre ňu nehrá žiadnu úlohu. Táto taktika platí najmä na tých sociálnych pracovníkov, ktorí uprednostňujú nedirektívny, ľudský a partnerský prístup. Klient môže pracovníka zároveň „testovať“, do akej miery sa vie jeho tlaku poddať.

Uhýbanie nastupuje vtedy, ak sa klient chce vyhnúť riešeniu nejakej problematickej oblasti (otváranie iných tém a úhybné manévry). Klient začne otvárať iné témy, zabieha do nich, odmieta sa vrátiť k pôvodnému problému, alebo začne obviňovať za svoje problémy iných a ohovárať ich. V určitých situáciách môže zámerne zabiehať do detailov, až sa pracovník v celej situácii začne postupne strácať (tzv. taktika rozmelňovania) a stráca tak zo zreteľa pôvodný problém. Základným princípom tejto manipulácie je zmena (podsunutie inej) témy, ktorá prekryje tému pre klienta nepríjemnú.

Populárnou manipuláciou je aj zaliečanie sa (u Edmüllera a Wilhelma možno nájsť určitú paralelu v triku so zrkadlením a potvrdzovaním). Klient s pracovníkom navonok so všetkým súhlasí, potvrdzuje všetko, čo si pracovník myslí a čo hovorí, predstiera spoluprácu a aktívny záujem o pracovníkove návrhy, schvaľuje každý pracovníkov nápad a vychvaľuje jeho prístup a schopnosti („Vy ste tu ten najlepší sociálny pracovník, keby boli ostatní ako vy...“). Klient sa často tvári, že je iný a lepší, než v skutočnosti je (v prítomnosti pracovníka napríklad nepoužíva hrubé výrazy, hoci inak tvoria úplne bežnú súčasť jeho vyjadrovania).

Kupovanie pracovníka, preukazovanie láskavostí (pasca vzájomnosti). Klient sa snaží si pracovníka zaviazat' rôznymi maličkosťami, pozornosťami, ba v niektorých prípadoch, čo je vzhľadom na finančnú situáciu klientov až nepochopiteľné, aj priamym úplatkom („Veď ja to nechcem zadarmo.“) Nosným princípom tejto techniky je „ja tebe, ty mne“. U niektorých klientov je badať snahu stať sa pre pracovníka nenahraditeľným (napríklad v rezidenčných sociálnych službách môže klient vytvárať dojem, že len on jediný je skutočne kompetentný, zodpovedný a spoľahlivý, komu možno dôverovať a zveriť mu nejakú konkrétnu zodpovednosť – napr. pranie bielizne pre klientov a pod.).

Ďalšou technikou manipulácie je donášanie či žalovanie. Klienti túto techniku používajú najmä u tých pracovníkov, ktorí majú sami tendenciu robiť „politiku“, majú sklony k určitým mocenským hrám, alebo niekedy môžu otvorene i skryto zneužívať moc, ktorú nad klientom majú. Klient si žalovaním na iných klientov snaží vytvoriť u pracovníka pevnú pozíciu, získať možné výhody, vytvoriť spojenectvo a obojstranne výhodný vzťah „informácie za výhody“. Toto svoje postavenie môže pred ostatnými klientmi skrývať, alebo sa im aj verejne chváliť, čím navonok deklaruje svoju prepojenosť s pracovníkom a svoju nedotknuteľnosť (napr. v kolektíve žien – klientiek).

Špeciálnym druhom manipulácie je manipulácia cez náboženské cítenie pracovníka. Mnohí ľudia na okraji spoločnosti jednoducho vedia, že veriaci ľudia majú sklony a najmä cítia povinnosť pomáhať iným, pretože im to prikazuje viera (preto možno pri kostoloch vidieť žobrákov, mnohí ľudia bez domova si chodia na fary po jedlo a pod.). Klientovi je v podstate celkom jedno, v čo pracovník verí, kľúčovým prvkom je vytvorenie sympatií (vytvorenie dojmu, že sa klient snaží zmeniť svoj život, začať inak, že hľadá odpovede na svoje životné otázky). Klient začne chodiť do kostola tak, aby sa o tom pracovník dozvedel (resp. ho tam priamo videl), začne sa navonok nábožensky prejavovať, komunikuje s pracovníkom na témy viery. Dúfa tak v to, že pracovník vzhľadom na tie okolnosti bude ku klientovi zhovievavejší, bude ho viac podporovať alebo viac konať v jeho prospech.

Niekoľko základných zásad pre prácu s manipulatívnym klientom

Pri práci s manipulatívnym klientom je vhodné mať na pamäti niekoľko jednoduchých zásad:

- 1) Sociálny pracovník by mal zostať vecný a spravodlivý, nenechať sa strhnúť k tomu, aby vo vzťahu k manipulujúcemu klientovi používal jeho vlastné zbrane. Mal by držať komunikáciu a vzťah s klientom vo vecnej rovine, zrozumiteľne, jasne a korektne argumentovať, pýtať sa a počúvať. Prejavovať sa ako kooperatívny partner.
- 2) Aj napriek manipulátorovej snahe si zachovať nadhľad a pokoj, nebrať manipuláciu zo strany klienta osobne, naučiť sa s touto skutočnosťou žiť a prijať ju ako súčasť svojej práce.
- 3) Pracovník by nemal klientovi odplácať jeho mincou, nemal by reagovať kauzálne, ani sa manipulácii podvoliť, keď má pocit, že situáciu nevie riešiť.

- 4) Sledovať cieľ: pracovník by mal byť iniciátorom vzťahu, sledovať neustále jeho cieľ, byť vytrvalý a nenechať sa vyviesť z miery. To zároveň obsahuje možnosť spoluprácu s manipulujúcim klientom ukončiť.
- 5) Pracovník by nemal generalizovať, ale sústrediť sa na konkrétne správanie – vstupovať do vzťahu a komunikácie bez predsudkov, ktoré by mohli vzťah blokovať a ovplyvniť pracovníkov úsudok.
- 6) A napokon by pracovník vždy mal vytvárať priestor na dohodu: ponúknuť možnosť vecného rozhovoru, viesť klienta k rozhodnutiu a konaniu. (porov. Edmüller, Wilhelm, 2010).

Sociálny pracovník by si mal byť vedomý možnosti, že sa klienti budú snažiť ním manipulovať. Niektoré formy manipulácie sú veľmi zjavné a priamočiare (často aj vďaka tomu, že niektorí klienti nie sú natoľko inteligentní, aby dokázali manipulovať skryto), pri iných existuje veľké nebezpečenstvo, že ich pracovník prehliadne (najmä tie, ktoré stavajú na ľudskej samolúbošti – napríklad zaliečanie).

Jednou z možností, ako situáciu riešiť, je priama konfrontácia klienta. Otvorené pomenovanie manipulácie, jej vplyvu, klientovho konania dokáže mnohých manipulátorov veľmi zneistiť (iní to, samozrejme, poprú, alebo si svojho konania už ani nie sú vedomí – zžili sa s takýmto myslením a správaním natoľko, že stratili schopnosť rozlišovať dobré od zlého).

Ignorácia manipulácie a pokračovanie v rozhovore patria medzi najzdržanlivejšie možnosti reakcie. Pracovník tak na manipuláciu nepristane, no klientovi vyšle určitý varovný signál bez toho, aby ho strápnil. Inou možno technikou je preskakujúca platňa, ktorá je veľmi dobre známa. Poslednou možnosťou je vystúpenie zo situácie, teda ukončenie spolupráce. (Thiele, 2010). Podobne, ako je to u manipulácie, aj možných reakcií je celá paleta.

Záver

Manipulácia má, samozrejme, oveľa viac podôb a foriem, než bolo možné v tomto príspevku spomenúť. Vzhľadom na efektívny výkon našej profesie je nutné tieto techniky poznať, byť si ich vedomý a vedieť sa voči nim brániť. To vyžaduje neustále rozvíjanie pracovníkových zručností a kompetencií v oblasti ľudskej psychiky, komunikácie, vyjednávania, atď. Veľmi podstatným faktorom je aj vlastná pracovníkova skúsenosť.

Zoznam použitej literatúry

- ČÍRTKOVÁ, L. 2009. Forenzní psychologie. 2 vyd. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009. 439 s. ISBN 978-80-7380-213-4
- EDMÜLLER, A. – WILHELM, T. 2010. 27 manipulativních technik. Praha : Grada Publishing, a. s., 2010. 192 s. ISBN 978-80-247-3300-5
- KUBÍK, O. 2012. Investigatívna psychológia. Bratislava : Eurokódex, 2012. 384 s. ISBN: 978-80-89447-75-6
- EDMÜLLER, A. – WILHELM, T. 2011. Velká kniha manipulativních technik. Praha : Grada Publishing, a. s., 2011. 272 s. ISBN 978-80-247-3778-2
- SCHAVEL, M. 2010. Sociálna prevencia. Bratislava : VŠZSP sv. Alžbety, 2010. 267 s. ISBN 978-80-892-7122-1
- THIELE, A. 2010. Jak na „špinavé“ triky a útoky v komunikaci. Úspěšná argumentace ve stresu. Praha : Grada Publishing, a. s., 2010. 240 s. ISBN 978-80-247-3310-4
- TOMÁNEK, P. 2008. Antropo-kultivačná dimenzia náboženstva (religiozita a náboženstvo ako zdroj ľudského učenia). In *Aktuálne otázky pedagogiky a psychológie III.* (Ed. Ďuricová, L.) Banská Bystrica : UMB, 2008. s. 289-296. ISBN 978-80-8083-553-8.
- TOMÁNEK, P. 2012. *Spoločenstvo a jeho význam vo Farnosti Bratislava – Prievoz.* Ružomberok : Verbum, 2012. 89 s. ISBN 978-80-8084-855-2.
- TOMÁNEK, P. 2012. Nové „vizio“ rodiny na Slovensku. In *Journal of modern science.* Józefów: Wyższa Szkoła Gospodarki Euroregionalnej. s. 47-76. ISSN 1734-2031.
- TOMÁNEK, P. 2013. *Andragogika – teoretické východiská.* Brno : Tribun EU, 75 s. ISBN 978-80-263-0348-0.
- TOMÁNEK, P. 2014. Osobnosť seniora a kvalita jeho života v rodine a spoločnosti. In *Edukacja ku przyszłości – wyzwania i zaniechania.* Siedlce. 5.-6.6.2014. Poľsko. s. 337-355. ISBN 978-83-62160-22-8.
- VRIJ, A. 2008. Detecting Lies and Deceit – Pitfalls and Opportunities. Chichester : John Wiley & Sons Ltd., 2008. 488 s. ISBN 978-0-470-51624-9
- WRÓBEL, A. 2008. Výchova a manipulace. Praha : Grada Publishing, a. s., 2008. 200 s. ISBN 978-80-247-2337-2

Kontakt

PhDr. Michal Sedláček

Križovatky, n. o.

Záhradná 3, Skalica

E-mail: michal.sedlacek@gmail.com

Kompetencie sociálneho pracovníka v prevencii sociálno-patologických javov

Ján KOLODZEJ

Abstrakt

KOLODZEJ, Ján: Kompetencie sociálneho pracovníka v prevencii sociálno-patologických javov. Príspevok je obsahovo zameraný na kompetencie sociálneho pracovníka v sociálnej prevencii. Cieľom sociálnej prevencie je predchádzať vzniku sociálno-patologických javov. Primárna prevencia predstavuje celospoločenské pôsobenie, ide najmä o motiváciu k pozitívnej zmene správania a osvojovanie hodnôt akceptovaných spoločnosťou. Súčasťou príspevku je aj charakteristika osobnosti sociálneho pracovníka.

Kľúčové slová

Sociálna práca. Sociálna prevencia. Sociálny pracovník a jeho kompetencie.

Abstract

KOLODZEJ, Ján: Social worker's scope of practice in prevention of socio-pathological phenomena The article's content is focused on a social worker's scope of practice concerning social prevention. Social prevention aims to prevent the rise and development of socio-pathological phenomena. Primary prevention represents a universal action, it consists above all in motivation to a positive change in behaviour and adopting the values accepted by the society. The contribution includes also the characteristics of a social worker's personality.

Key words

Social work. Social prevention. Social worker and his scope of practice.

Hlavným cieľom sociálnej prevencie je predchádzanie problémom a negatívnym sociálno-patologickým javom v spoločnosti, zabraňovanie ich prehlbovaniu a opakovaniu, ďalej vytváranie priaznivých spoločenských podmienok a sociálna integrácia. Cieľom môjho príspevku je poukázať na kompetencie sociálneho pracovníka v prevencii sociálno-patologických javov.

Sociálna prevencia v sociálnej práci

Východiská sociálnej práce ako vednej disciplíny tvoria teoretické poznatky mnohých spoločenských vied. Sociálna práca, jej obsah a metódy sa vyvíjali v jednotlivých krajinách podľa špecifických potrieb sociálnej starostlivosti a sociálnej politiky.

Strieženec definuje sociálnu prácu nasledovne: „Sociálna práca je odborná disciplína, ktorá špeciálnymi pracovnými metódami zaisťuje sociálnu starostlivosť o človeka na profesionálnom základe. Vychádza zo systému poznatkov mnohých spoločenských vied (psychológie, sociológie, filozofie, etiky, pedagogiky, lekárskeho, právneho a ekonomického vied) a aplikuje vedecké poznatky do praktickej činnosti. Zaoberá sa optimálnym fungovaním sociálnych inštitúcií zameraných na starostlivosť, zabezpečenie a pomoc jednotlivcom, skupinám alebo komunitám.“ (Oláh - Schavel, 2006, s. 40-41)

Sociálna prevencia je neoddeliteľnou súčasťou praktickej sociálnej práce, uplatňuje sa predovšetkým v sociálnej sfére. Po prvýkrát bola vymedzená v zákone o sociálnej pomoci zákon NR SR č. 195/1998 Z. z. o sociálnej pomoci. Týmto sa sociálna prevencia stala neoddeliteľnou súčasťou sociálnej práce a legislatívne sa vymedzili povinnosti a možnosti orgánov miestnej štátnej správy a samosprávy.

Základným cieľom sociálnej prevencie je predchádzať, zamedziť alebo minimalizovať prezentované problémy, poruchy alebo javy. Jednotlivé ciele prevencie sú formulované v závislosti od problému, poruchy alebo javu, ktorým sa prevencia zaoberá, od úrovne, v ktorej sa prevencia realizuje, od samotných nositeľov preventívnych aktivít a subjektov, ktoré sa na realizácii podieľajú.

Ciele sociálnej prevencie:

1. predchádzať stavom nepriaznivej situácie, hmotnej núdze, nepriaznivým sociálnym udalostiam,
2. eliminovať a zabráňovať vzniku a šíreniu sociálno-patologických javov,
3. poskytovať účinnú pomoc pri výskyte porúch psychického, fyzického a sociálneho vývinu,
4. zabráňovať zhoršovaniu týchto porúch, ich recidívam, odstraňovať dôsledky sociálno-patologického vývinu,
5. špecifickým cieľom sociálnej prevencie je poradenské, výchovné a nápravné resocializačné pôsobenie na sociálne skupiny a jednotlivcov, ktorí sú latentne či rizikovo

ohrození sociálno-patologickými javmi, s osobitným zreteľom na deti a mládež s poruchami správania.

Základné úrovne sociálnej prevencie

Rozlišujeme tri základné úrovne prevencie:

1. Primárna prevencia.
2. Sekundárna prevencia.
3. Terciárna prevencia.

Primárnu prevenciu predstavuje celospoločenské pôsobenie, zamerané na celú verejnosť. Ide o intervenciu ešte predtým, ako sa objaví nejaký problém, teda skôr, ako sa narušia vonkajšie vzťahy alebo vnútorná rovnováha duševného alebo somatického zdravia. Jej úlohou je eliminácia potenciálnych príčin spúšťajúcich komplex zdravotných, sociálnych alebo kriminogénnych faktorov. Základným princípom je rozvíjanie vedomostí a pestovanie zdravého životného štýlu. Ide najmä o motiváciu k pozitívnej zmene správania a k preferovaniu hodnôt, postojov a princípov akceptovaných spoločnosťou. Ondrejkoovič optimálnu stratégiu vidí „v posilňovaní a podpore pozitívnych podmienok spoločenského systému, osobitne morálky, právneho systému, výchovno-vzdelávacieho systému a socializácie, osvojovanie si sociálnych rol, noriem a hodnôt spoločnosti.“ (Ondrejkoovič, 2009, s. 283)

Sekundárna prevencia sa zameriava na identifikovanie problémov jednotlivcov alebo skupín. Je určená priamo ohrozeným jednotlivcom alebo rizikovým skupinám. Po ich vytypovaní na základe skríningu sa na ne cielene pôsobí tak, aby sa riziko vzniku ohrozenia znížilo na minimum. Má zabrániť vzniku alebo prehĺbovaniu porúch sociálneho a psychického vývinu. Dôležité je zachytenie už vzniknutých porúch a problémov a ich eliminovanie v počiatočnom štádiu u dospelých aj u detí. Včasnou intervenciou sa tak môže zabezpečiť priaznivá prognóza negatívnych javov. Do riešenia problémov sa zapájajú aj špecializované odborné terapeutické alebo poradenské subjekty.

Terciárna prevencia má predchádzať zhoršovaniu stavu už vzniknutých problémov a porúch a zabrániť recidívam. Cieľom terciárnej prevencie je resocializácia a integrácia jedincov do spoločnosti. Zakladáme ju na pomoci, nie represii, ale na prevýchove a resocializácii, terapii a práci s rodinami. Spravidla býva realizovaná v zdravotníckych, sociálnych alebo školských inštitúciách.

Kompetencie sociálneho pracovníka v prevencii sociálno-patologických javov

V súvislosti s profesiou sociálneho pracovníka je potrebné vymedziť jeho profesionálne kompetencie. Sociálnych pracovníkov očakávajú úlohy, ktoré sú spravidla veľmi komplexné z pohľadu individuálnej životnej a sociálnej situácie klientov a daných spoločenských súvislostí. Pri ich realizácii sociálny pracovník často naráža na rôzne prekážky vznikajúce z individuálnej a sociálnej situácie klienta, z inštitucionálnych podmienok, právnych predpisov, z nedostatku prostriedkov a aktuálneho vývoja sociálnej práce. Sociálny pracovník by mal pri výkone svojej práce byť schopný:

- ☐ chápať individuálnu a sociálnu situáciu a problémy v ich súvislostiach a rozpoznať úlohy, ktoré z toho vyplývajú,
- ☐ orientovať sa v príslušných právnych vzťahoch a vyvodiť z toho následky v rámci vývoja pracovných cieľov a voľby primeraných prostriedkov a techník,
- ☐ oboznámiť sa s cieľmi, funkciami, štruktúrami a spôsobom práce organizácií a inštitúcií ponúkajúcich sociálne služby,
- ☐ vyvíjať kooperatívne pracovné procesy s klientmi, zástupcami iných profesií a dobrovoľníkmi.

Levická uvádza, že: „Kompetencie v sociálnej práci sú chápané ako schopnosť napĺňať požiadavky, ktoré sú kladené na profesiu sociálna práca.“(Oláh - Schavel, 2006, s. 63)

Autorka uvádza tieto kompetencie:

- ☐ schopnosť komunikovať a kooperovať,
- ☐ schopnosť iniciovať klienta k spolupráci,
- ☐ podporovať klienta a viesť ho k samostatnosti,
- ☐ zasahovať a poskytovať služby.

Zároveň táto autorka objasňuje profesionálne kompetencie:

1. nástrojová kompetencia – schopnosť ovládať metódy a techniky,
2. reflexívna kompetencia – tréning profesionálnych zručností spojený so sebareflexiou a s reflexiou všetkých zúčastnených,
3. sociálna kompetencia – schopnosť porozumieť vzniku sociálnych situácií, identifikovať sociálne súvislosti, orientovať sa v spleti systémov vytváraných sociálnymi rolami, ktoré sa navzájom prelínajú.

Profesionálna kompetencia – je spojením všetkých predchádzajúcich kompetencií.

Rozvíjanie uvedených kompetencií spája autorka s neustálym odborným rastom každého pracovníka.

Sociálny pracovník je človek, ktorý ovplyvňuje a zároveň je i ovplyvňovaný. To znamená neustále hľadanie rovnováhy medzi rôznymi potrebami a problémami klientov, ktorí sa pohybujú v ich špecifickom svete, medzi vlastnými socializačnými a život podmieňujúcimi osobnými predpokladmi a očakávaniami a napokon medzi úlohami, cieľmi a možnosťami, ktoré vyplývajú z profesionálnej pozície a organizačnej štruktúry.

Sociálny pracovník musí neustále reflektovať túto každodennú realitu. Výsledky tejto reflexie musí potom premietnuť do práce s klientmi, do štruktúry práce a spoločenských a politických podmienok. Je preto potrebné neustále zvyšovať profesionálnu kompetenciu sociálnych pracovníkov tak, aby dokázali čo najefektívnejšie riešiť sociálne problémy klientov. K tomuto prispieva najmä oblasť vysokoškolského vzdelávania na všetkých troch stupňoch, oblasť ďalšieho vzdelávania najmä formou akreditovaných vzdelávacích programov a samovzdelávanie. Jednou z možností, ako zvyšovať profesionálnu kompetenciu pri práci s klientom, je aj supervízia, ktorá vedie k rozširovaniu možností a alternatív pri riešení problémov klienta, ku korigovaniu neefektívnych postupov a súčasne je prevenciou syndrómu vyhorenia. Ako uvádza Gabura, v sociálnej práci sa supervízia chápe „ako poradenská metóda využívaná pre zabezpečenie zvýšenia kvality profesionálnej činnosti, respektíve kompetencie sociálnych pracovníkov.“ (Oláh – Schavel - Tomka, 2008, s. 13)

Záver

Prevencia sociálno-patologických javov musí vychádzať z dôsledného poznania príčin javu a okolností ich vzniku. Jednotlivé sociálno-patologické javy spolu bezprostredne súvisia a navzájom sa podmieňujú a ovplyvňujú.

Primárna prevencia je jednou z troch úrovní sociálnej prevencie, predstavuje celospoločenské pôsobenie. Ide najmä o motiváciu k pozitívnej zmene správania a preferovanie noriem a hodnôt akceptovaných spoločnosťou. Osvojovanie postojov, hodnôt a noriem sa realizuje v procese socializácie, čo je podmienkou pre začlenenie sa do spoločnosti.

Sociálny pracovník uľahčuje klientom sociálne začlenenie sa do spoločnosti, pomáha im rozvíjať ich vlastné znalosti a skúsenosti, podporuje ich samostatné rozhodovanie a konanie. Na to, aby sociálny pracovník dokázal čo najefektívnejšie riešiť sociálne problémy

klientov, je potrebné neustále zvyšovať jeho profesionálne kompetencie. Osobnosť sociálneho pracovníka je z profesionálneho i ľudského hľadiska základným vkladom do jeho profesie. Dôležité sú nielen teoretické poznatky a praktické zručnosti a skúsenosti, ale tiež hodnoty a postoje, ktoré sociálny pracovník v spoločnosti zastáva.

Zoznam bibliografických odkazov

OLÁH, M. – SCHAVEL, M. 2006. Úvod do štúdia a dejín sociálnej práce. Bratislava: Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety, Bratislava, 2006. 174 s. ISBN 80-969449-6-7.

SCHAVEL, M. – ČISECKÝ, F. – OLÁH, M. 2007. Sociálna prevencia. Bratislava: Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety, Bratislava, 2009. 138 s. ISBN 978-80-89271-22-1.

ONDREJKOVIČ, P. a kol. 2009. Sociálna patológia. Bratislava: VEDA, 2009. 580 s. ISBN 978-80-224-1074-8.

OLÁH, M. – SCHAVEL, M. – TOMKA, M. 2008. Príručka pre skvalitnenie supervízie v detských domovoch. Bratislava: Asociácia vzdelávateľov v sociálnej práci, Bratislava, 2008. 35 s. ISBN 978-80-969905-0-4.

Kontakt

Mgr. Ján Kolodzej

CPP-Slovakia, s. r. o., Považské Podhradie 373, 017 04

Pružina 43, 018 22

jankolodzej@azet.sk

Postavenie a kompetencie sociálneho pracovníka v domove sociálnych služieb pre osoby s telesným postihnutím

Tímea LAŠŠÁKOVÁ

Abstrakt

Sociálna politika zahŕňa vo svojej podstate starostlivosť o občanov, ktorí sú znevýhodnení voči ostatným z nejakých vážnych dôvodov. Dôvody môžu byť rôzne, môže sa jednať o znevýhodnenie osoby z dôvodu vysokého veku, prípadne zdravotného postihnutia a tieto skutočnosti bránia občanovi v starostlivosti o seba, svoju domácnosť a nedovoľujú mu plnohodnotne sa začleniť do spoločnosti. Jednou z možností ako danému jedincovi pomôcť je poskytnutie starostlivosti v zariadení sociálnych služieb, konkrétne v zariadení Domova sociálnych služieb.

Kľúčové slová

Domov sociálnych služieb. Inštitucionálna starostlivosť. Kompetencie. Prijímateľ služby. Sociálny pracovník. Vzdelávanie. Zariadenie sociálnych služieb.

Abstract

Social policy of region basically includes keeping up the persons who are handicapped against the other persons because of serious reasons. The reasons can be various. It can be handicap on the ground of high age, medical disability eventually because of other serious reasons that obstruct individual in care of himself, his household and do not allow him fully integrate to society. One of the possibilities how to help specific individual is to provide social services.

Key words

Home social services. Institutional care. Competence of social workers., Recipients of social services. Social worker. Education., Social service institution.

Úvod

Po roku 1989 sa začali v spoločnosti vyskytovať rôzne sociálne problémy, do tej doby neznáme, ktoré bolo treba bezodkladne riešiť. Z uvedeného dôvodu sa v tomto období začala kreovať nová profesia, profesia sociálnej práce. Sociálna práca je spoločensko-vedný odbor,

ktorý má v súčasnosti svoj etický kódex, metodiku práce a vzhľadom k dynamike zmien v spoločnosti sa musí neustále meniť a prispôsobovať vývoju spoločnosti.

Vykonávateľom praktickej sociálnej práce je sociálny pracovník. Profesia sociálneho pracovníka je náročnou profesiou z dôvodu spolupráce a pomoci ľuďom v krízových životných situáciách. Špecifickú pozíciu vykonáva sociálny pracovník pracujúci v zariadení domova sociálnych služieb. Sociálny pracovník sa tu ocitá v rôznych pozíciách a vykonáva rôznorodé úlohy. Ocitá sa v pozícii administrátora, konzultanta a poradcu, vychovávateľa, či terapeuta. Toto sú len niektoré z činností, ktoré sociálny pracovník v zariadení vykonáva. Vzhľadom k rôznorodosti vykonávaných činností je potrebné, aby bol sociálny pracovník odborne erudovaný profesionál v oblasti sociálnej práce, ovplyvňujúci všeobecnými poznatkami z rôznych vedných odborov.

Profesia sociálneho pracovníka

Sociálny pracovník je podľa Strieženca „profesionál, ktorý disponuje osobitnými predpokladmi, vlastnosťami a schopnosťami. Prispieva k zlepšeniu situácie a nabáda jednotlivcov, skupinu, komunitu, či spoločnosť k správnym postojom. Snaží sa riešiť a eliminovať poruchy a demotivačné faktory v interakcii so sociálnym prostredím, vedie klienta k vlastnej zodpovednosti.“ (Strieženec, 1999, s.19)

Kopřiva uvádza, že „úlohou sociálneho pracovníka je každého klienta pochopiť, zaujímať sa o neho, vcítiť sa do neho, aký je, držať mu palce - proste mať ho rád, vidieť v ňom i tie dobré stránky, ktoré ostatným unikajú.“ (Kopřiva, 1997, s. 21)

Kompetencie a úloha sociálneho pracovníka v zariadení domova sociálnych služieb

V zariadení domova sociálnych služieb sa „poskytuje sociálna služba fyzickej osobe, ktorá je odkázaná na pomoc inej fyzickej osoby a jej stupeň odkázanosti je najmenej V., alebo fyzickej osobe, ktorá je nevidiaca a jej stupeň odkázanosti je najmenej III.“ (zákon č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách).

Významnú úlohu v zariadení domova sociálnych služieb zohráva práve sociálny pracovník. Postavenie a kompetencie sociálneho pracovníka v uvedenom zariadení nie sú doposiaľ jasne vymedzené. V zariadení domova sociálnych služieb je sociálny pracovník členom multidisciplinárneho pracovného tímu a je plne zodpovedný za odbornú prácu a rozhodnutia v rámci svojej odbornej kompetencie. Kompetencie konkrétneho sociálneho

pracovníka určuje štatutárny zástupca zariadenia, zvyčajne riaditeľ, prostredníctvom pracovnej náplne. Záleží teda na manažérovi zariadenia, aké kompetencie zahŕňa do pracovných náplní, a akým smerom bude jednotlivých sociálnych pracovníkov smerovať. Manažér zariadenia teda určuje, či bude sociálny pracovník v prevažnej miere administrátor, či pracovník v priamom kontakte s prijímateľmi zariadenia, terapeut, prípadne bude členom manažmentu ako vedúci daného úseku.

Sociálny pracovník v zariadení domova sociálnych služieb vykonáva mnoho rôznorodých rolí, pozícií, ktoré sa navzájom prelínajú. Sociálny pracovník pôsobí ako:

- **administrátor** (vykonávateľ administratívnych činností),
- **informátor, konzultant, poradca** (poskytovateľ základných informácií, konzultácií, či poskytovateľ základného a špecializovaného poradenstva),
- **dôverník** (blízka osoba),
- **vychovávateľ**, vzdelávateľ (pedagóg),
- **animátor** (zabezpečovateľ voľnočasových aktivít),
- **terapeut** (zabezpečovateľ a poskytovateľ rôznych terapií),
- **opatrovateľ** (pomoc pri výkone bežných denných činností).

Sociálny pracovník ako administrátor

Sociálny pracovník pôsobiaci v zariadení domova sociálnych služieb vykonáva administratívnu činnosť od prijatia žiadosti o uzatvorenie zmluvy, cez vydanie rozhodnutia o zaradení do poradovníka čakaťov a vedie agendu týkajúcu sa prijatia občana do zariadenia. Sociálny pracovník zabezpečuje agendu od prijatia až po ukončenie pobytu prijímateľa v zariadení. Vykonáva teda všetky administratívne úkony vyplývajúce z pobytu prijímateľa v zariadení (spisová dokumentácia, dôchodková agenda, podávanie žiadostí o zbavenie spôsobilosti na právne úkony, kontakt s úradmi, vybavovanie záležitostí zomretého, agenda pozostalosti zomretého). Sociálny pracovník vypracováva v zmysle povinností vyplývajúcich zo zákona č.448/2008 o sociálnych službách tiež individuálny plán rozvoja osobnosti jednotlivým prijímateľom.

Príklad z praxe:

Sociálni pracovníci v zariadeniach sociálnych služieb sú mnohokrát zaťažovaní administratívnymi činnosťami, ktoré by v mnohých prípadoch ani nemali patriť do ich

kompetencie. Ide napríklad o vedenie pokladničnej knihy, príjem starobných, vdovských a vdoveckých dôchodkov, výpočet úhrad za poskytované služby v zariadení a podobne. Sú to činnosti, ktoré by mali patriť do kompetencie účtovníka, prípadne ekonóma. Sociálni pracovníci potom mnohokrát nemajú dostatok času na vykonávanie činností v priamom kontakte s prijímateľom.

Sociálny pracovník ako informátor, konzultant, poradca

Prijímateľ umiestnený v zariadení domova sociálnych služieb je určitým spôsobom hendikepovaný a tento hendikep pramení z jeho izolovanosti od širšej komunity, spoločnosti. Sociálny pracovník sa teda ocitá pri výkone svojej práce v pozícii informátora, prípadne konzultanta. Táto činnosť spočíva v poskytnutí základných informácií, rád z rôznych oblastí bežného života.

Ďalšou pozíciou, v ktorej sa sociálny pracovník ocitá, je pozícia poradcu. Prijímateľom služieb v zariadení domova sociálnych služieb je zvyčajne jedinec s nejakým zdravotným znevýhodnením, ktoré mu bráni plnohodnotne sa začleniť do spoločnosti. Sociálny pracovník je teda prvou kontaktnou osobou, ktorá prijímateľovi poskytne základné informácie v podobe základného sociálneho poradenstva, prípadne prijímateľovi odporučí špecializované sociálne poradenstvo. Kvalifikačné požiadavky na vykonávanie základného a špecializovaného sociálneho poradenstva sú dané zákonom č. 448/2008 o sociálnych službách.

Sociálny pracovník ako dôverník

V zariadeniach sociálnych služieb sú mnohokrát umiestňovaní prijímatelia, ktorí nemajú najbližších rodinných príslušníkov, prípadne títo z nejakých dôvodov nemajú záujem kontaktovať sa s nimi. Ak si títo prijímatelia nenájdu blízku osobu medzi ostatnými prijímateľmi zariadenia, častokrát sa stáva, že sa naviažu na niektorého zo zamestnancov.

Príklad z praxe:

Počas mojej praxe v sociálnej oblasti som sa stretla s prípadmi, keď sa prijímatelia až neprimerane naviazali na konkrétneho pracovníka. Ako príklad uvediem jeden prípad, keď prijímateľ zariadenia presedel takmer celý deň v kancelárii daného pracovníka, pričom ho neobťažoval, keďže s ním nekomunikoval, stačil mu pocit blízkosti zamestnanca.

Sociálny pracovník ako vychovávateľ a vzdelávateľ

Sociálny pracovník v zariadení domova sociálnych služieb sa ocitá tiež v pozícii tzv. vychovávateľa či vzdelávateľa. Sociálni pracovníci zariadenia zabezpečujú vzdelávacie prednášky v spolupráci s lekármi, napríklad týkajúce sa zdravého životného štýlu, ohľadom rôznych chorôb ako sú Parkinsonova, či Alzheimerova choroba a podobne. Sociálni pracovníci zabezpečujú tiež rôzne vzdelávacie programy, tréningy. Veľmi rozšíreným je tréning pamäte, ktorý je vhodný hlavne u klientov s Alzheimerovou chorobou.

Sociálny pracovník ako animátor

Senior po ukončení aktívneho pracovného života, žijúci v prirodzenom rodinnom prostredí, má odrazu obrovské množstvo voľného času, o množstve voľného času prijímateľov umiestnených v zariadeniach sociálnych služieb už ani nehovoriac. Úlohou sociálneho pracovníka je teda zabezpečiť rôznorodosť a pestrosť voľnočasových aktivít prijímateľov v zariadeniach. Niekoľkokrát do roka ich navštevujú žiaci materských, základných a študenti stredných škôl, či žiaci základných umeleckých škôl pri rôznych príležitostiach (Mesiace úcty k starším, Vianoce, Veľká noc a podobne).

Príklad z praxe:

Už niekoľkoročnou tradíciou v našom zariadení je organizácia spoločenského podujatia Deň seniora, ktorý organizujeme v rámci Mesiaca úcty k starším. Na uvedenú akciu pozývame tradične starostov obcí a primátorov miest nášho regiónu, z ktorých pochádzajú naši klienti. Je pre nich nesmierne dojemné, keď sa po čase stretnú so starostom ich obce a zaspomínajú si na svoje časy mladosti. Veľkým spetrením každodenného života prijímateľov v zariadení je vystúpenie profesionálneho kúzelníka, či vystúpenie Zvolenského speváckeho zboru.

Sociálny pracovník ako terapeut

V zariadení sociálnych služieb môže sociálny pracovník, v prípade splnenia kvalifikačných predpokladov, vykonávať rôzne druhy terapií ako doplnkové služby, ktoré zvyšujú kvalitu poskytovaných služieb a tým zvyšujú kvalitu životnej úrovne prijímateľov v zariadení.

Príklady z praxe

V zariadení Domova sociálnych služieb pre telesne postihnutých dospelých vo Zvolene, v ktorom momentálne pôsobím, zabezpečujeme canisterapiu ako formu terapie, pri ktorej využívame pozitívne pôsobenie psa na fyzickú, psychickú a sociálnu pohodu človeka. Pri canisterapii ide o pomocnú psychoterapeutickú metódu, ktorá sa uplatňuje v situáciách, v ktorých už iné metódy nemožno použiť, prípadne nie sú účinné. Využíva sa u prijímateľov s ochorením Sclerosis Multiplex, detská mozgová obrna, pri kvadrupléгии a u depresívnych prijímateľov. Canisterapia sa osvedčila aj pri adaptácii novoprijatých prijímateľov.

Canisterapiu využívame v zariadení Domova sociálnych služieb vo Zvolene od roku 2005 pod vedením odborného canisterapeuta v spolupráci so sociálnymi pracovníkmi zariadenia. Terapia sa uskutočňuje dvakrát do týždňa a jednotlivé sedenia sú vždy tematicky zamerané. Z niekoľkoročných praktických skúseností s využívaním canisterapie môžeme konštatovať, že canisterapia prináša klientom opäť pohodu a radosť do života, prebúda pozitívne emócie a prítomnosť psa odvádza pozornosť prijímateľov od ich každodenných starostí.

Ďalšou aktivitou, ktorú v zariadení domova sociálnych služieb vykonávame je „liečba hudbou“. Liečba hudbou je aktivita, ktorá je založená na základe a princípe muzikoterapie. Muzikoterapia je terapeutická metóda založená na pozitívnom pôsobení hudby a tónov na psychickú pohodu jedinca, pričom ju zabezpečuje odborný muzikoterapeut. Pretože naša aktivita nespĺňa podmienky muzikoterapie, nazývame ju „liečba hudbou“. Uvedenú aktivitu vykonávame v zariadení od roku 2012 a zabezpečuje ju hudobník prostredníctvom gitarovej hudby. „Liečba hudbou“ je vhodná pre veľký okruh prijímateľov, veľmi pozitívne však pôsobí na depresívnych, prípadne novoprijatých prijímateľov.

Sociálny pracovník ako opatrovateľ

Sociálny pracovník sa v pozícii opatrovateľa ocitá v situáciách, ktoré spočívajú v pomoci prijímateľom pri výkone bežných denných činností, ktoré vzhľadom na svoje postihnutie nedokážu vykonať. Patria sem napríklad sprevádzanie k lekárovi, zabezpečenie nákupov prijímateľom, návštevy v nemocnici.

Príklad z praxe:

Na začiatku môjho pôsobenia na vedúcej pozícii v zariadení som bola svedkom situácie, keď sociálna pracovníčka odmietla odtlačiť imobilného prijímateľa zariadenia na invalidnom vozíku do izby so slovami: „Na to si musíte zavolať sestričku.“ Je potrebné dodať, že išlo o sociálnu pracovníčku s požadovaným vysokoškolským vzdelaním v odbore Sociálna práca. Samozrejme niet pochýb, že išlo o neprofesionálny prístup zo strany sociálnej pracovníčky.

Vzdelávanie sociálnych pracovníkov a požiadavky praxe na profesiu sociálneho pracovníka

Vzdelávanie sociálnych pracovníkov prebieha v súčasnosti v rámci školského vzdelávania a to na úrovni stredoškolského a vysokoškolského vzdelávania a tiež v systéme ďalšieho, celoživotného vzdelávania.

V našom príspevku sme načrtli niekoľko pozícií, v ktorých sa sociálny pracovník zariadenia domova sociálnych služieb ocitá. Je nespochybniteľné, že ide o rôznorodé činnosti, častokrát vykonávané nad rámec kompetencií a povinností sociálneho pracovníka. Z praxe máme skúsenosti, že absolventi sociálnej práce majú mylnú predstavu o práci sociálneho pracovníka. Častokrát vnímajú prácu sociálneho pracovníka výlučne len ako administratívnu činnosť. Zabúdajú však, že sociálna práca je predovšetkým práca s ľuďmi a pre ľudí.

V závere môjho príspevku chcem apelovať na vzdelávateľov v oblasti sociálnej práce a klásť dôraz na prepojenosť teórie s praxou. Je dôležité, aby študenti sociálnej práce absolvovali dostatočný počet hodín odbornej praxe práve v zariadeniach sociálnych služieb, či už v zariadeniach pre seniorov, domovoch sociálnych služieb, špecializovaných zariadeniach, útulkoch, či v detských domovoch a to predovšetkým v priamom kontakte s klientom a tým by boli odborne pripravení na vykonávanie profesie sociálneho pracovníka.

Záver

Na záver príspevku by sme chceli vyzdvihnúť dôležitosť a nevyhnutnosť sociálnej práce a dôležitosť samotnej práce sociálneho pracovníka. Vzhľadom na uvedené činnosti, ktoré sociálny pracovník v zariadení sociálnych služieb vykonáva, je nevyhnutné, aby bol sociálny pracovník osobnosťou, ktorá ovplyvňuje predovšetkým schopnosťou porozumieť potrebám iných a schopnosťou pomáhať im. Takýmto schopnostiam však nie je schopná

naučiť ani najrenomovanejšia univerzita. Takouto osobnosťou musí sociálny pracovník jednoducho byť.

Zoznam bibliografických odkazov

KOPŘIVA, K.: Lidský vztah jako součást profese. Praha: Portál, 1997.

STRIEŽENEC, Š.: Úvod do sociálnej práce. Trnava: AD, 1999.

Zákon č. 448/2008 Z. z. o sociálních službách a o změně a doplnění zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenském podnikání (živnostenský zákon) v znění neskorších predpisov

Kontakt

PhDr. Tímea Laššáková

vedúca Domova sociálnych služieb pre osoby s telesným postihnutím

ul. M. R. Štefánika 3385/51

Zvolen

Tel.: 0911 533 800

e- mail: tlassakova@centrum.sk

Postavenie sociálneho pracovníka detského domova v spoločnosti

The position of social worker in a children's home

Silvia VADKERTIOVÁ

Abstrakt

Zámerom príspevku je vymedziť postavenie sociálneho pracovníka v detskom domove pri práci s deťmi, mladými dospelými a ich rodinou. Podrobne sa budeme venovať úlohám, ktoré vyplývajú z profesionálneho výkonu sociálnej práce v detskom domove. Sociálny pracovník pri svojom výkone využíva kombináciu intervencií na rôznych systémových úrovniach, prihliada na vývojové trendy v spoločnosti a súčasne akceptuje etické zásady vo vzťahu ku klientovi. Jednou zo základných požiadaviek, ktorú uplatňuje pri výkone svojej profesie, je humánny prístup ku klientovi s rešpektovaním jeho pocitov a potrieb. Naším cieľom je poukázať na rôznorodosť práce sociálneho pracovníka v detskom domove. Objasňujeme pôsobenie sociálneho pracovníka pri práci s klientom v zariadení, s jeho rodinou, ale poukazujeme aj na koordinačnú a administratívnu činnosť, ktorú vykonáva v detskom domove.

Kľúčové slová

Detský domov. Dieťa. Mladý dospelý. Rodina. Sociálna práca.

Abstract

The aim of this report is to define the status of a social worker in a children's home when working with children, young adults and their families. We will discuss in detail the tasks arising from the exercise of professional social work in an orphanage. Social Worker at its performance using a combination of interventions at different system levels, takes into account developments in society and at the same time accepted ethical principles in relation to the client. One of the basic requirements which apply in the exercise of his profession is humane approach to clients with respect for their feelings and needs. Our aim is to highlight the diversity of the work of a social worker in a children's home. Clarify the operation of a social worker to work with clients in a facility with his family, but also refers to the coordination and administrative activities undertaken by the orphanage.

Key words

Children's Home. Child. Young adult. Family. Social work.

V jednotlivých častiach príspevku budeme posudzovať postavenie sociálneho pracovníka na základe oblastí, ktorým sa prioritne venuje v detskom domove. Považovali sme za rozhodujúce z pozície sociálneho pracovníka detského domova zaoberať sa najmä

sociálnou prácou s rodinou, s deťmi, osobitne s mladými dospelými, administratívnou a koordinačnou činnosťou.

Sociálna práca s rodinou a sanácia rodiny

Podstatnou časťou práce sociálneho pracovníka v detskom domove je sociálna práca s rodinou. Klient v našom ponímaní, to je dieťa a mladý dospelý umiestnený v detskom domove. I po jeho umiestnení do zariadenia mu zostáva určitá, častokrát nefungujúca a dysfunkčná rodina. Teda nielen klient, osoba sama o sebe, ktorá je v starostlivosti sociálneho pracovníka, je predmetom záujmu sociálnej práce, ale aj jeho rodina. Pri formovaní a posudzovaní východísk práce s klientom zohráva rodina nemej významné postavenie.

Dieťa prichádza do detského domova z určitého rodinného prostredia. Rodina v živote človeka má svoje opodstatnené miesto i napriek tomu, že je v mnohých prípadoch nefunkčná, neúplná, nestabilná či patologická.

Analýza rodinného prostredia u klienta je nevyhnutná, keďže z nej sa určujú reálne východiská pre prácu s klientom a jeho rodinou. Súčasne patrí medzi prvé činnosti sociálneho pracovníka vo vzťahu ku klientovi. V detskom domove sa plánovanie, voľba metód a východísk v práci s klientom formuje do vypracovania individuálneho plánu rozvoja osobnosti. Za vypracovanie a plnenie zadaných cieľov vo vzťahu ku klientovi do určitej miery zodpovedá sociálny pracovník, zároveň koordinuje aj ďalších členov tímu v zariadení, ktorí naplňujú ciele plánu za účasti klienta.

Individuálny plán rozvoja osobnosti dieťaťa v zmysle zákona č. 305/2005 o sociálnoprávnej ochrane a kuratele detí v znení neskorších predpisov je tvorený plánom výchovnej práce s dieťaťom, plánom sociálnej práce s dieťaťom a jeho rodinou, ktorý je vypracovaný v spolupráci s obcou a orgánom sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately alebo v spolupráci s akreditovaným subjektom. Individuálny plán rozvoja osobnosti dieťaťa sa vyhodnocuje najmenej dvakrát ročne alebo raz polročne a výchovný pracovník ho vyhodnocuje raz mesačne. Ak ide o dieťa s ťažkým zdravotným postihnutím, jeho súčasťou je aj program rehabilitačnej činnosti, ktorého cieľom je aktivizovať vnútorné schopnosti dieťaťa na prekonanie osobnostných a sociálnych dôsledkov ťažkého zdravotného postihnutia.

Rodina sa stáva klientom sociálnej práce vtedy, keď jej reálne problémy presahujú možnosti riešenia v rámci rodinnej interakcie, pričom tieto problémy musia byť takého charakteru, že patria do kompetencie sociálneho pracovníka. Preto je dôležité, aby profesionáli, ktorí

vstupujú do dysfunkčného rodinného systému, hľadali všetky nové alternatívy sociálneho fungovania členov, hlavne vtedy, ak je predmetom riešenia dieťa. (Balogová, 2008).

Návštevou v rodine získava sociálny pracovník podstatné informácie o pôvodnom i súčasnom rodinnom prostredí, z ktorého bolo dieťa vyňaté. Sociálny pracovník sa pri posudzovaní rodiny opiera o informácie od členov rodiny a informácie získava aj návštevami v rodine. Mnohé relevantné informácie o rodine nadobúda pozorovaním v prirodzenom prostredí rodiny práve počas jeho návštev. Často už priestor bytu vypovedá o úrovni, potrebách, záujmoch, zvyklostiach danej rodiny. Nezriedka sú dopĺňané informácie o rodine aj z vonkajšieho externého prostredia rodiny – od susedov, ostatných príbuzných, pracovníkov obce, mesta, samosprávy, školského prostredia a pod. Komplexné hodnotenie rodiny nie je preto možné uskutočniť iba na základe prvej návštevy v rodine klienta.

S rodinou klienta, ak v tom nebránia závažné prekážky, treba pracovať intenzívne, pravidelne a za odbornej pomoci poskytovanej zo strany detského domova či iného zainteresovaného subjektu. Opakovanými návštevami v rodine, prácou s rodinou, či v jej prirodzenom prostredí alebo cez ciele aktivy detského domova sa dotvára celkový obraz o rodine a jej členoch.

Prioritnou úlohou sociálnej práce v detskom domove je úsilie zabezpečiť návrat dieťaťa do pôvodného prostredia, rodiny, z ktorej bolo vyňaté. Tendencie posledných rokov v ústavnej starostlivosti sa uberajú smerom, aby sa čas detí strávený v detskom domove skracoval na minimálnu dĺžku. Dieťa dlhodobým pobytom v zariadení totiž stráca možnosti reálneho návratu do rodiny alebo umiestnenia do náhradnej rodinnej starostlivosti. V prípade, že dieťa sa do pôvodnej rodiny nemôže vrátiť, resp. nemôže vyrastať ani u príbuzných, pristupuje sa k možnosti umiestnenia dieťaťa do náhradnej rodinnej starostlivosti. K možnému návratu dieťaťa do pôvodnej rodiny prichádza iba za podmienok, že skutočne prišlo k požadovanej úprave rodinného prostredia.

Pri plnení uvedených činností nemôžeme vynechať ani účasť ďalších zainteresovaných subjektov, pracovníkov na oddeleniach sociálnoprávnej ochrany a kurately jednotlivých úradov práce, sociálnych vecí a rodiny či pracovníkov obcí, miest, samospráv a iných osôb, ktoré sa istým spôsobom zúčastňujú pri práci s klientom a jeho rodinou.

Sociálny pracovník pracujúci s rodinou si v praxi uvedomuje, že efektívna sociálna práca s rodinou spočíva predovšetkým v systémovej práci. Sociálny pracovník by nemal pristáť iba na prácu s identifikovaným klientom, ale do procesu práce na problémy by sa mal snažiť zapojiť celú rodinu. Často iba s pomocou celej rodiny sa mu podarí diagnostikovať a

uchopiť kľúčový problém a nie pracovať iba s reakciou jedného člena rodiny na tento problém. Sociálni pracovníci pri práci s rodinou využívajú techniky práce s veľkou skupinou, prácu s posilňujúcimi emóciami, motivujú účastníkov pre aktívnu angažovanosť na riešení problémov v rodine, efektívne pracujú s otázkami. (Gabura, 2006).

V súvislosti so sociálnou prácou s rodinou vstupuje do popredia v praxi zaužívaný a uplatňovaný pojem, sanácia. Pod sanáciou vo všeobecnej rovine chápeme obnovu alebo úpravu niečoho. V prípade rodiny sú to aktivity smerujúce k zachovaniu alebo obnoveniu funkcií rodiny za pomoci profesionála pomáhajúcej profesie, zväčša sociálneho pracovníka. Sanácia rodiny má byť realizovaná už v čase, keď rodina začína vykazovať prvé vážne problémy a nie iba v čase, keď už prišlo k vyňatiu dieťaťa z rodiny.

Sanácia rodiny je podpora rodiny prostredníctvom súboru opatrení sociálnoprávnej ochrany, sociálnych služieb a iných opatrení a programov, ktoré sú poskytované, alebo ukladané najmä rodičom dieťaťa a dieťaťu, ktorého sociálny, psychologický a biologický vývin je ohrozený. Základným princípom sanácie rodiny je podpora dieťaťa prostredníctvom pomoci jeho rodine. Cieľom sanácie je predchádzať, zmiernovať a eliminovať príčiny ohrozenia dieťaťa a poskytovať rodičom a dieťaťu pomoc a podporu k zachovaniu rodiny. Konkrétne ide o činnosti smerujúce k odvráteniu možnosti odobratia dieťaťa mimo jeho rodinu, k realizácii kontaktu dieťaťa s rodinou v priebehu jeho umiestnenia, alebo umožnenia jeho bezpečného návratu späť domov. (Bechyňová, Konvičková, 2008).

Nie s každou rodinou dieťaťa umiestneného v zariadení je možné uskutočňovať opatrenia, ktoré smerujú k návratu do pôvodnej rodiny. Väčšinou sú to prípady, keď bolo dieťa vyňaté z domáceho prostredia pre kruté zaobchádzanie (týranie, zneužívanie), rodičia trpia nejakou závislosťou, resp. neprejavujú záujem o spoluprácu pre nápravu a obnovu rodinného prostredia.

Sanácia rodiny patrí medzi priame povinnosti sociálnych pracovníkov na všetkých úrovniach praxe sociálnej práce. Je zameraná na znovuobnovenie, alebo udržanie fungovania rodiny, ako aj prevencie odoberania dieťaťa z rodiny a umožnenie jeho návratu späť do biologickej rodiny. (Hudecová, Brozmanová, Gregorová a kol., 2008).

Sociálna práca s deťmi a mladými dospelými

Klientom detského domova je dieťa, resp. mladý dospelý. V prípade maloletého dieťaťa je kladený dôraz na to, aby sa minimalizoval čas strávený v ústavnej starostlivosti. A

to buď zverením dieťaťa do náhradnej rodinnej starostlivosti alebo zabezpečením jeho návratu do pôvodnej rodiny.

Postavenie mladého dospelého v detskom domove je naopak odlišné. V jeho prípade už neuvažujeme o náhradnej rodinnej starostlivosti i jeho väzby na rodinu nie sú vždy dostatočne priaznivo naklonené k jeho návratu do rodiny. Záujem detského domova je zameraný u mladých dospelých na prípravu k osamostatňovaniu po odchode zo zariadenia a úspešné včlenenie sa do spoločnosti.

Ak sa chceme bližšie zaoberať touto problematikou, je nutné v prvom rade rozobrať pojem mladý dospelý. Na mladého dospelého môžeme nazerať z pohľadu uplatňovania jednotlivých opatrení sociálnoprávnej ochrany. Opatrenia sociálnoprávnej ochrany k dieťaťu a mladému dospelému sú obsiahnuté v zákone o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kuratele č. 305/2005 Z. z. v znení neskorších predpisov. V chápaní a praktickom uplatňovaní opatrení sociálnoprávnej ochrany je zaužívané delenie na deti (do 15 rokov) a mladých dospelých (18 až 25 rokov). V praxi a terminológii sociálnoprávnej ochrany sa stretávame s pojmom vek blízky k plnoletosti, čo je možné vymedziť vekovým obdobím medzi 15. a 18. rokom života.

Ohraničiť čas prípravy na osamostatňovanie iba do obdobia dospievania a dospelosti je jednostranné. Príprava na dospelosť a osamostatňovanie by mali kontinuálne prebiehať u dieťaťa už od obdobia detstva. Osobitne u detí, kde neexistuje reálna šanca pre ich návrat do rodiny či možnosť sprostredkovať náhradnú rodinnú starostlivosť.

Práca s mladými dospelými zahŕňa aktivity zamerané na prípravu mladých ľudí na odchod z detského domova a tiež podporu a pomoc pri ich adaptácii na život mimo zariadenia. Škála aktivít je rozmanitá a to v závislosti od potrieb a záujmov mladého človeka a súčasných požiadaviek na osobu mladého človeka.

V našom príspevku načrtujeme iba niekoľko charakteristických činností sociálneho pracovníka detského domova k mladému dospelému. Medzi typické činnosti, ktoré vykonáva sociálny pracovník spolu s mladým dospelým v detskom domove patria prevenčné stretnutia, organizujú sa vzdelávacie aktivity napr. s úradmi práce, sociálnych vecí a rodiny, sociálne poradenstvo, nácvik a konkrétna realizácia písomných žiadostí /motivačný list, žiadosť do zamestnania, životopis...), poradenstvo pri voľbe a výbere povolania, individuálne pohovory, skupinové stretnutia a pod. Z uvedených činností má vyplývať, aby mladý človek dokázal v čo najväčšej miere samostatne rozhodovať a konať. Jeho samostatnosť sa prejavuje v schopnosti, ako dokáže hospodáriť so zverenými finančnými prostriedkami, dbať na

ochranu a úschovu osobných identifikačných dokladov (zdravotná dokumentácia, občiansky preukaz, platobná karta), v schopnosti zorientovať sa v dostupných agentúrach, inštitúciách a organizáciách v oblasti zamestnania a bývania a pod.

Základná časť povinností a zodpovednosti má plynule prechádzať na mladého dospelého, ktorý sa aj týmto spôsobom pripravuje na samostatný život po odchode zo zariadenia. V tomto prípade by mal vystupovať sociálny pracovník iba ako koordinátor a miera jeho intervencií, zásahov by mala postupne slabnúť vzhľadom na zvyšovanie úrovne samostatnosti a zodpovednosti mladého dospelého za svoj život a budúcnosť.

Aktuálny trend a priebehajúce zmeny v transformácii ústavnej starostlivosti dávajú do popredia zriaďovanie samostatných skupín pre mladých dospelých v jednotlivých zariadeniach. Opodstatnenosť fungovania týchto skupín sa zakladá na upevňovaní a nácviku zručností, kompetencií, činností mladých dospelých pri získavaní samostatnosti, napr. pri príprave stravovania a vedenia domácnosti, za prevzatie zodpovednosti za vlastné rozhodnutia a konania. Intervencia sociálneho pracovníka je najmä orientovaná na poskytovanie podpory a pomoci mladým dospelým.

Koordinačná a administratívna oblasť práce sociálneho pracovníka v detskom domove

Jednou z podstatných a nemenej významných praktických činností sociálnej práce v detskom domove je administratívna a koordinačná oblasť. V rámci administratívnej činnosti je to predovšetkým vedenie spisovej dokumentácie dieťaťa v zmysle zákona č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane a kuratele detí v znení neskorších predpisov. Jednotlivé časti spisovej dokumentácie dieťaťa podľa vyššie spomenutého zákona obsahujú nasledovné náležitosti:

- a) rozhodnutie súdu o nariadení ústavnej starostlivosti, predbežného opatrenia alebo výchovného opatrenia,
- b) rodný list dieťaťa,
- c) vysvedčenie,
- d) sociálna správa o dieťati,
- e) diagnostická správa o dieťati,
- f) správa o zdravotnom stave dieťaťa,
- g) fotografie dieťaťa dokumentujúce život dieťaťa,

- h) obrazový a zvukový záznam dokumentujúci podstatné udalosti v živote dieťaťa,
- i) iné informácie rozhodujúce na posúdenie plnenia účelu ústavnej starostlivosti, predbežného opatrenia alebo výchovného opatrenia,
- j) osobný denník dieťaťa, v ktorom sa zaznamenávajú údaje o psychickom vývine, fyzickom vývine a sociálnom vývine dieťaťa,
- k) záznamy o návštevách rodičov a ostatných návštevách,
- l) individuálny plán rozvoja osobnosti dieťaťa.

Jednotlivé časti spisovej dokumentácie sa priebežne aktualizujú a to v závislosti od zmien a okolností, ktoré nastanú v živote dieťaťa a jeho rodiny. Obsah spisovej dokumentácie dieťaťa zabezpečuje súhrnný prehľad o vývoji osobnosti dieťaťa. Vývoj rodinného prostredia sa sleduje aj prostredníctvom príslušných úradov práce, sociálnych vecí a rodiny a ostatných orgánov, ktoré sa zaoberajú starostlivosťou o deti.

Sociálny pracovník zodpovedá aj za administratívnu stránku prijímania, premiestňovania a prepúšťania detí. Pripravuje a sprostredkuje jednotlivé podklady, dokumenty a písomnosti, ktoré súvisia s uvedenými situáciami. Spravuje a vedie evidenciu sirotských dôchodkov, úschovu cenných vecí a osobných identifikačných dokladov detí (občiansky preukaz, pas, zdravotná dokumentácia), spravuje ich úspory a účty na vkladných knižkách.

Zabezpečuje a organizuje stretnutia s pracovníkmi z orgánov starostlivosti o deti, s inými organizáciami, inštitúciami, súdmi a políciou. Poskytuje súčinnosť vo vzťahu k pracovníkom oddeleniam sociálnoprávnej ochrany, orgánom činným v trestnom konaní či ostatným inštitúciám a organizáciám, kde je predmetom záujmu dieťa a jeho rodina. Sociálny pracovník by mal preto disponovať všeobecnými právnymi znalosťami pri riešení jednotlivých záležitostiach u detí v detskom domove.

Sociálny pracovník je zároveň styčným bodom v detskom domove, čo sa týka organizovania a koordinovania pracovných stretnutí s ostatnými pracovníkmi zariadenia (vychovávateľ, liečebný pedagóg, psychológ...) pri riešení otázok, ktoré súvisia s deťmi a mladými dospelými. Navrhnuté riešenia, vykonané opatrenia dokumentuje a stávajú sa súčasťou spisovej dokumentácie dieťaťa. Súčasne sa zúčastňuje na pracovných stretnutiach koordinátorov jednotlivých výchovných skupín a podľa potreby vstupuje do procesu riešenia, resp. im sprostredkuje odbornú pomoc. Spoločne s výchovnými pracovníkmi zariadenia sa

podieľa na spolupráci so školou a inými výchovno-vzdelávacími inštitúciami, ktoré deti navštevujú.

Jeho koordinačná činnosť sa prejavuje i smerom do vonkajšieho prostredia, mimo zariadenia. Skúma možnosti návratu dieťaťa do rodiny v súčinnosti s pracovníkmi oddelenia sociálnoprávnej ochrany, pracovníkmi obce, neštátnych subjektov. Spolupracuje s profesionálnymi náhradnými rodinami, zabezpečuje kontakt profesionálneho rodiča s detským domovom, podľa potreby sprostredkuje odbornú pomoc profesionálnemu rodičovi. Navštevuje ich rodiny a poskytuje odbornú poradenskú činnosť pre tieto rodiny.

Záver

V príspevku bolo definovaných niekoľko z úloh a povinností sociálneho pracovníka v detskom domove. Naším zámerom nebolo vymenovať všetky, zamerali sme sa na tie, ktoré sme považovali za podstatné pri objasňovaní postavenia sociálneho pracovníka v uvedenom type zariadenia.

Ako môžeme konštatovať, prítomnosť sociálneho pracovníka v zariadení je nevyhnutná. Z toho dôvodu je dôležitá aj dôsledná príprava zamestnancov na danú profesiu. Pre kvalitný výkon profesie je potrebné sústavné vzdelávanie formou školení, metodických dní a supervízie. Je nutné zavádzať a reálne uplatňovať supervíziu pre sociálneho pracovníka v takomto type zariadenia ako prevenciu pri predchádzaní syndrómu vyhorenia.

Pre sociálneho pracovníka, ktorý pracuje s deťmi a mladými ľuďmi, je významné uvedomiť si, že jeho práca musí byť v súlade s potrebami a očakávaniami širších systémov v spoločnosti, kde klienti žijú. Súčasne výkon sociálneho pracovníka reflektuje očakávania inštitúcie, v ktorej sa realizuje sociálna práca.

Úspešnosť kvalitne vykonanej sociálnej práce závisí aj od osobnosti samotného sociálneho pracovníka. Jednotlivé úlohy sociálneho pracovníka v detskom domove sú náročné a často ich zvládnutie vychádza z toho, ako sa s nimi dokáže vyrovnáť a zvládnuť ich vyriešiť.

Činnosť sociálneho pracovníka zastrešuje viacero oblastí v detskom domove, od identifikovanie klienta a jeho problému, mapovanie situácie u klienta a jeho rodiny, pomoc pri adaptácii klienta na zariadenie cez sociálny manažment vo vnútri zariadenia, sociálnu evidenciu, krízovú intervenciu až po dokumentáciu jednotlivých opatrení v rámci sociálnych

činností. Variabilita jednotlivých praktických činností sociálnej práce v detskom domove je rozmanitá, a to aj v kontexte k súčasným potrebám a vývojovým trendom v spoločnosti.

Zoznam bibliografických odkazov

BALOGOVÁ, Beáta. 2008. Neúspešná sanácia dysfunkčnej rodiny a jej dôsledky na vývin dieťaťa v náhradnej starostlivosti. In *Mládež a spoločnosť*. 2008. s. 27-51. ISSN 1335-1109.

BECHYŇOVÁ, Věra, KONVIČKOVÁ, Marta. 2008. Sanace rodiny : sociální práce s dysfunkčními rodinami. 1. vyd. Praha : Portál, 2008. 152 s. ISBN 978-80-7367-392-5.

GABURA, Ján. 2005. Sociálna práca s rodinou. 1. vyd. Bratislava: Občianske združenie Sociálna práca. 2005. 221. s. ISBN 80-89185-10-X.

HUDECOVÁ, Anna, BROZMANOVÁ - GREGOROVÁ, Alžbeta. a kol. 2008. Sociálna práca s rodinou. 1.vyd. Banská Bystrica: UMB, 2008. 234 s. ISBN 978-80-8083-597-2.

Zákon č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov. [cit. 2013-10-16]. [online]. Dostupné na internete: <http://www.zakonypreludi.sk/zz/2005-305>>.

Kontakt

PhDr. et Bc.Silvia Vadkertiová

Detský domov Kolárovo

Adresa pracoviska

I. Štúra 25, 941 31 Dvory nad Žitavou

silvia.vadkertiova@gmail.com

Pozícia sociálneho pracovníka v HESTII, n. o. (príklad z praxe)

Lucia SVOBODOVÁ

Abstrakt

Príspevok je zameraný na pozíciu sociálneho pracovníka v neziskovej organizácii HESTIA, n. o., neverejný poskytovateľ sociálnych služieb v Bratislave. V príspevku popíšeme vznik našej organizácie, štruktúru zamestnancov, priblížime našich klientov. Ťažiskom príspevku bude popis pracovnej náplne, úloha sociálneho pracovníka v zariadení so seniormi.

Kľúčové slová

Dobrovoľníctvo. HESTIA, n.o.. Klient. Neverejný poskytovateľ. Senior. Sociálny pracovník. Terapie.

Summary

The paper focuses on a social worker position in the non-profit organization Hestia n.o, a non-public provider of social services in Bratislava. In this paper we describe the origin of our organization, its staff structure and we introduce our clients. This paper focuses on the job description, the role of a social worker in a home for elderly people.

Keywords

Volunteering. HESTIA, n. o. Client. Non-public provider. Elderly. Social worker. Therapy.

Úvod

HESTIA, nezisková organizácia Domov sociálnych služieb, Zariadenie pre seniorov bola založená v roku 2003 a v roku 2005 sme prijali prvých klientov - seniorov. Budova, v ktorej je prevádzka zariadenia, prešla rekonštrukciou, pri ktorej sa brali do úvahy potreby seniorov. Zariadenie je bezbariérové, v sociálnych zariadeniach, kúpeľniach, na chodbách sú držadlá, ktoré pomáhajú klientom pri vstávaní a pri chôdzi. Naše zariadenie poskytuje ubytovanie v jedno alebo dvojlôžkových izbách bunkovým systémom. Jedna bunka pozostáva z dvoch izieb so spoločným sociálnym zariadením. Izby klientov sú na dvoch poschodiach, na každom poschodí je spoločenská miestnosť, ktorá sa využíva ako jedáleň, miestnosť na terapie, kultúrne akcie, stretávanie sa klientov s rodinnými príslušníkmi, dobrovoľníkmi.

Naše zariadenie poskytuje sociálne a zdravotné služby celoročne pre 34 klientov. Naši klienti sú často polymorbidní, trpia rôznymi formami demencie.

Sociálny pracovník v zariadení sociálnych služieb

Z definície sociálnej práce, ako uvádza Matoušek (2003) vyplýva, že úlohou sociálneho pracovníka je odhaľovať, vysvetľovať, zmierňovať a riešiť sociálne problémy, vyrovnávať vzájomné očakávania spoločnosti a užívateľov sociálnej služby, pomáhať vytvárať priaznivé spoločenské podmienky pre spoločenské uplatnenie osôb, ktoré v tejto oblasti potrebujú pomoc, s využitím celospoločenskej solidarity a individuálneho ľudského potenciálu.

Úlohy a kompetencie sociálneho pracovníka v zariadeniach sociálnych služieb sa líšia od zaradenia na pracovisku, kde môže pôsobiť v práci so seniormi v roli sociálneho pracovníka vykonávajúceho priamu sociálnu prácu alebo prácu vedúceho pracovníka či už na úseku, oddelení alebo celého zariadenia sociálnych služieb. Ako uvádzajú Odlerová – Tokovská (2011), z tohto pohľadu rozlišujeme dve roviny úloh a kompetencií sociálneho pracovníka:

1. sociálny pracovník v priamom kontakte so seniorom,
2. sociálny pracovník vo vedúcom postavení.

Sociálny pracovník v priamom kontakte so seniorom má dôležitú úlohu pri prvom kontakte so seniorom, ktorý prichádza do zariadenia sociálnych služieb, zoznamuje ho s prostredím, spolubývajúcimi, opatrovateľským a pomocným personálom i životom zariadenia. K hlavným úlohám sociálneho pracovníka patrí vedenie sociálnej agendy od nástupu, cez pobyt až do ukončenia pobytu seniora v zariadení sociálnych služieb. Sociálny pracovník je zároveň garantom a tvorcom sociálnej diagnostiky, plánovania intervencií a terapií, navrhuje jednotlivé programové aktivity, cvičenia a kultúrnu činnosť, ktoré sa uskutočňujú prostredníctvom tímu pomáhajúcich profesionálov. Sociálny pracovník má rolu sociálneho poradcu a informátora v rámci komplexných poradenských služieb, rieši náročné situácie v osobnom a rodinnom živote seniora so zámerom udržania duševného zdravia vrátane preventívno – edukačnej činnosti a plní požiadavky seniorov a ich príbuzných. V zariadeniach sociálnych služieb sociálny pracovník často riadi a koordinuje prácu opatrovateľského personálu a dobrovoľníkov (Tamtiež).

Sociálny pracovník vo vedúcom postavení má prvoradú úlohu riadiť, koordinovať a kontrolovať činnosti členov tímu a vykonávať rozhodnutia. Vedúci sociálny pracovník zodpovedá za hodnotenie výsledkov práce zariadenia, ich následnú prezentáciu v médiách, ale i zaistovanie zvyšovania kvality poskytovaných služieb napríklad zavádzaním systémov manažérstva kvality, zabezpečenie sociálnej agendy a spolupráca so zriaďovateľom

zariadenia sociálnych služieb, vypracovanie pracovných náplní zamestnancov zariadenia, manipulácia s finančnými prostriedkami, hmotná zodpovednosť za inventár a zastupovanie ostatných členov profesionálneho tímu (Tamtiež).

Faltisová (2010) uvádza, že ide o nesprávne pochopenie sociálnej práce ako takej a o snahu zabiť dve muchy jednou ranou, teda „použiť“ sociálneho pracovníka zároveň (v horšom prípade len) ako administratívnu silu. Kolektívna ani individuálna identita sociálnych pracovníkov nie je ešte pevne vybudovaná, preto sa často stáva, že sa stiera rozdiel medzi sekretárkou a vysokoškolsky vzdelaným sociálnym pracovníkom. Pochybnosti o tom, či existuje nejaká identita sociálneho pracovníka, vidí v tom, že častokrát máme problém odpovedať laickej verejnosti, na jednoduchú otázku „čo vlastne sociálny pracovník robí, čo je náplňou jeho práce“. Najčastejšie odpovede sú „záleží na tom, kde“. Laická verejnosť si často nevie predstaviť, kto to ten sociálny pracovník je a čo robí.

Realizátorom úloh sociálnej práce je sociálny pracovník. Žilová (In. Levická, 2007) definuje sociálneho pracovníka prostredníctvom ním vykonávaných činností, medzi ktoré zaradila napríklad:

- pomáhať jednotlivcovi vytvárať si rovnováhu medzi možnosťami a požiadavkami sociálneho prostredia a vlastnými potrebami a schopnosťami,
- nabádať k správnym postojom k životu a k spoločensky vhodným spôsobom správania,
- učiť jednotlivca rozvíjať a zlepšovať ich schopnosť riešiť problémy,
- vychovávať jednotlivcov k pocitu zodpovednosti za vlastnú sociálnu situáciu, prípadne situáciu vlastnej rodiny atď.

Pozícia sociálneho pracovníka v HESTII, n. o.

V HESTII, n. o. pracujú dvaja sociálni pracovníci. Náplňou mojej práce sociálneho pracovníka je priama práca s klientom a koordinácia dobrovoľníckej práce dobrovoľníkov.

Formou skupinovej aktivácie v dopoludňajších hodinách sa s klientmi stretávame v spoločenskej alebo terapeutickej miestnosti. Aktivácia klientov je zameraná na tréning pamäti, využívame v práci reminiscenčnú terapiu a validáciu ako formu komunikácie s klientmi seniormi, ktorí trpia rôznymi formami demencie. Dopoludňajšie aktivačné stretnutia sú zamerané tematicky napríklad podľa sviatkov, ročných období a využívame prvky arteterapie (kreslenie, maľovanie, práca s hlinou alebo modelovacou hmotou), dramatoterapie

(krátke divadelné hry zamerané hlavne k vianočným sviatkom), muzikoterapie (počúvanie hudby, spievanie piesní, počúvanie hudby spojené s kresbou), biblioterpie (práca s knihou a časopisom), tanečná terapia (hra na telo, tanec). V našom zariadení uskutočňujeme felinoterapiu. Spolu s klientmi žijú v zariadení dve mačky, ktoré sú sterilizované, o ktoré sa starajú dve klientky, pričom majú na túto starostlivosť uspošobené podmienky.

Terapie sú zamerané na jednotlivé okruhy rozvoja alebo udržiavania napríklad jemnej motoriky, pamäte (kognitívne tréningy), ľudských zmyslov (multisenzorickú stimuláciu). Výrobou drobných predmetov a darčiekov sa u klientov uspokojuje ich pocit „byť užitoční“, sebarealizácie.

Súčasťou práce sociálneho pracovníka sú individuálne rozhovory s klientmi, pomoc pri riešení problémov, ktoré vznikajú v každodennom živote.

Sociálny pracovník komunikuje s rodinnými príslušníkmi napr. v procese prijímania klienta do zariadenia, poskytuje poradenstvo v oblasti podávania žiadosti na vyšší územný celok.

Náplňou sociálneho pracovníka v HESTII, n. o. je aj koordinácia dobrovoľníckej práce. V našom zariadení máme dva projekty dobrovoľníctva:

1. firemné dobrovoľníctvo
2. projekt Staň sa dobrovoľníkom pre seniora HESTIA, n. o.

V rámci firemného dobrovoľníctva sa zapájame do akcií, ktoré sú vyhlasované národným dobrovoľníckym centrom C.A.R.D.O. na jeseň a nadáciou Pontis na jar. Počas dobrovoľníckych dní pomocou firemných dobrovoľníkov zveľadujeme našu záhradu, maľujeme plot, upravujeme interiér zariadenia a napríklad umývame okná. Každá takáto akcia sa končí spoločnou grilovačkou dobrovoľníkov s našimi klientmi. Pre našich klientov je to príležitosť spoznať nových ľudí a dozvedieť viac o ich práci. Dobrovoľníci získavajú náhľad klienta – seniora na život nie v domácom prostredí, ale v zariadení, ktoré sa stalo jeho domovom.

V projekte Staň sa dobrovoľníkom pre seniora HESTIA, n. o. školíme dobrovoľníkov pre našich klientov. Cieľom projektu je ponúknuť seniorovi priateľstvo, spoločnosť, byť s ním. Snažíme sa udržať si dobrovoľníka v našom zariadení minimálne jeden dobrovoľnícky rok.

Prínosy pre dobrovoľníka sú

- dobrovoľníci sa učia zo životnej múdrosti, tradícií a hodnôt, ktorými sa seniori v živote riadili,

- seniori umožnia dobrovoľníkom spoznať veľa nového o prežívaní starnutia, staroby, o prijímaní životných radostí a ťažkostí, o umieraní,
- dobrovoľníci získajú nové skúsenosti a zručnosti pre ich osobnostný a profesionálny rast.

Kto sa chce stať dobrovoľníkom v našom zariadení musí spĺňať podmienky:

- minimálne vek 18 rokov,
- on ani nikto z jeho blízkych a známych netrpí žiadnym vážnym ochorením,
- má časové možnosti venovať sa seniorom 1 – 3 hodiny týždenne.

Ponúkame im:

- zaškolenie,
- odbornú supervíziu,
- koordinátora dobrovoľníkov,
- certifikát.

Sociálny pracovník v HESTII, n. o. vedie tím opatrovateľov, ktorí vykonávajú všetky opatrovateľské úkony – pomáhajú klientom pri sebaobslužných činnostiach, kúpaní, kŕmení, obliekaní atď.

HESTIA, n. o. Domov sociálnych služieb, Zariadenie pre seniorov, neverejný poskytovateľ sociálnych služieb vedie riaditeľka zariadenia. V zariadení pracujú a o seniorov sa starajú sestry, opatrovatelia, sociálni pracovníci, kuchári, administratívna pracovníčka a upratovačka. Všetky úseky musia spolupracovať, navzájom sa dopĺňať v starostlivosti o našich klientov, prijímateľov sociálnej služby.

Bibliografia

FALTISOVÁ, T. 2010. Náplň práce a profesní identita sociálního pracovníka. Sociální služby č. 8-9, rok 2010, ročník XII, ISSN 1803-7348, s. 28 – 29.

MATOUŠEK, O. 2003. Slovník sociální práce. Praha: Portál, 2003. 288s. ISBN 80-7178-549-0

LEVICKÁ, J. 2007. Sociálna práca I. Trnava: Vydavateľstvo Oliva, ProSocio, Trnava, 2007. 168s. ISBN 978-80-969454-2-9

ODLEROVÁ, A. - TOKOVSKÁ, M. 2011. Starostlivosť o seniorov v kontexte sociálnej práce. Banská Bystrica: Občianske združenie Rieka života – Centrum pomoci seniorom, 2011. 166 s. ISBN 978-80-970737-6-3 EAN 9788097073763

Kontakt

Lucia Svobodová, Mgr.

HESTIA, n. o., Domov sociálnych služieb, Zariadenie pre seniorov

Bošániho 2, 841 02 Bratislava

Kontaktný e-mail: lucia.svobodova@gmail.com

Pozitívny vplyv televízneho spravodajstva a relácií súkromných televízií na profesionalizáciu sociálnej práce

The Positive Impact of Private TV News Broadcast and of Private Television's Shows on the Professionalisation of Social Work

Liana KRČMOVÁ

Abstrakt

Predložená analýza je snahou analyzovať vplyv denného spravodajstva TV JOJ a tiež vplyv relácie vysielanej televíziou Markíza – Modré z neba – na spoločnosť, na profesionalizáciu sociálnej práce na Slovensku, vrátane konkrétnej praktickej pomoci rodinám v núdzi, zvyrazňujúc praktické problémy sociálnych pracovníkov, detskej sociálnej kurately, odporúčajúc alternatívne a právne nástroje, ktoré môžu prispieť k vytvoreniu novej sociálnej politiky v sociálnych vládnych programoch. Cieľom tejto analýzy je špecifikovať odporúčania pre sociálnu prax s dôrazom na pozitívny dopad týchto súkromných televízií na sociálne pôsobenie štátnych úradov a spoluprácu štátnych úradníkov pri riešení sociálnych problémov, vrátane špecifikácie vplyvu na vývoj identity sociálneho pracovníka.

Kľúčové slová

Spravodajstvo. Reportéri. TV JOJ. Sociálna intervencia. Pomoc. Sociálna kuratela detí. Sociálni pracovníci. Deti. Rodina. Týrané a zanedbávané dieťa. Verejná mienka. Aktivizácia. Profesionalizácia. Problém. TV Markíza. Televízna relácia. Nadácia.

Abstract

This analysis is an effort to analyse the positive impact of TV JOJ News and also the positive impact of the TV Show broadcast by TV Markíza - „The blue from the sky“ - on society, on the professionalisation of social work in Slovakia including practical help for families in need, highlighting practical problems of social workers, of child social custody, suggesting alternative and legal instruments, which can contribute to the creation of a new social policy in social government programs. The aim of such an analysis is to specify the recommendations for social practice, highlighting the impact of these private television companies on the social efficiency of the government agencies and the cooperation of government officials in solving social problems, also to specify the impact on the evolution of the social worker's identity.

Key words

Newcast. Reporters. TV JOJ. Social intervention. Help. Child custody. Social workers. Children. Family. Child abuse and neglect. Public opinion. Activation. Professionalisation. Problem. TV Markíza. TV Show. Foundation.

Úvod

Veľmi pozitívnou skutočnosťou bol pre mňa záujem, ktorý vyvolal môj príspevok o pozitívnom vplyve médií - súkromných televízií na profesionalizáciu sociálnej práce na októbrovej konferencii v Trnave o identite sociálnej práce v Európe, ktorú organizoval Európsky výskumný inštitút sociálnej práce (ERIS) z Ostravskej univerzity v spolupráci s Fakultou zdravotníctva a sociálnej práce Trnavskej univerzity. Potešilo ma, keď hlavná organizátorka konferencie ERIS assoc. profesorka Miriam Slaná, PhD., ktorá bola zároveň moderátorkou konferencie, sa spýtala uznávanej kapacity v oblasti teórie sociálnej práce – britského profesora Malcolma Paynea (TASR In SME, 2013) po jeho prednáške v rámci odbornej diskusie, aký je podľa neho vplyv médií na sociálnu prácu. A keďže v odbornej diskusii na ERIS konferencii padla zo strany doktora A. Kállaya z Trnavskej univerzity otázka na moju osobu vzhľadom na možnú prepojenosť práce médií a existujúcich metód sociálnej práce, a takisto požiadavka na bližšiu špecifikáciu pozitívneho vplyvu médií na profesionalizáciu práce sociálnych pracovníkov (SP), rozhodla som sa na túto tému hovoriť aj na konferencii ALUMNI klubu VŠZSP sv. Alžbety - ktorá je venovaná postaveniu sociálneho pracovníka v spoločnosti a v praxi. Pokúsila som sa ešte konkrétnejšie špecifikovať používané metódy pri práci médií a metódy práce redaktorov spravodajstiev, relácií pri riešení medializovaných sociálnych problémov v spoločnosti.

V odborných materiáloch pre sociálnu oblasť sa spomínajú médiá a ich vplyv na sociálnu prácu najmä v súvislosti s fundraisingom mimovládnych neziskových organizácií, poskytujúcich sociálnu a zdravotnú pomoc občanom - vykonávaným v ostatnom čase najmä prostredníctvom médií, prípadne v súvislosti s negatívnym vplyvom zle skoncipovaných televíznych programov s nevhodným obsahom – filmov, na kriminalitu mládeže.

Áno, médiá sú výborným prostriedkom na fundraising financií od darcov na užitočnú prácu sociálnych organizácií tretieho sektora, ktoré často nahrádzajú štátne inštitúcie tam, kde nie sú v spoločnosti v sociálnom systéme prítomné, a kde absentuje ich pomoc zdravotne a sociálne odkázaným. Ja som svoj príspevok sústredila na problematiku, ktorá sa zatiaľ v odborných textoch pre sociálnych pracovníkov nespomína, ale je potrebné o tom začať hovoriť aj na odbornej a akademickej pôde, určenej odborníkom na sociálnu prácu. V ostatnom čase sa na Slovensku začína výrazne prejavovať pozitívny vplyv elektronických médií – predovšetkým televízneho spravodajstva a vysielania súkromných televízií - ako je TV JOJ a TV Markíza - na pozitívne posuny v problematických oblastiach fungovania

štátneho sociálneho systému nielen na Slovensku, ale aj v rámci štátov Európskej únie (EÚ) a pri riešení sociálnych problémov občanov tam, kde poverené inštitúcie štátneho a sociálneho systému zlyhali, alebo si niektorí ich pracovníci neplnia dobre svoje základné povinnosti, ktoré im dal štát do pracovnej náplne, aby si ich aktívne plnili v záujme občanov, keďže sú financované z daní občanov. Média pozitívne vplyvajú na skvalitnenie profesionalizácie práce sociálnych pracovníkov vďaka intenzívnemu výskumu v sociálnej oblasti prostredníctvom investigatívneho spravodajstva pri riešení konkrétnych sociálnych prípadov, vytváraním podrobných - verejne dostupných kazuistík sociálnych prípadov na štúdium a komparácie pre sociálnych pracovníkov nielen na Slovensku, ale aj v zahraničí, a vytváraním odporúčaní na skvalitnenie práce sociálnych pracovníkov a ešte väčšiu profesionalizáciu.

Čo je najprekvapujúcejším pozitívom prínosu elektronických médií a vysielania súkromných televízií: dokážu nielen aktivizovať občiansku mienku a zaangažovať širokú verejnosť do riešenia medializovaných sociálnych problémov občanov, ale zároveň byť impulzom na okamžité a urgentné riešenie týchto problémov zo strany štátnych úradov, ministerstiev. Dokážu iniciovať ich aktívnu a rýchlu spoluprácu na vyriešení sociálnych problémov občanov či funkčnosti štátneho systému a prinášať dôležité informácie pre existujúci sociálny systém a prax sociálnych pracovníkov. Dokonca vďaka ich neustálemu vplyvu, každodennému tlaku na verejnú mienku a vďaka okamžitému zapojeniu pracovníkov štátnej správy a ministerstiev do účinného riešenia existujúcich problémov v sociálnom systéme - vďaka mobilizácii úradov - pod vplyvom týchto médií dochádza k radikálnym zmenám v doterajšom fungovaní štátneho a sociálneho systému. Ministerstvá a zodpovedné úrady v súčasnosti v priebehu niekoľkých mesiacov iniciujú a schvaľujú nové opatrenia a zákony, ktoré majú byť účinnou prevenciou do budúcnosti, aby sa podobné prípady už neopakovali, a zároveň majú skvalitniť existujúci štátny sociálny systém nielen na Slovensku, ale aj v iných štátoch Európskej únie.

Televízia (TV) je fenomén súčasnosti – médium, ktoré denne prináša aktuálne informácie divákovi, vzdeláva ho a cez svoje spravodajstvo okamžite informuje verejnosť o aktuálnych sociálnych problémoch v spoločnosti. Televízne spravodajstvo zároveň prostredníctvom cielenej investigatívnej žurnalistiky prináša denne ďalšie nové informácie o riešení aktuálneho medializovaného sociálneho problému a prostredníctvom špeciálnych relácií, živých štúdií, dokáže okamžite zjednotiť kompetentných odborníkov zo sociálnej oblasti a štátnej správy na riešení medializovaného sociálneho problému za jedným rokovacím stolom. Vďaka tejto cielenej činnosti spravodajstva, pracovníkov televízie, a s

pomocou tlaku verejnej mienky nakoniec televízne spravodajstvo či TV relácia medializovaný sociálny problém pozitívne vyrieši v prospech sociálneho klienta, dokonca aj v prípadoch, ktoré sa považovali v čase zverejnenia už za „stratené“ a pozitívne neriešiteľné.

Súkromné televízie sú momentálne flexibilnejšie než štátna televízia RTVS, nemajú až také finančné obmedzenia na zahraničných reportérov ako má RTVS, ktorá vlastných zahraničných spravodajcov v rámci šetrenia v minulosti zrušila. Majú neobmedzený priestor na zriaďovanie okamžitých živých štúdií na základe rozhodnutia ich vedúcich pracovníkov, manažérov, riaditeľov televízií, a tiež na každodenné cielené vysielanie reportérov do terénu kvôli jednej problematike a sociálnej téme, ktorá zaujala divákov a širokú verejnosť.

Manažéri súkromných televízií sú ochotní v záujme sledovanosti a udržania si záujmu divákov investovať peniaze do práce investigatívnych reportérov aj za hranicami nášho štátu a do nočných živých štúdií pri riešení sociálnych problémov divákov a v spoločnosti. Samozrejme, okrem snahy udržať si záujem divákov a vysoké čísla sledovanosti ich inšpiruje aj úprimná snaha pomôcť postihnutým osobám, ktorých problém zverejnili, a ich filantropické, charitatívne, prosociálne či pronárodné cítenie. Pravidelné príspevky reportérov televízií o danom sociálnom probléme možno považovať za istý druh „výskumu“ v oblasti sociálnej práce a sociálnoprávnej ochrany detí, vzhľadom na to, že ich príspevky prinášajú vždy nové a dôležité informácie (zistenia ich skúmaní) o fungovaní sociálneho systému u nás či zahraničí, postupoch ministerstiev, inštitúcií, riešení jednotlivých problémov, naznačujú medzery v zákonoch, ktoré treba vyplniť, kde treba zákony novelizovať, modernizovať podľa vzoru iných legislatívnych sociálnych systémov. Redaktori spravodajstiev a televízne spravodajské redakcie tak robia nenahraditeľnú prácu a nepriamo dôležitý výskum pre sociálnu prácu ako odbor. Spravodajské redakcie získavajú aktuálne informácie od kompetentných osôb, ktoré by radovému sociálnemu pracovníkovi asi ťažko niekto poskytol, keby sa o túto tému zaujímal, chcel robiť výskum v danej problematike a obrátil sa na oficiálne štátne inštitúcie s prieskumnými otázkami a žiadal od nich vyjadrenia k aktuálnej sociálnej problematike, rezonujúcej v slovenských či zahraničných médiách.

Spravodajstvo televízie JOJ a prípady nútených adopcií slovenských detí v Británii

V ostatných rokoch - aj v dôsledku hospodárskej krízy - dochádzalo a dochádza na Slovensku k masívnej migrácii obyvateľstva v rámci EÚ a hromadnému odchodu Slovákov za prácou do zahraničia do okolitých krajín Európskej únie, kde je viacej pracovných príležitostí a niekoľkonásobne vyššia mesačná mzda než na Slovensku. Takisto sa uzatvárajú

medzinárodné manželstvá, Slovenky sa vydávajú za cudzincov, Slováci sa ženía s cudzinkami a deti slovenských občanov sa tak rodia neraz aj v zahraničí. Tento fenomén dnešnej doby upozorňuje slovenský sociálny systém na skutočnosť, že neustále budú rásť požiadavky a tlak na profesionalitu a odbornosť slovenských sociálnych kurátorov a sociálnych pracovníkov, ktorí budú čoraz častejšie riešiť v sociálnej praxi problematiku detí z takýchto medzinárodných manželstiev, alebo slovenských detí žijúcich dlhodobo v zahraničí.

V roku 2012 spravodajská redakcia televízie JOJ začala na základe podnetov aktívne riešiť paralelne dva veľké prípady násilného odobratia slovenských detí pracovníkmi britskej sociálnej služby a nútených adopcií slovenských detí v Británii, proti vôli ich biologických rodičov. Boli to 2 prípady: prípad rodiny a detí V. Čonkovej a takisto prípad Ivany Boórovej (IB) a jej dvoch synov, ktorých jej britský sociálny systém odmietal vydať naspäť, hoci mali slovenské štátne občianstvo, a nie britské občianstvo. Britské úrady by nemali mať právomoc cudzích štátnych príslušníkov – slovenské deti adoptovať na území VB do starostlivosti náhradných rodičov proti vôli ich ostatnej žijúcej biologickej rodiny, ktorá ich chce vychovávať. Na Slovensku sociálni pracovníci v prípade, keď je nutné ohrozené dieťa vyňať z nevhodného rodinného prostredia, sa vždy snažia najskôr dieťa umiestniť prioritne u jeho blízkych biologických príbuzných, ak majú záujem dieťa vychovávať.

Veľká Británia má veľmi štedrý sociálny systém voči svojim občanom aj prisťahovalcom, ktorý môže byť v niektorých ohľadoch pozitívnym príkladom pre iné členské štáty EÚ, aj pre sociálny systém Slovenska. Britskí úradníci vypracovali veľmi účinný systém získavania sociálnych bytov od developerov pre kráľovstvo, keď musia developeri polovicu postavených bytov poskytnúť pre potreby štátneho sociálneho systému na sociálne byty. Briti majú štedré sociálne dávky a výhody pre nezamestnaných a sociálne odkázaných. Spojené kráľovstvo je štedré voči náhradným adoptívnym rodičom odobratých detí, mesačné príspevky na jedno cudzie dieťa v náhrandej starostlivosti sú veľmi vysoké. Možno práve tieto vysoké a štedré dávky pre adoptívnych a náhradných rodičov sú základnou príčinou snahy niektorých pracovníkov britského sociálneho systému odoberať cudzincom žijúcim v krajine ich deti kvôli relatívne malým pochybeniam rodičov, alebo už pri akomkoľvek podozrení na zanedbávanie starostlivosti, či sexuálne zneužitie dieťaťa, hoci britská sociálna služba navonok oficiálne chráni týmto postupom záujem dieťaťa a plní si iba svoju povinnosť.

Ivana Boórová je Slovenka, ktorá odišla do Británie za prácou, kde niekoľko rokov spolu so svojím manželom poctivo pracovala – starala sa o starých ľudí ako opatrovatelka a nezneužívala britský sociálny systém. Jej problémy nastali dva roky pred medializáciou

prípadu v TV JOJ, keď mal jeden jej syn zápal na genitáliách a musela vyhľadať pomoc lekárov. Po vyšetrení genitálií chlapca britský lekár naznačil možné sexuálne zneužívanie chlapca ako dôvod zápalu a prípad oznámil anglickej sociálnej službe Social Service (SS). Sociálna služba začala podozrenie lekára vyšetrovať, matke odporučili, aby dvoch malých synov – Martina a Samuela dala niekomu do náhradnej starostlivosti, než sa prípad vyrieši. Matka požiadala o pomoc miestneho pastora, ten si jej deti zobral k sebe, matka ich každý deň v určené hodiny navštevovala. Pastor zobral chlapca na vyšetrenie k inému britskému lekárovi, ten liečil zápal genitálií, ale podozrenie na sexuálne zneužívanie chlapca vôbec nevyslovil. Napriek tomu obidve deti Ivany Boórovej britská sociálna služba neskôr násilne zobrala zo starostlivosti pastora a dala ich do výchovy náhradnej rodine - rozhodla dokonca o ich adopcii britským rodičom. (Dokument Bez detí neodídeme, TV JOJ, 2012).

Hoci obvinenie zo sexuálneho zneužívania voči otcovi chlapcov bolo neskôr stiahnuté, oficiálne sa nič nedokázalo, otec detí nebol vôbec súdený a stíhaný, britská SS si slovenské deti Boórové naďalej ponechávala a nechcela ich matke vrátiť späť. Pracovníci SS podľa vyjadrenia IB nútili matku, aby sa s manželom – „zneužívateľom“ rozviedla, že iba potom jej deti vrátia späť. Britské úrady rozvod rodičov naťahovali a nechceli manželstvo rozviesť, podľa tvrdenia matky preto, aby jej nemuseli vrátiť deti, ako jej sľúbili. Prípad detí Boórových na Slovensku medializovala stará matka detí, ktorá chodila po viacerých slovenských inštitúciách a prosila o pomoc pri návrate detí na Slovensko, aby mohli byť zverené do jej starostlivosti, keď britská strana odmietala vrátiť deti ich biologickej matke.

Na Slovensku sa sociálni pracovníci na rozdiel od britskej sociálnej služby aktívne snažia sanovať zlé rodinné prostredie a po čase vrátiť dieťa naspäť do pôvodnej biologickej rodiny, odkiaľ bolo vyňaté. Podľa doktorky Kataríny Minarovičovej (In MÁTEL, A. et. al., 2013, s. 179) „sociálni pracovníci akreditovaného subjektu Úsmev ako dar v Nitre od r. 2005 vstupujú do spolupráce s Úradom práce, sociálnych vecí a rodiny v Nitre do riešenia problémov dysfunkčných rodín. Primárne pracujú s deťmi, ktoré boli odňaté zo starostlivosti svojich rodičov a dočasne umiestnené do detských domovov. Počas pobytu detí v detskom domove sa sociálni pracovníci zameriavajú na zmenu v správaní rodičov a na úpravu ich vzťahu k deťom, tak, aby po istom čase boli schopní prevziať deti späť do svojej starostlivosti. Doba procesu sanácie trvá spravidla 12-18 mesiacov, kedy sociálni pracovníci s rodinami intenzívne pracujú. Zameriavajú sa predovšetkým na posilnenie a rozvoj rodičovských zručností klientov a na odstránenie negatívnych javov, ktoré sa v rodinách

vyskytujú.“ Veľké percento odňatých detí tak vďaka tejto činnosti časom vrátia naspäť k ich rodinám.

V čase, keď bol prípad IB medializovaný na Slovensku v TV JOJ, bol už vo veľmi zlom štádiu a bola malá nádej, že sa podarí zvrátiť sled nepriaznivých udalostí a slovenské deti budú vrátené biologickej rodine a na Slovensko ako slovenskí štátni občania. Prípady sa ujali redaktori TV JOJ Dáriu Haraksin a zahraničný spravodajca TV JOJ Martin Krpač, obidvaja otcovia malých synov, ktorí začali denne prinášať nové informácie o prípade, rozhovory s kompetentnými osobami, matkou a starou matkou detí. Prípad zaujal a aktivizoval slovenskú divácku verejnosť. Spravodajská redakcia TV JOJ zostavila z natočeného materiálu strhujúci večerný dokument o deťoch Ivany Boórovej pod názvom Bez detí neodídeme – príbeh Ivany, Martina a Samka. (TV JOJ, 2012). Dokument mal veľký ohlas u divákov, divácka verejnosť bola pobúrená. Aktivizoval verejnú mienku, na Facebooku vznikla skupina na podporu Ivany Boórovej pod názvom IVANA Boórová Slovensko, pomôžme jej deti vrátiť späť (FB I. Boórová, 2012), kde rýchlo pribúdali tisícky fanúšikov. Administrátorky skupiny – dve mladé Slovenky (TV JOJ Udalosti, 12. 1. 2013) burcovali svojim neustálym informovaním o prípade a reportážach TV JOJ matky po celom Slovensku, ale aj Slovákov žijúcich v zahraničí, ktorí cítili solidaritu s rodinou a boli zásadne proti násilným adopciám slovenských detí v zahraničí. Nielen v Londýne, ale aj v iných mestách sveta a v Bratislave pred prezidentským palácom boli postupne zorganizované demonštrácie slovenských matiek s deťmi za návrat chlapcov Boórových na Slovensko, ale aj iných odobratých slovenských detí, a boli púšťané papierové lietadielka.

Príbeh IB inšpiroval televíziu JOJ k otvoreniu verejnej diskusie aj prostredníctvom debát s odborníkmi, ktorí často čelili nepríjemným otázkam Jána Mečiara. Živé štúdio trvalo 3 - 4 hodiny. Manažment televízie JOJ zaviedol každý štvrtok večer LIVE štúdio SLOVENSKO NAŽIVO, kde pozvali viacerých hostí zo štátnej správy a inštitúcií, kompetentných v tejto problematike. Natačania sa zúčastnila bývalá štátna tajomníčka Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR (MPSVR) Lucia Nicholsonová, súčasný štátny tajomník MPSVR, nová riaditeľka Centra pre medzinárodnoprávnú ochranu detí a mládeže (CMODM) Andrea Cisárová, ktorá pri prvých vysielaniach bola opatrná vo vyjadreniach o možnosti pozitívneho zvratu v prípade detí IB na britskom súde. Zákon o sociálnej kuratele (305/2005) v paragrafe 9 jasne hovorí, že „rodič a osoba, ktorá sa osobne stará o dieťa, majú právo pri výkone svojich práv a povinností požiadať o pomoc orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, iný štátny orgán, ktorý je príslušný podľa

osobitných predpisov, chrániť práva a právom chránené záujmy dieťaťa a tieto orgány sú povinné poskytnúť rodičovi pomoc v rozsahu svojej pôsobnosti“. (employment.gov.sk, online) Na základe výpovede starej matky detí Eleonóry Študencovej (EŠ) a matky detí pre TV JOJ vyšli najavo skutočnosti, ktoré naznačovali nielen mnohonásobné zlyhanie britského sociálneho systému a neochotu SS, ale tiež pochybenia pracovníkov viacerých slovenských sociálnych a štátnych inštitúcií. Bolo evidentné, že s podobnou problematikou nemajú pracovníci štátnej správy na Slovensku konkrétne skúsenosti z praxe. Podľa tvrdenia starej matky detí Eleonóry Študencovej v LIVE TV štúdiu SLOVENSKO NAŽIVO a pre televíziu JOJ:

- Pracovníkom MPSVR SR trvalo pol roka, než boli schopní vyhotoviť správu v angličtine pre britskú stranu, ktorú žiadala britská strana od starej mamy detí, aby bola ochotná zveriť deti do starostlivosti starej mamy na Slovensku, čím deti strácali drahocenný čas.
- Boli problémy so spoluprácou so slovenským veľvyslanectvom v Londýne pri riešení tohto prípadu a takisto s tlmočníkmi na súdoch, ktorí prekladali v prospech britskej strany a v neprospech Slovákov – rodičov na súdnych pojednávaniach, ako tvrdili slovenskí rodičia.
- Deti Boórové nemali britské štátne občianstvo, ale slovenské občianstvo po rodičoch, lebo v Británii sa britské občianstvo automaticky narodením nezískava ako v iných krajinách EÚ, trvá aj 10 rokov, než ho cudzinec získa, a bolo potrebné, aby slovenská strana v záujme svojich detí požiadala oficiálne britskú stranu o vydanie svojich občanov (detí IB) späť na Slovensko, čo ale žiadna pracovníčka CMODM nikdy oficiálne neurobila a v Británii naďalej pokračoval legislatívny proces násilnej adopcie detí proti vôli rodičov, čo je v Británii bežná prax. Pritom slovenský zákon 305/2005 Z. z. v paragrafe 2 jasne hovorí, že „opatrenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately sa vykonávajú aj pre dieťa, ktoré je občan SR a nachádza sa na území iného štátu“. (MPSVaR SR, online) Tvrdenia starej matky detí o problémoch so získaním britského občianstva dokazuje aj kniha Waris Dirie - známej modelky, ktorá sa stala v roku 1997 osobitou veľvyslankyňou OSN na ochranu práv afrických žien: „Vo Francúzsku sa veľmi snažia prisťahovalcov integrovať, aspoň formálne. Každý, kto sa narodí na francúzskom území, sa automaticky stane francúzskym občanom, zatiaľ čo deti Pakistancov, Indov alebo Somálčanov, ktoré sa narodili v Spojenom kráľovstve zostávajú Pakistancami, Indmi alebo Somálčanmi. Aj keď tu niekto žije štyridsať rokov, nepovažujú ho za Brita. Integrácia? Len to nie.“ (Dirie, W. S., 2011, s. 69 - 70)
- IB, ale aj novinári neskôr v článkoch informovali, že v Británii sú veľmi vysoké finančné odmeny pre náhradných rodičov a je finančne výhodné adoptovať si deti cudzincov, odobraté

SS. BSS robila rodičom problémy, určovala miesta stretnutí s deťmi, kam sa mala matka problém načas dostať z práce, obmedzovala ich stretnutia na minimum. CMODM nekonalo napriek podnetu, konalo len od stola, hoci zákon 305/2005 hovorí v paragrafe 6: „Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny (ďalej len “orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately”), Centrum pre medzinárodnoprávnú ochranu detí a mládeže, obec, vyšší územný celok... a subjekty, ktoré vykonávajú opatrenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately podľa tohto zákona, sú povinné dbať na to, aby nedochádzalo k ohrozovaniu alebo porušovaniu práva dieťaťa. Všetky orgány, právnické a fyzické osoby uvedené v prvej vete vykonávaním opatrení podľa tohto zákona zabezpečujú dieťaťu ochranu a starostlivosť, ktorá je nevyhnutná pre jeho blaho a ochranu jeho právom chránených záujmov.“ (employment.gov.sk, online)

- Stará matka detí EŠ sa na Slovensku stretla s ombudsmankou, verejnou ochrankyňou práv J. Dubovcovou, ktorú prosila o pomoc v záujme svojich vnukov, keď už vyčerpala všetky možnosti, ale ombudsmanka jej odmietla pomôcť. Napriek tomu E. Študencová dosiahla vďaka spravodajstvu TV JOJ, že sa prípad jej vnukov znova otvoril.

Tento prípad spochybnil profesiu sociálneho pracovníka nielen u divákov TV JOJ, ale u širokej slovenskej verejnosti. Bola spochybnená práca sociálnej kurately nielen v Británii, ale aj štátnych sociálnych inštitúcií na Slovensku. Bývalá štátna tajomníčka MPSVR L. Nicholsonová v TV štúdiu tvrdila, že ona nikdy žiadnu správu od babky detí nedostala a o prípade nebola informovaná - sekretárky na ministerstve jej nič nepovedali, hoci E. Študencová jej písala a prosila ju o pomoc, čo naznačilo problém verejnosti dostať sa k zodpovedným úradníkom a žiadať ich o intervenciu. Jej vyjadrenia upozornili na skutočnosť, že ministerstvo práce dlhoročne nezverejňuje na svojej oficiálnej webstránke mailové adresy na štátnych tajomníkov, iba na ich asistentky a niektorých riaditeľov kancelárií, doporučenú poštu preberajú asistentky a preto sa môžu zodpovedné osoby v prípade núdze vyhovárať, že o prípade neboli informovaní. Súčasný štátny tajomník MPSVaR tvrdil L. Nicholsonovej v štúdiu, že videl „košielku“ spisu o deťoch IB podpísanú rukou štátnej tajomníčky a že o prípade vedela. Ona jeho tvrdenie poprela počas živého televízneho štúdia.

Vysielanie TV JOJ o prípade a tlak verejnej mienky dokázali aktivizovať slovenské štátne inštitúcie a ministerstvá k vzájomnej a urgentnej spolupráci na návrate detí Boórových. 20. septembra 2012 Minister zahraničných vecí SR Miroslav Lajčák nariadil na slovenskom veľvyslanectve v Londýne kontrolu v súvislosti s prípadom, dokonca osobne intervenoval u britského ministra zahraničných vecí W. Haguea kvôli deťom. Do prípadu bol zaangažovaný

aj minister práce, sociálnych vecí a rodiny Ján Richter. Ten priznal, že o prípade sa nemalo jednať od stola. Jeho ministerstvo vyslalo riaditeľku Centra A. Cisárovú na britský súd a londýnsky súd uznal Centrum ako účastníka súdneho konania. 16. novembra 2012 britský kráľovský súd rozhodol, že chlapcov dostane do opateru stará mama Eleonóra Študencová. (SITA/ŠUT, 2012) Deti sa nakoniec vrátili v januári 1. 1. 2013 letecky na Slovensko, do opateru starej mamy. Riaditeľka CMODM A. Cisárová, ktorá do prípadu aktívne vstúpila a za deti bojovala pred britským súdom, ho považuje za veľký precedens. Slovenská republika vstúpila do prípadu ako tretia strana, čo sa v minulosti nestávalo. Po kritike zo strany médií začali do súdnych procesov v Británii týkajúcich sa slovenských detí pravidelne vstupovať aj pracovníci slovenskej ambasády v Londýne a účastnili sa na súdnych pojednávaniach, takže britská strana videla zrazu aktívny záujem slovenskej diplomacie o osud slovenských občanov na britskom území. Cisárová ocenila podporu ministra Jána Richtera. Výsledok, ktorý sa im podaril, je podľa nej aj zásluhou šéfa slovenskej diplomacie Miroslava Lajčáka. (Topky, 2013) Neskôr sa vrátila na Slovensko natrvalo aj matka detí Ivana a prestala v Británii pracovať. Po návrate detí do vlasti prejavil záujem o ich výchovu biologický otec, ktorý sa predtým v prípade osobne neangažoval.

Možno predpokladať, že keď v minulosti videli britské súdy a sociálne úrady nezáujem slovenských inštitúcií a veľvyslanectva o osobnú účasť na súdnych pojednávaniach o slovenských deťoch, bez zaváhania odoberali slovenským občanom deti a umiestnili ich do britských rodín, ale keď vďaka tlaku TV JOJ a verejnej mienky videli aktívnu zainteresovanosť médií, slovenských politikov, diplomatov a štátnych orgánov v prípade detí Boórových, pod tlakom verejnej mienky slovenské deti vrátili biologickej rodine. V súčasnosti sa objavujú v TV JOJ nové prípady pochybných odoberaní detí slovenským rodičom sociálnymi službami nielen v Británii, ale aj iných krajinách EÚ, napríklad v Nórsku. Sociálny systém Slovenska musí riešiť skutočnosť, že krásne modrooké slovenské deti - cudzinci v novej krajine, kam sa ich rodičia prisťahovali – sú bez britského občianstva defacto aj bez občianskych práv daného štátu. Vďaka rečovej bariére rodičov sú slovenské deti „ľahkou korisťou“ súdov a sociálneho systému iného štátu na adopciu pekných detí cudzincov domácim rodinám, kde môže byť tiež vyvíjaná požiadavka na britský sociálny systém zo strany neplodných britských manželských párov, ktoré nemôžu mať vlastné biologické deti, a žiadajú od SS voľné deti na adopciu.

Tieto prípady zasiahli do identity sociálneho pracovníka v rámci celej Európy a spochybňujú profesionálnych sociálnych pracovníkov, ktorí robia maximum v záujme svojich

klientov a detí. Miestna sociálna služba SS v Británii je terčom kritiky za stovky podobných káuz, ako je prípad Boórová. Táto téma je však podľa spravodajcu TV JOJ v Londýne M. Krpača v krajine tabu. (TV JOJ Udalosti, 12. 1. 2013) Rodičom detí je zakazované medializovať ich prípady pod hrozbou väzenia. Podľa ministra práce Richtera: „Na rozhodnutie o návrate detí čakalo celé Slovensko. Tento zložitý prípad sme zdedili a spoločne sme sa ho mesiace snažili dodatočne zvrátiť. O to viac náš teší tento výnimočný úspech.“ (PLUSKA, 14. 12. 2012) Reportéri M. Krpač a D. Haraksin dostali Novinársku cenu za najlepšiu reportáž v elektronických médiách - Séria Príbeh I. Boórovej. (Nov. cena, 2012). TV JOJ sa dostala medzi najviac nominácií. Odbornú porotu zaujal príbeh IB. (TV JOJ NOVINY, Novinárska cena, 24. 4. 2013)

Slovenské deti Čonkové odobraté nezamestnaným slovenským rodičom v Británii

„Mal to byť vysnívaný život, no stal sa presný opak!“ Týmito slovami sa začínala reportáž televízie JOJ 14. augusta 2012. Veronika Čonková v telefonáte s plačom prosila o pomoc. Zobrali jej päť detí. Nevedela kto, nevedela kam a prečo. Reportér Krpač sa rozhodol, že všetko preverí a sadol na vlak. (TV JOJ NOVINY, 21. 9. 2012) Rodičia nevedeli po anglicky, zavolali preto na slovenské veľvyslanectvo, kde sa nedočkali pomoci – nahratý telefonát zverejnili M. Krpač a médiá – pracovníčka slovens. ambasády v Londýne viackrát výslovne odmietala ísť na rokovanie britského súdu o slovenských deťoch. Informovala rodičov, že ambasáda nemôže poskytovať právnikov, hovoriacich po anglicky. V. Čonková a Miroslav Gorol odišli do Veľkej Británie za prácou spolu so 4 deťmi. Piate sa im narodilo v Británii. Prácu sa im nepodarilo zohnať, a tak zasiahli britské sociálne úrady, ktoré im deti zobrali. Na ich prípad upozornila televízia JOJ, vďaka čomu sa začalo angažovať aj CMPODM. Súd o tom, že sa deti Čonkové môžu vrátiť na Slovensko, rozhodol 21. septembra 2012. Čonkovci prileteli do vlasti a deti išli do detského domova, než rozhodne slovenský súd. (Krpač, M. TV JOJ, 2.10. 2012). Reportéri časom zistili, že existuje 38 spisov pochybných adopcií slovenských detí.

Stále sa objavujú nové prípady odoberania detí prostredníctvom BSS, ktoré zverejňuje TV JOJ. Syna pani Silvie Maher, 12-ročného ťažko chorého Eliotta, ktorý bol predtým zdravým športovcom - vzala anglická sociálka drastickým spôsobom. Niekoľko mesiacov nechodil do školy. Lekári mu podľa matky neboli schopní stanoviť presnú diagnózu. Psychológovia SS Silviu oficiálne zbavili svojprávnosti, čo naznačuje ďalšie negatívne posuny v snahe zabrániť rodičom (cudzincom) vysúdiť si svoje deti naspäť od BSS. Ako

povedala zástupkyňa Slovenska pred Európskym súdom pre ľudské práva (ESLP) Marica Pirošíková, sú vážne podozrenia zo zlého zaobchádzania s deťmi v zariadení, v ktorom bol umiestnený. (Krpáč, M. TV JOJ, 12. august 2013) Občania SR organizujú rôzne petície proti „juvenilnej justícii“ a v zahraničí sa podpisujú petície pre petičný výbor Európskeho parlamentu v snahe zakázať adopcie detí bez súhlasu rodičov. (change.org, Petitioning EU Parliament 2013)

Z týchto prípadov vyplýva, že náš sociálny systém musí vypracovať účinnú prevenciu, zamedzujúcu „kradnutie detí“ v zahraničí sociálnymi systémami iných štátov aj za cenu odovzdávania diplomatických nót. Je nevyhnutná aktívna spolupráca našich úradov so zastupiteľskými úradmi SR v zahraničí pre takéto prípady, keď sú slovenské deti odobraté sociálnym systémom iného štátu. Bolo by vhodné školiť nových pracovníkov ambasád a zastupiteľských úradov SR o správnom postupe a vypracovať podrobný manuál pre slovenských rodičov v zahraničí, čo majú v takom prípade robiť, kde si zabezpečiť právnik, na aké inštitúcie sa majú okrem ambasády telefonicky obrátiť, aby ich zástupcovia prišli na súdne pojednávania o deťoch a Slovensko neprichádzalo o svojich občanov. Prípadne by sa mohli vyhotoviť letáky s informáciami pre rodičov ako postupovať pri odobratí detí, zavesiť informačné texty na web Ministerstva zahraničných vecí SR a zastupiteľských úradov SR v zahraničí.

Tieto prípady definujú požiadavku na slovenský vzdelávací systém: potrebujeme viac odborníkov – špecialistov na sociálne systémy krajín EÚ, ale aj krajín mimo EÚ, ovládajúcich cudzie jazyky a sociálne zákony týchto štátov a postupy sociálnych služieb. Slovenské vysoké školy, vzdelávajúce sociálnych pracovníkov a právnikov, by mali vytvoriť špecializácie na „medzinárodnú sociálnu kuratelu – medzinárodnú sociálnoprávnu ochranu detí“ a štátnicové predmety z oblasti medzinárodnej sociálnej kurately, legislatívy sociálnych systémov v zahraničí – konkrétnych (nadradených) zákonov v rámci únie, ale aj mimo EÚ.

Absentujú výskumy, tabuľky, najnovšie štatistiky z jednotlivých krajín, podrobné kazuistiky adopcií slovenských detí v zahraničí, odborné dokumenty o fungovaní zahraničných sociálnych služieb, postupoch sociálnej kurately nielen v Británii, ale aj v iných krajinách, kam naši občania odchádzajú dlhodobo za prácou, alebo za životným partnerom. Preto by mala organizácia ERIS a (iné podobné inštitúcie) zhromažďovať podklady od odborníkov v jednotlivých krajinách a vydávať správy. Mali by sa prekladať do jazykov členských krajín, byť distribuované medzi sociálnych pracovníkov, kurátorov, a mali by sa navzájom medzi štátmi EÚ vymieňať, aby bola odborná verejnosť a SP oboznámení s

fungovaním diametrálne odlišných sociálnych systémov. Inštitúcie EÚ by tiež mali byť tiež nápomocné pri vytváraní odborných školiacich textových materiálov a správ o fungovaní sociálnych systémov a legislatíve krajín EÚ pre potreby vzdelávania SP a sociálnej kurately v členských krajinách. Mali by byť dostupné a implementované do teórie pre študentov sociálnej práce rokovacie materiály EMPL – Výboru pre zamestnanosť a sociálne veci Európskeho parlamentu a rokovacie materiály poradného orgánu Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru, týkajúce sa detí.

Prípad utýranej Lucie otčimom, pomoc Nadácie TV JOJ s pohrebom

Prípad malej Lucky otriasol Slovenskom v septembri 2012. S mŕtvym telíčkom utýranej Lucky v byte žila rodina 3 roky. Mŕtvolu pravdepodobne schovávali dlhodobo v mraziacom boxe a po odpojení od elektriny pre neplatenie faktúr telo vybrali a začalo sa rozkladať. Luciin otčim J. Hroták podľa vyjadrenia príbuzných drogoval, podľa printových médií bol dílerom drog a patril k organizovanej skupine. Policajti nedostali za tie 3 roky zo sociálneho úradu žiaden podnet, ktorý by naznačoval týranie v rodine. V predmetnom byte boli len dvakrát. A v oboch prípadoch riešili len rušenie nočného pokoja. (Striško, R. TV JOJ Noviny, marec 2013) Podľa vyšetrovateľa Luciu utýral na smrť jej otčim. Spolu s družkou (35) žili v byte s mŕtvolkou 3 roky. Lucka nikomu nechýbala. Zlom nastal až v septembri 2012. Do bytu vtrhla polícia. Vznikla otrasná reportáž reportéra KRIMI Dalibora Skladana. (TV JOJ, apríl 2013) Tému sa aktívne venoval redaktor Rast'o Striško. (TV JOJ, september 3013) Biologický otec nemal peniaze na Luckin pohreb, preto Nadácia TV JOJ zorganizovala zbierku na dôstojný pohreb, vybrala jej cintorín a miesto na hrob. Lucia bola pochovaná v apríli 2013 na ružinovskom cintoríne arcibiskupom R. Bezákom, lebo si to ľudia tak želali. (TV JOJ, apríl 2013) Na Facebooku vznikla skupina TV JOJ – Pomôžme týraným deťom, ktorá naďalej sleduje ďalšie prípady týrania detí. (FB, 2013) Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny podalo trestné oznámenie v súvislosti s prípadom päťročnej Lucie z Bratislavy, ktorú na smrť utýral otčim. Ústredie k tomuto kroku pristúpilo po tom, ako z vlastných kapacít nemohlo posúdiť dôvodné podozrenie, že si príslušný zamestnanec úradu práce, sociálnych vecí a rodiny nesplnil svoju úlohu. Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny nariadilo 21. 9. 2012 bezodkladnú celoslovenskú kontrolu pracovísk sociálnej kurately a ich súčasných pracovných postupov. (WEBNOVINY, september 2012)

V prípade zlyhali pravdepodobne SP, ktorým susedia niekoľkokrát hlásili problematickú rodinu, boli tam na šetrení, s Luckou hovorili osobne, vraj im aj niečo

naznačovala, ako bolo medializované, ale asi neposlali dieťa na vyšetrenie u psychológa a neodobrali dieťa rodine. Podľa zákona 305/2005, § 11: „Opatrenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately na obmedzenie a odstraňovanie negatívnych vplyvov, ktoré ohrozujú psychický vývin, fyzický vývin, alebo sociálny vývin dieťaťa sú najmä: po b) sledovanie negatívnych vplyvov pôsobiacich na dieťa a rodinu, zisťovanie ich vzniku a vykonávanie opatrenia na obmedzenie pôsobenia nepriaznivých vplyvov.“ Sociálni pracovníci mohli využiť paragraf 12 zákona – uložiť (rodičom) dieťaťu povinnosť podrobiť sa odbornej diagnostike v špecializovanej ambulantnej starostlivosti ak je to potrebné a diagnostiku nemožno zabezpečiť iným spôsobom. (Zákon 305, s. 9) Ak by sa Lucia aspoň raz dostala na prikázané ambulantné stretnutie so psychológom, ten by zistil, že niečo sa v rodine deje a dieťa je týrané. Zákon 305/2005 bol novelizovaný zákonom č. 466/2008 Z.z.

Za včasné nevyňatie Lucie z problematickej rodiny mohlo byť zodpovedných viacero prepojených negatívnych faktorov:

1. Neprofesionalita sociálnych pracovníkov, ktorí boli na šetrení v rodine – ich nedostatočné vzdelanie v odbore sociálna práca, požadované zákonom 448/2008.
2. Neznalosť textu zákona o sociálnej kuratele 305/2005 Z. z. zo strany SP a vlastných právomocí, neuplatňovanie textu zákona a vlastných právomocí v praxi.
3. Nedostatočne stanovené, alebo nestanovené, či nedodržané interné predpisy na odbore soc. kurately, stanovujúce presne podmienky, kedy je už nevyhnutné dieťa vyňať z rodiny, aj za cenu protestov rodičov v záujme jeho života a práv.
4. Neochota SP vyňať Luciu z asociálnej rodiny mohla prameniť z obavy pred možným prenasledovaním zo strany otčima – narkomana (dílera drog, v minulosti odsúdeného za týranie partnerky), v prípade násilného vyňatia Lucie z problematickej rodiny a umiestnenia dieťaťa do náhradného zariadenia.
5. Neexistencia postihov voči SP v praxi, ak dieťa zomrie utýrané - dokázateľne ich nekonaním – napríklad vylúčenie SP z Komory SP (ktorá ešte ani nie je kreovaná u nás) okrem trestnej zodpovednosti poverených pracovníkov za nekonanie.
6. Preťaženosť sociálnych pracovníkov množstvom spisov a prípadov na jedného pracovníka (stovky spisov) a časová tieseň pri výkone svojho povolania.
7. Syndróm vyhorenia u sociálnych pracovníkov, poverených šetrením v tejto rodine, alebo nedostatočná empatia k problémom detí či nezáujem o prácu, ktorú robia.

Okrem otčima bude trestne stíhaná aj matka dieťaťa za jeho smrť. V médiách sa objavila informácia, že Lucka mala podľa pitvy sifylis, čo naznačuje možné zneužívanie dieťaťa.

Tento prípad poukázal na problémy, ktoré treba v sociálnom systéme riešiť:

1. Je potrebné, aby bol stanovený maximálny limit pridelených prípadov-spisov na jedného pracovníka, aby mal čas chodiť na osobné inšpekcie do rodín-do terénu.
2. Je potrebné, aby na sociálnych odboroch a odbore sociálnej kurately pracovali odborníci-profesionáli, ľudia s VŠ vzdelaním minimálne 2. stupňa, so znalosťami psychológie, ktorí vedia, že práve otčimovia a nevlastní rodičia sa zle správajú k nevlastným deťom a dochádza tam častejšie k prípadom týrania cudzieho dieťaťa v rodine, alebo k jeho sexuálnemu zneužívaniu, ako bol aj prípad malej Lucky (hoci aj niektorí vlastní rodičia dokážu fyzicky a psychicky týrať svoje biologické dieťa).

Je potrebné zabezpečiť, aby vedúci pracovníci odborov sociálnych vecí neobchádzali zákonom stanovené požiadavky na vzdelanie podriadených pracovníkov zodpovedných za detské životy a neprijímali na túto náročnú prácu pracovníkov iba s maturitou a ukončenou strednou školou, ako sa to deje v súčasnosti. V prípade, že vedúci pracovníci odborov nezabezpečia kvalifikovaných podriadených pracovníkov so zákonom predpísaným vzdelaním na šetrenia v rodinách, mal by im za to hroziť postih – zbavenie vedúcej funkcie.

Problematiku sociálnoprávnej ochrany detí rieši zákon č. 305/2005 Z. z. a vykonávacia Vyhláška č. 643/2008 Z. z. Medializovaný prípad utýranej Lucie inšpiroval ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny na okamžité sprísnenie súčasnej legislatívy a pripravovanú zmenu zákona. Sociálni pracovníci by mali mať po novom možnosť vstúpiť do bytov aj bez povolenia ich obyvateľov. Zmeny chystá ministerstvo práce J. Richtera. Chce tak zabrániť prípadom, keď sa vie o týraní či zanedbávaní detí v rodine, no nie je možnosť zasiahnuť. Odborníci varujú pred týmito plánmi. Podľa riaditeľa Slovenského národného strediska pre ľudské práva Juraja Horvátha to môže byť obmedzovanie slobody. Uznáva však, že je potrebné meniť legislatívu, pretože Slovensko má slabú ochranu detí. (HN online, 2013) Pracovná skupina MPSVR SR s pomocou odborníkov z VŠZSP sv. Alžbety pripravila nový zákon – Zákon o sociálnej práci a podmienkach výkonu sociálnej práce (MPSVR SR, online), ktorý je do konca októbra r. 2013 v pripomienkovom konaní, kde má prísť k ďalším pozitívnym posunom, pokiaľ ide o legislatívny podklad na vytvorenie Komory profesionálnych SP na Slovensku, sprísnenie podmienok na profesiu SP a sociálnych kurátorov, aby túto profesiu nemohol vykonávať hocikto s nedostatočným vzdelaním. Ak

budú prísne podmienky na zamestnancov kurately a budú prijímaní len zákonom stanovení odborníci na SP na odbory sociálnej kurately, nemali by sa medializované negatívne prípady už opakovať a profesia sociálneho pracovníka v praxi by mala získať väčšie renomé medzi ostatnými spoločnosťou uznávanými profesiami.

Nadácia TV JOJ – finančná pomoc slovenským rodinám pri návrate zo zahraničia

Rodine Boórovej pomohla televízia nielen morálne, ale podporila ju aj finančne. Nadácia TV JOJ založená redaktormi televízie zorganizovala SMS zbierku, vyzbierala 18 tisíc eur, výťažok zbierky dala IB na náklady spojené s vybavovaním návratu jej synov a tiež iným postihnutým rodinám. (Haraksin, D. Nadácia TV JOJ, TV štúdio) Redakcia spravodajstva TV JOJ a Nadácia TV JOJ uvoľnili z verejnej zbierky, do ktorej sa zapojili tisíce ľudí z celého Slovenska, sumu 10000 eur ako priamu pomoc pre Ivanu Boórovú, ktorú čakalo súdne pojednávanie o navrátení oboch detí na Slovensko. Na osobnú žiadosť pani Eleonóry Študencovej zvyšnú sumu z verejnej zbierky použili na pomoc ďalším rodinám v núdzi.

Rodina Čonkových, ktorej britské úrady odobrali deti, sa v sprievode reportéra M. Krpača šťastne vrátila na Slovensko. Deti boli dočasne umiestnené v krízovom centre vo Vranove nad Topľou až do rozhodnutia súdu. Rodine poskytli sumu 600 eur. Z týchto prostriedkov zaplatili ich let z Londýna do Bratislavy, nevyhnutné ubytovanie, stravu, lístky na nočný rýchlik do Humenného, SIM kartu do mobil. telefónu - praktické veci, ktoré si Čonkovci nemali za čo kúpiť - podľa vyjadrenia Rolanda Kubinu, riaditeľa spravodajstva a publicistiky TV JOJ. (Nadácia TV JOJ, 2012, online)

Medzinárodný rozmer odoberania detí sociálnymi systémami iných krajín a násilných adopcií slovenských detí v zahraničí

□ Nielen slovenské deti, ale aj české deti a deti iných národností sú odoberané násilne rodičom vo Veľkej Británii podľa reportérov TV JOJ.

□ Briti zakazujú rodičom detí medializovať ich prípad (počas súdnych procesov) pod hrozbou trestu väzenia pre rodičov – v prípade medializácie prípadov by možno boli zverejnené niektoré nezákonné postupy pracovníkov SS, porušujúce medzinárodné dohody medzi štátmi o deťoch, vydávaní občanov, občianskych právach a predpisy EÚ, nadradené legislatíve členských krajín EÚ.

- ☐ Je možné úmyselné zneužívanie zákazu medializovať prípady a súdne pojednávania zo strany SS na prekročovanie svojich právomocí.
- ☐ Medializácia prípadov odoberania detí povolená na Slovensku a v iných krajinách je zárukou transparentnosti riešenia prípadu zo strany sociálnych pracovníkov a úradov.
- ☐ V Británii často sociálna služba odoberá za asistencie polície násilne deti cudzincom po ich rutinnej návšteve s deťmi u lekára, len na základe zistenia diagnózy zápalu na genitáliách, zlomenej ruky etc. Cudzinci sa preto boja navštevovať lekárov v Británii zo strachu pred následným odobratím detí po návšteve lekára sociálnou službou.

Zapojenie slovenskej diplomacie do prípadov násilného odoberania slovenských občanov na území iného štátu

- ☐ Naša diplomacia musí spolupracovať aktívne so slovenskými rodičmi a slovenským ministerstvom, CMODM v prospech občanov SR a aktívne brániť práva slovenských občanov (ktorí nemajú žiadne iné kombinované občianstvo) – záujmy slovenských detí so slovenským občianstvom na území inej krajiny. V prípade viacerých občianstiev rôznych krajín u jedného dieťaťa sú väčšie problémy s určením krajiny, do ktorej jurisdikcie dieťa patrí a s návratom detí na Slovensko, hoci má maloleté dieťa aspoň jedno občianstvo slovenské.
- ☐ Je povinnosťou slovenskej diplomacie aj Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR a CMODM aktívne žiadať občanov SR slovenské deti vrátiť naspäť do jurisdikcie ich krajiny pôvodu na základe občianstva prioritne, automaticky a vždy v prípade spochybnenia rodičov zo strany sociálnych služieb inej krajiny a násilného odobratia detí biolog. rodine sociálnymi úradmi v cudzine
- ☐ Pojem „miesto obvyklého pobytu“ je zavádzajúci a bol príčinou pochybností a nekonania slovenských úradníkov podľa babky Eleonóry Študencovej, prioritné by malo byť občianstvo dieťaťa pri určovaní krajiny, kde má rozhodovať súd o dieťati, komu bude zverené. Na Slovensku sociálni pracovníci a úradníci nevedia, že v Británii sa britské občianstvo nezískava automaticky narodením, ako je to na Slovensku.

Modré z neba (TV Markíza) – sociálna pomoc divákovi v rámci „plnení snov“

Riešenie sociálneho problému diváka prostredníctvom medializácie problému nastupuje pre ľudí až ako posledná možnosť v prípadoch, ktoré pracovníci existujúcich sociálnych a štátnych inštitúcií nedokázali pozitívne vyriešiť k spokojnosti sociálneho

klienta, ktorý vyčerpal všetky svoje dostupné možnosti, nachádza sa v stave núdze, a preto je ochotný svoj príbeh poskytnúť médiám. Televízia dokáže rýchlejšie informovať o sociálnych problémoch v spoločnosti než odborné časopisy a knihy. Stretávame sa paradoxom súčasnej doby – hoci sociálni pracovníci dodržiavajú pri svojej práci s klientom existujúce etické kódexy sociálneho pracovníka - o sociálnej situácii svojich klientov verejne nerozprávajú, rešpektujú právo klienta na súkromie, na druhej strane niektorí ľudia svoje súkromné príbehy a tragédie netaja, ale rozprávajú o nich do elektronických a printových médií, zo zúfalstva z ich bezvýchodiskovej sociálnej a finančnej situácie, v snahe o sprostredkovanie účinnej pomoci.

Relácia *Modré z neba* (MzN) v televízii Markíza vznikla pôvodne na „plnenie snov“, funguje už šiesty rok, má vysokú sledovanosť. Neraz je za splnením „sna“ divákov skrytá finančná a sociálna pomoc rodine v sociálnej núdzi, do ktorej túto rodinu dostala ťažká choroba člena rodiny, alebo zlyhanie živiteľa rodiny či partnera. MzN televízie Markíza v príbehoch pravidelne upozorňuje na chyby a nedostatky zákonov týkajúcich sa fungovania sociálneho systému, ktoré treba legislatívne upraviť a zmeniť v prospech občanov. Zverejnilo príbeh chorého chlapca, ktorého matka s ním musela každý deň ráno dve hodiny cestovať MHD do špeciálnej škôlky na Mokrohájskej ulici v Bratislave a späť. Chlapec dlhodobo nepredvídane kolaboval, prestával dýchať, potreboval kyslíkový prístroj a kriesenie, ale jeho matka nedostala od odboru sociálnych vecí príspevok na kúpu auta z titulu, že u chlapca ešte nebola stanovená presná diagnóza, aby mu vznikol nárok na štátny príspevok. Príbeh naznačil potrebu zmeny tabuľkových predpisov pri rozhodovaní o príspevkoch pre chorých a telesne postihnutých zo strany štátneho systému. Autor a moderátor relácie *Modré z neba* Viliam Rozboril dostal od Vysokej školy zdravotníctva a sociálnej práce svätej Alžbety zlatú medailu za jeho „celospoločenský prínos v sociálnej oblasti“ v novembri 2012 na pôde VŠZSP na 1. ustanovujúcej konferencii ALUMNI klubu z rúk profesora Vladimíra Krčméryho, rektora VŠ.

Modré z neba okrem plnenia snov divákov - čo je hlavným cieľom relácie:

- ☐ Indikuje problémy v sociálnej a zdravotnej oblasti súčasnej legislatívy.
- ☐ Indikuje ohrozenie rodín s chorými členmi, s viacerými deťmi, dôchodcov, rodičov samoživiteľov ohrozených chudobou alebo reálne už v chudobe žijú.

Už pred niekoľkými mesiacmi V. Rozboril písal na svojej facebookovej stránke *Modré z neba*, že čoraz viacej ľudí mu píše, že nemajú ani čo jesť. V septembrových upútavkách na MzN V. Rozboril znova otvorene konštatoval: „chudoby je na Slovensku čoraz viacej“ a

ukázal rodinu s prázdnu chladničkou, bez finančnej hotovosti. Judita z MzN s deťmi vedľa, čo je hlad a teplé jedlo je pre nich sviatkom – je to matka samoživiteľka. Otehotnela a spolu so synom z prvého manželstva padli na samé dno. Stali sa z nich bezdomovci, prespávali na schodišti, umývali sa v nákupných centrách. Dnes bývajú v prenájme, na ktorý zarába syn Nikolas. (Modré z neba, september 2013) Smutným zistením pre mňa ako sociálnu pracovníčku je skutočnosť, že niektorí ľudia, prezentujúci sa ako odborníci na sociálnu prácu, citujú nových neznámych autorov, ktorým prekáža „vyvolávanie emócií“, posielanie peňazí na účty ľuďom v núdzi, dokonca otvorene pred inými odborníkmi na sociálnu prácu vyhlasujú, že majú pochybnosti – „keď sa verejne ukáže – kto na Slovensku hladuje – či je to morálne“. Je lepšie a morálne správne nepochybne, keď sa sociálni pracovníci a štátny sociálny systém včas dozvedia, že niekde v štáte nejaká rodina hladuje, je v núdzi a môže sa im následne poskytnúť účinná pomoc štátnymi dávkami alebo z verejných (mediálnych) zbierok, než keď sa bude o hlade mlčať, vyhlasovať to za „nemorálne“ a v skrytosti budú u nás hladovať deti a chudobní ľudia sa budú dostávať do stavu ťažkej podvýživenosti či, nedajbože, umierať od hladu, ako sa to deje denne v rozvojových krajinách postihnutých suchom či katastrofami. Aj denník Nový Čas začal prinášať príbehy Slovákov, ktorí žijú z minima pod názvom Chudoba sa nás týka! a viaceré médiá spoločne upozorňujú na skutočnosť, že chudoba nie je len slovo napísané na papieri a v číselných tabuľkách štatistických úradov, ale je súčasťou reality dnešnej spoločnosti a musí to štátny sociálny systém s aktívnou účasťou sociálnych pracovníkov na Slovensku riešiť. (NČ, 19. 10. 2013, s. 2-3)

Táto obľúbená relácia znášajúca ľuďom „Modré z neba“ sa za roky svojej existencie stala istým „indikátorom chudoby na Slovensku“ a nových či prehliadaných problémov v zdravotnom a sociálnom systéme a my - sociálni pracovníci a sociálny systém by sme mali tieto problémy aktívne riešiť. Nielen MzN, ale aj iné médiá a servery informujú o sociálnych prípadoch zverejňovaním príbehov. O ohrozenosti rodín s viacerými, chorými deťmi a rodičov – samoživiteľov chudobou. Treba otvorene priznať, že humanitárnu – potravinovú pomoc potrebujú nielen obyvatelia krajín 3. sveta, ale v súlade s uverejňovanými dokumentami a správami v EÚ, na základe textu Ústavy SR, by mal štát a sociálny systém zabezpečiť aspoň základné potraviny pre svojich chudobných občanov. Je potrebné sa inšpirovať inými štátmi, napríklad pomocou chudobným potravinovými lístkami v USA. (Benjamin Navrátilová, J., SME, 2013) Je chvályhodné, že za ostatné roky samosprávy a kraje vytvorili niekoľko predajní pre chudobných v Nitre, Bratislave - Petržalke, Košiciach.

Napríklad Nitra mala po Košiciach ako druhé mesto na Slovensku obchod určený pre sociálne odkázaných obyvateľov. Invalidi, starí ľudia, ale aj rodiny s maloletými deťmi si mohli v obchode vybrať najmä potraviny. Neplatili za ne peniazmi, ale bodmi od magistrátu. Po splnení podmienok dostali čipovú kartu s kreditom a ten si vymieňali za potraviny z darov od obchodných reťazcov. Platnosť karty je pol roka. (NČ, 2010) V Petržalke otvorili v roku 2011 prvý obchod v Bratislavskom samosprávnom kraji pre chudobných, kde mali lacnejší tovar kvôli blížiacemu sa koncu dátumu trvanlivosti. Nákup bol možný s pomocou čipových kariet, vydaných sociálnym oddelením, systém odpočet bodov za nákup. (tvnoviny.sk, 2011) Obchod pre chudobných v Košiciach po 2 rokoch fungovania mal problémy s dostatkom tovaru, dal sa tam kúpiť len chlieb. Viazlo zásobovanie cez Potravinovú banku. (Nový Čas, 2012) MPSVR by mohlo a malo takéto predajne pre chudobných (s pomocou zmeny príslušnej legislatívy) cielene vytvoriť vo všetkých veľkých mestách Slovenska a prevádzkovať ich v spolupráci s mimovládnyimi organizáciami a samosprávou, dlhodobo udržiavať ich činnosť, aby si starí ľudia, nezamestnaní a rodiny s viacerými deťmi, žijúce s príjmami na hraniciu chudoby tu mohli kupovať, či dokonca dostávať zadarmo aspoň základné potraviny, rovnako ako sa distribuuje potravinová pomoc v rozvojových krajinách, vzhľadom na veľké množstvo potravín, ktoré sa v štátoch EÚ vyhadzujú v obchodných reťazcoch do kontajnerov, hoci by sa dali ešte použiť. Ľudia sociálne odkázaní, s nízkymi príjmami pod hranicou životného minima, by mali dostať „sociálne karty“, oprávňujúce ich na nákup v takýchto predajniach a nemusia to byť práve drahé čipové karty, stačia papierové. V susednom Rakúsku majú napríklad ľudia s mesačným príjmom pod 840 eur nárok na karty pre „sociálne odkázaných“ a môžu nakupovať v takýchto lacných obchodoch spravovaných mimovládnyimi organizáciami. Mali by byť vytvorené jednoduché karty sociálnej odkázanosti - karty výhod - jednotné pre celú Slovenskú republiku, vydávané aj na Úradoch práce, sociálnych vecí a rodiny.

Približne 25 miliónom Európanom hrozí do 12 rokov chudoba, ak budú vlády pokračovať v nastolenom trende úsporných opatrení. Tvrdí to vo svojej správe ľudskoprávna organizácia Oxfam (<http://www.oxfam.org.uk>) so sídlom v Oxforde. Podľa jej šéfky Natalie Alonsovej je súčasná politika agresívnych „škrto“ morálnym a ekonomickým nezmyslom". Škrty podľa nej spôsobujú, že milióny Európanov sú „v kruhu chudoby, ktorý môže trvať generácie“. Vyzvala európske vlády na vypracovanie nového ekonomického a sociálneho modelu, ktorý bude investovať do ľudí a bude stáť na spravodlivých daniach. Vlády môžu získať miliardy pre verejné služby ako zdravotníctvo či vzdelávanie prostredníctvom zásahu proti daňovým podvodom. (EKONOMIKA TOPKY.SK, 12. 9. 2013) Rizikom chudoby bolo

na Slovensku v roku 2012 ohrozených 13,2 % obyvateľov Slovenska, čo predstavuje približne 715 000 ľudí. V porovnaní s predchádzajúcim rokom to znamená mierny nárast rizika chudoby, a to o 0,2 percentuálneho bodu. Vyplýva to z najnovších údajov Štatistického úradu (ŠÚ) SR z výberového zisťovania. „Hranica rizika chudoby bola podľa posledných údajov zisťovania 4156 eur na rok, čo v prípade jednočlennej domácnosti predstavuje približne 346 eur na mesiac," ako uviedla na tlačovej konferencii predsedníčka ŠÚ SR Ľ. Benkovičová. (Štatist. Úrad In Topky, 2013) Chudoba a hlad na Slovensku a v únii je realita, o ktorej sa už verejne píše, európske úrady a UNICEF ju priznávajú v správach a štátny sociálny systém ani sociálni pracovníci nemôžu pred týmto problémom zatvárať oči a prestať o tom verejne rozprávať. Prípady chudoby z médií dávajú možnosť vynútiť si aktívnu pomoc od štátnych orgánov pri odstraňovaní chudoby a hladu. Súčasný problémy chudobných ľudí na Slovensku:

- Nedostatok základného, teplého a kvalitného jedla u osôb s nižším mesačným príjmom (na osobu) než je hranica životného minima – alebo u osôb úplne bez príjmu – dlhodobo a krátkodobo nezamestnaných, ktorí nemajú nárok na podporu v nezamestnanosti.
- Vysoké ceny energií a neustále rastúce ceny potravín – chudobní sa musia rozhodovať, či zaplatiť energie a poplatky za bývanie alebo jedlo. Keď zaplatia poplatky za bývanie, nezvýšia rodinné peniaze na kvalitné jedlo, keď sa chcú najesť, neplatia poplatky za energie, bývanie a odpoja ich od energií – začarovaný kruh.
- Ohrozené skupiny obyvateľstva: nezamestnaní, rodiny s viacerými deťmi, dôchodcovia, rodičia samoživitelia.

Záver

Médiá (investigatívni redaktori spravodajstva TV JOJ) pri informovaní o sociálnych prípadoch, získavaní informácií o prípadoch, hľadaní riešení zverejnených sociálnych prípadov často používajú podobné či identické metódy sociálnej práce, popísané v učebniciach s metódami sociálnej práce. Často zabezpečujú terapeutickú pomoc ľuďom, ktorých prípad zverejnili, poradensky ich usmerňujú, pri investigatívnej a pomoci rodinám s odobratými deťmi chodia do terénu – obdoba „terénnej sociálnej práce“ u sociálnych pracovníkov. Podľa Heynesa (1975 In SLOVÁK, P. et VEREŠ. M., MSP I, 2007, s. 10 - 12), ktorý špecifikoval metódy sociálnej práce, „medzi bezprostredné metódy zaraďujeme objasnenie, informovanie, persúázia, dohľad, prípadne tvorba nových možností“. Redaktori spravodajstva TV JOJ pri riešení prípadov násilne odobratých detí v Británii používali presne tieto metódy – objasnenie, informovanie, vykonávali dlhodobý dohľad nad prípadmi a tvorili

a hľadali pre rodiny a deti nové možnosti riešenia ich problému do budúcnosti. Takisto redaktori používali metódy orientované na nepriame konanie podľa Heynesa (In SLOVÁK, P., MSP I., 2007), ako sú „organizácia, dokumentácia, programovanie, plánovanie, metodické konanie, spolupráca s inými odborníkmi (sociálnymi pracovníkmi). Redaktori pri riešení prípadov aktívne spolupracovali s pracovníkmi ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny a takisto so sociálnymi pracovníkmi z Centra pre medzinárodnoprávnú ochranu detí a jeho riaditeľkou JUDr. Andreou Cisárovou. Rovnaké metódy a pracovné postupy často používa tiež Viliam Rozboril pri pozitívnom riešení sociálnych prípadov, ktoré si vybral do vysielania *Modrého z neba*. Metódy sociálnej práce sa podľa Slováka a Vereša (MSP I., s. 13) „uskutočňujú v klientovom prirodzenom svete“ a redaktori sa dostali do prirodzeného sveta rodín, ktorým pomáhali. Stanovili ich „sociálnu diagnózu“ – získali dôležité informácie pre zaradenie klienta, jeho problému do vlastného procesu riešenia. Na vyriešení prípadu intenzívne dlhodobo pracovali, robili „výskum“ v danej problematike, získali nové informácie na úradoch a na internete, prostredníctvom telefonátov - často lobovali u kompetentných poverených osôb v prospech týchto rodín. Nadácia televízie zasa urobila zbierky a poskytla finančnú „sociálnu“ výpomoc rodinám na náklady spojené so súdnymi procesmi a návratom detí na Slovensko de facto suplovali štátnu sociálnu výpomoc. Podľa Matouška (2003 In SLOVÁK, P. – VEREŠ, M., MSP II., 2007, s. 30) „medzi primárne metódy sociálnej práce s obeťami syndrómu CAN patrí podporný zásah v 3 rovinách: materiálna pomoc, psychická podpora a právna pomoc.“ Rovnako aj redaktori spravodajstva TV JOJ poskytli slovenským rodinám materiálnu pomoc, psychickú podporu a právnu pomoc. Aj tieto rodiny boli istým spôsobom obeťami týrania - boli násilne oddelené dlhodobo od svojich detí a psychicky tým dlhodobo trpeli násilne odlúčení rodičia aj deti - na základe rozhodnutia pracovníkov britskej sociálnej služby, hoci britský sociálny systém sledoval oficiálne záujem dieťaťa. V. Rozboril poskytuje svojim prípadom to isté v MzN – materiálnu, psychickú a právnu pomoc.

Konkrétny pozitívny prínos práce médií pre profesionalizáciu práce sociálnych pracovníkov:

1. Identifikujú komplikovaný sociálny problém (často spojený s mnohonásobným zlyhaním ľudského faktora - jednotlivcov v administratívne - relatívne dobre prepracovanom sociálnom a štátnom systéme Slovenska, ale aj iných krajín).
2. Dlhodobo a intenzívne pracujú na vyriešení sociálneho problému – spájajú okamžite odborníkov za jedným stolom a v štúdiách, tvoria dokumentáciu o prípade, robia investigatívu v teréne a medzi odborníkmi, komparujú prípady, zistenia a naznačujú riešenia, východiská.

3. Výsledkom ich dlhodobej intenzívnej práce sú podrobné – verejne dostupné kazuistiky sociálnych prípadov v médiách často s medzinárodným rozmerom – pozitívum pre štúdium a prax sociálnej práce a zvyšovanie odbornosti sociálnych pracovníkov.
4. Indikujú nedostatok sociálnych pracovníkov v štátnom sociálnom systéme alebo ich nekvalifikovanosť- vytvárajú verejný tlak na politikov, vládu, na inštitúcie, na prijatie väčšieho počtu sociálnych pracovníkov do štátneho systému, na kvalifikáciu sociálnych pracovníkov, na potrebnú zmenu doteraz platnej legislatívy.
5. Často konkrétne špecifikujú odporúčania pre prax sociálnych pracovníkov, kde treba urobiť zmeny v doterajšom systéme fungovania, spolupráce a v metódach sociálnej práce.
6. Vďaka práci médií a redaktorov, vďaka zverejneniu problému vytvárajú veľký tlak verejnej mienky a pod ich vplyvom ministerstvá urýchlene iniciujú zmenu platnej legislatívy, postupu štátnych orgánov v danej sociálnej problematike a aktívnejšie spolupracujú medzi sebou úrady na vyriešení daného problému. Keby sa tieto prípady nemedializovali, tak by prišlo k zmene platnej legislatívy s väčším časovým odstupom – možno až po viacerých rokoch.

Bez aktívnej medializácie prípadov cez TV JOJ a podpory širokej verejnosti, štátnych orgánov, demonštrácií pred ambasádami by boli dnes chlapci I. Boórovej a deti Čonkové adoptované v cudzej rodine v Británii. Sila médií je fascinujúca, ak sa investuje do pozitívnych vecí na pomoc sociálnym prípadom. Je potrebné, aby sociálnu prácu vykonávali profesionálni pracovníci, ktorí budú združení v Komore sociálnych pracovníkov, ktorá sa plánuje v budúcnosti na Slovensku. Treba stanoviť maximálny počet spisov – sociálnych prípadov na jedného sociálneho pracovníka. Treba aplikovať pravidelnú supervíziu práce sociálnych kurátorov na kuratelách, posilniť prácu sociálnej kurately väčším počtom prijatých zamestnancov zo strany štátu, zvýšením počtu sociálnych pracovníkov. Sociálne ohrozených detí a rozbitých rodín pod vplyvom nezamestnanosti a šíriacej sa chudoby neustále v spoločnosti pribúda. Je nevyhnutné aplikovať účinnú prevenciu, aby boli ohrozené deti včas vyňaté z problematických a asociálnych rodín, ktoré sú pre ich život a zdravý vývoj doslova rizikové. Problematika štátnych sociálnych a legislatívnych systémov je náročná na výskum. Nové výskumy a podklady pre prax sociálnych pracovníkov a pre formovanie sociálnej práce ako odboru - takisto medzinárodné konferencie na pôde vysokých škôl sociálnej práce ako je VŠZSP sv. Alžbety - organizované v budúcnosti na tému medzinárodná sociálnoprávna ochrana detí sú veľmi dôležité a nevyhnutné pre vývoj profesie sociálneho pracovníka. Pretože: „Formovanie sociálnej práce ako odboru je nekončiaci proces, počas ktorého

disciplína „doháňa“ meniacu sa spoločnosť, v ktorej sa objavujú nové problémy a známe problémy menia svoj význam. Tieto problémy je potrebné nielen evidovať, analyzovať, ale je potrebné hľadať aj nové metódy ich riešení. Preto sociálna práca nebude nikdy mať dlhodobu stabilnú, jednoznačný obsah, nikdy nebude možné túto disciplínu vyučovať po celé roky rovnakým spôsobom. V tom je problematika aj výzva sociálnej práce.“ (Matoušek, 2001, s. 153).

Zoznam bibliografických odkazov

- [1] HARAKSIN, Dáriuš, 2012: TELEVÍZNE ŠTÚDIO: 9 094 SMS, 18 188 €. Slováci pomohli rodinám, ktoré prišli o deti. [online]. Nadácia TV JOJ. Bratislava. [cit. 2013-09-22]. Dostupné na internete: <http://nadacia.joj.sk/matky-v-nudzi/televizne-studio-9-094-sms-18-188--slovaci-pomohli-rodinam-ktore-prisli-o-deti.html>
- [2] TV JOJ DOKUMENT. 2012: Bez detí neodídeme. Príbeh Ivany, Martinka (4) a Samka (2) [online]. Noviny TV JOJ. Bratislava. [cit. 2013-09-22]. Dostupné na internete: <http://udalosti.noviny.sk/pochybne-adopcie-deti/17-09-2012/dokument-bez-deti-neodidem-pribeh-ivany-martinka-4-a-samka-2.html>
- [3] FB skupina. 2012: IVANA Boorová Slovensko, pomôžme jej deti vrátiť späť . [online]. FB. [cit. 2013-09-22]. Dostupné na internete: <https://www.facebook.com/IvanaBoorovaChceSvojeDeti>
- [4] DIRIE, W. 2011. Deti púšte. IKAR, Bratislava. 2011. s 189. ISBN 978-80-551-2632-6
- [5] SITA/ŠUT. 2012. Deti Ivany Boorovej budú do Vianoc doma. [online] Bratislava: SME [cit. 2013-09-27]. Dostupné na internete: <http://www.sme.sk/c/6606297/deti-ivany-boorovej-budu-do-vianoc-doma.html>
- [6] TOPKY. 2013: Ivana Boórová sa dočkala: deti sú už na Slovensku. [online] Bratislava: TOPKY. 2013 [cit. 2013-09-27]. Dostupné na internete: <http://www.topky.sk/cl/10/1335836/Ivana-Boorova-sa-dockala--Deti-su-uz-na-Slovensku->
- [7] TV JOJ Udalosti. 2013: Takto d'akovala Ivana Boórová ľuďom za podporu. [online] Bratislava: TV JOJ. 2013 [cit. 2013-09-27]. Dostupné na: <http://udalosti.noviny.sk/pochybne-adopcie-deti/12-01-2013/takto-dakovala-ivana-boorova-ludom-za-podporu.html>
- [8] PLUSKA. 2012 : Ivana Boórová vyhrala, deti sa môžu vrátiť na Slovensko. [online] Bratislava: PLUSKA. 2012 [cit. 2013-09-27]. Dostupné na: <http://www.pluska.sk/spravy/zo-zahranicia/ivana-boorova-vyhrala-deti-mozu-vratit-slovensko.html>

- [9] Novinárska cena 2012: Poznáme víťazov novinárskych cien. [online] Bratislava: Novinárska cena 2012 [cit. 2013-09-27]. Dostupné na internete: http://www.novinarskacena.sk/index.php?option=com_content&task=view&id=4465&Itemid=73
- [10] TV JOJ NOVINY. 2013: Novinárska cena: títo dostali ocenenia...[online] Noviny TV JOJ 2013[cit. 2013-09-27]. Dostupné na internete: <http://udalosti.noviny.sk/z-domova/23-04-2013/novinarska-cena-ivana-boorova-a-kauza-cierna-labut.html>
- [11] Krpač, M. TV JOJ. 2012: Kolaps Veroniky Čonkovej! Deti si opäť vzala sociálka. [online] Bratislava: Noviny JOJ 2012 [cit. 2013-09-27]. Dostupné na internete: <http://udalosti.noviny.sk/pochybne-adopcie-deti/02-10-2012/kolaps-veroniky-conkovej-deti-si-vzala-opaet-socialka.html>
- [12] TV JOJ Noviny 2012: Reportér Krpač (38) riešil smutný príbeh, odkryl megakauzu! [online] Bratislava: Noviny TV JOJ 2012 [cit. 2013-09-27]. Dostupné na internete: <http://udalosti.noviny.sk/pochybne-adopcie-deti/21-09-2012/zacal-riesit-smutny-pribeh-conkovcov-a-takto-odkryl-megakauzu.html>
- [13] KRPAČ, M. TV JOJ. 2013: Po úteku z Anglicka: Vráťte mi Eliotta (12) prosí matka. [online] Bratislava: Noviny TV JOJ 2013 [cit. 2013-09-27]. Dostupné na internete: <http://udalosti.noviny.sk/pochybne-adopcie-deti/12-08-2013/po-uteku-z-anglicka-vratte-mi-eliotta-12-prosi-matka.html>
- [14] TOPKY.sk: Zo škrtov profitujú najbohatší: Európanom hrozí chudoba. [online] Bratislava: EKONOMIKA TOPKY 2013 [cit. 2013-09-27]. Dostupné na internete: <http://www.topky.sk/cl/7/1361523/Zo-skrto-profituju-najbohatsi--Europanom-hrozi-chudoba>
- [15] HNOnline.sk.2013: Sociálka pôjde k vám domov. Bez povolenia. [online] Bratislava: Hosp. Noviny 2013 [cit. 2013-09-27]. Dostupné na internete: <http://hn.hnonline.sk/slovensko-119/socialka-pojde-k-vam-domov-bez-povolenia-563734>
- [16] Petition by Association of McKenzie Friends: EU Parliament Abolish Adoptions without Parental Consent. [online] Change.org. Association of McKenzie Friends 2013 [cit. 2013-09-27]. Dostupné na internete: <http://www.change.org/petitions/eu-parliament-abolish-adoptions-without-parental-consent>
- [17] BENJAMIN NAVRÁTILOVÁ, J. 2013. Zápisník: Potravinové lístky v Amerike živia aj absolventov univerzít. [online] SME: 2013 [cit. 2013-09-27] Dostupné na internete:

<http://www.sme.sk/c/6808594/zapisnik-potravinove-listky-v-amerike-zivia-aj-absolventov-univerzit.html>

[18] TV MARKÍZA/TV NOVINY. 2011: V Petržalke otvorili prvý obchod pre chudobných. [online] TASR: 2011 [cit. 2013-09-27] Dostupné na internete: http://tvnoviny.sk/sekcia/spravy/regiony/v-petrzalke-otvorili-prvy-obchod-pre-chudobnych_comment_p4_a32.html?&page=4&p_all_it

[19] NOVÝ ČAS/JUH. 2010: Obchod pre chudobných: Tu sa nakupujú potraviny bez peňazí! [online] NČ: 2010 [cit. 2013-09-27] Dostupné na int.: <http://vas.cas.sk/clanok/3149/obchod-pre-chudobnych-tu-sa-nakupuju-potraviny-bez-penazi.html>

[20] NOVÝ ČAS. 2012: Obchod pre chudobných je ako vykradnutý. Kúpíte tam len chlieb. [online] NČ: 2012 [cit. 2013-09-27] Dostupné : <http://www.cas.sk/clanok/234340/obchod-pre-chudobnych-je-ako-vykradnuty-kupite-tam-len-chlieb.html>

[21] 24 hod.sk. WEBNOVINY. 2012: Úrad práce chce v kauze utýranej Lucky potrestať zamestnanca. [online] WEBNOVINY, 2012 [cit. 2013-09-27] Dostupné na internete: <http://www.24hod.sk/urad-prace-chce-v-kauze-utyranej-lucky-potrestat-zamestnanca-cl207620.html>

[22] STRIŠKO, R. TV JOJ NOVINY. 2013: Pohreb utýranej Lucky. Vďaka vám má aj truhličku. [online] TV JOJ, 2013 [cit. 2013-09-27] Dostupné na internete: <http://udalosti.noviny.sk/z-domova/21-03-2013/pohreb-utyranej-lucky-vdaka-vam-ma-aj-truhlicku.html>

[23] STRIŠKO, R. , TV JOJ. 2013: Luckin pohreb (5) chcú zaplatiť cudzí, rodina sa nezaujíma. [online] TV JOJ, 2013 [cit. 2013-09-27] Dostupné na internete: <http://krimi.noviny.sk/cierna-kronika/19-03-2013/luckin-pohreb-5-chcu-zaplatit-cudzi-ludia-rodina-neprejavila-zaujem.html>

[24] TV JOJ NOVINY. 2013 : Pohreb utýranej Lucky bude vo štvrtok. [online] TV JOJ, apríl 2013 [cit. 2013-09-27] Dostupné na internete: <http://krimi.noviny.sk/cierna-kronika/02-04-2013/pohreb-utyranej-lucky-5-bude-vo-stvrtok-vsetko-je-uz-pripravene.html>

[25] FB Skupina Pomôžme týraným deťom - TV JOJ. [online] TV JOJ FB, 2013 [cit. 2013-09-27] <https://www.facebook.com/PomozmeTyranymDetom>

[26] MATOUŠEK, Oldřich a kol. 2001. Základy sociální práce. Nakladatelství Portál, s.r.o. Praha, 2001. 312 s. ISBN 80 -7178-473-7

- [27] Evropský výskumný ústav sociální práce OU. [online] OSTRAVA: ERIS 2013 [cit. 2013-09-27] Dostupné na internete: <http://evis.osu.cz/>
- [28] MPSVaR SR: Sociálnoprávna ochrana detí a sociálna kuratela. [online] BRATISLAVA: MPSVaR SR 2013 [cit. 2013-09-27] Dostupné online: <http://www.employment.gov.sk/rod-a-soc-politika-socialnopravna-ochrana-deti-a-socialna-kuratela.html>
- [29] TV MARKÍZA/ MzN. 2013: Padli na same dno! Chudoba kričí z každého rohu! [online] TV Markíza 2013 [cit. 2013-09-27] Dostupné na internete: <http://modrezneba.markiza.sk/clanok/aktualne/padli-na-same-dno-chudoba-krici-z-kazdeho-rohu.html>
- [30] TOPKY. 2013: Šokujúca štatistika: Na Slovensku je 715 tisíc chudobných ľudí. [online] Štatistický úrad In Topky, 2013 [cit. 2013-09-27] Dostupné na internete: <http://www.topky.sk/cl/10/1359806/Sokujuca-statistika--Na-Slovensku-je-715-tisic-chudobnych-ludi->
- [31] FB SKUPINA TV JOJ. 2012: Slovensko naživo. [online] FB Slovensko naživo, 2013 [cit. 2013-09-27] Dostupné na internete: <https://www.facebook.com/pages/Slovensko-na%C5%BEivo/297884816984404?fref=ts>
- [32] NADÁCIA TV JOJ. 2012: Bez detí neodídeme: Vaša pomoc Ivane Boórovej, z verejnej zbierky uvoľňujeme 10. 000 Eur . [online] TV JOJ, 2012 [cit. 2013-09-27] Dostupné na internete: <http://nadacia.joj.sk/matky-v-nudzi/bez-deti-neodidem-vasa-pomoc-ivane-boorovej-z-verejnej-zbierky-uvolnujeme-10000-eur.html>
- [33] SLOVÁK, P. – VEREŠ, M. 2007. METÓDY SOCIÁLNEJ PRÁCE I. VŠZSP sv. Alžbety. Bratislava. 2007. 70 s. ISBN 978-80-89271-6 a)
- [34] SLOVÁK, P. – VEREŠ, M. 2007. METÓDY SOCIÁLNEJ PRÁCE II. VŠZSP sv. Alžbety. Bratislava. 2007. 120 s. ISBN 978-80-89271-19-1 b)
- [35] TASR: Na Trnavskej univerzite sa zaoberajú zmyslom sociálnej práce. [online] SME: Bratislava 2013 [cit. 2013-10-22] Dostupné na internete: <http://trnava.sme.sk/c/6965141/na-trnavskej-univerzite-sa-zaoberaju-zmyslom-socialnej-prace.html>
- [36] MÁTEL, A. – GREY, E. – JANECHOVÁ, L. (eds.) 2013. Aplikovaná etika v sociálnej práci 2. Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie. Bratislava : VŠZSP sv. Alžbety. 2013. 336 s. ISBN 978-80-8132-087-3.

[37] MPSVa R SR. 2013.: Verejná diskusia k návrhu zákona o sociálnej práci a k podmienkam zákona o sociálnej práci. [online] MPSVaR SR: Bratislava 2013 [cit. 2013-10-22] Dostupné na internete: <http://www.employment.gov.sk/verejna-diskusia-2013.html>

Kontakt

Mgr. Liana Krčmová

Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce svätej Alžbety, n. o., Bratislava

Tropický tím VŠZSP sv. Alžbety – n. o., Nám. 1. mája č. 1, 81000 Bratislava

Kontaktný mail: KrcmovaL@atlas.sk

Požiadavky sestier na úpravu legislatívy v oblasti prepojenia zdravotnej a sociálnej starostlivosti

Nurses' requirements for legislative changes in the field of health and social care

Mária LÉVYOVÁ

Abstrakt

Pri poskytovaní ošetrovateľskej starostlivosti klientom v zariadeniach sociálnych služieb je nevyhnutné zamerať sa na zdravotný stav klientov, ich potreby a na kompetencie sestier, ktoré sú odborne spôsobilé poskytovať odbornú, dostupnú a bezpečnú starostlivosť. Dôležitým predpokladom v oblasti prepojenia zdravotnej a sociálnej starostlivosti je potreba legislatívnych zmien a akceptovanie požiadaviek verejnosti, ktoré boli podporené občanmi v petícii sestier a pôrodných asistentiek v roku 2011.

V minulosti boli schválené čiastkové legislatívne návrhy na prepojenie zdravotnej a sociálnej starostlivosti, ktoré nezohľadňujú legalizáciu poskytovania zdravotnej starostlivosti klientom s ťažkým zdravotným postihnutím, umiestneným vo vybraných druhoch zariadení sociálnych služieb, ani potreba úhrad za zdravotné výkony poskytované sestrami. V rámci komplexného prepojenia zdravotnej a sociálnej starostlivosti je potrebná úprava právnych predpisov, ustanovujúcich povinnosti a práva poskytovateľov zdravotnej starostlivosti, rozsah poskytovaných zdravotných výkonov a ich preplácanie zdravotnými poisťovňami. Je potrebné prepojenie formálnych a neformálnych služieb v dlhodobej starostlivosti o starších ľudí. Tomu by mal zodpovedať aj Strategický rámec starostlivosti o zdravie pre roky 2014 - 2030 a Národný program aktívneho starnutia 2014 - 2020. Ich cieľom by malo byť vytvorenie jednotného a efektívneho právneho rámca, príprava a schválenie zákona o dlhodobej starostlivosti, pretože sa očakáva nárast počtu výkonov zdravotno-sociálnej starostlivosti, vytvorenie systému sociálno-zdravotných lôžok pre dlhodobo chorých a prepojenie oboch typov starostlivosti. To sú výzvy pre vládu a kompetentné ministerstvá - ministerstvo zdravotníctva a ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny.

Kľúčové slová

Finančné zdroje. Ministerstvá. Ošetrovateľská starostlivosť. Petícia. Právne predpisy. Sestra. vláda. Zariadenia sociálnych služieb. Zdravotno - sociálna starostlivosť.

Abstract

It is essential to focus on the overall health and needs of the clients of the social care institutions as well as the competencies of nurses responsible for providing professional, affordable and safe health care at these institutions. Legislative changes and acceptance of public demand, which was expressed by the citizens in the petition of nurses and midwives in 2011, are inevitable in forming a link between the fields of health and social care.

Some partial legal changes linking the two have already been approved. However, these do not take into account the need for a strong legal background related to health care offered to

clients with severe disabilities at certain types of social service institutions or the need for adequate financial compensation of nurses providing professional services at such institutions. In order to create a complex link, it is necessary to revise regulations defining duties and rights of social care providers, the scope of health care services provided by them and reimbursement for medical services by health insurance companies. It is also vital to connect formal and informal services in the field of long-term care for older people. This should be in accordance with the Strategic framework for health care for the years 2014 - 2030 and the National Program for active ageing 2014 - 2020. Their goals are to create a unified and effective legal framework, prepare and adopt the law covering long-term health care since the number of health-social care services is expected to increase, the system providing health-social beds for the long-term sick should be established and the two types of care should become linked in near future. These are the challenges the government and related ministries - the Ministry of Health and the Ministry of Labor are currently facing.

Keywords

Resources. Ministries. Nursing care. Petition. Regulations. Nurse. Government. Social service institutions. Health - social care.

Úvod

Požiadavky sestier pracujúcich v zariadeniach sociálnych služieb a občanov v oblasti prepojenia zdravotnej a sociálnej starostlivosti boli dlhodobo ignorované, čo sa odrazilo v podpore petície Slovenskej komory sestier a pôrodných asistentiek v roku 2011 pod názvom *Keď sa my nepostaráme o seba, kto sa postará o vás?* Podporilo ju 243 tisíc občanov. Požiadavky sestier a verejnosti sa odvíjali od potrieb a zdravotnej skladby klientov umiestnených vo vybraných zariadeniach sociálnych služieb (ďalej len ZSS).

Požiadavky sestier na úpravu legislatívy v oblasti prepojenia zdravotnej a sociálnej starostlivosti

Z prieskumu, ktorý bol realizovaný na pôde Slovenskej komory sestier a pôrodných asistentiek (ďalej iba komora) pred spustením petície, jednoznačne vyplýva, že 52 % klientov má problémy s mobilitou a z toho 25 % klientov je úplne imobilných, 43 % klientov má inkontinenciu III. stupňa, 39 % klientov má tzv. stredne ťažký stupeň demencie, pričom lekári ťažký stupeň neuvádzajú, 76 % klientov má závažnú psychiatrickú diagnózu, 35 % klientov je po NCMP, 25 % klientov má diagnostikovaný diabetes mellitus, 25 % klientov má závažné poruchy správania, 66 % klientov trpí ochorením srdca, 13 % klientov sú alkoholici, polymorbidita klientov - mnohí majú viac ako 5 lekárske diagnózy, takmer 35% klientov

zomiera do pol roka od nástupu do zriadenia, je potrebná odborná starostlivosť o dekubity u imobilných klientov. Tomu zodpovedá aj skladba zdravotných výkonov poskytovaných sestrami v košickom samosprávnom kraji. Preto jednou zo siedmich požiadaviek petície bolo, aby došlo k jednoznačnému legislatívnemu zakotveniu poskytovania ošetrovateľskej starostlivosti vo vybraných ZSS, a to v § 22 zákona 448/2008 Z. z. a v zákone NR SR č. 578/2004 Z. z. o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti. Viedlo by to k odstráneniu diskriminácie sestier pracujúcich v ZSS tak, aby mali rovnaké postavenie, ako sestry pracujúce v zdravotníckych zariadeniach a k odstráneniu diskriminácie klientov v ZSS pri zabezpečení ich rovnakého prístupu k zdravotnej, ošetrovateľskej starostlivosti, na ktorú má každý občan právo na základe Čl. 31 Listiny základných práv a slobôd. Na základe požiadaviek petície bolo prijaté aj uznesenie vlády SR 386 z roku 2011, ktoré stanovovalo zakomponovať úpravu umožňujúcu ZSS na základe povolenia a licencie stať sa poskytovateľom zdravotnej starostlivosti do novely zákona č. 578/2004 Z. z. o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti. Uvedené uznesenie bolo novou vládou v roku 2012 zrušené.

V roku 2011 komora v spolupráci s ministerstvom zdravotníctva pripravili aj ďalšie návrhy na novelu a zmenu právnych predpisov, a to v zákone č. 578/2004 Z. z. Návrh upravoval postup pre vybrané ZSS na vydávanie povolenia pre poskytovateľov zdravotnej starostlivosti, podmienky personálneho obsadenia, ako aj ďalšie práva a povinnosti poskytovateľov zdravotnej starostlivosti. Jedným z najväčších problémov je aj financovanie zdravotných výkonov, ktoré poskytujú sestry v ZSS. Preto je potrebná aj úprava zákona č. 577/2004 Z. z. o rozsahu zdravotnej starostlivosti, uhrádzanej na základe verejného zdravotného poistenia, čomu by mala predchádzať aj novela Vyhlášky MZ SR č. 244 /2011 z augusta 2011, aby rozsah výkonov poskytovaných sestrami v ZSS nebol okliešťovaný v porovnaní so sestrami pracujúcimi v zdravotníckych zariadeniach. Nevyhnutným predpokladom požadovaných zmien je aj stanovenie podmienok pri uzatváraní zmlúv so zdravotnými poisťovňami v zákone č. 581/2004 Z. z. o zdravotných poisťovniach, ako aj legislatívna úprava v § 22 zákona č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách, ktorá by bola naviazaná na legislatívne úpravy v právnych predpisoch upravujúcich poskytovanie zdravotnej starostlivosti. K tomu, aby k týmto legislatívnym zmenám došlo, „je potrebné zvýšenie medzisektorovej informovanosti a spolupráce (sociálny sektor, sektor zdravotníctva, vládny a mimovládny sektor, štátny samosprávny sektor, verejný komerčný sektor). Ak k tomu nedôjde, tak nestálosť legislatívneho prostredia bude aj naďalej pretrvávajúť a brzdiť

poskytovanie efektívnej zdravotnej – sociálnej starostlivosti.“ (Repková Kvetoslava. a kol., 2010, s. 82)

Strategický rámec starostlivosti o zdravie, ktorý vypracovalo MZ SR na roky 2013 - 2030, síce stanovuje priority, ktoré sú orientované na podporu primárnej a komunitnej zdravotnej starostlivosti, redukcii špecializovanej ambulantnej starostlivosti a akútnej lôžkovej starostlivosti, predlžovanie dĺžky života. Očakáva sa nárast počtu výkonov zdravotno-sociálnej starostlivosti, vytvorenie systému sociálno-zdravotných lôžok pre dlhodobo chorých a potreba integrácie týchto zložiek starostlivosti. Ale v materiáli je uvedené, že táto starostlivosť by mala byť uhrádzaná zo štrukturálnych a investičných fondov, nie z verejných zdrojov. Návrh zrejme vychádza z finančných stratégií ministerstva zdravotníctva, ktoré v budúcnosti očakáva iba mierny nárast zdrojov zdravotného poistenia v porovnaní s rokom 2012. Ide o sumu 3,8 miliárd eur. Národný program aktívneho starnutia 2014 - 2020, ktorý vypracovalo ministerstvo práce, hovorí o potrebe vytvorenia podmienok financovania ošetrovateľských výkonov zo zdrojov zdravotného poistenia vo vybraných ZSS, čo bude asi ťažké zrealizovať, keďže sa nepredpokladá nárast zdrojov zdravotného poistenia. V rámci viaczdrojového financovania, ktoré je spomínané v programe ministerstva práce, môže dôjsť k vysokému zaťaženiu občanov, ktorí nebudú mať finančné zdroje na zaplatenie sociálnej a zdravotnej starostlivosti a služieb s tým spojených.

Záver

Výzvy občanov, sestier, poskytovateľov sociálnych služieb v oblasti prepojenia zdravotnej a sociálnej starostlivosti by mali byť pre zodpovedné ministerstvá stále aktuálne. Obzvlášť v prípade, keď sa tu už nedá hovoriť o rezortizme. V rámci sociálnych a zdravotníckych programov, opatrení, vláda opakovane deklarovala, že občan je v centre jej záujmu. Podpora dlhodobej starostlivosti je síce zahrnutá medzi prioritami v programoch ministerstva práce a ministerstva zdravotníctva, ale v legislatívnych úlohách stále absentuje príprava zákona o dlhodobej starostlivosti, a to aj napriek tomu, že uznesenie bývalej vlády nebolo zrušené. Jeho príprava a schválenie by viedlo ku komplexnej právnej úprave v oblasti poskytovania dlhodobej starostlivosti. Pri tvorbe zákona je potrebné zohľadniť demografické ukazovatele a celosvetové a celoeurópske trendy, ktoré sú orientované na krátkodobú akútnu zdravotnú starostlivosť a následne na dlhodobú ošetrovateľskú starostlivosť, ktorá je úzko prepojená so sociálnou starostlivosťou.

Zoznam bibliografických odkazov

- 1) Zákon č. 578/2004 Z. z. o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti, zdravotníckych pracovníkoch, stavovských organizáciách v zdravotníctve v znení neskorších predpisov.
- 2) Zákon č. 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- 3) Zákon č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov.
- 4) Zákon č. 577/2004 Z. z. o rozsahu zdravotnej starostlivosti uhrádzanej na základe verejného zdravotného poistenia.
- 5) Zákon č. 581/2004 Z. z. o zdravotných poisťovniach, dohľade nad zdravotnou starostlivosťou a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
- 6) Vyhláška č. 364/2005 Z. z., ktorou sa určuje rozsah ošetrovateľskej praxe poskytovanej sestrou samostatne a v spolupráci s lekárom v znení neskorších predpisov.
- 7) Vyhláška MZ SR 244/2011 Z. z, ktorou ustanovuje výber zdravotných výkonov z katalógu zdravotných výkonov, ktoré v zariadeniach sociálnych služieb vykonávajú zamestnanci zariadenia sociálnych služieb.
- 8) Uznesenie vlády Slovenskej Republiky č. 386 z 8. júna 2011 Dostupné na internete: <www.rokovania.sk/File.aspx/Index/Uznesenie-11826>.
- 9) Strategický rámec starostlivosti o zdravie na roky 2014 – 2030, Dostupné na internete: <<https://lt.justice.gov.sk/Document/DocumentDetails.aspx?instEID=1&matEID=6698&docEID=334023&docFormEID=-1&docTypeEID=1&langEID=1>>.
- 10) Národný program aktívneho starnutia na roky na roky 2014-2020, Dostupné na internete: <<https://lt.justice.gov.sk/Document/DocumentDetails.aspx?instEID=1&matEID=6548&docEID=325565&docFormEID=-1&docTypeEID=1&langEID=1>>.
- 11) Petícia Slovenskej komory sestier a pôrodných asistentiek, pod názvom „Keď sa my nepostaráme o seba „kto sa postará o vás?“ Archív podkladov k petícii SK SaPA r. 2011
- 12) Repková Kvetoslava. a kol. (2010) Dlhodobá starostlivosť o starších ľudí na Slovensku a v Európe (I)).Bratislava: IVPR

Kontakt

PhDr. Mária Lévyová

Gazdovský rad 3, 931 01 Šamorín

Kontaktný e-mail: majalevy@gmail. com

Pôsobenie nízkoprahového centra pre deti a mládež v Stupave

Activity of the low-threshold centre for children and youth in Stupava

Simona LACHKOVIČOVÁ

Abstrakt

Príspevok je obsahovo zameraný na priblíženie činnosti nízkoprahových centier s konkrétnym poukázaním na fungovanie nízkoprahového centra v Stupave. Okrem popisu centra (jeho poslania, cieľa, cieľovej skupiny) sa príspevok venuje tiež postaveniu sociálneho pracovníka v ňom a tomu, ako je vnímaný spoločnosťou a ako spoločnosť vníma zriadenie nízkoprahového centra v Stupave.

Kľúčové slová

Nízkoprahové centrum. Sociálny pracovník. Dobrovoľník. Klient. Sociálne služby.

Abstract

The content of this thesis is focused on explaining the activity of low-threshold centers with a specific focus on the low-threshold centre in Stupava. Alongside the description of the centre/ its mission, goal, target group/ the thesis also deals with the status of its social workers and how they are perceived by society and how society perceives the establishment of the low-threshold centre in Stupava.

Key words

Low-threshold centre. Social worker. Client. Volunteer. Social services.

Nízkoprahové centrum pre deti a mládež S3T klub

Potreba zriadenia nízkoprahového centra v Stupave, ktoré funguje pod záštitou Mestského kultúrneho a informačného centra, ktoré je príspevkovou organizáciou mesta, bola odrazom potrieb narastajúcej miestnej komunity mladých ľudí, ktorí väčšinu svojho voľného času trávia na ulici. Taktiež s narastajúcimi výskytmi sociálnopatologických javov si Mestské kultúrne a informačné centrum čoraz viac uvedomovalo potrebu prevencie a zriadenia bezpečného priestoru, kde by sa mohla stretávať neorganizovaná a ohrozená mládež, tráviť svoj voľný čas a v prípade potreby by sa mohli obrátiť so svojimi problémami na odborníkov.

Poslanie:

- poskytnutie alternatívy trávenia voľného času deťom a mládeži mimo ulice v Stupave,
- poskytnutie pocitu bezpečia, prijatia, spolubytia,
- poskytnutie priestoru na budovanie dôvery,
- poskytnutie priestoru na neorganizované trávenie voľného času.

Cieľom je predovšetkým prispieť k utváraniu charakterových vlastností, hodnotovej orientácie a zdravého spôsobu života mladého človeka, k rozvoju záujmov, schopností, tvorivosti mladých ľudí, k zmysluplnému využívaniu voľného času, k vytváraniu podmienok pre aktívny oddych detí a mládeže, k vzdelávaniu, sebavzdelávaniu a seba výchove, k regenerácii duševných a fyzických síl a ďalej podporovať osobnostný rast detí a mládeže, sprevádzať deti a mládež pri hľadaní zmyslu života, pomáhať pri vytváraní pracovných návykov. Dôraz je kladený na prácu s klientmi TU a TERAZ. Pracovníci i dobrovoľníci klubu sú k dispozícii pre klientov počas otváracích hodín klubu. V klube sa učia VOLIŤ SI, a zároveň nieť za svoju voľbu zodpovednosť.

Cieľová skupina: nízkoprahové centrum sa primárne zameriava na deti a mládež vo veku od 12 - 20 rokov, z okolitých základných škôl, zo sociálne znevýhodneného a málo podnetného prostredia, ktoré nie sú organizované v žiadnom záujmovom útvere. Ide o deti a mládež, ktoré chcú tráviť svoj voľný čas podľa svojich predstáv, a ktoré potrebujú poradiť s ich problémami súvisiacimi so školou, spolužiakmi, rodičmi a inými dospelými.

Poskytujú sa základne služby ako:

- spolubytie v bezpečnom priestore,
- voľnočasové aktivity,
- sociálne služby:
 - situačná intervencia,
 - základné poradenstvo,
 - sprievodné aktivity,
 - krízová intervencia,
 - aktivity a činnosti zamerané na vzdelávanie a prevenciu.

Základné princípy nízkoprahovosti

Nízkoprahovosť, často nesprávne označovaná ako bezbariérovosť (bezbariérový prístup pre telesne postihnutých) znamená maximálnu možnú dostupnosť k službám. Medzi základné princípy patria:

- nízkoprahové naladenie pracovníkov,
- voľný vstup a pobyt v zariadení,
- bezpečie,
- pasivita klientov je prípustná,
- pravidelná dochádzka nie je podmienkou,
- pravidlá,
- poplatky a služby,
- zaručená anonymita,
- participácia klientov.

Postavenie sociálneho pracovníka

S malou podporou a nedôverou v centrum sme sa stretli už od samého začiatku – už v čase, keď sa mestské zastupiteľstvo rozhodovalo, či projekt schváliť alebo nie. Aj po samotnom odprezentovaní významu projektu, poslania a cieľa, pomerne veľký počet kompetentných ľudí, ktorí rozhodovali, či projekt odsúhlasiť, preferovali skôr myšlienku vyčlenenia peňazí, ktoré by sa poskytli deťom na voľnočasové aktivity, krúžky. Nakoniec sa však podarilo odsúhlasiť zriadenie nízkoprahového centra. Avšak už len tento začiatkový postoj časti kompetentných ľudí k projektu možno ohodnotiť tak, že nepochopili význam alebo skôr nemali záujem pomôcť tejto cieľovej skupine, či sa jej bližšie venovať. Totiž vyčlenením peňazí a zaplatením (poskytnutím príspevku) na krúžky by sa skutočnosť, že deti potrebujú svoj bezpečný priestor, často odbornú pomoc nijak nevyriešil. Nanešťastie ataky zo strany niektorých ľudí pokračovali, pretože približne po mesiaci neboli podľa nich dostatočne viditeľné výsledky, ktoré tak skoro prísť ani nemôžu. Avšak vďaka podpore Mestského kultúrneho a informačného centra a niektorých firiem sa nám podarilo pripravovať rôzne aktivity a zohnať potrebný materiál do centra. S nezaujmom o centrum a s tým, že sa nezaujímal o význam a chod centra, kde sa poskytujú okrem iného aj sociálne služby, nebolo dostatočne pochopené ani postavenie a potreba sociálneho pracovníka. Stretli sme sa s

nepochopením, prečo je potrebné zamestnať a mať v centre sociálnych pracovníkov či iných odborníkov z príbuzných profesií. Ľudia, ktorí u nás pracovali (odborníci i neodborníci), pracovali bez nároku na odmenu, čo sa stalo po čase pre nich dosť nevýhodné, keďže väčšina musela na miesto dochádzať z okolitých miest a taktiež poväčšinou pracovali v centre popri práci na trvalý pracovný pomer. Problém teda nespočíval v tom, že by sa nám nepodarilo nájsť kvalifikovaných ľudí, problém bol v tom, že i napriek tomu, že ich práca obohacovala a zaujímali sa o ňu, po čase sa stala pre nich finančne a časovo záťažujúcou. Tak sme neraz pracovali v malých skupinkách, čo bolo z hľadiska potreby vykonávania aj individuálnej práce s klientom často náročné.

Postavenie sociálneho pracovníka pracujúceho v nízkoprahovom centre v Stupave zo začiatku ani v očiach obyvateľov Stupavy nebolo veľmi dobré. Ako aj iné začínajúce centrá, tak aj to naše sa stretlo s mýtom, že centrum navštevujú vandali a jedinci hlásiaci sa k rôznym subkultúram, že si v ňom môžu robiť čo chcú, a že my ako ich vedúci ich v tom nechávame a ich správanie podporujeme. Dlhú dobu pretrvával názor, že každý, kto potrebuje istú formu pomoci (poskytovanú v centre), musí byť jednoznačne problémový. Nanešťastie sa to zo začiatku odzrkadlilo aj v správaní učiteľov k deťom, ktoré navštevovali centrum a tiež navštevovali základnú školu v Stupave. Túto myšlienku a zlý dojem sa nám časom podarilo vyvrátiť pri konaní finančných zbierok pre rôzne neziskové centrá, pri organizovaní diskusných stretnutí pre našich klientov a tiež pre verejnosť, ktoré boli zamerané na prevenciu vybraných sociálnopatologických javov. Veľkým prínosom bolo aj každomesačné informovanie verejnosti o činnosti v centre prostredníctvom miestnych novín. Taktiež niektorí rodičia klientov si po čase začali uvedomovať zmeny v správaní svojich detí, o ktorých nás upovedomili a začali s nami bližšie komunikovať a zaujímať sa o chod centra a tiež o to, ako sa s deťmi pracuje.

Informácie o klientoch

	A	B	C	D	E
pohlavie	žena	žena	muž	muž	muž
vek	15 r.	12 r.	12 r.	14 r.	14 r.
rodina	neúplná	úplná	neúplná	neúplná	úplná
vzťah rodič - dieťa	zlý	komplikovaný	dobrý	dobrý	dobrý
dôvod?	alkohol /rodič/	klient navštevuje psychiatra	–	–	–
problémy v škole	šikana	–	šikana	šikana	šikana
soc. deviácie / soc.-patolog. javy	sebapoškodzovanie	sebapoškodzovanie, vandalizmus	vandalizmus, agresivita	–	vandalizmus
príslušnosť k subkultúre	emo	emo	–	–	graffiti

Zdroj: vlastný

Záver

Na záver by som rada podotkla, že odborníci (nielen sociálni pracovníci), ktorí s nami spolupracujú, majú skutočne dobré znalosti, pracujú systematicky a i keď niektorí nemali predtým prax v podobnom zariadení, rýchlo sa dokázali aklimatizovať a boli ochotní venovať svoj voľný čas aj samovzdelávaniu, čo bolo pre centrum veľmi prínosné. Z tohto dôvodu môžem usudzovať, že problém nastáva v tom, že sociálna práca ešte nie je dostatočne v povedomí širokej verejnosti ľudí (bez ohľadu na ich vzdelanie, vek) a nemajú ani dostatočné poznatky o postavení a možnosti činnosti sociálnych pracovníkov. Taktiež v tomto vidím potrebu profesionalizácie sociálnej práce, čím by sa posilnilo postavenie sociálnych pracovníkov.

Zoznam bibliografických odkazov

[1.] Interné zdroje nízkoprahového centra S3T klub

Kontakt

Mgr. Simona Lachkovičová

Nízkoprahové centrum S3T klub

Agátová 16, 900 31 Stupava

Dlhá 1270/55, 900 31 Stupava

E-mail: simona.lachkovicova@gmail.com

Pripravenosť sociálnych pracovníkov na identifikovanie a riešenie násilia v rodine

Veronika MITRENGOVÁ, Alena NOVOTNÁ

Abstrakt

V príspevku autorky prezentujú problematiku násilia v rodine so špecifickým zameraním na deti a ženy ako obeť násilia. V príspevku sú uvedené výsledky výskumu zameraného na vedomosti o násilí v rodine a obetiach násilia, organizáciách zameraných na pomoc obetiam násilia v rodine a schopnosť identifikácie násilia v rodine u študentov končiacich ročníkov, t. j. 3 ročníka bakalárskeho štúdia a 2 ročníka magisterského štúdia, študijného programu sociálna práca na Katolíckej univerzite v Ružomberku. Z vedomostí o násilí zistených výskumom je zvláštna pozornosť venovaná vedomostiam študentov o metódach sociálnej práce a terapiách, ktoré je možné použiť pri práci s detskou obeťou násilia v rodine. Na základe zistených skutočností sú v závere sformulované odporúčania pre prax.

Kľúčové slová: Násilie. Obeť násilia. Rodina. Sociálni pracovníci. Študenti.

Abstract

Authors present the problems of violence in the family with a specific focus on children and women as victims of violence. In the post there are referred results of the research focus on knowledge about violence in the family and victims of violence, about organisations focus on the help to victims of violence in the family and the ability to identify violence in the family. Research was made with students of ending grades, i.e. third year of bachelor's study, second year of master's study programme of social work at the Catholic University in Ružomberok. From the knowledge of the research on violence is a special attention paid to the promotion of knowledge of students on the social work methods and therapies that can be used at working with child victims of violence in the family. On the basis of the facts established in the conclusion formulated recommendations for practice.

Key words: Violence. The victim of violence. Family. Social workers. Students.

Úvod

Násilie ako také je v spoločnosti čoraz viac propagované, či už prostredníctvom masovokomunikačných prostriedkov, počítačových hier a pod. Takto násilie vplýva na podvedomie každého človeka. Násilie sa tiež odohráva za dverami rodiny. Veľakrát je násilie v rodine ukryté pred celou spoločnosťou, a jeho odkrytie sa uskutoční niekedy až po násilných činoch s devastačnými následkami na obetiach. Sociálna práca sa zameriava na široký okruh cieľových skupín a problémov. Vzhľadom na skrytosť násilia v rodinách

považujeme za nevyhnutné, aby sa zvýšila pozornosť odborníkov sociálnej práce práve na rodiny ohrozené násilím. Vysokoškolské štúdium sociálnej práce ponúka študentom možnosť získať isté vedomosti a zručnosti, okrem iného aj o násilí v rodine. Preto sme využili možnosť skúmať pripravenosť študentov končiacich ročníkov študijného programu sociálna práca na Katolíckej univerzite v Ružomberku identifikovať a vedieť riešiť problematiku násilia v rodine. V príspevku uvádzame vybrané výsledky realizovaného výskumu. V príspevku sa primárne zameriavame na násilie voči ženám a deťom. Nie preto, že by sme popierali skutočnosť existencie násilia páchaného na iných členoch rodiny, napr. násilie na zdravotne postihnutých, starších členoch rodiny, mužoch a p., ale vzhľadom na závažnosť násilia páchaného na deťoch a kvantitatívne väčšinový podiel týchto druhov násilia oproti ostatným.

Rodina a násilie v rodine

„Rodina je všeobecne považovaná za základnú, primárnu sociálnu skupinu, ktorá plní v ľudskej spoločnosti mnoho biologických, ekonomických, sociálnych a psychologických funkcií. Zo všetkých sociálnych skupín predstavuje skupinu pre jednotlivca najdôležitejšiu s najvýznamnejším formatívnym vplyvom na utváranie všetkých dimenzií jeho osobnosti“ (Oravcová In Šatánek, 2005, s. 78).

Ak sa pozrieme na rodiny, v ktorých dochádza k násiliu, tak všetky funkcie rodiny, ako aj potreba formovania jednotlivcov, je negatívne ovplyvnená a tým sa rodina stáva afunkčná. Oravcová poukazuje na afunkčné rodiny, ktoré sú charakterizované ako tie, ktoré „nielenže neplnia svoje funkcie vo vzťahu k deťom, ale deti vyslovene ohrozujú. To je práve prípad rodiny s prítomnosťou domáceho násilia, kde sú deti postihnuté syndrómom CAN. Nie zriedka je inštitucionálny zásah do takejto rodiny spojený s odňatím dieťaťa a s jeho umiestnením do náhradnej rodinnej starostlivosti, pričom sú rodičia rozhodnutím súdu zbavení rodičovských práv“ (Fuchsová, 2009, s. 33).

V skutočnosti odhaliť násilie v rodine, je veľmi náročné a to najmä z dôvodu, že prebieha za dverami rodiny.

Charakteristickým znakom násilia v rodinách je okolnosť, že pochopenie skutočného nebezpečenstva sa dostavuje až po chronicky sa opakujúcich skratových situáciách. Násilie za dverami rodinného kruhu má stupňujúci sa charakter, opakuje sa, silnie a neprestane bez vonkajšej pomoci (Kohút In Tokárová, Matulayová, 2008).

Jedinci - obeť žijúci s páchatelom, častokrát nevidia skutočnú veľkosť hrozby a ospravedlňujú danú situáciu a tým aj páchatel'a násilia. Mnohé ženy majú problém odísť od svojich násilných partnerov. Spoluzávislosť je nielen na strane obeť, ale aj na strane páchatel'a, vnímame to ako vzájomnú deštruktívnu symbiózu, ktorá býva v reálnom rodinnom prostredí ukrytá pred vonkajším svetom. Odhalenie danej skutočnosti býva veľmi ťažké, pričom zásah štátnych orgánov je v niektorých prípadoch realizovateľný neskoro. Násilie sa môže týkať každého člena rodiny: detí, cez samotné dospelé osoby (matky, otcovia, druh/družka) a v neposlednom rade, v prípade bývania vo viacgeneračnom dome, to môžu byť starí rodičia. Násilie zanecháva na svojich obetiach doživotné následky, preto považujeme za dôležité, aby sociálni pracovníci boli na danú problematiku o to citlivejší a dokázali včas zasiahnuť a ochrániť obeť pred ničivým dôsledkami, ktoré môžu ohroziť jeho existenciu. „Polícia v roku 2012 evidovala 284 prípadov týrania blízkej a zverenej osoby“ (www.minv.sk).

Výsledky výskumu pripravenosti študentov končiacich ročníkov sociálnej práce identifikovať a riešiť problematiku násilia v rodine

Vzhľadom na malú transparentnosť násilia v rodine v rámci spoločnosti a evidovaných prípadov týrania blízkej a zverenej osoby nás zaujímalo, akú majú profesijnú zručnosť a pripravenosť študenti sociálnej práce pri identifikácii a riešení násilia v rodine. Ide najmä o:

- charakteristiku zručností a poznatkov o násilí v rodine, ktoré získali študenti 3. ročníka bakalárskeho programu a 2. ročníka magisterského programu počas štúdia odboru sociálna práca,
- interpretáciu informácií od študentov, či poznajú vo svojom okolí rodiny ohrozené násilím, t. j. aplikáciu týchto poznatkov v praxi a čiastočné overenie citlivosti študentov na tento jav,
- zistenie spôsobov a identifikačných faktorov, ktoré využívajú študenti končiacich ročníkov pri identifikácii násilia v rodine,
- zistenie spôsobov práce, akými by študenti končiacich ročníkov riešili násilie ohrozujúce rodiny.

Výskum bol realizovaný na súbore 120 študentov 2. ročníka magisterského študijného programu a 3. ročníka bakalárskeho študijného programu sociálna práca na Katolíckej univerzite v Ružomberku. Ako výskumný nástroj sme použili dotazník vlastnej konštrukcie, s otvorenými, polootvorenými a uzavretými otázkami. Z celkového počtu skúmanej vzorky

bolo 84% žien a 16% mužov. Keďže objektom výskumu boli študenti sociálnej práce končiacich ročníkov 1. a 2. stupňa štúdia, naším zámerom bolo zistiť ich profesijnú zručnosť a pripravenosť pri identifikácii a riešení násillia v rodine.

Na základe uvedených cieľov výskumu sme si stanovili hypotézy:

1. Predpokladáme, že študenti sociálnej práce budú mať dostatočné vedomosti o prejavoch násillia a charakteristikách obete násillia v rodine.
2. Predpokladáme, že študenti sociálnej práce budú poznať možnosti poskytovania odbornej pomoci v krízových intervenciách pri obeti násillia v rodine.

Z výskumu vyplýva, že väčšina študentov (64%) nepozná vo svojom okolí rodiny, ohrozené násillím. Počet študentov, ktorí odpovedali, že poznajú rodiny ohrozené násillím, predstavuje 36%. Priemerne poznal jeden študent jednu rodinu ohrozenú násillím. Tieto výsledky zodpovedajú netransparentnosti násillia v rodine pre okolie. Vzhľadom na to, že sme nemali kontrolnú skupinu, nevieme povedať, či je daný výsledok nízky alebo vysoký. Vzhľadom na predpokladanú prevalenciu násillia však považujeme tento výsledok za nízky. Teda vyvodzujeme z toho, že schopnosť študentov identifikovať násillie v rodine je nízka. Napriek nižšiemu percentu študentov, ktorí poznajú rodiny ohrozené násillím, považujeme za dôležité a podstatné, aby študenti sociálnej práce poznali tento jav a jeho rizikové činitele a ukazovatele. Domnievame sa, že násillie v rodine sa stáva v našej spoločnosti čoraz častejším javom, preto je potrebné vzdelávať sociálnych pracovníkov v tejto problematike nielen v teórii, ale aj v praxi.

Ďalej nás vo výskume zaujímalo, či študenti sociálnej práce majú vedomosti o jednotlivých prejavoch a charakteristikách obete násillia v rodine, ktoré im pomôžu pri identifikovaní obete násillia v rodine. Dané skutočnosti sme zisťovali otvorenými otázkami. Z odpovedí sme vytvorili 3 kategórie, a to:

- fyzické ukazovatele obete násillia,
- psychické ukazovatele obete násillia
- sociálne ukazovatele obete násillia.

V kategórii fyzických ukazovateľov obete násillia boli najčastejšie študentmi uvádzané podliatiny (78 odpovedí), rany, zranenia (29 odpovedí), popáleniny (23 odpovedí), časté monokle pod očami (21 odpovedí), škrabance (15 odpovedí). Dané ukazovatele sú pozorovateľné, no nie vždy odhaliteľné a sú prejavom fyzickej formy násillia. Menej frekvencovanými fyzickými ukazovateľmi, ktoré študenti uviedli, boli lysiny na hlave,

vyhýbanie sa zdravotným prehliadkam, zlomeniny, pomočovanie, zanedbanie výzoru obeť, fyzické anomálie, nosenie dlhého oblečenia.

Medzi ďalšie ukazovatele, ktoré je možné u obeť násilia v rodine spozorovať ako dôsledok každej formy násilia, študenti zaradili psychické prejavy ako je ustráchanosť (93 odpovedí), utiahnutosť (65 odpovedí), mlčanlivosť (33 odpovedí), apatia (22 odpovedí), nedôvera (18 odpovedí), depresie obeť násilia (10 odpovedí). Pri ďalších psychických ukazovateľoch obeť násilia, ktoré boli menej frekventovanými, študenti uviedli nesústredenosť, pocit neistoty obeť, nespavosť, precitlivosť, vyhýbanie sa očnému kontaktu, problém pri nadväzovaní nových vzťahov, prílišná opatrnosť, vyčerpanosť, plačlivosť, obeť je neustále v strehu, ďalej môže byť agresívna, mať násilnícke sklony, pocit menejcennosti ako dôsledok psychickej formy násilia pri zosmiešňovaní, ponižovaní, môžu sa prejavovať suicidálne sklony a veľakrát sa stane, že obeť násilia ospravedľňuje činy páchatel'a.

K častým sociálnym ukazovateľom obeť násilia, ktoré vnímajú študenti, patrí izolácia od spoločnosti (23 odpovedí), problémy u detí v škole (11 odpovedí) a v neposlednom rade opúšťanie bydliska (7 odpovedí), menej frekventovanými odpoveďami študentov boli zlé výsledky obeť v práci, oddaľovanie sa od pracovnej skupiny, nespoločnosť, strácanie orientácie v tom, čo sa deje okolo.

Na základe výsledkov výskumu môžeme konštatovať, že študenti sociálnej práce majú isté vedomosti o jednotlivých prejavoch a charakteristikách obeť násilia v rodine, ktoré im pomôžu pri identifikovaní obeť násilia v rodine. Ako výzvu vnímame, že väčšina študentov má vedomosti len o najviditeľnejších prejavoch na obeť, čo znižuje ich schopnosť identifikovať obeť, resp. identifikovať problematiku násilia v rodine. Pozitívne vnímame, že existuje skupina študentov, ktorí vnímajú tieto prejavy širokospektrálne a môžu byť v budúcnosti dobrými praktikmi pri identifikácii a pomoci obeť násilia.

Vo výskume sme ďalej zisťovali vedomosti študentov sociálnej práce o možnostiach poskytovania odbornej pomoci a samostatne krízovej intervencie pre obeť násilia v rodine. Výskumom sme zistili, že 29% študentov pozná konkrétne organizácie zaoberajúce sa problematikou násilia v rodine a poskytujúce pomoc obeť násilia. Medzi najviac frekventované organizácie, ktoré uviedli, patrili krízové centrá (Brána do života Bratislava, Slovenské krízové centrum Dotyk Beckov, Slonad - Centrum Slniečko Nitra, Áno pre život Rajecké Teplice (27 odpovedí), Linka detskej istoty (10 odpovedí), Aliancia žien na Slovensku Bratislava (8 odpovedí), zariadenia chráneného bývania (5 odpovedí),

nízkoprahové centrá pre rodinu (5 odpovedí), menej frekventovanými boli Charita Caritas, Domov na pol ceste, Lúč DSS Žilina, Zariadenia chráneného bývania, Občianske združenie Pro Familia, Detské krízové centrum Náruč Žilina, Detské krízové centrum Dúha Čadca, OSN, Victim Support Slovakia – pomoc obetiam násilia, Iniciatíva Piata žena. Väčšia časť študentov (66%), sa vyjadrila, že pozná organizácie zaoberajúce sa pomocou obetiam násilia v rodine len čiastočne, čo znamená, že poznajú organizácie poskytujúce pomoc obetiam násilia, ale neuviedli ich konkrétne názvy. 5% študentov nepozná žiadnu organizáciu poskytujúcu pomoc obetiam násilia. Domnievame sa, že je potrebné, aby sociálny pracovník poznal organizácie, na ktoré sa môže obrátiť v krízovej intervencii u obete násilia v rodine poskytujúce odbornú pomoc, bezpečie, istotu, ako aj ochranu pred násilníkom a takisto o iných organizáciách intervenujúcich, či zaoberajúcich sa problematikou násilia v rodine.

Sociálny pracovník ďalej musí mať dostatočné vedomosti a informácie o jednotlivých legislatívnych zákonoch, týkajúcich sa všetkých cieľových skupín, s ktorými sa môže stretnúť. K oblasti násilia v rodine sa vzťahuje zákon NR SR č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách v znení neskorších predpisov. V tejto súvislosti sme zisťovali vedomosti študentov, ktoré nadobudli počas štúdia sociálnej práce o sociálnych službách, ktoré môžu poskytnúť obetiam násilia v rodine podľa platnej legislatívy, konkrétne Zákona NR SR č. 448/2008. Z odpovedí sme vytvorili 4 kategórie, ako sú odborné činnosti, sociálne služby na zabezpečenie nevyhnutných podmienok na uspokojovanie základných životných potrieb v zariadeniach, sociálne služby s použitím telekomunikačných technológií, sociálne služby na podporu rodiny s deťmi, ďalšie činnosti a obslužné činnosti. Z výskumu vyplýva, že 62% študentov vie podľa zákona NR SR č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách v znení neskorších predpisov uviesť konkrétne sociálne služby, ktoré sa poskytujú obetiam násilia v rodine. Konkrétne bolo medzi najčastejšími odpoveďami z odborných činností sociálne poradenstvo (46 odpovedí). Medzi menej častými odpoveďami z kategórie odborných činností boli sociálna rehabilitácia, pomoc pri uplatňovaní práv a právom chránených záujmov. Spomedzi sociálnych služieb na zabezpečenie nevyhnutných podmienok na uspokojovanie základných životných potrieb v zariadeniach uviedli najčastejšie študenti zariadenie núdzového bývania (30 odpovedí), domov na pol ceste (24 odpovedí). Pri sociálnych službách s použitím telekomunikačných technológií študenti uviedli krízovú pomoc, poskytovanú prostredníctvom telekomunikačných technológií (18 odpovedí). Študenti tiež spomenuli sociálne služby na podporu rodiny s deťmi, kde uvádzali nízkoprahové denné centrum pre deti a rodinu (7 odpovedí). V rámci zariadení sociálnych služieb sa poskytujú aj ďalšie činnosti, ako aj obslužné činnosti, ktoré

boli v odpovediach študentov menej frekventované. Ďalšími činnosťami, ktoré študenti uviedli, bolo utváranie podmienok na prípravu stravy, poskytovanie nevyhnutného ošatenia a obuvi, vykonávanie nevyhnutnej základnej osobnej hygieny, záujmovej činnosti a z obslužných činností študenti uviedli ubytovanie.

Ďalej nás zaujímali vedomosti študentov sociálnej práce týkajúce sa metód sociálnej práce a terapeutických techník, ktoré môžu použiť ako sociálni pracovníci pri práci s detskou obeťou násilia v rodine v krízovej intervencii. Z jednotlivých odpovedí študentov sme vytvorili 3 kategórie, a to:

- metódy sociálnej práce,
- metódy sociálnej rehabilitácie,
- terapeutické techniky.

V tabuľke č. 1 uvádzame okruh metód sociálnej práce a terapeutických techník, ktoré sa môžu využiť pri práci s detskou obeťou násilia, najmä ak ide o podozrenie z páchania násilia členom rodiny, alebo ak ide o jeho overenie a potvrdenie.

Tabuľka č. 1 Metódy sociálnej práce a terapeutické techniky používané pri práci s detskou obeťou násilia v rodine podľa vedomostí študentov končiacich ročníkov sociálnej práce na KU RK

	Najčastejšie odpovede	Počet odpovedí
Metódy sociálnej práce	Rozhovor	36
	Pozorovanie	17
	Sociálne poradenstvo	10
	Izolácia, vyňatie dieťaťa z patologického prostredia	9
	Ventilácia	8
	Zážitkové metódy	8
	Metóda posilňujúca odolnosť klienta (obete)	7
	Modelovanie	6
Metódy sociálnej rehabilitácie	Hranie rolí	13
Terapeutické techniky	Arteterapia	30
	Muzikoterapia	17
	Terapia hrou (bábky)	9
	Rodinná terapia	6

Z tabuľky č. 1 vyplýva, že za najčastejšiu metódu využívanú pri sociálnej práci s detskou obeťou násilia v rodine študenti považujú rozhovor (36 odpovedí), ďalej to bolo pozorovanie (17 odpovedí), sociálne poradenstvo (10 odpovedí), izoláciu, vyňatie dieťaťa z patologického prostredia (9 odpovedí), ventiláciu (8 odpovedí), zážitkové metódy (8 odpovedí), metódu posilňujúcu odolnosť klienta (obete) (7 odpovedí), modelovanie (6 odpovedí). Okrem uvedených metód študenti uviedli aj metódu sociálnej rehabilitácie, hranie rolí (13 odpovedí). Z radu terapeutických techník boli študentmi najčastejšie uvádzané: arteterapia (30 odpovedí), muzikoterapia (17 odpovedí), terapia hrou, tzv. bábky (9 odpovedí) a rodinná terapia (6 odpovedí). Študenti uviedli aj ďalšie metódy sociálnej práce pri práci s detskou obeťou násilia v rodine, ktoré boli menej frekventované, a to analýzu údajov, relaxačné techniky, distribúciu, rozbor problémovej situácie, nácvik zvládania situácií, výchovný dohľad - ochranná metóda a z terapeutických techník sem zaradili ergoterapiu a psychoterapiu zameranú na klienta. Z daných odpovedí študentov vyplýva, že 51% študentov pozná konkrétne metódy sociálnej práce a terapeutické techniky používané pri práci s detskou obeťou násilia v rodine. Pre úplnosť údajov uvádzame, že slovné deklarovanie vedomostí o metódach a terapiách využívaných pri intervenčnej práci s detskou obeťou násilia v rodine bez uvedenia konkrétnych metód a terapií bolo u 10% študentov, čo považujeme u končiacich študentov sociálnej práce za neznalosť týchto metód a techník, rovnako ako 39% študentov, ktorí otvorene napísali, že nemajú vedomosť o metódach a terapiách využívaných pri sociálnej práci s detskou obeťou násilia v rodine.

Záverom si dovoľujeme tvrdiť, že 49% študentov končiacich ročníkov, ktorí nemajú vedomosť o metódach a terapiách využívaných pri pomoci detskej obeti násilia v rodine a 71% študentov, ktorí nemajú vedomosť, resp. nevedia konkrétne uviesť ani jednu organizáciu, ktorá sa zameriava na pomoc obetiam násilia v rodine, poukazuje na medzery vo vedomostiach študentov v tejto oblasti.

Na základe výsledkov výskumu vyvodzujeme nasledovné odporúčania pre prax:

- V rámci vysokoškolského vzdelávania študentov sociálnej práce považujeme za potrebné vytvorenie praktického predmetu, kde by si mohli študenti precvičiť svoje vedomostné poznatky z oblasti násilia v rodine a to najmä:
 - vytváraním modelových situácií krízových intervencií,
 - hraním rolí, precvičovaním empatie a asertivity,
 - osvojovaním si rôznych metód a techník, ktoré je možné využiť pri práci s danou cieľovou skupinou, t. j. obeťou násilia, resp. členom rodiny, v ktorej sa násilie vyskytuje,

- zameraním obsahu predmetu sociálneho poradenstva na rizikové činitele v rámci krízovej intervencie, respektíve v prípade nemožnosti takého rozsahu v rámci sociálneho poradenstva,
- doplniť kurikulá o metódy, techniky, zásady a princípy krízovej intervencie obetí násilia spolu s praktickými cvičeniami.
- Vzhľadom na náročnosť, mnohovekšnosť a problematické sociálne a psychické súvislosti násilia v rodine u všetkých zúčastnených členov rodiny nechávame na zváženie študentov 2. ročníka magisterského programu, ktorí by chceli pracovať s danými cieľovými skupinami po skončení štúdia, absolvovanie špecializovaného výcviku v niektorej z terapií.

Záver

Spoločnosť vníma ohrozenie rodín mnohými patologickými javmi, čo predstavuje aj samotné násilie. Sociálny pracovník má nezastupiteľnú úlohu pri práci s rodinami ohrozenými násilím a rodinami, v ktorých sa násilie vyskytuje. Naším cieľom bolo zistiť, akú profesijnú zručnosť a pripravenosť majú študenti sociálnej práce pri identifikácii a riešení násilia v rodine. Na základe uvedených zistení možno konštatovať, že študenti sociálnej práce majú isté vedomosti o faktoroch poukazujúcich na násilie v rodine a charakteristikách obete. Ako problematické vidíme použitie týchto vedomostí v praxi, t. j. citlivosť študentov na tieto ukazovatele vo svojom okolí. Uvedené však nie je v rámci tohto výskumu potvrdené. Veľmi dobré vedomosti majú študenti v oblasti sociálnych služieb, t. j. možností pomoci obetiam násilia a rodinám ohrozeným násilím v rámci platnej legislatívy a to zákona NR SR 448/2008 o sociálnych službách. Isté medzery majú študenti v oblasti vedomostí o organizáciách zaoberajúcich sa pomocou obetiam násilia a metódach a terapiách, ktoré sa využívajú pri pomoci obetiam násilia so zvláštnym zameraním na detského klienta. Oblasť intervencie a krízovej intervencie preto patrí u študentov medzi menej známe oblasti z problematiky násilia v rodine.

Zaujímavé je v tejto súvislosti, že študenti, ktorí mali vedomosti v oblasti problematiky násilia v rodine, ich mali vo všetkých skúmaných kategóriách. To potvrdzuje poznatky z praxe, v rámci ktorej sa do tejto oblasti sociálnej práce profilujú profesionáli so špecifickým záujmom práve o túto oblasť. Predpokladáme, že dané výsledky súvisia práve s takouto profiláciou študentov už počas štúdia. Toto by bolo zaujímavé overiť v rámci budúceho výskumu. Vzhľadom na túto skutočnosť sme formulovali posledné odporúčanie pre prax.

Uvedené tvrdenia a predpoklady neznižujú potrebu vedomostí v riešenej oblasti pre všetkých sociálnych pracovníkov a neospravedlňujú ich nevedomosť v oblasti pomoci rodinám s výskytom násilia. Sociálni pracovníci majú svoj význam v spoločnosti aj pri riešení násilia v rodine, ktorá býva skrývaná pred očami okolia. Často sú jediní, ktorí majú možnosť a mali by mať aj záujem na identifikáciu tejto problematiky v rodine. Preto je dôležité, aby sociálni pracovníci mali vedomosti o tejto problematike, boli vnímaví pri práci s klientmi, a tak dokázali pomôcť obetiam násilia.

Zoznam bibliografických odkazov

FUCHSOVÁ, Katarína. 2009. Týrané dieťa. Bratislava: Iris, 2009. 190 s. ISBN 9788089256303.

KOHÚT, Peter. 2008. Sociálna práca s týranými osobami. In TOKÁROVÁ, Anna – MATULAYOVÁ, Tatiana. Sociálna pedagogika, sociálna práca a sociálna andragogika - aktuálne otázky teórie a praxe. Zborník príspevkov z vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou. Prešov: Prešovská univerzita, Filozofická fakulta, 2008. s. 302-305. ISBN 978-80-8068-927-8.

Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky: Bez násilia každý deň [online]. Bratislava: MINV [cit. 2013-10-24]. Dostupné na internete: http://www.minv.sk/?Bez_nasilia_kazdy_den.

MITRENGOVÁ, Veronika. 2013. Rizikové činitele vyvolávajúce ohrozenie rodiny. Ružomberok: PFKU, 2013. 81 s. školiteľka: PhDr. Angela Almašiová, PhD.

ORAVCOVÁ, Jitka. 2005. Systémový prístup k rodine. In ŠATÁNEK, Juraj. Rodinné prostredie ako faktor socializácie a personalizácie osobnosti dieťaťa. Zborník čiastkových výstupov z riešenia vedeckovýskumnej úlohy VEGA 1/0244/03. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici Fakulta humanitných vied, 2005. s. 78-91. ISBN 80-8083-015-0.

Kontakt

doc. PhDr. Alena Novotná, PhD.

Katedra sociálnej práce, Ústav sociálnych vied,

Pedagogická fakulta, Katolícka univerzita

034 01 Ružomberok

tel: +421905277629, mail: novotna.a@gmail.com

Mgr. Veronika Mitrengová, tel: +421 910 657 745, mail: veronika.mitrengova@gmail.com

Katedra sociálnej práce, Ústav sociálnych vied,

Pedagogická fakulta, Katolícka univerzita

034 01 Ružomberok

Schopnosti študentov sociálnej práce na Katolíckej univerzite využívané pri dobrovoľníckej práci v kresťanských organizáciách

Božena BAHLEDOVÁ, Alena NOVOTNÁ

Abstrakt

Príspevok v prvej časti obsahuje stručnú charakteristiku vybraných kresťanských organizácií zameraných svojou činnosťou na deti, v ktorých bol uskutočnený výskum. V druhej časti príspevku sú uvedené výsledky empirického výskumu, ktorý bol realizovaný u študentov sociálnej práce na Katolíckej univerzite v Ružomberku prostredníctvom dotazníkovej metódy. Výskum bol zameraný na individuálne uplatňovanie poznatkov a vedomostí získaných štúdiom sociálnej práce pri dobrovoľníckej práci s deťmi v prostredí kresťanských organizácií.

Kľúčové slová

Dobrovoľník. Animátor. Študent sociálnej práce. Kresťanské organizácie.

Abstract

The first part of the article contains a brief characteristic of selected Christian organizations with focus on children, in which the research has conducted. The results of empirical research, performed by the means of questionnaire with students of social work on Catholic University in Ružomberok, can be found in the second part of the article. The research was aimed on individual implementation of findings and knowledge acquired through study to voluntary work with children in the environment of Christian organizations.

Key words

Volunteer. Animator. Social work student. Christian organizations.

Úvod

Dobrovoľníctvo je v súčasnosti pomerne často diskutovaná téma, spoločnosť zaujímajú predovšetkým výsledky dobrovoľníckej práce. Menej diskutovanými témami sú úlohy, s ktorými sa dobrovoľníci stretávajú, náplň ich práce, dôvody a prínosy ich dobrovoľníckej činnosti. Cieľom príspevku je analyzovať a určiť najdôležitejšie úlohy a dispozície budúcich sociálnych pracovníkov ako dobrovoľníkov pracujúcich s deťmi v kresťanských organizáciách.

Detské kresťanské organizácie a ich poslanie

Mladí ľudia, tak isto ako aj deti, majú svoje sny, potreby, túžby, záujmy, ktoré mnohokrát nedokážu naplniť. V dnešnej, modernej dobe častokrát zabúdame na potreby a túžby detí. Deti tento voľný čas vyplňajú zväčša sedením pri počítači a televízore. Aby deti a mládež netrávili toľko času sami a za počítačom, vznikli rôzne krúžky, organizácie, detské centrá a klubovne. My sme sa zamerali na cirkevné organizácie eRko, Domka a Laura, v ktorých vykonávajú dobrovoľnícku činnosť aj študenti sociálnej práce.

Za dobrovoľníka považujeme človeka, ktorý „na základe svojho slobodného rozhodnutia bez nároku na odmenu vykonáva pre inú osobu s jej súhlasom v jej prospech, alebo vo verejný prospech dobrovoľnícku činnosť založenú na svojich schopnostiach, zručnostiach a vedomostiach“ (Zákon č. 406/2011).“ „Dobrovoľníkom sa môže stať každý, kto dovŕši 15. rok života (Domka, 2012, s.3).“

Úlohou kresťanských dobrovoľníkov je viesť deti a mládež nielen k láske k blížnemu, ale ich aj niečo naučiť. Cez lásku k Bohu nájsť tie správne hodnoty, vážiť si seba samých a rodičov. Formovať deti a mládež na zrelé kresťanské osobnosti, ktoré budú pomáhať druhým ľuďom. O to isté sa snažia aj spomínané detské kresťanské organizácie, ktorých činnosť a podobu dobrovoľníctva v nich ďalej bližšie charakterizujeme.

eRko – hnutie kresťanských spoločenstiev detí

ERko je detská kresťanská organizácia určená pre deti vo veku 3 až 15 rokov. „Základom činnosti hnutia je pravidelná mimoškolská práca s deťmi v malých spoločenstvách – skupinkách (www.erko.sk).“ ERko pomáha pri výchove a vzdelávaní detí, mládeže a zároveň sa podieľa na rozvoji spoločnosti, v ktorej žijú.

Pre deti má pripravený rôznorodý program, ktorý pozostáva zo športových aktivít, tvorivých dielní, adorácií, duchovných obnov, spevokolu, prípravy vystúpení, pomoci iným ľuďom a zapájaním sa do rôznych programov.

Domka – Združenie saleziánskej mládeže

Domka je kresťanská mládežnícka organizácia, ktorá je súčasťou celosvetového Saleziánskeho mládežníckeho hnutia. Jej činnosť sprevádzajú Saleziáni don Bosca (SDB). Úzko tiež spolupracuje so Združením saleziánov spolupracovníkov (ASC) i s organizáciou Laura. Cieľovou skupinou Domky sú deti a mládež od 12. do 25. roku života. Domka pomáha

mladým rodinám a slabšie sociálne znevýhodneným jedincom v spoločnosti. Pod vedením animátora sa učia množstvo vecí, napríklad: ako komunikovať a žiť v spoločenstve, organizovať a zapájať sa do záujmových krúžkov, vytvárať a upevňovať priateľské vzťahy (Marošiová, 2005).

Tak isto ako eRko, aj Domka má pripravených niekoľko aktivít pre deti a mládež: športové krúžky, tábory a víkendové chaty, duchové obnovy, zapájanie sa do činností na pomoc druhým ľuďom.

Laura – združenie mládeže

Laura „je dobrovoľné občianske združenie detí a mládeže, ktorého cieľom je rozvíjanie osobnosti mladých ľudí – so špeciálnou pozornosťou na dievčatá a mladé ženy“ (www.laura.sk) vo veku 12 až 25 rokov. Tak isto ako Domka, aj Laura je založená na učení dona Bosca.

Laura má pre deti a mládež pripravených niekoľko zaujímavých aktivít, napríklad karnevaly, duchovné obnovy, rôzne krúžky, športové turnaje, vyučovanie v školách, prípravu a organizovanie pestrých výletov a táborov.

Všetky tri detské kresťanské organizácie sa snažia ponúknuť široké rozpätie aktivít pre deti a mládež. Zároveň sa animátori snažia, aby si deti a mládež boli schopní odniesť množstvo nových skúseností, pozitívnych zážitkov a novoprijatých vedomostí do každodenného života.

V súčasnosti sa dobrovoľnícka práca v oblasti sociálnej práce výrazne spája s vysokoškolským vzdelávaním sociálnych pracovníkov. Gregorová (2012) vo výskume zistila, že 47,1% študentov VŠ odbor sociálna práca vykonáva dobrovoľnícku činnosť. Hovoríme hlavne o neformálnom dobrovoľníctve, ktoré je poskytované jednotlivcom a skupinám ľudí mimo domácnosti dobrovoľníka. Dobrovoľník nemá s danou organizáciou uzatvorenú (podpísanú) pracovnú zmluvu.

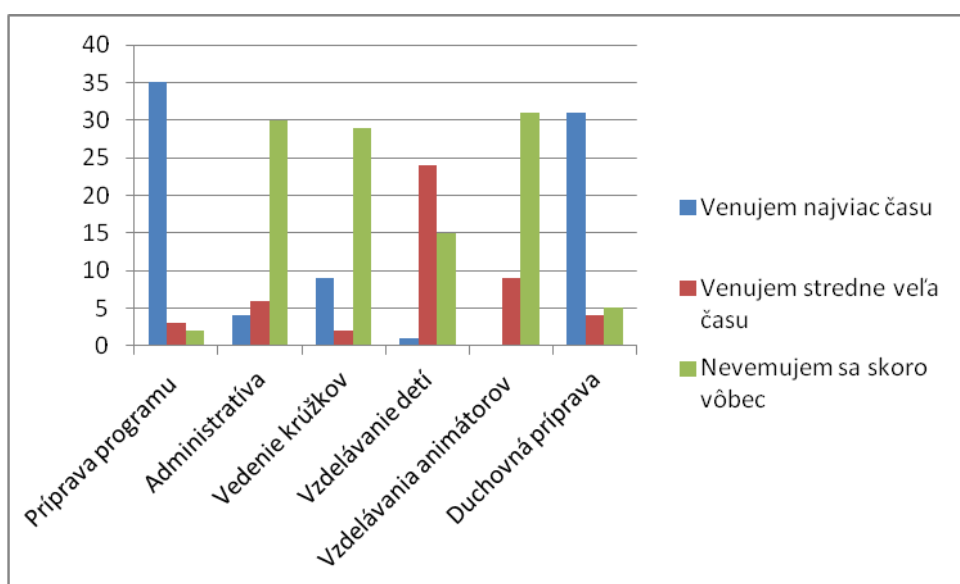
Sociálni pracovníci sa počas svojho štúdia zapájajú do mnohých dobrovoľníckych aktivít v mnohých organizáciách. Jednou z nich je aj dobrovoľníctvo v kresťanských organizáciách, o ktoré sme sa bližšie zaujímali vo výskume.

Schopnosti študentov Katolíckej univerzity odboru Sociálna práca využívané v dobrovoľníckej práci v detských kresťanských organizáciách

Výskumnú vzorku tvorili študenti sociálnej práce Katolíckej univerzity v Ružomberku. Cieľom výskumu bolo zistiť, aké vedomosti a poznatky využívajú budúci sociálni pracovníci ako dobrovoľníci v detských kresťanských organizáciách. Zber empirických dát bol uskutočňovaný dotazníkovou metódou.

Výskumu sa zúčastnilo 179 študentov sociálnej práce. Na základe výskumu sme zistili, že 50% respondentov sa nezapája do dobrovoľníckej činnosti. Zvyšný počet respondentov môžeme rozdeliť na dobrovoľníkov, ktorí vykonávajú dobrovoľnícku činnosť v kresťanských organizáciách (26% respondentov) a dobrovoľníkov, ktorí vykonávajú dobrovoľnícku činnosť v iných organizáciách ako sú Unicef, Úsmev ako dar, klub dôchodcov a podobne.

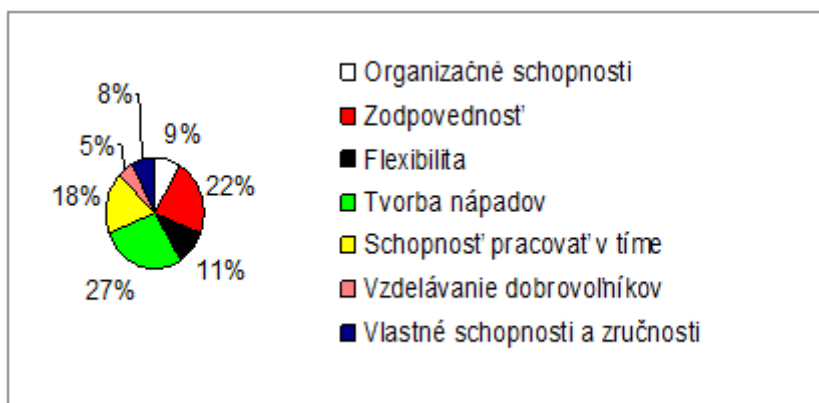
Každý dobrovoľník v kresťanskej organizácii sa špecializuje na niečo iné. Niektorí dobrovoľníci sa viacej zameriavajú na administratívu, ďalší na školenie iných dobrovoľníkov, či samotnú prácu s deťmi a podobne. Z toho vyplýva, že budúci sociálni pracovníci ako dobrovoľníci využívajú svoje schopnosti a poznatky v závislosti od zamerania svojej činnosti v organizácii. Preto nás vo výskume zaujímalo, čomu dobrovoľníci v kresťanských organizáciách venujú najviac času.

Graf 1 – Podiel času venovaného jednotlivým činnostiam v rámci dobrovoľníctva

Výsledky výskumu potvrdzujú, že dobrovoľníci v kresťanských organizáciách sa najviac zameriavajú na samotnú prácu s deťmi. Významnú úlohu tu zohráva (ako sme spomenuli vyššie) samotná viera v Boha, vlastné duchovné zrenie v rámci duchovnej prípravy. Tieto činnosti patrili k druhým najpočetnejším u dobrovoľníkov v detských kresťanských organizáciách. Zaujímavé je, že aj napriek týmto dvom hlavným pilierom (viera v Boha a práca s deťmi) sú v organizáciách dobrovoľníci, ktorí sa nevenujú ani jednej z týchto činností. Ako uviedli respondenti (24%), stredne veľa času venujú vzdelávaniu detí a mládeže. Súvisí to aj s cieľom jednotlivých organizácií, podľa ktorých sa dobrovoľníci snažia odovzdať deťom nové informácie, poznatky a zároveň ich viesť k správnym hodnotám a k pomáhaniu druhým ľuďom.

Na zefektívnenie dobrovoľníckej práce používajú dobrovoľníci rôzne zručnosti, schopnosti, vlastnosti a možnosti v závislosti od konkrétnej činnosti v organizácii. Z toho vyplýva, že ak 9% respondentov je zameraných na vzdelávanie dobrovoľníkov, mali by uviesť ako najdôležitejšiu možnosť práve vzdelávanie dobrovoľníkov. Zároveň predpokladáme, že toto je jeden z dôvodov, aby respondenti označili jednu z možností ako najdôležitejšiu, alebo najpotrebnejšiu v závislosti od práce s deťmi a mládežou v organizácii.

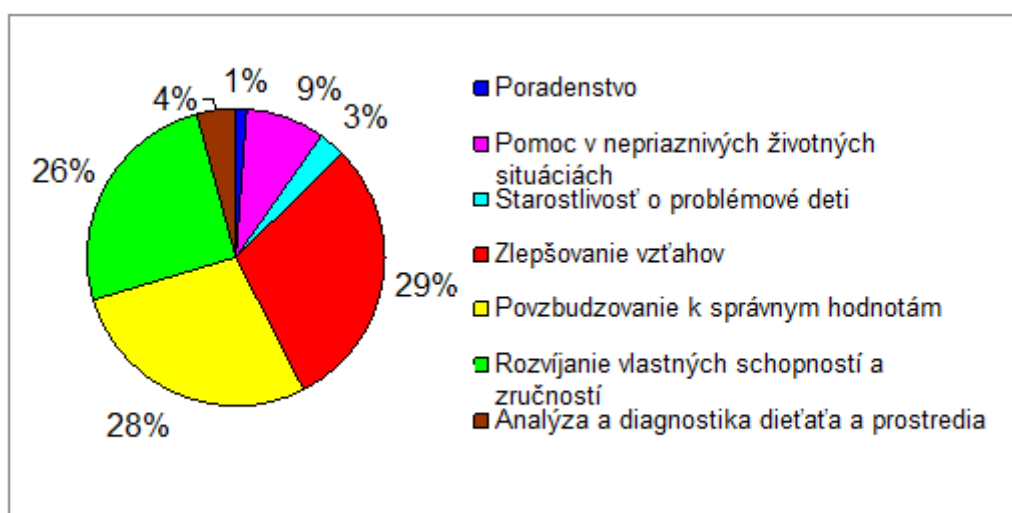

Graf 2 – Využívané schopností študentov sociálnej práce v kresťanských organizáciách

Na základe uvedenej analýzy nie je možné jednoznačne konštatovať, že by toto pravidlo úplne platilo. Veľkosť odchýlky medzi skutočnými a očakávanými výsledkami ale nie je veľmi veľká.

Medzi základné schopnosti dobrovoľníkov patrí hlavne zodpovednosť za vlastnú prácu, za deti a priebeh stretnutia. Túto možnosť uviedlo ako jednu z najdôležitejších schopností 22% respondentov. Za najdôležitejšiu schopnosť respondenti považujú tvorbu nápadov. Predpokladáme, že je to výsledok toho, že deti a mládež treba stále niečím novým zaujať, motivovať, aby danú organizáciu navštevovali a zapájali sa do jej činností. Preto za veľmi dôležitú považujeme aj flexibilitu, prispôsobenie sa podmienkam, schopnostiam a potrebám detí. Túto možnosť ako dôležitú uviedlo iba 11% respondentov. Je zaujímavé, že dobrovoľníci reálne spolupracujú s inými ľuďmi, napriek tomu schopnosť pracovať v tíme považuje za významnú úlohu iba 18% študentov.

Zaujímali nás aj osobný prínos študentov do dobrovoľníctva v kresťanských organizáciách. Ktoré vedomosti a poznatky získané štúdiom uplatňujú v praxi a prečo.

Graf 3 – Využívanie vedomostí respondentov získaných štúdiom v odbore sociálna práca

Z grafu vyplýva, že najviac využívanými vedomosťami sú: zlepšovanie vzťahov (29%), povzbudzovanie k správnym hodnotám a rozvíjanie vlastných schopností a možností. V neposlednom rade to súvisí s jednotlivými cieľmi organizácií. Organizácie sa snažia pomáhať rodičom pri výchove detí, a tak zlepšovať vzťahy nielen s rodičmi a súrodencami, ale aj s kamarátmi. Ďalej uviedlo 26% respondentov ako dôležitú zručnosť rozvíjanie vlastných schopností dieťaťa. To tiež súvisí s cieľom organizácií povzbudzovať a podporovať dieťa v tom, v čom je výnimočné. Zároveň každá organizácia sa snaží povzbudzovať dieťa k

správnym hodnotám, tak isto ako 28% respondentov, ktorí to uviedli v predkladanom výskume.

Predpokladáme, že tieto výsledky sa dostali aj do popredia kvôli základnej úlohe a povinnosti sociálneho pracovníka. Schavel (2008) hovorí, že sociálny pracovník sa počas svojej práce a praxe stretáva s niekoľkými povinnosťami a úlohami, ako sú napríklad: zlepšovanie vzťahov, podporovanie tvorby spolunažívania, predchádzanie vzniku nepriaznivých sociálnych udalostí, povzbudzovanie klienta k správnym postojom a hodnotám, aby sa klient mohol podieľať na kultúrnom a spoločenskom živote.

Najmenej využívanými vedomosťami študentov sociálnej práce sú poradenstvo, starostlivosť o problémové deti a analýza dieťaťa. Aj napriek tomu, že jednotlivé organizácie nemajú stanovené podmienky členstva (okrem veku a vierovyznania), máloktorý kolektív detských kresťanských spoločenstiev, v ktorých sme realizovali výskum, má medzi svojimi členmi problémové dieťa.

Zákon o sociálnych službách 448/2008 charakterizuje poradenstvo ako „odbornú činnosť zameranú na pomoc fyzickej osobe v nepriaznivej sociálnej situácii. Sociálne poradenstvo sa vykonáva na úrovni základného sociálneho poradenstva a špecializovaného sociálneho poradenstva.“ Súčasne si poradenstvo vyžaduje posúdenie nielen problému, ale aj zistenie príčin, prečo daný problém vznikol. Aj keď v tejto súvislosti sme predovšetkým mysleli výmenu informácií (ako poradenskú činnosť), ktorá by mohla rodine pomôcť. Vychádzame z toho, že väčšina rodín nevie, na čo má podľa zákona nárok, alebo kde by mohla hľadať odbornú kvalifikovanú pomoc.

Ako budúci sociálni pracovníci by mali študenti sociálnej práce vedieť takejto rodine pomôcť aspoň tým, že rodine poskytnú základné informácie k danej problematike. Bez veľkého zasahovania do súkromia a hlbšieho zisťovania, prečo daný problém vznikol. Zároveň však treba podotknúť, že dobrovoľníci nepracujú s rodinou, ale zameriavajú sa predovšetkým na deti. Preto aj toto môže byť dôvod malého využívania poradenstva pri práci s deťmi.

Záver

Výskumom sme zistili, že medzi najdôležitejšie zručnosti budúcich sociálnych pracovníkov ako dobrovoľníkov v kresťanských organizáciách patrí hlavne samotná práca s deťmi a duchovná príprava. Na základe týchto skutočností uviedli respondenti ako

najdôležitejšiu schopnosť pri práci s deťmi a mládežou flexibilitu a tvorbu nápadov. Medzi najčastejšie vedomosti, ktoré používajú študenti pri práci s deťmi, patrí zlepšovanie vzťahov, povzbudzovanie k správnym hodnotám a rozvíjanie vlastných schopností dieťaťa. Kresťanské spoločenstvá nielen učia, ale aj vychovávajú a povzbudzujú deti k správnym hodnotám. Dobrovoľnícku činnosť študentov sociálnej práce v detských kresťanských organizáciách považujeme za prínos pre deti a ich rodiny, ale tiež pre budúcich sociálnych pracovníkov, t. j. študentov sociálnej práce. V rámci takejto činnosti majú možnosť rozvíjať niektoré profesionálne a osobnostné kvality dobrého sociálneho pracovníka.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

Knižné:

BAHLEDOVÁ, B. (2013).: Úloha dobrovoľníka pri práci s deťmi v prostredí kresťanských spoločenstiev - Diplomová práca: Školiteľ: Doc. PhDr. ThDr. Stanislav Košč, PhD., 2013. Ružomberok.

DOMKA ZDRUŽENIE SELEZIÁNSKEJ MLÁDEŽE. (2012).: Dobrovoľníctvo: som dobrovoľník a čo ty. 1. vyd. Prešov: SHACH -reklamné služby, 2012. 15s. 300 výtlačkov. SK-12-58-2011-R3.

GREGOROVÁ, A. B. a kol. (2012).: Dobrovoľníctvo na Slovenku: Výskumné reflexie. 1 vyd. Bratislava: Iuventa – Slovenský inštitút mládeže, 2012. 208s. ISBN 978-80-8072-119-0.

MAROŠIOVÁ, Lýdia; MAJCHRÁK, Jozef. (2005).: Dobrovoľníci : prípadové štúdie. Bratislava : IVO - inštitút pre verejné otázky, 2005. 70 s. ISBN 80-88935-80-6.

SCHAVEL, M. a M. OLÁH. (2008).: Sociálna prevencia. 3.vyd. VŠZSP sv. Alžbety: tlačiareň svidnícka s.r.o, 2008. 140s. ISBN 978-80-89271-22-1.

Zákon č. 406/2011 Z. z. o dobrovoľníctve a o zmene a doplnení niektorých predpisov z 21. októbra 2001.

Zákon č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov.

Internet:

ERko: Hnutie kresťanských spoločenstiev detí. [online]. [cit. 2012-11-21]. Dostupné z: www.eRko.sk

Laura: združenie mladých. [online]. [cit. 2013-01-31]. Dostupné z: <http://www.laura-mladez.sk/> <http://www.laura-mladez.sk/o-nas/kto-sme/>

Kontakt:

doc. PhDr. Alena Novotná, PhD.

Ústav sociálnych vied,

PF KU v Ružomberku

alena.novotna@ku.sk

Mgr. Božena Bahledová

Ústav sociálnych vied,

PF KU v Ružomberku

Bozena.bahledova867@ku.sk

Sociálna práca s nezamestnanými vo verejnom sektore

Social work with unemployed in public sector

Peter CSÓRI, Ľudovít HAJDUK

Abstrakt

Príspevok sa zameriava na praktickú sociálnu prácu s nezamestnanými vo verejnom sektore. Jeho cieľom je priblížiť prácu s uchádzačmi o zamestnanie, ktorá sa realizuje na úradoch práce, sociálnych vecí a rodiny, odboroch služieb zamestnanosti a poukázať na akceptáciu sociálnej práce s nezamestnanými a jej nezastupiteľné miesto v oblasti verejných služieb zamestnanosti.

Kľúčové slová

Nezamestnanosť. Služby zamestnanosti. Sociálna práca. Sociálne poradenstvo. Verejný sektor.

Abstract

This contribution is focused on operative social work with unemployed in public sector. The objective is to bring a closer look at work executed with job seekers, which is being implemented at labour, social affairs and family offices by public employment services. Moreover, study remarks the acceptance of social work with unemployed and its unreplaceable position within the public employment services.

Key words

Unemployment. Public employment services. Social work. Social counselling. Public sector.

Úvod

Sociálna práca je súčasťou komplexnej sociálnej starostlivosti každej vyspelej spoločnosti. Orientuje sa najmä na riešenie sociálnych problémov ľudí, ktorí v nej žijú a taktiež kompenzuje nedostatky sociálneho prostredia.

V súčasnej spoločnosti založenej na trhovom princípe, poznačenej globalizáciou a rýchlym životným tempom, dochádza k nárastu sociálno-patologických javov a sociálnych problémov. Tento nárast si vynútil rozvoj sociálnej siete, inštitúcií a iných foriem sociálnej pomoci a najmä skvalitnenie činností sociálnej práce, ktorá má smerovať k zlepšeniu života jednotlivca i celej spoločnosti.

Jedným zo závažných sociálnych problémov je aj nezamestnanosť. Nezamestnanosť možno považovať za sociálny jav a prirodzený fenomén spoločnosti založenej na trhovom princípe a demokracii. Ako náhle sa však tento fenomén týka čoraz väčšieho počtu ľudí, stáva sa hromadným javom a obdobie nezamestnanosti sa predlžuje, môžeme tento jav považovať za vážny ekonomický a najmä spoločenský problém.

Pri riešení sociálnych problémov zohráva významnú úlohu práve verejný sektor. To, čo nám verejný sektor zabezpečuje, sú predovšetkým verejné služby. V súvislosti s nezamestnanosťou môžeme hovoriť o poskytovaní verejných služieb zamestnanosti. Poskytovateľom služieb zamestnanosti vo verejnom sektore sú orgány štátnej správy. Najvyšším orgánom štátnej správy v oblasti služieb zamestnanosti je Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR, ktoré riadi a koordinuje výkon štátnej správy uskutočňovanej ústredím a úradmi práce, sociálnych vecí a rodiny.

1. Služby zamestnanosti

„Služby zamestnanosti sú systémom inštitúcií, nástrojov a pomoci účastníkom trhu práce pri:

- hľadani zamestnania;
- zmene zamestnania;
- obsadzovaní voľných pracovných miest;
- uplatňovaní aktívnych opatrení na trhu práce s osobitným zreteľom na pracovné uplatnenie znevýhodnených uchádzačov o zamestnanie.“ (Hetteš, 2013, s. 53).

Pri poskytovaní služieb zamestnanosti sa úrady práce riadia zákonom č. 5/2004 o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Systém poskytovania služieb zamestnanosti na úradoch práce, sociálnych vecí a rodiny sa realizuje prostredníctvom troch zón.

I. zóna – evidencia uchádzačov o zamestnanie (ďalej len „UoZ“) a poskytovanie informačných a poradenských služieb. V tejto zóne prebieha profilácia občanov podľa ich obmedzení pre vstup na trh práce.

II. zóna – sprostredkovanie zamestnania – sprostredkovateľ zamestnania sa stáva manažérom UoZ pri jeho zaraďovaní na jednotlivé nástroje aktívnych opatrení trhu práce a umiestňovaní na trhu práce.

III. zóna – poskytovanie odborných poradenských služieb a poskytovanie pomoci prostredníctvom aktívnych opatrení na trhu práce.

Prostredníctvom služieb zamestnanosti sa naplňajú úlohy a ciele politiky zamestnanosti. Jednou z podstatných úloh politiky zamestnanosti je: „zamedziť prílivu ľudí do kategórie dlhodobo nezamestnaných najmä cestou vyššej miery ich informovanosti o trhu práce, individuálnymi poradenskými a konzultačnými službami, cieleným ďalším vzdelávaním a urýchlenným návratom na trh práce. Hlavným zmyslom tejto úlohy je posilnenie motivácie jednotlivca nájsť a udržať si zamestnanie.“ (Uramová, 2005, s. 62).

Plnenie tejto úlohy v rámci politiky zamestnanosti sa snaží štát aj prostredníctvom opatrení aktívnej politiky trhu práce. Aktívna politika trhu práce sa realizuje prostredníctvom aktívnych opatrení na trhu práce. Opatrenia sú smerované najmä na:

- „zabezpečenie informačných a poradenských služieb, sprostredkovateľských služieb a odborných poradenských služieb;
- zvýšenie adaptability pracovnej sily prostredníctvom vzdelávania a prípravy pre trh práce formou rôznych edukačných a poradenských programov a projektov;
- uľahčenie vstupu na trh práce, podporu mobility pracovnej sily a tvorbu pracovných miest prostredníctvom rôznych finančných príspevkov.“ (Rievajová, 2006).

2. Sociálna práca s nezamestnanými

Sociálna práca s nezamestnanými v kompetencii príslušných úradov práce, sociálnych vecí a rodiny je zameraná najmä na zvládanie psychologických, ekonomických a sociálnych dôsledkov nezamestnanosti a pomoc pri návrate nezamestnaných ľudí na trh práce prostredníctvom služieb zamestnanosti.

„Sociálnu prácu s uchádzačom o zamestnanie uskutočňujú sociálne inštitúcie a sociálni pracovníci na rôznych úrovniach a pri rôznych príležitostiach. Základom takejto podoby sociálnej práce je najmä činnosť príslušných útvarov úradov práce, sociálnych vecí a rodiny. V sociálnej práci sa aplikujú etapy evidencie, sociálneho diagnostikovania, navrhovanie možných variantov ďalšieho postupu pri zaradení sa na trh práce alebo do podnikateľských aktivít, do vzdelávania alebo hľadania zamestnania v zahraničí.“ (Tkáč In: Oláh et al., 2011, s. 16).

Sociálna práca s nezamestnanými vo verejnom sektore dosiaľ nie je spoločnosťou dostatočne docenená, ani legislatívne vymedzená. Sociálna práca s nezamestnanými sa stále

chápe len ako evidenčná, štatistická činnosť štátneho úradníka, kde sa očakáva, že štátny zamestnanec je povinný všetko vyriešiť a vybaviť (Kredátus, 2007). Široká verejnosť stále vníma pracovníkov úradov práce len ako administratívnych pracovníkov, ktorí vedú evidenciu uchádzačov o zamestnanie, zapisujú a stanovujú im ďalšie povinné stretnutia na úrade práce.

Táto predstava je však veľmi mylná. Pracovníci úradov práce, sociálnych vecí a rodiny, konkrétne odborov služieb zamestnanosti, okrem spomínaných činností vykonávajú aj ďalšie odborné činnosti, ktoré si vyžadujú osobnostné a odborné kompetencie nevyhnutné pre prácu s ľuďmi, ktorí sa ocitli v nepriaznivej sociálnej situácii. Nezamestnanosť, najmä dlhodobá, predstavuje závažný sociálny problém, z ktorého často pramení množstvo ďalších sociálnych problémov. Z tohto dôvodu by prácu s touto cieľovou skupinou mali vykonávať profesionáli, ktorí disponujú určitými odbornými znalosťami, osobnostnými predpokladmi, vlastnosťami, schopnosťami a zručnosťami. Medzi takýchto profesionálov môžeme zaradiť práve sociálnych pracovníkov, ktorí by mohli nájsť uplatnenie práve v oblasti služieb zamestnanosti.

V evidencii nezamestnaných sa nachádza mnoho ľudí, ktorí nemôžu, nemajú možnosť, resp. nie sú pripravení uplatniť sa na trhu práce z objektívnych príčin, akými sú napr. zdravotný stav, vek, nedostatok praxe a pod. Títo ľudia často potrebujú poradiť, podporiť, či nasmerovať. Tu vidíme obrovský potenciál využitia práve sociálnej práce. Jednu z foriem sociálnej práce predstavuje sociálne poradenstvo, ktoré sa využíva aj pri práci s nezamestnanými, a ktoré by mali realizovať profesionáli – sociálni pracovníci, sociálni poradcovia. Sociálne poradenstvo sa zameriava na aktivizáciu klienta, na mobilizáciu a obnovu jeho vlastných zdrojov. Sú to zdroje osobné, ako napr. psychické vlastnosti, vedomosti, schopnosti, či zručnosti a zdroje spoločenské, ako napr. vzťahy rodinné, priateľské, či vzťahy so širším sociálnym prostredím.

3. Sociálne poradenstvo pre nezamestnaných

Sociálne poradenstvo má v sociálnej praxi nezastupiteľné miesto. Oblasti jeho využitia sú veľmi rozmanité a konkrétne. Jednu z oblastí využitia sociálneho poradenstva uvádzajú Schavel, Oláh (2010) aj nezamestnanosť a s ňou súvisiace sociálno-ekonomické problémy. Do sociálneho poradenstva uskutočňujúceho sa v inštitúciách zahŕňajú aj poradenstvo na odboroch služieb zamestnanosti na úradoch práce, sociálnych vecí a rodiny, ktoré sa realizuje diferencovane ako informačné a poradenské služby, ktoré realizujú predovšetkým sprostredkovatelia a odborné poradenské služby, ktoré poskytujú odborní poradcovia.

Taktiež Gabura (2005) zaraďuje medzi tematické okruhy a cieľové skupiny sociálneho poradenstva aj zamestnanecké poradenstvo a uvádza, že: „veľmi významným nástrojom pomoci človeku, ktorý má problémy v práci, problémy s nezamestnanosťou a problémy s uplatnením sa na trhu práce je individuálne a skupinové poradenstvo.“ Poukazuje na jednotlivé oblasti využitia zamestnaneckého poradenstva, akými sú strata zamestnania, pomoc pri zvládaní situácie nezamestnanosti, orientácia sa na trhu práce, rozvoj profesionálnych kompetencií, poradenstvo ohľadom ďalšieho vzdelávania, vyrovnanie sa s kariérovou zmenou a pod. (Gabura, 2005).

Z hľadiska praxe sociálneho poradenstva rozlišujú Schavel, Oláh (2010) nasledovné úrovne sociálneho poradenstva:

- základné sociálne poradenstvo;
- špecializované (príp. odborné) sociálne poradenstvo.

Odbory služieb zamestnanosti úradov práce, sociálnych vecí a rodiny, poskytujú poradenstvo pre nezamestnaných na obidvoch úrovniach, a to ako:

- informačné a poradenské služby;
- odborné poradenské služby.

3.1 Informačné a poradenské služby

Základné sociálne poradenstvo pre nezamestnaných sa realizuje predovšetkým prostredníctvom informačných a poradenských služieb, ktoré poskytujú najmä sprostredkovatelia práce. Tieto služby sa realizujú formou individuálneho alebo skupinového poradenstva a sú zamerané najmä na poskytovanie informácií a odborných rád:

- o potrebných odborných zručnostiach, všeobecných spôsobilostiach, praktických skúsenostiach a o ostatných predpokladoch a požiadavkách na výkon konkrétneho povolania alebo profesie;
- o druhoch povolaní a o predpokladoch a požiadavkách na výkon určitého povolania;
- o možnostiach a podmienkach účasti na programoch aktívnych opatrení na trhu práce;
- o podmienkach o nároku na dávku v nezamestnanosti;
- o podmienkach účasti v partnerstvách vytvorených na podporu rozvoja zamestnanosti v územnom obvode úradu;

- zamestnávateľom pri hľadaní vhodného zamestnanca na konkrétne pracovné miesto. (Zákon č. 5/2004, §42).

Súčasťou týchto služieb je aj poradenstvo pri voľbe povolania, pri výbere zamestnania, či preventívne poradenstvo pre žiakov základných a stredných škôl, ktorých zámerom nie je poskytnúť len základné informácie, ale aj poradenstvo týkajúce sa pracovno-právnych vzťahov, komunikácie so zamestnávateľmi, písania životopisov, motivačných listov, zásad úspešného prijímacieho pohovoru, či motivácie k ďalšej sebarealizácii.

V rámci informačných a poradenských služieb sa realizujú rôzne aktivity podľa potrieb klientov, či regionálneho trhu práce, ako napr. burzy práce, burzy informácií, výberové konania a pod.

V prípade poskytovania týchto služieb môžeme konštatovať, že sa nejde len o poskytovanie informácií či ďalších čiastkových činností, ale môžeme ich definovať ako odborné činnosti, ktoré by si zaslúžili, aby ich tiež vykonávali sociálni pracovníci, resp. asistenti sociálnej práce v zmysle navrhovaného zákona o sociálnej práci.

3.2 Odborné poradenské služby

Odborné poradenské služby predstavujú systém informácií, podpory a odbornej pomoci klientom pri riešení špecifickej situácie nezamestnanosti. Cieľom odbornej poradenskej služby je poskytnutie takej profesionálnej služby, ktorá zvýši pravdepodobnosť zamestnateľnosti uchádzača o zamestnanie, podporí ho k samostatnosti, sebestačnosti, svojpomoci a zodpovednosti pri riešení jeho životnej situácie. Odborné poradenstvo má pomôcť nezamestnanému najmä:

- získavať relevantné informácie, poznatky, zručnosti;
- skúmať a analyzovať všetky možné alternatívy riešenia problémov spojených s nezamestnanosťou;
- motivovať a podporovať klienta k realizácii zvoleného riešenia.

Odborné poradenské služby, podľa zákona č. 5/2004 o službách zamestnanosti, sú služby zamerané na „ovplyvňovanie rozhodovania a správania sa uchádzača o zamestnanie, vytváranie súladu medzi osobnostnými predpokladmi uchádzača o zamestnanie a požiadavkami na vykonávanie určitého zamestnania, sociálnu a pracovnú adaptáciu uchádzača o zamestnanie

- a) zisťovaním osobnostných predpokladov, schopností uchádzača o zamestnanie a zhodnotením jeho kompetencií;
- b) vypracovaním individuálneho akčného plánu na podporu pracovného uplatnenia znevýhodneného uchádzača o zamestnanie;
- c) diagnostikovaním a rozpoznaním prekážok vstupu na trh práce;
- d) vytvorením osobnostného profilu uchádzača o zamestnanie na určenie aktivít, opatrení a služieb potrebných na jeho začlenenie na trh práce.“ (Zákon č. 5/2004, § 43, ods.1).

Odborné poradenstvo sa zameriava predovšetkým na skupiny znevýhodnených uchádzačov o zamestnanie. Úlohou poradcu je pomôcť nezamestnanému zorientovať sa v nepriaznivej životnej situácii, podporiť ho a racionálnym spôsobom mu pomôcť štruktúrovať jeho aktuálnu situáciu.

Odborné poradenské služby sa realizujú prostredníctvom individuálneho alebo skupinového poradenstva a poskytujú sa na základe individuálnych potrieb a špecifik súvisiacich s problémami a bariérami pri uplatnení sa na trhu práce.

V rámci individuálneho poradenstva tvorí ťažisko práce najmä individuálny poradenský rozhovor a tvorba individuálneho akčného plánu. Individuálny poradenský rozhovor má štandardnú štruktúru a zameriava sa na:

- komplexné zhodnotenie osobnostných predpokladov a odborných predpokladov uchádzača o zamestnanie;
- určenie cieľov potrebných na návrat na trh práce;
- určenie možných prekážok pri dosahovaní určených cieľov;
- vypracovanie návrhu na prekonanie možných prekážok pracovného uplatnenia.

Individuálny akčný plán je písomný dokument, ktorý na základe posúdenia osobnostných predpokladov, schopností a odborných zručností uchádzača o zamestnanie určuje opatrenia, postup a časový harmonogram plnenia jednotlivých opatrení na zvýšenie možností uplatnenia znevýhodneného uchádzača o zamestnanie na trhu práce (Zákon č. 5/2004).

Skupinové poradenstvo sa poskytuje uchádzačovi o zamestnanie v skupine osôb na prekonanie bariér pracovného uplatnenia spoločných pre túto skupinu. Obsahová náplň skupinových aktivít vychádza zo špecifických potrieb klienta. Ich cieľom je najmä získanie a

rozvoj kľúčových kvalifikácií potrebných na prekonávanie prekážok pri hľadaní zamestnania a uplatnenia sa na trhu práce. Orientované sú najmä na:

- sebapoznávanie, identifikáciu svojich kvalifikačných predpokladov, vlastností, schopností, zručností;
- rozvíjanie sociálnych a komunikačných zručností;
- prežívanie nezamestnanosti v jej jednotlivých fázach a prekonávanie negatívnych vplyvov nezamestnanosti;
- zvládanie konfliktných situácií a efektívne riešenie problémových situácií;
- orientáciu na trhu práce, tvorba kariérneho plánu a pod.

Odborné poradenské služby môžeme zhrnúť ako služby zamerané na pomoc, podporu, sprevádzanie, rozvoj sociálnych zručností, otázky sociálnej a pracovnej adaptácie občana, na identifikáciu a určenie cieľov potrebných na návrat na trh práce, vypracovanie návrhu na prekonávanie bariér pracovného uplatnenia. Ide o komplex služieb, ktoré môžeme zaradiť medzi sociálne poradenstvo, kde by našiel uplatnenie práve sociálny pracovník.

V zákone č. 5/2004 o službách zamestnanosti sa uvádza, že „odbornú poradenskú činnosť vykonáva poradca, ktorý dosiahol vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa.“ Tu by stálo za zmienku navrhnúť zmenu v zákone č. 5/2004 o službách zamestnanosti, kde by okrem podmienky II. stupňa vysokoškolského vzdelania bol zadaný aj odbor. Najadekvátnejším by bola, samozrejme, sociálna práca, resp. aspoň príbuzné humanitné odbory (sociálna pedagogika, andragogika, psychológia a pod). V praxi máme možnosť stretnúť sa s tým, že túto odbornú a špecializovanú činnosť vykonávajú zamestnanci s diametrálne odlišným vzdelaním, často technickým a pod., bez odborných znalostí, schopností a sociálnych zručností, bez patričných kompetencií pre prácu s ľuďmi, ktorí sa ocitli v nepriaznivej sociálnej situácii.

V prípade zaradenia odborného poradenstva pre nezamestnaných do sústavy odborných činností sociálnej práce by mohli odborní poradcovia získať rôzne špecifické znalosti ďalším nadstavbovým vzdelávaním, odbornou prípravou (napr. psychoterapia a pod.), ktoré môžu účinne využiť pri sociálnej práci s nezamestnanými, čo v konečnom dôsledku prispeje k profesionalizácii sociálnej práce v pôsobnosti úradov práce, sociálnych vecí a rodiny a k vytvoreniu pozitívneho obrazu tejto inštitúcie.

Záver

Sociálna práca má obrovský potenciál využitia v oblasti služieb zamestnanosti. Tejto oblasti sociálnej práce sa stále nevenuje dostatok pozornosti. S nezamestnanosťou súvisí vznik mnohých ďalších sociálnych problémov, ktoré by bolo možné eliminovať práve profesionálnym prístupom a poskytnutím včasného poradenstva.

Politika štátu by mala byť zameraná nielen na nástroje aktívnej politiky trhu práce finančného charakteru, ale najmä na poskytovanie adekvátnych poradenských služieb. Na to, aby takéto služby mohli byť kvalitne poskytnuté, je potrebné, aby tieto služby poskytovali odborníci, podľa možnosti práve sociálni pracovníci, ktorí sú odborne pripravení, osobnostne zrelí, ktorí disponujú patričnými zručnosťami, schopnosťami, vlastnosťami.

Práca s nezamestnanými ľuďmi si vyžaduje nevyhnutne špecifický prístup a určité odborné kompetencie, ktoré možno nadobudnúť práve štúdiom sociálnej práce. V praxi môžeme vidieť, že problémovú situáciu súvisiacu s nezamestnanosťou, s vážnymi dôsledkami, ktoré nezamestnanosť so sebou prináša, riešia nekompetentní zamestnanci, ktorí nemajú patričné vzdelanie, dostatok odborných kompetencií a sociálnych zručností (empatia, akceptácia, komunikácia...), čo môže mať pre človeka v takej nepriaznivej sociálnej situácii, akou je nezamestnanosť, veľmi negatívne dôsledky.

Sociálna práca s nezamestnanými, najmä so znevýhodnenými skupinami, neprináša okamžitý efekt vo forme umiestnenia sa na trhu práce, keďže v mnohých prípadoch sa musia najprv riešiť dôsledky súvisiace s nezamestnanosťou a bariéry, ktoré bránia nezamestnaným uplatniť sa na trhu práce a až po prekonaní určitých bariér, či nadobudnutí patričných zručností sú pripravení vstúpiť na trh práce, ani to však nemusí byť zárukou, že sa im podarí zamestnať sa. Úspešný vstup na trh práce na jednej strane súvisí s pripravenosťou nezamestnaného, na druhej strane veľa závisí od sociálnej politiky, či konkrétnej politiky zamestnanosti daného štátu a prístupu k vhodným pracovným miestam. Uvedené skutočnosti však kompetentní nie vždy dokážu akceptovať, sú často zaslepení a ich úvahy zavesia do tej podoby, že prácu s nezamestnanými vnímajú len cez čísla, pričom si neuvedomujú, že je to práca s ľuďmi, ktorá si vyžaduje odborný profesionálny prístup. Ciele kompetentných sa zameriavajú viac na kvantitu ako na kvalitu poskytovaných služieb, ich záujmom mnohokrát nie je ani to, či sa ľuďom podarí uplatniť sa na trhu práce, ale len čo najnižšie číslo miery evidovanej nezamestnanosti.

Kompetentní by sa mali viac zamerať na kvalitu poskytovaných služieb, než len na ich kvantitu. Malo by im záležať na pozitívnom ponímaní činností príslušných úradov práce,

sociálnych vecí a rodiny zo strany verejnosti a okrem odborov sociálnych vecí by mali zabezpečiť profesionalizáciu aj na odboroch služieb zamestnanosti, kde sa nielen podľa nášho názoru, ale aj názoru viacerých odborníkov sociálna práca tiež plnohodnotne realizuje. K zvýšeniu kvality poskytovaných služieb by prispela akceptáciu sociálnej práce s nezamestnanými ako odbornej kvalifikovanej práce s nezamestnanými a jej legislatívne vymedzenie, pretože si myslíme, že má nezastupiteľné miesto v oblasti verejných služieb zamestnanosti. Pozitívnym signálom je, že sa postupne zvyšuje počet zamestnancov na odboroch služieb zamestnanosti so vzdelaním sociálna práca, a to najmä vďaka možnosti vzdelávať sa v tejto oblasti. Je nevyhnutné v trende profesionalizácie sociálnej práce s nezamestnanými naďalej pokračovať a veríme, že k tomu prispeje aj pripravovaný zákon o sociálnej práci.

Zoznam bibliografických odkazov

1. GABURA, J. 2005. Sociálne poradenstvo. Bratislava: Občianske združenie sociálna práca, 2005. 223 s. ISBN 80-89185-10-X.
2. HETTESŠ, M. 2013. Zamestnanosť a sociálna práca. Bratislava : VŠZSP sv. Alžbety, 2013. 163 s. ISBN 978-80-8132-089-7.
3. KREDÁTUS, J. 2004. Pomáhame iným. Dokážeme pomôcť sami sebe? In Kvalita života a rovnosť príležitostí z aspektu vzdelávania dospelých a sociálnej práce. Zborník príspevkov. Prešov : Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, 2004. ISBN 80-8068-425-1, s.54-58.
4. RIEVAJOVÁ, E. et al. 2006. Teória a politika zamestnanosti. Bratislava : Ekonóm, 2006. 288 s. ISBN 80-225-2263-5.
5. SCHAVEL, M., OLÁH, M. 2008. Sociálne poradenstvo a komunikácia. Bratislava: VŠZSP sv. Alžbety, 2008. 224 s. ISBN 80-8068-487-1.
6. TKÁČ, V. 2011. Sociálna práca s uchádzačmi o zamestnanie. In OLÁH, M. et al. Metódy sociálnej práce v praxi. Prešov: VŠZSP sv. Alžbety v Bratislave, ÚSVaZ bl. P. P. Gojdiča v Prešove, 2011. ISBN 978 -80-0-0-0-0, s. 16-19.
7. URAMOVÁ, M. 2005. Sociálno-ekonomické súvislosti nezamestnanosti. Banská Bystrica: EF UMB, 2005. 98 s. ISBN 80-8033-057-6.

Mgr. Peter Csóri

Ústav rómskych európskych štúdií sv. Sáry Marseille

VŠZSP sv. Alžbety, Tatranská 10, 974 11 Banská Bystrica

Energetikov 11, 969 01 Banská Štiavnica

Slovenská republika

E-mail: csoripe@gmail.com

doc. PhDr. Ľudovít Hajduk, PhD., mim. prof.

Ústav rómskych európskych štúdií sv. Sáry Marseille

VŠZSP sv. Alžbety, Tatranská 10

974 11 Banská Bystrica

Slovenská republika

E-mail: hajduk@vssvalzbety.sk

Sociálna práca vo verejnej správe zameraná na sociálnu prácu v samospráve

Social work in public properly focused on social work in local government

Emília ČAVOJSKÁ

Abstrakt

Verejná správa je činnosť vykonávaná orgánmi štátnej správy, samosprávy a verejnoprávnymi inštitúciami pri zabezpečovaní verejných úloh. Samospráva predstavuje právo občanov podieľať sa na riadení verejných záležitostí. Základom územnej samosprávy je obec, ktorá tvorí samostatný, samosprávny celok. Zabezpečuje potreby občanov aj v oblasti sociálnych vecí.

Kľúčové slová

Decentralizácia. Obec. Samospráva. Sociálna práca. Sociálny pracovník. Verejná správa. Štátna správa.

Abstract

Public administration is an activity carried out by state authorities, local government and public institutions in providing public tasks. Autonomy is the right of citizens to participate in the conduct of public affairs. The basis of self-government is the village, which forms a separate, self-governing unit. It meets the needs of citizens in the area of social affairs.

Key words

Decentralization. Community. Government. Social Work. Social Worker. Public Administration. National Administration.

Verejná správa

Verejná správa je činnosť vykonávaná orgánmi štátnej správy, samosprávy a verejnoprávnymi inštitúciami pri zabezpečovaní verejných úloh. Jej hlavným cieľom je prevádzkovanie verejného blahobytu prostredníctvom posilnenia občianskej spoločnosti a sociálnej spravodlivosti (wikipédia).

Tieto zložky verejnej správy tvoria jej organizačnú štruktúru. Determinantmi tvorby organizačnej štruktúry verejnej správy je vývoj územného členenia, počet územných jednotiek, uplatňovanie miery decentralizácie, politická situácia, miera originálnych a prenesených kompetencií a možnosti finančného systému.

Štátna správa je úplne oddelenou samostatnou jednotkou verejnej správy, to znamená, že na Slovensku existuje paralelný model, ktorý sa začal vyvíjať po roku 1998. Decentralizáciou správy verejných vecí dochádza k decentralizácii kompetencií, financií a politickej moci zo štátnej správy na samosprávu. Odovzdanie zodpovednosti právomoci vyžaduje odovzdanie kompetencií, ktoré je samospráva schopná zvládnuť a mať zabezpečené potrebné množstvo peňažných prostriedkov na plnenie týchto úloh. Čo, zdá sa, nie je pravidlom, čoho dôkazom sú aj časté zmeny legislatívy pri výkone kompetencií samosprávy.

Štátna správa sa delí na:

- ☐ ústrednú štátnu správu – vláda, ministerstvá,
- ☐ miestnu štátnu správu – obvodne úrady,
- ☐ špecializovanú štátnu správu - na úsekoch cestnej dopravy, lesného hospodárstva, sociálnych vecí, rodiny a služieb zamestnanosti a pod.

„Štátnu správu môžeme chápať ako sústavu štátno – politického riadenia zameranú na bezprostrednú a praktickú realizáciu na báze právnej regulácie“ (Schavel, Oláh, Derevjanikova, 2006).

Proces decentralizácie kompetencií sa začal realizovať prijatím zákonov o samospráve vyšších územných celkov (zákona č. 302/2001 Z. z.) a (zákona č. 416/2001 Z. z.) o prechode niektorých pôsobností z orgánov štátnej správy na obce a vyššie územné celky. Od roku 2002 postupne prešli na obce a vyššie územné celky kompetencie v oblasti vedenia matrik, poskytovania sociálnej pomoci, telesnej kultúry, divadelnej činnosti, školstva, pôsobnosti stavebného úradu v 1. stupni štátnej správy. K 1. 1. 2004 prišlo k veľkej zmene usporiadania verejnej správy. Bolo prenesených viac ako 400 kompetencií zo štátnej správy na samosprávu.

Samospráva predstavuje právo občanov podieľať sa na riadení verejných záležitostí. Toto právo je považované za jeden z najdôležitejších demokratických princípov. „Ide o správu vlastných záležitostí, ktoré však majú verejnoprávny charakter. Na rozdiel od samosprávy, pre štátnu správu sú charakteristické vzťahy nadriadenosti a podriadenosti. Tento duálny systém zabezpečuje, že vedľa seba pôsobia dve spolupracujúce zložky“ (Mesežnikov, Nižňanský, 2002).

Samosprávu delíme na:

- a) územnú samosprávu, ktorú ďalej delíme na:
 - miestnu územnú samosprávu - obce a mestá

- regionálnu územnú samosprávu – vyššie územné celky

b) záujmovú samosprávu - súdna samospráva, verejnoprávne korporácie

Základom územnej samosprávy je obec, ktorá tvorí samostatný, samosprávny celok. Obec združuje občanov, ktorí majú na území trvalý pobyt. Obec je právnickou osobou. Ukladať obci povinnosti alebo zasahovať do jej oprávnení možno len zákonom.

Obyvatel' obce sa zúčastňuje na samospráve obce.

Má právo najmä:

- voliť orgány samosprávy obce a byť zvolený do orgánov samosprávy obce, hlasovať o dôležitých otázkach života a rozvoji obce (miestne referendum),
- zúčastňovať sa na zasadnutiach obecného zastupiteľstva, na verejných zhromaždeniach obyvateľov obce a vyjadrovať na nich svoje názory,
- používať obvyklým spôsobom obecné zariadenia a ostatný majetok obce,
- obracať sa so svojimi podnetmi a sťažnosťami na orgány obce,
- požadovať pomoc v čase núdze. Samosprávu obce vykonávajú obyvatelia obce prostredníctvom orgánov obce, hlasovaním obyvateľov obce na verejných zhromaždeniach obyvateľov obce.

Základnými orgánmi obce sú obecné zastupiteľstvo a starosta obce.

Obecné zastupiteľstvo zriaďuje podľa potreby alebo ak mu to ustanovuje osobitný zákon, ďalšie svoje orgány najmä obecnú radu, komisie, obecnú políciu, obecný požiarny zbor a iné stále alebo dočasné výkonné orgány a určuje im náplň práce.

Obecné zastupiteľstvo je zastupiteľský zbor obce zložený z poslancov zvolených v priamych voľbách obyvateľov obce, rozhoduje o:

- základných otázkach obce, najmä určuje zásady hospodárenia a nakladania s majetkom štátu dočasne prenechaným do hospodárenia obce,
- schvaľuje rozpočet obce,
- určuje organizáciu obecného úradu,
- určuje poriadok odmeňovania pracovníkov obce,
- zakladá, zriaďuje a kontroluje obecné podniky, rozpočtové a príspevkové organizácie,
- uznáva sa na nariadeniach obce.

Starosta je štatutárnym orgánom obce v majetkoprávných vzťahoch, pracovnoprávných vzťahoch je pracovníkom obce, v administratívnoprávnych vzťahoch je správnym orgánom.

Obecná rada rozpracúva a zabezpečuje plnenie úloh vyplývajúcich z uznesení obecného zastupiteľstva a organizuje prípravu podkladov na rokovanie obecného zastupiteľstva.

Sociálna práca v kompetenciách samosprávy v oblasti sociálnych vecí

„Profesia sociálna práca presadzuje sociálne zmeny, riešenie problémov v ľudských vzťahoch ako aj zmocnenie a oslobodenie ľudí na zlepšenie ich prosperity. Využívajúc teórie ľudského správania a sociálnych systémov, zasahuje sociálna práca v oblastiach, v ktorých dochádza k interakcii ľudí s ich prostredím. Princípy ľudských práv a sociálnej spravodlivosti sú pre sociálnu prácu zásadnými“. (Ifsw.org.)

Sociálna práca sa vo svojich rôznych formách zameriava na rozmanité, komplexné transakcie medzi ľuďmi a ich prostredím. Jej poslaním je umožniť všetkým ľuďom naplno rozvinúť svoj potenciál, obohatiť ich životy a predchádzať dysfunkcii. Sociálni pracovníci sú agenti zmeny v spoločnosti a živote jednotlivca, rodiny a komunity. Sociálna práca je „spoločenskovedná disciplína i oblasť praktickej činnosti, ktorých cieľom je odhaľovanie, vysvetľovanie, zmierňovanie a riešenie sociálnych problémov“ (Matoušek, 2008).

Sociálny pracovník je fyzická osoba, ktorá získala vysokoškolské vzdelanie v študijnom programe „sociálna práca“ v prvom alebo druhom stupni, alebo má uznaný doklad o takomto vysokoškolskom vzdelaní vydaný zahraničnou vysokou školou cituje zákon č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách, ktorý je alfou a omegou pri poskytovaní sociálnych služieb v kompetencii miest a obcí.

Sociálnou oblasťou na mestskom úrade je poverený odbor školstva a starostlivosti o občana. Odbor sa člení na oddelenie školstva, sociálne oddelenie, matriku a osvedčovanie listín. Činnosti sociálneho oddelenia sú rozdelené na referenta pre sociálne veci, referenta pre deti a rodinu, referenta pre opatrovateľskú službu a referenta sociálnej a posudkovej činnosti.

Sociálne oddelenie zabezpečuje poskytovanie sociálneho poradenstva, pomoc pri vybavovaní dokladov, štátnych sociálnych dávok, dávok sociálneho zabezpečenia, poskytovanie opatrovateľskej služby, prepravnej služby, poskytovanie jednorazovej dávky v hmotnej núdzi, zabezpečuje pohreby bezprístrešných občanov, organizovanie spoločného stravovania, poskytuje príspevok rodičom novonarodených detí, príspevok na tvorbu úspor, príspevok na úpravu rodinných pomerov dieťaťa, príspevok na dopravu do detského domova,

poskytuje príspevky neštátnym subjektom (náboženské a iné spolky), denným centráм, zariadeniam sociálnych služieb (útulok, nocľaháreň, zariadenie núdzového bývania a zariadenie pre seniorov). Je osobitným príjemcom, vykonáva kontrolnú činnosť starostlivosti o občanov zbavených spôsobilosti na právne úkony. Z celkového rozpočtu mesta na sociálnu oblasť ide suma vo výške niekoľkých percent (podotýkam, nie desiatok!). Je to málo, alebo dost?

Pri spätnom pohľade na prierez mojej činnosti v sociálnej sfére, sa zameriam na opatrovateľskú službu, ktorej sa venujem tak povediac od začiatku až doteraz s malými prestávkami a môžem konštatovať, že došlo k podstatnej zmene pri prechode opatrovateľskej služby z okresného úradu na mesto. Pri poskytovaní opatrovateľskej služby mestom od roku 2003 nevidím žiadny zvláštny vplyv z hľadiska toho, že mesto pozná potreby svojich obyvateľov.

Po prechode prenesených kompetencií na originálne kompetencie mesto prijalo všeobecne záväzné nariadenie (ďalej len VZN) o poskytovaní sociálnych služieb. Po dvoch rokoch opatrovateľskej služby poskytovanej mestom a dotovanej zo štátneho rozpočtu sa zvýšili poplatky za poskytovanú opatrovateľskú službu, čím sa znížil počet prijímateľov alebo neodoberali službu v takom rozsahu, v akom ju potrebovali.

Časté zmeny legislatívy a zákonov týkajúcich sa sociálnej oblasti nemajú kladné odozvy medzi občanmi. Zákom č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách sa podstatne zmenili podmienky pre poskytovanie sociálnych služieb, nárastom byrokracie, dlhšou dobou vybavovania, pretože ak chce byť občan prijímateľom sociálnej služby, musí byť najskôr posúdený či vôbec spĺňa podmienky pre poskytovanie sociálnej služby a až potom môže o konkrétnu službu požiadať. Ďalšími novelami zákona sa sprísnil aj podmienky prijímania klientov do zariadení sociálnych služieb a máme s tým problémy pri poskytovaní informácií, prečo niektorí z klientov nemôžu byť umiestnení v zariadení. Mnohé zariadenia pre seniorov boli v minulosti domovy penzióny pre dôchodcov, kde bolo poskytované ubytovanie a klient bol v podstate samostatný v sebaobslužných úkonoch, dokázal sa postarať o domácnosť, bol mobilný. Mnoho takýchto klientov zostalo v dnešných zariadeniach pre seniorov, kde môžu dnes byť prijímaní len klienti odkázaní na pomoc inej osoby a to v stupni IV. Pre tých, ktorí nepracujú v sociálnych službách pre informovanosť: odkázanosť je odstupňovaná od I. až po VI. Stupeň I: občan nemá nárok na žiadnu službu, stupeň II až VI môže mu byť poskytovaná opatrovateľská služba, stupeň IV – VI: môže byť umiestnený v zariadení pre seniorov, stupeň V-VI a III, ak je občan nevidiaci, môže byť klientom domova sociálnych služieb.

Mestá sú povinné vydávať VZN, ktorými si upravujú podmienky poskytovania sociálnych služieb. Takmer pravidelne pri novelách zákona o sociálnych službách sa mení aj VZN a tiež často aj úhrady za poskytované sociálne služby. Z roka na rok vidíme pokles príjmov opatrovateľskej služby. Aby sa príjmy udržali v rovnakej výške, zvyšujú sa úhrady za sociálne služby. Ospravedlňuje sa to znížením podielových daní, krízou a pod. Preto veľa obyvateľov mesta z finančných dôvodov opatrovateľskú službu nepožiadajú, aj keď ju potrebujú.

Návrh novely zákona o sociálnych službách, ktorá by mala platiť od januára 2014, opäť prináša mnohé zmeny pri poskytovaní sociálnych služieb. Výrazné zmeny nastanú v poskytovaní finančného príspevku na financovanie sociálnej služby, ktorý je poskytovaný zo štátneho rozpočtu. Tým, že výška bude závislá od stupňa odkázanosti jednotlivých klientov, znížia sa príjmy zariadení. Pre zariadenia sociálnych služieb vzniknú ďalšie povinnosti podávania výročných správ o činnosti a hospodárení.

Opäť vynechali poskytovanie takéhoto príspevku pre opatrovateľskú službu v domácnosti. Už pri realizácii zákona o sociálnych službách v roku 2008 deklarovali spracovatelia zákona, že chcú zabezpečiť zotrvanie občana v prirodzenom prostredí čo najdlhšie. Opatrovateľskú službu môže poskytovať aj neverejný poskytovateľ, ale v našom meste ju nik okrem mesta neposkytuje, pretože nie je zisková. Ak by bola aj opatrovateľská služba dotovaná zo štátneho rozpočtu, tak ako zariadenia, predpokladám, že plán zotrvania občana v domácom prostredí by naplnil očakávania autorov zákona o sociálnych službách.

Pretrvávajúca nespravodlivosť, s ktorou sa v práci stretávam ma zarmucuje, ale prácu so seniormi mám rada. Zadosťučinením pre moju prácu referentky opatrovateľskej služby je, keď idem na návštevu do domácnosti a klient je spokojný a vďačný, lebo často jediným spojitím opatrovaných s okolím je opatrovateľka či opatrovateľ.

Druhú časť mojej práce na mestskom úrade tvorí posudková činnosť, kde spolupracujem s posudzujúcim lekárom a rôznymi inštitúciami. Tu môžem realizovať plnú kompetentnosť sociálneho pracovníka. Pracujem s klientom od podania žiadosti o posúdenie odkázanosti na pomoc inej fyzickej osoby a často až po sprevádzanie do zariadenia sociálnych služieb pri jeho umiestnení.

Doposiaľ ale je pravda čo tvrdí Řezníček, (1994), že „administratívna práca tvorí prevažnú časť pracovnej náplne sociálneho pracovníka“ na mestskom úrade. Chýba čas na kvalitnú terénnu sociálnu prácu, ktorá by mala tvoriť väčšinu pracovného času dobrého

sociálneho pracovníka. Najdôležitejšie pri našej práci je kontakt s klientom a kladné vybavenie jeho požiadaviek.

Záver

Práca sociálneho pracovníka je ťažká, zodpovedná a vyžaduje veľké nároky. Našou snahou by malo byť, aby postavenie sociálneho pracovníka bolo v spoločnosti správne ohodnotené. Snaha o právne ukotvenie profesie sociálneho pracovníka by mala byť jedným z cieľov činnosti nášho Alumni klubu.

Nedávno som čítala na internete odkaz neznámeho blogistu, s ktorým mi nedá nepodeliť sa citujem: „TU NECHÝBAJÚ PRACHY, TU CHÝBA MORÁLKA! Chýba tu ľudskosť, empatia, skutočná hrdosť, charakter, preto je táto krajina taká zlá pre život, že tu chýba prajnosť, dobrosrdečnosť a najmä SPRAVODLIVOSŤ PRE VŠETKÝCH!“

Je na tom výroku kus pravdy, je našou prácou pomáhať pri naprávaní omylov v spoločnosti a vnášať medzi ľudí spokojnosť a spravodlivosť, preto nám želim, aby sa nám tento sen o spravodlivosti pre všetkých splnil čo najskôr.

Zoznam bibliografických odkazov

- [1] MATOUŠEK,O: Slovník sociální práce(Social Work Dictionary), II. vyd. 2008, Praha: Portál, 271 s. ISBN 978-80-7376-368-0
- [2] MESEŽNIKOV,G-NIŽŇANSKÝ,V.:Reforma verejnej správy na Slovensku 1998-2002, Bratislava
Inštitút pre verejné služby, 2002, 253 s. ISBN 80-88935-30-X
- [3] SCHAVEL,M-OLÁH,M.-DEREVJANIKOVÁ, Š.: Sociálna práca vo verejnej správe. Trnava: Trnavská univerzita v Trnave, 2006. ISBN 80-7160-205-1
- [4] ŘEZNÍČEK,I.: .Metódy sociálnej práce. Praha: Slon:1994 75s. ISBN 80-85850-00-1
- [5] <http://ifsw.org/policies/definition-of-social-work/>
- [6] http://sk.wikipedia.org/wiki/Verejn%C3%A1_spr%C3%A1va

[7] Zákon NR SR č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona ž. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov

Kontakt

Mgr. Emília Čavojská

Mestský úrad, nám. Slobody č. 14

971 01 Prievidza

Nábřežie A. Kmeť'a č. 34

971 01 Prievidza

email: cavojskam@gmail.com

Sociálni pracovníci majú svoje práva

Social Workers Have Its Own Rights

Miloslav HETTES

Abstrakt

V súčasnosti neustále narastá podiel sociálnej práce na celkovej zamestnanosti v Európe. Uskutočnené národné aj medzinárodné prieskumy preukázali vysokú mieru zamestnateľnosť absolventov sociálnej práce spojenú s nedostatkom reálne disponibilných pracovných možností. Význam sociálnej práce v súvislosti so starnúcim a globalizujúcim svetom narastá. Postaveniu sociálnej práce by mohlo napomôcť koordinované konanie na národnej aj svetovej úrovni v spoločných profesijných organizáciách. Potrebné je chrániť základné práva sociálnych pracovníkov a zvýšiť vedomie o význame sociálnej práce pre budúcnosť života v dôstojnej spoločnosti

Kľúčové slová

Práva sociálnych pracovníkov. Zamestnateľnosť. Združovanie.

Abstract

At present time is continually grows social work share on the whole employment in Europe. Realized national and international survey showed high employability of social work graduates interconnected with real shortage of available job possibilities. Importance of social work in connection with ageing of globalized the world is growing. The position of social work could be improved by coordinated activity on national and world levels in associated professional organizations. It is necessary to protect rights of social workers and to raise awareness of social work significance for future life in decent society.

Key words

Rights of Social Workers. Employability. Association.

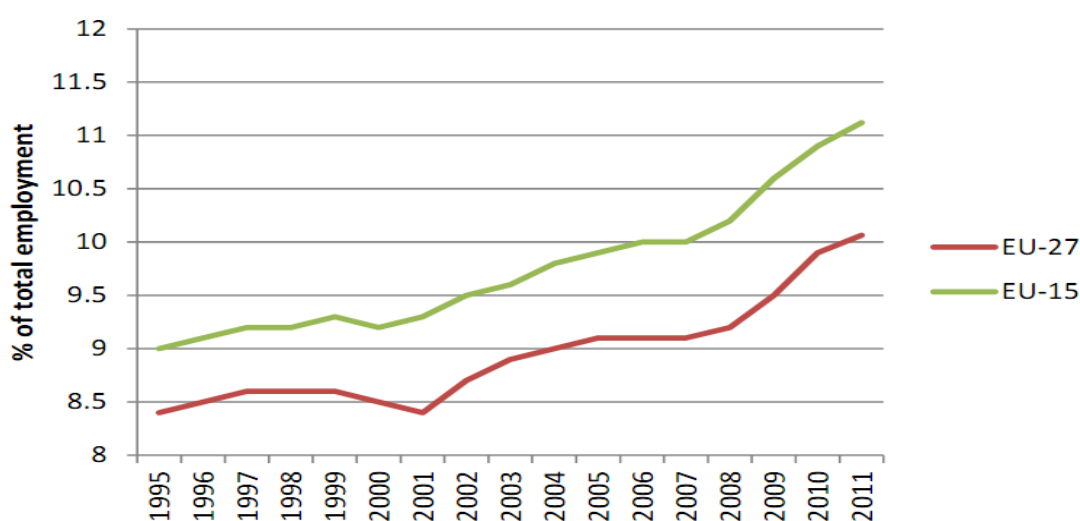
Úvod

Súčasný zmeny v európskej spoločnosti poukazujú na potreby posilnenia postavenia ľudských práv a na význam sociálneho investovania. Sociálni pracovníci v úsilí o novú definíciu sociálnej práce sa usilujú byť v súlade s týmito trendmi. Ľudia mali a budú mať záujem byť platnými a užitočnými členmi celku (spoločnosti), chcú tvoriť, pomáhať a byť milovanými. Slovensku podobne ako okolitému svetu hrozí markantný úbytok obyvateľstva a zásadná kríza z dôvodu nedostatku ľudských zdrojov. Sociálna práca bude musieť reagovať na zmenenú situáciu a riešiť aj prekvapujúci problém skorého nedostatku jej odborníkov v

súvislosti so starnutím a s tým prepojeným úbytkom obyvateľov miestne i globálne. (s. 44, Hetteš, 2013)

Sociálna práca v súčasnosti patrí nielen medzi žiaduce a rýchlo rastúce povolania. Mnohé krajiny riešia nedostatok sociálnych pracovníkov na úkor ostatných štátov, čo ale je to z globálneho pohľadu iba krátkozraká politika. Mnohé povolania zanikajú, resp. klesá ich význam. Avšak napriek finančnej kríze a z nej vyplývajúceho nárastu nezamestnanosti, napodiv počet ľudí v tejto profesii v Európe neklesol. (s. 56, EU Unemployment Rate, 2013)

Obrázok č. 1: Podiel zdravotníctva a sociálnej práce na celkovej zamestnanosti

Zdroj: EU Unemployment Rate (2013), s. 55

1. Sociálni pracovníci v spoločnosti

Po mnoho rokoch usilovnej práce v celej Európe Medzinárodná federácia sociálnych pracovníkov v Európe (IFSW Europe) so zadosťučinením predložila chartu práv sociálnych pracovníkov. Sociálni pracovníci vykonávajú rad významných úloh menom ostatnej spoločnosti, vrátane ochrany detí a ohrozených dospelých ľudí pred zneužívaním. Bojujú za práva jednotlivcov a skupín, ktorí sú na okraji a ktorí sú ohrozovaní nespravodlivosťou. Napriek tomu nie všetci z nich dostávajú primeranú podporu od svojich zamestnávateľov a od spoločnosti vo všeobecnosti, ktorá je nutná na vykonávanie takých pre spoločnosť významných a potrebných úloh.

Je potrebné si znova pripomenúť, že hoci sme rôzni, nemôžeme si myslieť, že rozdielnosť je bez solidarity. Deklarácia práv človeka a občana, ktorú francúzske Národné zhromaždenie prijalo v roku 1789, uznáva a vyhlasuje, za prítomnosti a pod záštitou Najvyššej Bytosti, práva človeka a občana v podobe, že ľudia sa rodia a zostávajú slobodnými a rovnými vo svojich právach, a že spoločenské rozdiely sa môžu zakladať iba na prospešnosti pre celok. Kapitalizmus, súkromný majetok, rozdiely áno, ale nie na škodu celku. V našich srdciach a mestách máme mnohé stigmy a ruiny, ktoré treba riešiť v prospech spoločnosti a dôstojného života všetkých.

Obrázok č. 2: Charta práv sociálnych pracovníkov

Zdroj: IFSW

Sociálni pracovníci majú právo na zdravé a bezpečné pracovisko, kde sa neobjavuje zneužívanie a diskriminácia v každej forme. Na Slovensku v najbežnejšej podobe z dôvodu veku, rodu a rasy. Sociálni pracovníci majú napomáhať posilňovať práva svojich klientov. Majú mať možnosť vyjadrovať sa k svojim problémom a podieľať sa aj na spoločných sociálnych akciách, teda vyjadrovať sa aj k problémom spoločnosti. Sociálni pracovníci musia mať právo rozvíjať svoju profesionalitu a mať zabezpečený kariérny rast na zlepšenie

poskytovaných služieb. K tomu prispeje celoživotné vzdelávanie a možnosť vhodnej supervízie. V práci musia existovať jednoznačné pravidlá a kompetencie.

Na sociálnych pracovníkov môže byť naložené primerané množstvo práce, ktoré predíde nežiaducej prepracovanosti a vyhoreniu. Majú mať podmienky na zodpovednú, účinnú prácu s uplatňovaním zhodnocovania a zlepšovania doterajších postupov. Musí im byť umožnené pomáhať klientom v ich právach. Všetci sociálni pracovníci majú právo na združovanie sa a na primeranú pomoc a ochranu. Nutná je existencia profesionálnej organizácie, reprezentujúcej ich záujmy a záujmy slušných postupov. V pracovných vzťahoch musia byť adekvátne pomery a primerané dôstojné odmeňovanie. Sociálni pracovníci musia mať právo vystupovať a radiť pri sociálnom rozvoji spoločnosti. Morálka (etické zásady) a ľudské práva musia byť chránené. Sociálni pracovníci konajúci v najlepšom záujme svojho klienta musia nájsť oporu a ochranu i za okolností, ktoré nie sú plne v súlade s platným zákonom, či so záujmami nadriadených, blízkych, alebo verejnej správy a miestnej politiky v danom čase a mieste.

2. Uplatnenia absolventov na Slovensku

V rámci poznávania uplatnenia absolventov sociálnej práce bol na Slovensku vykonaný prieskum na troch významných univerzitách. Väčšina absolventov denného magisterského štúdia sa zamestnala do 2 mesiacov od ukončenia štúdia, rovnako najväčší podiel respondentov absolvovalo iba do 5 pohovorov pred získaním prvej práce. Boli však aj absolventi, ktorí museli absolvovať viac ako 21 pohovorov, kým si našli svoje prvé zamestnanie a to niekedy až po jednom roku. Táto skutočnosť nie je neznáma aj v iných profesiách.

Najčastejšie uplatnenie našli sociálni pracovníci v práci s nezamestnanými. Nedávne odporúčanie Európskej rady sa týkalo aj paradoxného neúplného zamestnania na úradoch práce. Existuje výrazný potenciál v súvislosti s nedostatočnou prácou v oblasti aktívnej politiky zamestnanosti. Napr. otázka získania informácie o voľnom pracovnom mieste nie je riešená prioritne pomocou verejnej služby zamestnanosti, ale neformálne a závisí predovšetkým od aktivity nezamestnaného. Slovensko sa trvalo výrazne nízko venuje otázkam ľudí, ktorí nie sú poberatelia dávky v nezamestnanosti a v tom aj mladým ľuďom a absolventom.

Absolventi, ktorí v súčasnej dobe nepracujú v sociálnej oblasti, ako hlavný dôvod uvádzajú nedostatok pracovných ponúk a nedostatočné finančné ohodnotenie. Ľudské potreby

najmä v sociálnej sfére sú takmer bez limitov. Keďže Slovenská republika má v rámci EÚ postavenie krajiny s najnižším sociálnym investovaním (merané cez podiel na HDP), nevytvára potrebné pracovné miesta, i keď reálna spoločenská potreba tu je. Z toho následne vyplýva aj nízke ohodnocovanie a slabý tlak na zlepšenie miezd z dôvodu umelého prebytku voľnej pracovnej sily.

Ďalší prieskum (v rámci PROGRESS projektu), ktorý autor vykonal spolu s kolektívom riešiacim zamestnanosť absolventov sociálnej práce v piatich členských krajinách EÚ v roku 2013, zistil ako jeden z najdôležitejších problémov nedostatočnú znalosť cudzieho jazyka. Neznalosť cudzieho jazyka v malej krajine ako Slovensko je hendikep, ale zdá sa, že absolventi sociálnej práce vidia najlepšie uplatnenie mimo Slovenska. Znalosť cudzieho jazyka, pokiaľ sa chcem uplatniť v tejto profesii, by nemala byť taká dôležitá ako v cestovnom ruchu.

Európsky sociálny model je tradične formovaný činnosťou množstva organizácií, ktoré sú odlišné od súkromných korporácií a verejných inštitúcií. Sú to organizácie, ktoré majú iný cieľ než zisk pre svojich majiteľov a akcionárov. Ich zámerom je poskytovanie tovaru a služieb svojim členom, komunite alebo spoločnosti vo všeobecnosti. Takéto organizácie pôsobia v Európe viac ako dve storočia. Organizácie zamerané na zabezpečovanie potrieb všeobecného významu bývajú spoločne zahrnuté pod termín sociálna ekonomika. Tieto organizácie kladú osobitnú pozornosť na sociálny vplyv ich činnosti a mávajú často participatívnu a demokratickú formu správy. V osemdesiatych rokoch sa začalo rozvíjať sociálne podnikanie ako osobitná forma majúca formálnu podobu súkromného podnikania s obsahom a zameraním sociálnej ekonomiky.

Sociálna ekonomika je prítomná v mnohých európskych krajinách, na Slovensku prakticky neexistuje. V Európe zamestnáva viac ako 14,5 milióna platených zamestnancov, čo je asi 6,5 % zo všetkej pracujúcej populácie. V pôvodných 15 štátoch Európskej únie je to 7,4 % (s. 45, Social Economy, 2013). Medzi zamestnancami tu predstavujú výrazné zastúpenie sociálni pracovníci. Platí to aj pre manažérov. Títo často pracujú s ľudskými sociálnymi potrebami a so zamestnancami, ktorí sú v ziskovom sektore ťažko zamestnateľnými. To znamená, že sociálna ekonomika je Európe dôležitá nielen pre ľudí, ale aj pre ekonomiku. Sociálna ekonomika býva tradične zastúpená organizačnými skupinami, ako sú sociálne družstvá, svojpomocné organizácie, združenia a neziskové organizácie.

3. Organizácie sociálnych pracovníkov

Sociálna práca sa v súlade s meniacim svetom prispôsobuje novým okolnostiam, tak ako si možno uvedomiť na základe diskusií v Medzinárodnej federácii sociálnych pracovníkov. V zásade sociálna práca aj dnes napomáha sociálnemu rozvoju a sociálnej súdržnosti. Úlohou sociálnej práce má byť okrem iného podporovanie ľudí vplývať na ich sociálne prostredie na dosiahnutie trvalo udržateľného blahobytu. Sociálna práca je profesia podopretá teóriami sociálnej práce, sociálnych vied a aj miestnymi poznatkami a hodnotami. Teda nie každá globálna hodnota musí byť plne akceptovaná, keďže je cudzia a nevhodná pre miestnu realitu. Princípy ľudských práv, spoločnej zodpovednosti a sociálna spravodlivosť sú zásadné pre prax sociálnej práce.

Na plnenie svojich úloh, poslání a princípov sa sociálni pracovníci združujú do národných profesijných organizácií. I na Slovensku prebieha nedokončená debata o podobe a poslání takéhoto subjektu. Navrhovaná komora sociálnych pracovníkov, zdá sa podľa autora, bude slúžiť predovšetkým zákonu o sociálnej práci.

Takéto organizácie (združenia, federácie, asociácie) poskytujú miestne (pobočky), celoštátne členstvo a medzinárodné zastupovanie. Medzinárodná federácia sociálnych pracovníkov (IFSW) poskytuje plnoprávne členstvo iba jednému celoštátnemu subjektu. Jednotlivci nemajú plné členstvo. Vytvárajú spoločenstvo, ktoré predstavuje akúsi sociálnu sieť (nielen virtuálnu internetovú) a potencionálnu lobistickú silu. Ich možnosti sú v napomáhaní pri hľadaní novej práce a vo vzájomnom informovaní sa. Takéto organizácie poskytujú aj profesionálne poistenie. Sociálny pracovník sa môže ľahko dostať do ťažkostí, ak sleduje najlepšie záujmy svojho klienta, ktoré nemusia byť totožné so záujmami blízkych ľudí ich klienta a jeho okolia. Prípadne môžu byť z iných príčin obvinení z nevhodného postupu. Poskytujú sústavné vzdelávanie a kontinuálny prúd informácií. Vydávajú nezávislé hodnotenia, publikujú nezaujaté publikácie, príručky, návody a časopisy, ktoré nemusia vždy vyjadrovať názor vlády a podnikateľov. Takéto asociácie poskytujú odporúčania, osvedčenia, certifikáty, oprávnenia a dokumenty potrebné pre spôsobilosť v praxi. Presadzujú práva sociálnych pracovníkov, ale aj ich klientov (lobovanie, zastupovanie). Môžu si ustanoviť vlastné fondy pomoci pre právne konania a inú rôznu pomoc (napr. starobné pripoistenie): Vieme, že štátny systém sociálneho zabezpečenia ponúka v súčasnosti neprimeranú istotu príjmu v starobe, ktorá nezabráni chudobe väčšiny a nemá v podstate ani prvky zásluhovosti. Tieto združenia môžu podporovať nezávislé výskumy, podporovať vzdelávacie aktivity, poskytovať granty a aj ich získavať. Nezanedbateľná je ich aktivita v podnikaní. Existujú

vernostné programy s rôznymi podnikateľskými subjektmi z dôvodu členstva, zľavy, prenájmy, dovolenky, sťahovanie, štipendiá, výhodné finančné služby, ba i kreditné služby. To všetko sú zväčša aktivity poskytované organizáciami združujúcimi sociálnych pracovníkov v praxi, ktoré v slovenskom návrhu nie sú a ani tam vlastne nemajú miesto.

4. Sociálni pracovníci majú svoje dni

Vo svete je zvykom pripomínať si rozmanité významné udalosti, okolnosti, profesie a iné spolu dohodnuté významné veci, na ktoré chceme upozorniť, resp. nás tešia. Ponúkame výber takýchto medzinárodných, svetových a európskych dní. Je ich viac, možno som niektoré neoprávnene vynechal. Skúste sa inšpirovať a vložte si ich do kalendára.

9. február - Svetový deň manželstva sa oslavuje druhú nedeľu vo februári. Myšlienka oslavovať tento deň sa zrodila v roku 1981. Pripomíname si krásu, vernosť, obet' a radosť v manželskom živote. Manžel a manželka sú spojení srdcom a ich láska je sila, vďaka ktorej sú úspešní, životodarní a inšpiráciou pre ostatných.

20. február – Svetový deň sociálnej spravodlivosti vyhlásený novembri roku 2007 na zasadnutí Valného zhromaždenia OSN a pripomíname si ho od roku 2009. Tento deň je venovaný sociálnej spravodlivosti, boju proti chudobe, podpore plnej zamestnanosti, dôstojnej práci, rovnosti a spravodlivým podmienkam zamestnancov a v neposlednom rade dodržiavaniu ľudských práv a slobôd.

18. marec – Svetový deň sociálnej práce a sociálnych pracovníkov vznikol v roku 2007 na podnet Medzinárodnej federácie sociálnych pracovníkov (IFSW). Svetový deň sociálnej práce je každoročne organizovaná udalosť (tretí utorok v marci), ktorá má za cieľ poukázať na prínos sociálnej práce pre spoločnosť. Tento deň má pomôcť k dialógu so všetkými partnermi na čo najlepšie riešenie sociálnych problémov.

20. marec – Medzinárodný deň šťastia bol vyhlásený Organizáciou Spojených národov 12. júla 2012. Jeho vyhlásenie bolo iniciatívou Bhutánu, himalájskeho kráľovstva, ktoré meria prosperitu ukazovateľom hrubého národného šťastia. Rezolúcia OSN vyzýva jednotlivé členské štáty, aby Deň šťastia primeraným spôsobom oslavovali, napr. prostredníctvom vzdelávania alebo verejných aktivít.

29. apríl - Európsky deň solidarity a spolupráce medzi generáciami sa pripomína od roku 2009 a je zastrešený Európskou platformou pre starších ľudí (AGE). Posolstvom je

podporovať medzigeneračnú solidaritu, rozvíjať porozumenie medzi mladými a staršími ľuďmi prostredníctvom vzájomných stretnutí a výmeny skúseností a zručností.

1. máj - Sviatok práce - bol vyhlásený na ustanovujúcom kongrese II. internacionály v Paríži. Po vzniku ČSR bol od roku 1919 1. máj vyhlásený za štátny sviatok, ktorý vyhlásil vtedajší prezident T. G. Masaryk. Mnohí zabúdajú na to, že tento deň je príležitosťou osláviť význam ľudskej práce a nevyčísľiteľný prínos každého pracujúceho jedinca pre spoločnosť.

1. máj je aj **sviatok sv. Jozefa robotníka, patróna všetkých pracujúcich** - je kresťanským sviatkom. Sv. Jozef bol pestúnom Ježiša Krista. Pred zákonom bol jeho otcom a manželom Panny Márie. Ako umelecký remeselník, tesár predstavuje pre kresťanov vzorného robotníka.

15. máj – Svetový deň rodiny - verejnosť na celom svete si rodinu pripomína v deň, ktorý bol zaň vyhlásený Organizáciou Spojených národov (OSN) v roku 1993. Význam dňa rodiny spočíva v pripomenutí dôležitosti rodiny ako základnej stavebnej bunky spoločnosti. Súčasne je možnosťou, aby sa národné inštitúcie zaoberajúce sa touto problematikou zamysleli nad rodinnou politikou v danej krajine.

7. júl – si pravidelne pripomíname narodenie bratislavskej rodáčky a patrónky školy - **sv. Alžbety** (7. 7. 1207). Význam krstného mena Alžbeta je veľmi pekný: „Boh je štedrý“.

30. júl – deň priateľstva. Tradícia oslavy Medzinárodného dňa priateľstva sa začala v roku 1935 v USA. Hlavnou myšlienkou je uvedomenie si úlohy priateľstva v našom živote, ktoré do nášho sveta vnáša pokoj a dobrú náladu. Tento deň by sme mali osláviť so svojimi priateľmi, vyjadriť im svoju vďaku, lásku a obdať ich maličkosťou.

12. august – Medzinárodný deň mladých bol v roku 1999 vyhlásený Organizáciou Spojených národov a oslavuje sa od roku 2000. Mladí ľudia v súčasnosti čelia viacerým celosvetovým výzvam, a to či už ide o vysokú mieru absolventskej nezamestnanosti, zlé podmienky pre rozvoj dobročinnosti, alebo o prehliadanie.

5. september – Medzinárodný deň charity svet po prvýkrát slávil v roku 2013. Stanovilo ho Valné zhromaždenie OSN. Každoročne si ho budeme pripomínať na počesť blahoslavenej Márie Terézie z Kalkaty, nositeľky Nobelovej ceny za mier z roku 1979, ktorá zomrela 5. septembra 1997. Takéto uznanie Matky Terézie je zároveň uznaním rozsiahlej charitatívnej činnosti, ktorú cirkev každodenne vykonáva v prospech najchudobnejších.

21. september - Svetový deň vďačnosti je príležitosťou ukázať svoju vďačnosť a uznanie, oceniť významné veci a činnosti jednotlivcov alebo skupiny.

1. október – Medzinárodný deň starších vyhlásila Organizácia Spojených národov v roku 1990. Dôvodom bola správa o demografickom vývoji, ktorá skonštatovala, že populácia starne. Starnutie populácie so sebou prináša významné hospodárske a sociálne výzvy, tak pre vyspelé, ako aj rozvíjajúce sa krajiny. Poukázať má tiež na rovnosť postavenia a dôstojnosť života starších ľudí.

2. október – Deň vzdelávateľov sociálnej práce si pripomína Európska asociácia sociálnych edukátorov (AIEJI). Spomeňme si na prácu našich vzdelávateľov, ktorí sú aj nie sú členmi slovenskej Asociácie vzdelávateľov sociálnej práce.

17. november – je deň úmrtia sv. Alžbety (17. 11. 1231, Marburg), ktorá je patrónkou žobrákov, vdov a sirôt, chorých, prenasledovaných, núdznych, pekárov, čipkárov; charitatívnych organizácií a, pochopiteľne, nemôžem zabudnúť na našu školu.

5. december – Medzinárodný deň dobrovoľníctva v ekonomickom a sociálnom rozvoji v roku 1985 vyhlásila Organizácia Spojených národov, aby upozornila na úlohu dobrovoľníkov, dobrovoľnícke komunity a organizácie. V roku 1990 prijala Medzinárodná asociácia dobrovoľníckeho úsilia aj Všeobecnú deklaráciu dobrovoľníctva, ktorá uvádza, že je založené na osobnej motivácii a individuálnom rozhodnutí, je formou podpory aktívnej občianskej účasti a záujmu o rozvoj komunity, zvyšuje ľudský potenciál a kvalitu každodenného života, posilňuje ľudskú solidaritu, poskytuje odozvu na dôležité sociálne výzvy a prispieva k vytvoreniu lepšieho a pokojnejšieho sveta.

10. december - Deň ľudských práv. Bol vyhlásený Valným zhromaždením Organizácie Spojených národov v roku 1950 ako pripomienka prijatia Všeobecnej deklarácie ľudských práv z roku 1948. Sociálna práca zvykne byť označovaná ako ľudsko-právna profesia.

20. december – Medzinárodný deň ľudskej solidarity bol vyhlásený Organizáciou Spojených národov v roku 2005. Hlavnou myšlienkou tohto dňa je boj proti chudobe, korupcii a terorizmu, podpora pochopenia hodnoty a významu ľudskej solidarity na globálnej úrovni pri riešení globálnych problémov a splnení globálnych cieľov rozvoja.

Záver

Autor sa pokúsil týmto príspevkom poukázať na niektoré príjemné i menej príjemné problémy zo života sociálnych pracovníkov. Dôležité je si uvedomiť predovšetkým význam a potenciál sociálnej práce v súčasnom globalizovanom starnúcom svete. Je potrebné riešiť

problém zamestnanosti absolventov sociálnej práce. Sociálna práca nemôže byť zatláčaná do úzadia ani na Slovensku. Tento krátkozraký prístup ovplyvní nepripravenosť slovenskej spoločnosti na meniaci sa život. Samotní sociálni pracovníci majú značnú časť zodpovednosti za budúci vývoj na Slovensku a vo svete vo svojich rukách.

Zoznam bibliografických odkazov

EU Unemployment Rate and Social Situation, Quarterly Review December 2012 (2013): European Commission, Brusel, 79 s., ISBN 978-92-79-28115-0

FORROVÁ, L. (2013): Uplatnenie absolventov sociálnej práce končiacich v rokoch 2008-2010, Nitra, UKF, 2013. 62 s.

HETTEŠ, M. (2013): Sociálna súdržnosť a istota v sociálnej práci, Nitra, UKF FSVZ, 198 s., ISBN 978-80-558-0256-5

HETTEŠ, M. (2013): Zamestnanosť a sociálna práca, Bratislava, VŠZSP sv. Alžbety, 130 s., ISBN 978-80-8132-089-7

PEKAROVIČOVÁ, V. (2013): Uplatnenie absolventov sociálnej práce končiacich v roku 2011. Nitra, UKF, 2013. 62 s.

Social Economy and Social Entrepreneurship (2013), European Commission, Brusel, 108 s., ISBN 978-92-79-26866-3

Internetové zdroje

Charter of Rights of Social Workers: International Federation of Social Workers – Europe, <http://dl.dropboxusercontent.com/u/40688767/ifsw%20modified%20copy.jpg>, 11. november 2013

Membership Benefits (2013): National Association of Social Workers, Washington, USA, <http://www.socialworkers.org/joinBenefits/benefits.asp>, 11. november 2013

Social Workers (2013): Bureau of Labor Statistics, U.S. Department of Labor, Occupational Outlook Handbook, 2012-13 Edition, Social Workers, 26. august 2013, <http://www.bls.gov/ooh/community-and-social-service/social-workers.htm>

Sociálny pracovník v zariadení sociálnych služieb – príklady z praxe

Social worker in a facility of social services - examples from practice

Ingrid FERENČÍKOVÁ

Abstrakt

Cieľom prezentácie je upriamiť pozornosť na postavenie sociálneho pracovníka pôsobiaceho v zariadení sociálnych služieb, kategorizáciu rolí sociálneho pracovníka ako kľúčovej osoby, ktorá môže v zariadení sociálnych služieb vo veľkej miere prispieť k napĺňaniu požiadaviek a očakávaní prijímateľov sociálnej služby.

Kľúčové slová

Role sociálneho pracovníka. Sociálny pracovník. Zariadenie sociálnych služieb.

Abstract

The aim of the presentation is to draw attention to the status of a social worker acting in social services, role categorization of a social worker as a key person who can in social services contribute greatly to meeting the needs and expectations of beneficiaries of social services.

Keywords

The role of social worker. Social worker. Facilities of social services.

Úvod

„Dlhý život sám o sebe má spornú hodnotu. Je to skôr kvalita života, ktorá robí život hodný žitia v každom veku, poskytuje zmysel života, možnosť prejať vlastnú osobnosť a sociálne vzťahy aj vtedy, keď sú mentálne a telesné schopnosti narušené (Kociová, Peregrinová).

Zariadenia sociálnych služieb (ZSS) sú v živote človeka, ktorý sa ocitol v nepriaznivej sociálnej situácii, dôležitým fenoménom naplňajúcim dve hlavné funkcie: 1. funkciou je preberanie bremena starostlivosti rodiny a preberanie systému komplexnej starostlivosti o prijímateľa sociálnych služieb (PSS.) 2. funkciou je poskytovanie širokej škály služieb a starostlivosti v oblasti bývania, stravovania, poradenstva, kultúrneho a záujmového života, ako aj osobného vybavenia prijímateľa sociálnych služieb. Zariadenia sociálnych služieb sa v

dnešnej dobe snažia prispôbiť životné podmienky PSS tak, aby sa čo najviac priblížili životným situáciám a doterajšiemu spôsobu života PSS. Rozhodujúcim faktorom zvyšovania kvality v ZSS sú ľudia, ktorí svojou prácou vytvárajú nové hodnoty, zabezpečujú, aby boli čoraz lepšie napĺňané požiadavky a očakávania prijímateľov sociálnych služieb.

Jednou z kľúčových osôb, ktorá môže v zariadení sociálnych služieb vo veľkej miere prispieť k napĺňaniu požiadaviek a očakávaní PSS je **sociálny pracovník**. Veľmi zjednodušene možno konštatovať, že sociálny pracovník je ten, kto vykonáva sociálnu prácu ako povolanie, zamestnanie.

Kategorizácia rolí sociálneho pracovníka

Ak by sme kategorizovali role sociálneho pracovníka, budeme hovoriť o sociálnom pracovníkovi ako o :

- **úradníkovi** s potrebnými administratívnymi zručnosťami: zaznamenáva dôkladne a sústavne svoju prácu, spracováva a prezentuje správy, eviduje žiadosti o poskytovanie sociálnej služby, vypočítava výšku úhrady za poskytnuté sociálne služby, eviduje vkladné knižky PSS, eviduje pohľadávky, písomne komunikuje s dotknutými inštitúciami, vytvára a vedie osobný spis PSS,
- **manažérovi** - presadzujúcom politiku inštitúcie, zohľadňujúcom dôvernosť a osobný prístup jedinca, manažérovi, ktorý je schopný organizovať, monitorovať prácu, robiť časový rozvrh, pracovať s dostupnými technológiami, získavať informácie. Prihliadajúc na nedostatok finančných prostriedkov v mnohých ZSS sa ako mimoriadne závažné javia zručnosti vo využívaní zdrojov: vyhľadávaní a určovaní služieb, zostavovaní stratégie a plánovania. Sociálny pracovník - manažér musí poznať význam a tvorivo využívať zdroje, ktoré poskytujú zariadenia alebo sociálne siete, pri rozvíjaní služieb, vytváraní dlhodobých pozitívnych väzieb so zákazníkmi (PSS, ich rodinnými príslušníkmi, zriaďovateľmi, dodávateľmi), partnerskými organizáciami.
- **poradcovi** - identifikuje, koriguje a rieši sociálne problémy sprostredkúva pomoc pri riešení sociálnych problémov, snaží sa zabrániť vzniku, vyhroteniu a opakovaniu sociálnych problémov, aktívne prispieva k zmenám sociálneho prostredia tak, aby sa rozvíjali sebaúcta PSS, jeho autonómia spoločenské interakcie, posilňuje schopnosť PSS rozhodovať o vlastnom živote.

V práci sociálneho pracovníka v ZSS je dôležité **individuálne plánovanie**, ktoré mu pomáha v tom, čo má robiť. Najskôr sa oboznámi so situáciou prijímateľa sociálnej služby, s ktorým sa dohodnú na zmene a na tom, aká bude lepšia situácia. Na základe týchto faktov naplánujú postup nápravy situácie a sledujú jej priebeh. V závere zhodnotia výsledky porovnaním novej situácie s určenými cieľmi (Johnová, 2011).

Kvalita poskytovaných služieb závisí od kvalifikácie pracovníkov, čím je táto kvalifikácia vyššia, tým je väčšia variabilita poskytovaných služieb, je zabezpečená aktivizácia prijímateľov sociálnych služieb prostredníctvom individuálneho rozvojového plánu, ktorý je prispôbený potrebám momentálneho a celkového zdravotného stavu PSS.

Levická 2010 (In Mátel, 2011) uvádza, že predmetom plánovania sa stáva osobnosť prijímateľa sociálnej služby, jeho vzdelanie, sociálne vzťahy, pracovné zručnosti a návyky, sociálne zručnosti a kompetencie, zdravotný stav, hygiena a pod.

Individuálny rozvojový plán je nástroj zameraný na zlepšovanie a udržiavanie čo najvhodnejšej úrovne kvality života prijímateľov sociálnych služieb, ich aktivizáciu a prekonávanie individuálnych problémov. Sociálny pracovník úzko spolupracuje s ostatnými odborníkmi, ktorí zvažujú, čo a v ktorej oblasti je pre prijímateľov sociálnej služby dôležité obnovovať, rozvíjať, posilňovať, či znovu vybudovať.

Podľa Malíkovej (2011) by mal pracovný tím pozostávať z : koordinátora, moderátora, sociálneho pracovníka, dôverníka klienta, aktivačných pracovníkov, fyzioterapeuta, ergoterapeuta, psychológa.

Spolupráca tímu má prebiehať:

- ~ kontinuálne: odovzdávanie informácií,
- ~ s konzultáciami a výmenou skúseností,
- ~ podporovaním a pomocou pri riešení komplikovaných a náročných situácií (Malíková, 2011).

Sociálny pracovník pri vytváraní individuálneho rozvojového plánu spolupracuje s prijímateľmi sociálnych služieb a ich rodinou (Kamanová, 2010).

Terapeutovi - aktivizácia v zariadeniach sociálnych služieb prináša PSS pocit spokojnosti zo zmysluplného trávenia voľného času, dáva mu pocit užitočnosti a potrebnosti.

Kvalita života PSS v ZSS závisí na ich aktivizácii, je ovplyvnená subjektívnymi a objektívnymi faktormi, ktorými sú zdravotný stav, príjem umožňujúci uspokojovanie základných životných potrieb, dostupnosť sociálnych služieb.

Je dôležité, aby sociálny pracovník využíval bežné denné činnosti na tréning, s PSS plánoval úlohy, ktoré má počas dňa zvládnuť, zhrnul, vyhodnotil ich splnenia a ocenil jeho snahy, zaujímal sa o trávenie dňa PSS, o jeho bežné aktivity ako jedenie, stretávanie sa s inými ľuďmi.

Z terapeutických aktivít sú v ZSS vhodné:

- biblioterapia
- arteterapia
- muzikoterapia
- rezonančná muzikoterapia
- ergoterapia
- canisterapia
- hipoterapia
- felinoterapia
- V špecializovaných zariadeniach a v zariadeniach pre seniorov má dôležité miesto **reminiscenčná terapia, validačná terapia, tréning pamäti cvičebné programy, práca s počítačom** – umožňuje PSS komunikovať s príbuznými, získavať prístup k informáciám,

Vzdelanie a vlastnosti sociálneho pracovníka

Sociálny pracovník pri výkone povolania rieši širokú paletu rôznorodých otázok a problémov. K najzávažnejším patria etické otázky a problémy (otázka vzťahu ku klientovi, otázka moci a kontroly).

Sociálny pracovník potrebuje disponovať celým komplexom požadovaných teoretických poznatkov, praktických zručností. Sociálny pracovník musí mať ukončený minimálne I. stupeň VŠ v odbore sociálna práca alebo II. stupeň VŠ v odbore sociálna práca a má mať záujem o celoživotné permanentné vzdelávanie.

Prvým, základným a tým najdôležitejším vkladom do vlastnej profesie je **osobnosť sociálneho pracovníka** pozostávajúca z týchto vlastností: vyrovnanosť, stálosť, empatia, citová stabilita, životný optimizmus, disciplína, spravodlivosť, obetavosť, flexibilita, tvorivosť, čestnosť, zodpovednosť, iniciatíva a dynamika.

Podľa môjho názoru je dôležité pre sociálneho pracovníka jeho srdce, srdce láskavé, milujúce, plné nehy a pochopenia.

Ak by sme načreli do dejín sociálnej práce, môžeme povedať, že je stará ako ľudstvo samo, postupne sa sociálna práca vyformovala do dnešnej podoby ako špecifickej odbornej činnosti, profesie s vlastnou teóriou a metodikou, technikami, prístupmi.

Predmetom sociálnej práce počas celej jej histórie však stále bol človek. Sociálny pracovník musí na jednej strane prihliadať na zameranosť sociálnej práce – pomáhať, poskytovať pomoc tomu, komu sa nedarí, kto zlyhal, kto nedokáže realizovať svoje úlohy či povinnosti, koho kvalita života je značne znížená. Sociálny pracovník však musí na druhej strane prihliadať na individualitu, potreby, problémy toho, komu pomáha. Zároveň musí mať na zreteli spoločné dobro, ktoré je založené aj na spolupatričnosti a rešpektovaní toho, komu je potrebné poukázať, že je osobnosťou jedinečnou a neopakovateľnou, hodnotnou pre iných (nielen svojich blízkych v rodine, skupine či komunite), ale aj pre spoločnosť, pre budovanie jej hodnôt, na ktorých sa môže spolupodieľať.

Teda tak ako klient sociálneho pracovníka je človek, tak aj sociálny pracovník je len a len človek, so svojimi radosťami i starosťami, úspechmi i neúspechmi. Jedno i druhé potrebuje s niekým prežívať. Jeho duševné a emocionálne vyčerpanie, opakované zažívanie stresových situácií, vysoké pracovné nasadenie, ktoré je spôsobené nedostatkom voľného času, nerovnováha medzi pracovným a súkromným životom môže viesť k telesnému či duševnému vyčerpaniu a zvyšuje riziko vzniku syndrómu vyhorenia. Syndrómom vyhorenia môže byť nepriamo podporovaný aj nedostatočným finančným ohodnotením sociálnych pracovníkov pracujúcich v zariadeniach sociálnych služieb. Medzi slabým finančným ohodnotením a nedostatkom voľného času môže byť priama súvislosť. Málo peňazí môže spôsobiť obmedzené možnosti trávenia voľného času, relaxácie, v horšom prípade, ak sociálny pracovník napríklad nedokáže hmotne zabezpečiť svoju rodinu je nútený hľadať si ďalší pracovný úväzok, či prácu na dohodu.

Na sociálneho pracovníka môžu nepriaznivo vplývať neadekvátne očakávania PSS, ktorí zastávajú názor, že sociálny pracovník mi všetko musí vybaviť, vybaví mi to hneď. Pri rozhádaných PSS obe strany očakávajú, ktorej stránke dá sociálny pracovník za pravdu, každá strana očakáva, že sociálny pracovník urýchlene urobí poriadok s druhou stranou, potrestá či vyhodí zo ZSS toho „druhého – zlého“.

Stáva sa, že aj iní zamestnanci zariadenia očakávajú, že sociálny pracovník sa s problémovým PSS jeden deň pohovára, na druhý deň už očakávajú zmenu v správaní PSS. Samozrejme, proces zmeny je dlhodobý, a tak sa samotní zamestnanci spytujú, čo vlastne sociálny pracovník robí. Jemu je dobre, zhotoví výzdobu v zariadení, sem – tam zmení

oznamy na nástenke, porozpráva sa s PSS, vypije kávu a ide domov. No a ešte je aj dobre platený, za to, že sa „len“ rozpráva s PSS. A keď s PSS sa predsa rozpráva každý zamestnanec, sem tam PSS niečo kúpi, takže vlastne každý zamestnanec robí sociálnu prácu. Na prvý pohľad aké jednoduché byť sociálnym pracovníkom a robiť len sociálnu prácu.

Niektorým zamestnancom je skutočne veľmi ťažké vysvetliť, čo všetko sociálna práca v zariadení sociálnych služieb zahŕňa. A ak aj chce sociálny pracovník vysvetliť svoje postavenie, zmysel sociálnej práce, musí zase venovať svoju energiu a svoj čas nielen pre samotných PSS, čo je jeho hlavná povinnosť, ale aj zamestnancom zariadenia, aby pochopili možnosti, kompetencie a vôbec postavenie sociálneho pracovníka v ZSS.

Moje skúsenosti sú také, že aj napriek opakovanej snahe o vysvetlenie jeho pozície sa stretáva s nevoľou, úškrnmi niektorých zamestnancov, ktorí nedokážu alebo nechcú pochopiť rozdiel medzi tým, keď PSS urobia a donesú nákup zamestnanci, ako keď sociálny pracovník zoberie PSS na nákup a pomôže mu, aby si PSS vedel nakúpiť sám. Samozrejme, dôležitá je spolupráca sociálneho pracovníka s ostatnými zamestnancami zariadenia, predovšetkým so zamestnancami ošetrovateľsko – opatrovateľského úseku, pretože práve oni najlepšie poznajú celkový a momentálny zdravotný stav PSS, posúdia, či mu tento zdravotný stav vôbec umožní ísť na spomínaný nákup. A tak je zase len na pleciach sociálneho pracovníka, čo najúčinnšie využívať svoje vedomosti, zručnosti, aby podnecoval spoluprácu zamestnancov zariadenia k tímovej starostlivosti o PSS, kde každý člen tímu má svoje opodstatnenie, svoju pozíciu a svojou prácou prispieva ku kvalitnej starostlivosti o PSS a budovaniu dobrého mena zariadenia.

Niekedy sa stretávam aj s názorom pracovníkov, ktorí priamo neprichádzajú do kontaktu s PSS, ako sa s PSS dobre porozprávali, aký je problémový PSS k nim milý, iste preto, lebo sa s ním vedia porozprávať. Áno, iste. Rozprávajú sa však s PSS iba sporadicky, nemusia problémového PSS konfrontovať s faktami, konfliktnými situáciami, v ktorých sa PSS ocitol, a tak len skonštatujú, aká je tá sociálna práca ľahká.

Záver

A tak je na zriaďovateľoch či manažéroch zariadení sociálnych služieb:

- získať finančné prostriedky na:
 - o dostatočné finančné ohodnotenie sociálnych pracovníkov, poskytovanie kvalitnej supervízie, kde majú sociálni pracovníci možnosť riešiť svoje problémy,

- zabezpečenie benefitov (napr. zvýhodnený vstup do fitnesscentier, relaxačné pobyty), čím nepriamo zlepšia finančné pomery sociálnych pracovníkov,
- umožniť sociálnym pracovníkom pracovať doma pri vykonávaní administratívnej činnosti,
- zabezpečiť pružný pracovný čas,
- dať priestor sociálnemu pracovníkovi na „obhájenie“ svojej profesie.

Sociálny pracovník tak bude lepšie pripravený na prácu s klientom, bude pre klienta „tu a teraz“, bude pripravený pomôcť klientovi, aby si vedel pomôcť.

Kontakt

PhDr. Ingrid Ferenčíková, PhDr.

VŠZSP sv. Alžbety, n. o. Bratislava, detašované pracovisko Rožňava

Kósu Schopera 22, Rožňava

Kontaktná adresa autora: Letná 650, 049 22 Gemerská Poloma

Kontaktný e-mail: ingrid.ferencikova@gmail.com

Zoznam bibliografických odkazov

JOHNOVÁ, M. 2011. Individuální plánování – utajovaná síla sociální práce. In: Sociální práce/sociálna práca. ISSN 1213

MALÍKOVÁ, E. 2011. Péče o seniory v pobytových sociálních zařízeních. Praha: Grada Publishing, 2011. 328 s. ISBN 978-80-247-3148-3.

MÁTEL, A. – OLÁH, M. – SCHAVEL, M. 2011. Vybrané kapitoly z metod sociálnej práce I. Bratislava: VŠZSP sv. Alžbety, 2011. 214 s. ISBN 978-80-8132-027-9.

Sociálny pracovník a terénna sociálna práca v samospráve

Dušan DEMČÁK

Abstrakt

Príspevok poukazuje na terénnu sociálnu prácu v samospráve - komunite, povinnosti obce, zdôrazňuje princíp komunitného plánovania. Poukazuje na projekty podporujúce poskytovanie sociálnej služby v komunite. Na vybranej vzorke analyzuje zapojenosť samospráv do projektov, kladie otázky na diskusiu či podmienky projektov nediskriminujú obce a zároveň aj občanov žijúcich v komunitách.

Kľúčové slová

Komunita. Komunitné plánovanie. Komunitná práca. Samospráva. Sociálna práca. Sociálne služby. Sociálny pracovník. Terénna sociálna práca.

Abstract

The contribution highlights community social work in local self-government and the obligations of a local community, with particular emphasis on principle of community planning. It suggests projects which support the provision of social services in the community. Using a selected sample size, an analysis was made about a government involvement in projects that present some questions whether the conditions discriminate against village projects, including the citizens living in communities.

Keywords

Community. Community planning. Community work. Local government. Social work. Social services. Social worker. Social work.

Úvod

Samospráva prevzala od štátu sociálne služby a začala plniť svoju novú úlohu: zabezpečovať obyvateľom pomoc v nepriaznivej sociálnej situácii. Realizáciou reformných krokov sa očakáva, že prinesú viac služieb, ich priblíženie k občanovi a vyššiu kvalitu.

Zákon SNR č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení definuje obec v § 1

(1) Obec je samostatný územný samosprávny a správny celok Slovenskej republiky; združuje osoby, ktoré majú na jej území trvalý pobyt.1) Obec je právnickou osobou, ktorá za podmienok ustanovených zákonom samostatne hospodári s vlastným majetkom a s vlastnými príjmami.

(2) Základnou úlohou obce pri výkone samosprávy je starostlivosť o všestranný rozvoj jej územia a o potreby jej obyvateľov. Obci pri výkone samosprávy možno ukladať povinnosti a obmedzenia len zákonom a na základe medzinárodnej zmluvy.

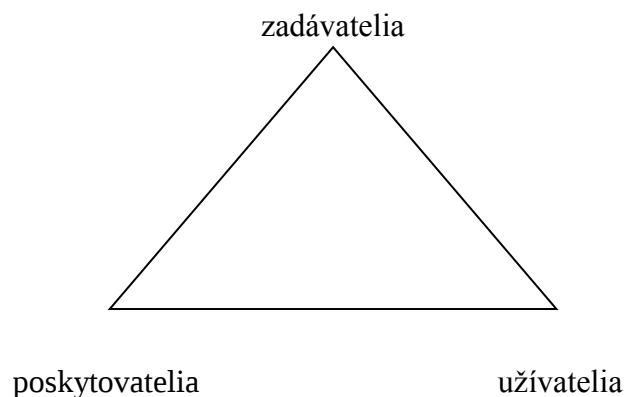
(3) Obec má právo združovať sa s inými obcami v záujme dosiahnutia spoločného prospechu.

Zákon 448/2008 o sociálnych službách v § 4 ods.3 charakterizuje komunitu ako „skupinu osôb, ktorá žije v určitom zoskupení určenom najmä ulicou, mestskou časťou, obcou, mestom a ktorú spájajú spoločné záujmy, hodnoty a ciele“. Ďalej tento zákon upravuje právne vzťahy pri poskytovaní sociálnych služieb, financovanie sociálnych služieb a dohľad nad poskytovaním sociálnych služieb. Obec teda komunita v zmysle platných zákonov je povinná zabezpečovať a poskytovať sociálne služby na svojom území pre obyvateľov žijúcich v komunite. Jednou z najvhodnejších foriem ako zabezpečiť také služby aké obec - komunita potrebuje je spracovanie komunitného plánu sociálnych služieb.

Komunitné plánovanie sociálnych služieb je metóda, pomocou ktorej obce/mestá a samosprávne kraje plánujú poskytovanie sociálnych služieb tak, aby zodpovedali potrebám občanov a zároveň prispeli ku skvalitneniu života jednotlivcov, skupiny, komunity (www.prievidza.sk, www.psisaris.sk).

Dobre spracovaný komunitný plán Woleková, Mezianová (2004, str. 12) charakterizujú ako „výsledok vyjednávania medzi všetkými účastníkmi procesu, ktorý je naplňovaný v rámci širokého partnerstva v komunite a zodpovedá miestnym podmienkam a potrebám. Takto vypracovaný plán stanoví krátkodobé aj dlhodobé ciele a priority rozvoja sociálnych služieb, mapuje všetky verejné, súkromné aj dobrovoľné subjekty z hľadiska aktivít, ktoré smerujú k naplneniu vytýčených cieľov, obsahuje systém sledovania a hodnotenia postupu a priebežného informovania verejnosti.“

Účastníkmi komunitného plánovania sociálnych služieb sú zadávatelia – poskytovatelia – užívatelia, ktorí tvoria tzv. triádu účastníkov komunitného plánovania.

Pod pojmom komunita rozumieme určitú skupinu ľudí, ktorá má určité spoločné záujmy, ciele, stretáva sa v dohodnutých časových intervaloch s cieľom realizovať svoje naplánované úlohy. Komunitou môžeme označiť spoločenské organizácie, národnostné menšiny, skupinu ľudí v určitej vekovej skupine (komunita seniorov), ale aj ľudí, ktorí sa ocitli v nepriaznivej životnej situácii (bezdomovci, nezamestnaní, ľudia odkázaní na pomoc druhých, ľudia zdravotne znevýhodnení a i.).

Podľa Musila (1998 in Slovák, Vereš, 2009) sa v sociálnej práci pod pojmom komunita označuje:

- kategória znevýhodnených – neorganizované zoskupenie ľudí, ktorí potrebujú pomoc;
- komunita záujmov – organizovaná záujmová asociácia, ktorá vyslovuje svoje záujmy a pracuje na nich;
- servisná komunita – prepojenie profesionálov a členov komunity schopných zapojiť sa do realizácie a podpory aktivít;
- obec – sociálny priestor, kde vznikajú vzťahy medzi poskytovateľmi služieb a znevýhodnenými skupinami, ktorých tendencia je určovať svoje požiadavky a napomáhať ich realizácii.

Jednou z najjednoduchších definícií je definícia ktorú formuluje Hartl (1997, In.: Matoušek, 2003), ktorý komunitu označuje ako „miesto, kde človek môže získať emocionálnu podporu, ocenenie a praktickú pomoc v každodennom živote“.

O. Matoušek v Slovníku sociální práce (2008, s. 85) charakterizuje komunitu ako spoločenstvo ľudí žijúcich v jednej inštitúcii alebo v jednej lokalite. „Komunita má svoju atmosféru, svoje spôsoby komunikácie, svoju hranicu, ktorá je viac či menej priepustná voči okoliu. Miestna komunita uspokojuje potrebu blízkosti, intimity, rozšíreného domova.“

Obec vykonávajúca komunitnú sociálnu prácu podporuje skupiny i jednotlivcov, ktorí sú dlhodobo vystavení sociálnemu vylúčeniu. Do jednotlivých cieľových skupín zaradzujeme občanov zdravotne znevýhodnených, postihnutých, sociálne odkázaných, dlhodobo nezamestnaných, občanov v hmotnej núdzi, absolventov škôl, negramotných, starších občanov, osamelých rodičov s viacerými deťmi, osoby po návrate z výkonu trestu bez rodinného a sociálneho zázemia, obyvateľov separovaných a segregovaných rómskych osád, žijúcich na geograficky ohraničenom území. (Slovák, Vereš, 2009).

Strieženec (1999) definuje sociálneho pracovníka ako profesionála, ktorý disponuje osobitými predpokladmi, vlastnosťami a schopnosťami. Prispieva k zlepšeniu situácie a

nabáda jednotlivca, skupinu, komunitu či spoločnosť k správnym postojom. Jeho snahou je riešiť a eliminovať poruchy a demotivačné faktory v interakcii so sociálnym prostredím, viesť klienta k vlastnej zodpovednosti, k rozvoju kritického myslenia z hľadiska budúcich potrieb a k účelnému využitiu vlastných zdrojov. Očakávané efekty práce sociálneho pracovníka sa prejavujú v momente nezávislosti sociálneho klienta.

Jednou z úloh sociálneho pracovníka je pri realizácii praktickej sociálnej práce je pomáhať ľuďom pri riešení sociálnych problémov a porúch a pri vytváraní spoločensky primeraných podmienok života, aby boli schopní na určitej spoločensky uznávanej úrovni existovať a fungovať v interakcii so svojim prostredím. Dosiahnutie tohto cieľa si vyžaduje kombináciu praktickej sociálnej práce a aktivity sociálneho klienta, to znamená, že efekt sociálnej práce sa začína prejavovať v momente, keď sa jednotliviec v negatívnej sociálnej situácii v rámci svojich možností a schopností začne sám aktívne podieľať na procese sociálnej pomoci (Tokárová et al., 2003).

Činnosti, úlohy a povinnosti sociálneho pracovníka sú pomerne jasne stanovené. Medzi činnosti vykonávané sociálnym pracovníkom patria napríklad:

- pomáhať jednotlivcovi si vytvárať rovnováhu medzi možnosťami a požiadavkami sociálneho prostredia a vlastnými potrebami a schopnosťami,
- nabádať k správnym postojom k životu a k spoločensky vhodným spôsobom správania,
- učiť jednotlivcov rozvíjať a zlepšovať ich schopnosť riešiť problémy,
- vychovávať jednotlivcov k pocitu zodpovednosti za vlastnú sociálnu situáciu, prípadne situáciu vlastnej rodiny atď. (Žilová, 2000).

Podľa Matouška (2003) je cieľom pomáhajúcich profesií inštitucionalizované poskytovanie sociálnej podpory. Zo širokého hľadiska k pomáhajúcim profesiám patrí: medicína, psychológia, pedagogika a sociálna práca. Na pracovníkov pomáhajúcich profesií sa kladú špecifické nároky ako: fyzická a psychická zdatnosť, inteligencia, príťažlivosť klientov, dôveryhodnosť, komunikačné schopnosti a empatia. Pri profesionálnej identite sociálneho pracovníka ide o jeho vnútornú zhodu, stotožnenia sa s podmienkami, ktoré spoločnosť kladie na výkon jeho profesie a zároveň táto príznačná činnosť, sociálna práca, ak prijal jej podmienky a vykonal ju podľa spoločnosťou stanovených pravidiel, ho kategorizuje do profesie sociálneho pracovníka.

Povinnosť obce je zabezpečiť, respektíve poskytovať sociálnu službu v zmysle zákona 448/2008 Z. z. a to dokáže iba vytvorením pracovnej pozície pre kvalifikovaného sociálneho pracovníka. Neustálym znižovaním podielových daní od štátu malé obce – komunity nedokážu finančne zabezpečiť pracovné miesto sociálneho pracovníka.

V okrese Prešov je 91 obcí, z toho sú 2 mestá, pričom do 500 obyvateľov je 36 obcí. Po delimitácii sociálnych služieb zo štátu na obce od 1. 1. 2009 štát preniesol kompetencie na obce, ale bez presunu finančných a ľudských zdrojov, delimitoval iba povinnosť zabezpečiť sociálne služby. Obce a mestá nedokážu z vlastných zdrojov zabezpečiť sociálne služby v rozsahu ako im ukladá zákon 448/2008 Z. z. Od roku 2012 sa postupne štát snaží podať pomocnú ruku obciam v poskytovaní sociálnych služieb tak, že v rámci Národného projektu terénnej sociálnej práce (NP TSP) hradí obciam, ktoré sa zapojili do projektu a splnili podmienky, 100% nákladov na terénnych sociálnych pracovníkov (TSP) a asistentov terénnych sociálnych pracovníkov (ASTSP).

Počet obcí z vybraného okresu Prešov zapojených do Národného projektu TSP je 20 obcí vrátane 2 miest. Jedným z hlavných kritérií pri výbere obcí bola a je aj skutočnosť, že v obci žije marginalizovaná rómska komunita. Druhou pomocou je projekt TSP, ale nie národným ale dopytovo orientovaný, do ktorého bolo zapojených 19 obcí a súčasnosti pokračuje 12 obcí. Tak že z celkového počtu 91 obcí v okrese Prešov vďaka finančnému krytiu na TSP sociálne služby poskytovalo a poskytuje k dnešnému dňu 32 obcí vrátane 2 miest.

Jedným zo spôsobov, ako pomôcť malým obciam a komunitám zabezpečiť SS, je spájanie sa do partnerstiev.

Partnerstvo je základnou bunkou fungovania sociálnej spoločnosti, ktorá je zameraná na uspokojovanie potrieb jednotlivca, ale aj skupiny. Je to vzťah sociálnej majority k minorite. Tento vzťah niekoľkých osôb a inštitúcií vytvára predpoklad spoločného využívania zdrojov (zdroje sú: ľudské, finančné, informačné, materiálové, energetické a pod.) a taktiež spoločné znášanie rizík, zodpovednosti, rozhodovania, právomoci, výhod a bremien. Pre každého z partnerov má byť prínosom, ktorý sa prejaví v príslušných službách, produktoch alebo situáciách.

Dobрым príkladom z praxe je Partnerstvo sociálnej inklúzie Šariš, ktoré je taktiež zapojené do dopytovo orientovaného projektu TSP a zabezpečuje v rámci projektu SS pre 6 obcí okresu Prešov, ktoré by samostatne neboli schopné finančne zabezpečiť poskytovanie SS v obdobnom rozsahu. Ostatných 53 obcí okresu Prešov poskytuje SS len v obmedzenom

rozsahu respektíve neposkytujú vôbec, lebo nemajú dostatok vlastných finančných zdrojov. Sociálnym službám sa venujú iba vtedy, ak sú nútení riešiť konkrétny sociálny problém. Záverom by som chcel poukázať na niekoľko skutočností, ktoré obciam nepomáhajú, ale naopak sťažujú poskytovať sociálne služby.

Do Národného projektu TSP sa mohli zapojiť iba obce a komunity, ktoré majú na území Marginalizovanú rómsku komunitu.

Záver

Na záver by som chcel položiť niekoľko otázok do pléna:

1. Čo budú robiť obce a komunity, keď z akýchkoľvek dôvodov nebude možné čerpať finančné zdroje z EU a ESF na 100% úhrady nákladov na TSP a ASTSP, potom už nebude potrebná sociálna práca a sociálne služby v komunitách?
2. Nebolo by vhodnejšie nastavovať systém financovania sociálneho pracovníka ako systém viaczdrojový a neposkytovať všetky služby zadarmo?
3. Môžeme hovoriť o subsidiarite a sociálnom bratstve, keď jeden člen komunity nemá žiadne povinnosti, ale má právo využívať a niekedy aj zneužívať systém a služby a druhý má iba povinnosť platiť odvody a očakáva sa od neho, že bude solidárny a nápomocný celej komunite?

Z pohľadu starostu malej obce vnímam podmienky na zapojenie do národného projektu ako diskriminačne. Domnievam sa, že sociálne služby potrebujú v komunitách aj iné cieľové skupiny a nielen neprispôsobiví občania žijúci vo vylúčených komunitách.

Zoznam bibliografických odkazov

1. MATOUŠEK, O. 2003. Metody a řízení sociální práce. 1. vyd. Praha: Portál, 2003. 384 s. ISBN 80-7178-548-2.
2. SLOVÁK, P., VEREŠ, M. 2009. Metódy sociálnej práce II. Vysokoškolské učebné texty. Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce s. Alžbety, n. o. 2009. 120 s. ISBN 978-80-89271-19-1.

3. TOKÁROVÁ, Anna et al. 2003. Sociálna práca – Kapitoly z dejín, teórie a metodiky sociálnej práce. Akcent Print. 2003. 572 s. ISBN 8096836757
4. WOLEKOVÁ, H., MEZIANOVÁ, M. 2004. Mini príručka pre komunitné plánovanie sociálnych služieb. [online]. SOCIA, 2004. 23 s. [citované: 2013-10-17]. Dostupné na internete: http://www.socia.sk/doc/naseprojekty/Priloha1_k_DP-miniprirucka.doc.
5. Zákon 448/2008 Z.z. o sociálnych službách v znení neskorších predpisov
6. Zákon 369/1990 Zb. obecnom zriadení v znení neskorších predpisov
7. ŽILOVÁ, A. Kapitoly z teórie sociálnej práce I. Žilina: Edis, 2000, 119 s. ISBN 80-7100-783-8.

Kontakt

PhDr. Dušan Demčák

Obec Zlatá Baňa

Zlatá Baňa č. 147

082 52 Zlatá Baňa

dusandemcak@gmail.com

Syndróm vyhorenia ako „ochorenie“ sociálnych pracovníkov

Lucia TOMÁŠKOVÁ

Abstrakt

Článok opisuje syndróm vyhorenia ako fenomén dnešnej doby. Syndróm vyhorenia je píznačný pre dnešnú „rýchlu“ dobu, kde sú na zamestnancov, a celkovo pracujúcich ľudí, kladené stále väčšie nároky v zamestnaní. Syndróm vyhorenia môžeme inými slovami nazvať aj „vyčerpaním tela a duše“. Toto vyčerpanie postihuje množstvo profesií, pričom najohrozenejšími sú profesie zamerané na pomáhanie druhým. V článku sú uvedené fázy tohoto syndrómu ako aj spôsoby jeho predchádzaniu.

Kľúčové slová

Predchádzanie syndrómu vyhorenia. Príznaky syndrómu vyhorenia. Syndróm vyhorenia. Vyčerpanie.

Abstract

This article describes burnout as a phenomenon of our times. Burnout is píznačný for today's "fast" time, where the workers and working people generally, placed ever greater demands at work. Burnout We can use other words to called burnout – “the exhaustion of body and soul”. This reaction affects many professions, the most endangered profession are the profession in which people help others. The article lists the phases of the syndrome as well as ways of prevention.

Keywords

Burnout. Exhaustion. Burnout symptoms. Ways of avoiding burnout.

Úvod

Syndrómom vyhorenia, inak nazývaný aj syndróm vyhasnutia, syndróm vyčerpania, bol prvýkrát opísaný v roku 1975. Syndrómom trpia ľudia vykonávajúci mnohé profesie, ale najohrozenejšími skupinami sú tie profesie, ktoré sa zaoberajú pomáhaním druhým, t. z. lekári, zdravotné sestry, sociálni pracovníci a pod.

Syndróm vyhorenia má viacero fáz a správnou prevenciou sa mu dá predchádzať. Jednoduchou prevenciou je jednoducho schopnosť „vypnúť“. To znamená zvoliť vhodné voľnočasové aktivity, cvičenie a pod. V pomáhajúcich profesiách je účinnou metódou predchádzania syndrómu vyhorenia supervízia.

Syndróm vyhorenia a jeho fázy

Syndróm vyhorenia (iné názvy: syndróm vyhasnutia, syndróm vypálenia, syndróm vyprahlosti; angl. burnout syndrome) je syndróm, ktorý prvýkrát opísal Herbert Freudenberger v roku 1975. Syndróm vyhorenia má rôzne definície, ktoré sa zhodujú v určitých bodoch:

- ide o psychický stav vyčerpanosti,
- vyskytuje sa obzvlášť pri profesiách obsahujúcich prácu s ľuďmi alebo aspoň kontakt s ľuďmi a závislosť od ich hodnotenia,
- tvorí ho rad symptómov predovšetkým v oblasti psychickej, čiastočne aj fyzickej a sociálnej,
- kľúčovou zložkou syndrómu je emočná vyčerpanosť, kognitívne vyčerpanie a „opotrebovanosť“ a často aj celková únava,
- všetky hlavné zložky syndrómu vyhorenia vychádzajú z chronického stresu. [1]

Fázy syndrómu vyhorenia

Nadšenie – príchod do nového pracovného prostredia sprevádza nadšenie, ideály a chuť pracovať.

Stagnácia – nastáva, keď človek zistí, že jeho predstavy sa líšia od reality. Úlohy, ktoré na začiatku plnil rád a považoval za oprávnené, ho zrazu obťažujú.

Frustrácia – väčšinu javov na pracovisku vníma človek negatívne. Potláča vlastné potreby, má poruchy spánku, je slabý, ale stále si to nepripúšťa, má skôr tendencie presviedčať sa, prečo musí urobiť to či ono. Práve v tomto období je náchylný na vznik závislostí, napríklad od jedla či alkoholu. Mení rebríček hodnôt, odsúva rodinu, priateľov.

Dehumanizácia a depersonalizácia – človek už takmer rezignoval. Stráca kontakt sám so sebou, nerozumie svojim pocitom a prežíva vnútornú prázdnotu. Sociálny život už zanedbal a môže vznikať závislosť od jedného človeka z pracoviska. Spoločne sa podporujú v myšlienkach, aké to majú ťažké, navzájom sa utvrdzujú v tom, že sú nedocenení. Môžu sa pridružiť aj úzkostné a fóbické stavy. V profesiách pracujúcich s ľuďmi je sprievodným znakom dehumanizácia. Lekár už nepovie, mám pacientov s chorým žľníkom, ale mám tu dva žľníky. Učiteľa už nečaká tridsať žiakov, ale tridsať darebákov. V tejto fáze môže človek zotrvať aj roky, no podstatné je, že všetko robí „bezvťahovo“.

Vyhorenie – pokiaľ sa situácia nerieši, dochádza k samotnému syndrómu vyhorenia. V tejto fáze je zdolanie problému takmer nemožné a jediným odporúčaným riešením je zmena zamestnávateľa, prípadne zmena odboru činnosti. Existuje dokonca absolútne vyčerpanie ako nezvratná forma, keď zlyhá ľudský organizmus, a následná smrť.

Počiatočná fáza syndrómu vyhorenia označovaná tiež ako nultá, či iniciačná fáza sa ohlasuje varovnými signálmi, ku ktorým patrí striedanie období prílišnej angažovanosti so stále dlhšími obdobiami vyčerpanosti. Ohrozený jedinec pracuje čo najlepšie, napriek tomu má pocit, že požiadavky na neho kladené nie je možné splniť a že jeho snaha nie je dostatočne ohodnotená.

Človek stále menej znesie, stále viac on i okolie trpí jeho výkyvmi nálad, stále menej je schopný skutočného odpočinku, ľahšie podlieha infekciám. Únava sa môže stať chronickou a viesť k úplnej strate síl. Pokiaľ jedinec nerozpozna alebo podcení signály počiatocnej fázy a včas neuplatní potrebné opatrenia, rozvíjajú sa ďalšie fázy syndrómu vyhorenia. Dostávajú sa pocity pracovnej nedostatočnosti spolu s pocitom, že práca začína strácať systém. Nasledujú pocity úzkosti a veľmi naliehavý pocit, že treba stále niečo robiť, avšak výsledkom aktivity jedinca je chaotické správanie bez konštruktívneho efektu. Následne nadmerná aktivita zmizne a vystrieda ju pocit opačný: „nemusím nič“. Dochádza tak k výraznému zníženiu pôvodnej angažovanosti a k strate záujmu nielen o profesiu, ale tiež o ďalšie stránky života, k agresívnym alebo depresívnym reakciám, k úbytku výkonnosti, motivácie a kreativity, k celkovému emocionálnemu a sociálnemu úpadku, k pocitom zúfalstva, beznádeje a nakoniec i k myšlienkam na samovraždu. [2]

[5]Schmidbauer (2008) rozlišuje fázy syndrómu vyhorenia na:

1. počiatočnú fázu – jedným z prvých signálov je nadmerná angažovanosť, jedinec neustále pracuje, nepripúšťa si negatívne pocity, vzdáva sa relaxácie, odpočinku. Vlastné pracovné nasadenie pokladá za príkladné. Je hyperaktívny, pripadá si nenahraditeľný, popiera vlastné potreby, aby dokonale obstál v roli pomocníka.
2. prepuknutie – fasáda nadmernej výkonnosti sa zrúti a jedinec reaguje zmätene, je zneistený vo svojej roli. Nemôže poprieť pocit, že niečo nie je v poriadku, ale zároveň nechce priznať, že ho zrádzajú vlastné sily. Varovnými signálmi sú chronická únava a nechť púšťať sa do práce. Jedinec nedokáže spracovávať neúspechy a záťaž. Dochádza k agresii zameranej proti sebe (pocity viny, stiesnená nálada, fantázia) alebo proti spolupracovníkom či osobám, ktorým poskytuje pomoc.

3. fázu slabnutia výkonnosti – jedinec sa nedokáže koncentrovať, dopúšťa sa stále viac chýb z nepozornosti, nedokáže spracovávať kritiku. K psychickým symptómom sa pridávajú aj telesné ako nespavosť, chronické bolesti. Kríza sa prehĺbuje tým, že stratené sebavedomie zasahuje i súkromný život.

Symptómy syndrómu vyhorenia

Zvlášť v poslednej fáze sú to:

- únava a pokles výkonu,
- depresia a úzkosti,
- poruchy pamäte a sústredenia sa,
- poruchy spánku,
- telesné ťažkosti (tráviaci trakt, dýchací systém, sexualita, kardiovaskulárny systém),
- nespokojnosť, dysfória, neschopnosť uvoľniť sa,
- tendencie k návyku na psychoaktívne látky (alkohol, tabak),
- zníženie sebadôvery a poruchy v medziludských vzťahoch.

Ohrozené skupiny

Ako uvádza Šusteková [4] potenciálnym adeptom na syndróm vyhorenia sú všetci pracujúci. Ale najviac sú ohrození:

- ľudia v tzv. pomáhajúcich profesiách: učitelia, lekári a zdravotné sestry, psychológovia, policajti, poradcovia, sociálni pracovníci, záchranári a aj ľudia mnohých iných profesií. Všeobecne najmä v profesiách zameraných na prácu s ľuďmi (manažéri, ľudia pracujúci so „stránkami“, herci a pod.). Pomáhajúce profesie sú najčastejšie ohrozené vyhorením preto, že vyžadujú empatiu, emocionálne nasadenie, citové zaujatie, zaangažovanie. Ale tento syndróm sa môže týkať akéhokoľvek povolania.
- ľudia s určitými osobnostnými charakteristikami, napríklad ktorí majú:
 - ☐ slabší alebo chýbajúci zmysel pre správnu mieru a majú tendenciu preháňať, ísť z extrému do extrému, preceňovať sa, neprimeraný odhad času, ktorý zaberie tá-ktorá činnosť,
 - ☐ tendenciu k vysokým ideálom, subjektívnemu a iracionálnemu vnímaniu sveta a hodnôt, k veľkému idealizmu,

□ veľmi silnú vôľu a zotrvačnosť, sklon k sebadeštrukcii, sklon k nerešpektovaniu svojich potrieb.

Samozrejme, že kombinácia uvedených charakteristík u jednej osoby pravdepodobnosť výskytu syndrómu vyhorenia ešte zvyšuje.

Syndróm vyhorenia sa dnes stáva nechceným sprievodcom ľudí v povolaniach náročných na komunikáciu a empatiu. „Najrizikovejšie sú profesie, ktoré priamo pracujú s ľuďmi: lekári, učelia, psychológovia,“ hovorí klinická psychologička Petra Scheberová. [4]

Psychológ Herbert Freudenberger ľudí, ktorí riešia problémy iných, nazýva „angažovaní pomáhači“. Spravidla začínajú pracovať s veľkým oduševnením a po čase zisťujú, že im klienti „lezú na nervy“ a jediné, čo chcú, je mať pokoj. A to je závažný varovný signál. [4]

P. Scheberová upozorňuje, že vyhorieť môže ktokoľvek – predavačka, manažér i žena v domácnosti. To však nie je všetko, vyhorieť možno aj smerom k niečomu a k niekomu, teda k činnosti či osobe. „Vyhorieť sa dá aj vo vzťahu dvoch ľudí, ak je dlhodobý neuspokojivý. Časť syndrómu spočíva práve v záťaži, ktorú človek prežíva, a v následnom vyčerpaní,“ prízvukuje P. Scheberová. Pripomína, že pokiaľ sa o tomto jave nehovorilo častejšie, prípady niektorých klientov pokladali odborníci za depresie, a tak ich následne aj liečili. [4]

Hoci má takzvaný burnout syndróm mnoho symptómov, z odborného hľadiska ide o stav celkového vyčerpania – telesného, citového i psychického.

Je o to nebezpečnejší, že si ho ľudia neradi priznávajú a varovné signály ako nespavosť, bolesti hlavy, nevoľnosť či zažívacie problémy ignorujú. Postihnutý jedinec je cynický, prehnane kritický k sebe i okoliu. Vnútorne má pocit, že zlyhal, stráca odvahu i kreatívne schopnosti a, samozrejme, chuť do práce. Často postihuje najmä ľudí s prehnanými cieľmi a nadmerným pracovným zaťažením. Nevyhnú sa mu ani osoby, ktoré neradi a ťažko delegujú právomoci či prácu na iných kolegov.

V tejto súvislosti sa v posledných rokoch objavuje syndróm vyhorenia u manažérov. Zorganizujú všetko navôkol, okrem vlastného času a zdravia. Nasadia vysoké tempo, do práce vkladajú priveľa veľa energie a úsilia na úkor seba i najbližšieho okolia. Ohrození sú aj zamestnanci, ktorí sú vo svojej práci nútení milo komunikovať a zastierať svoje skutočné pocity, najmä recepčné, letušky či pracovníčky call centier. Dokazuje to prieskum univerzity vo Frankfurte nad Mohanom, v ktorom zatvorili dobrovoľníkov do fiktívneho telefonického

centra, kde museli pokojne odpovedať zákazníkom nešetriacim nadávkami. Ešte dlho po telefonátoch u nich zaznamenali zvýšený pulz.

Prevencia syndrómu vyhorenia

„Syndróm vyhorenia má niekoľko fáz a jeho prekonanie závisí od štádia, do ktorého pokročil. Samozrejme, že liečba v počiatočných fázach je ľahšia, ale aj tak je to pomerne zdĺhavý proces,“ vysvetľuje psychologička. Oveľa jednoduchšie je syndrómu predchádzať. Okrem psychológov sa poradenstvom zaoberá celá plejáda poradcov. Odborníci na kariéru odporúčajú dobrý časový manažment a efektívnosť práce. Experti na voľnočasové aktivity preferujú aktívny oddych, jogu či wellness.

V podstate však platí, každý by mal dokázať občas „vypnúť“ a regenerovať spôsobom, ktorý mu je najbližší. „Je dôležité vedieť, čo je reálne v danom čase urobiť a na čo už čas nezostane. Ideálne je tieto činnosti oddelegovať,“ zdôrazňuje P. Scheberová. Ak sa chcete syndrómu vyhorenia vyhnúť, vhodnými pomocníkmi sú humor, dobré medzil'udské vzťahy a pozitívne myslenie. [4]

Najlepšia je, samozrejme, prevencia, dodržiavanie zásad psychohygieny, najmä:

- režim práce a odpočinku,
- nepracovať dlhodobo viac ako 8 hodín denne,
- nedopustiť, aby nám únava „prerástla“ cez hlavu,
- nemyslieť si, že náš organizmus funguje ako perpetuum mobile alebo, že sme v práci nenahraditeľní,
- nedopustiť, aby naša oduševnenosť prácou bola na úkor kvality nášho života, našich potrieb. [5]

Supervízia ako spôsob predchádzania syndrómu vyhorenia

Jednou z možností, ako predchádzať syndrómu vyhorenia v pomáhajúcich profesiách je supervízia.

[6] Peter Hawkins a Robin Shonet uvádzajú, že supervízia (2004, s. 34): „po prvé je ústrednou formou podpory, v ktorej sa môžeme nielen sústrediť na vlastné problémy v práci, ale tiež sa podeliť so svojím supervízorom o časť zodpovednosti za prácu s klientami. Po druhé, supervízia je súčasť nášho neustáleho profesijného učenia a vývoja, vrátane toho, že

nás postupne naučí, ako sa sami môžeme stať supervízormi.“ Ďalej autori uvádzajú, že dobrý supervízor nám môže tiež pomôcť lepšie využívať vlastné zdroje, lepšie si poradiť s objemom práce a spochybniť naše nevhodné vzorce zvládania ťažkostí.“

[7] Anglická organizácia PSS (Personal Social Services) z Liverpoolu definuje supervíziu ako: „nepretržitý, štruktúrovaný proces, ktorý dáva ľuďom priestor na diskusiu o ich práci, zahŕňa diskusiu o súčasných i možných problémoch a dáva pracovníkom možnosť vyjadriť pocity, ktoré s prácou súvisia. Je to priestor, v ktorom sa supervízor, supervizant a celá organizácia môžu učiť. Súčasťou tohoto obojsmerného procesu je flexibilita, stanovenie cieľov, monitorovanie, sdieľanie a hodnotenie.“ (Bajer, P. 4/2007)

Záver

Syndróm vyhorenia je fenoménom dnešnej doby a stále viac sa dostáva do pozornosti. Takzvané „vyhorenie tela a duše“ môže postihnúť takmer každého, najmä sa s ním však môžeme stretnúť v pomáhajúcich profesiách, ako sú sociálni pracovníci, lekári, učitelia. Syndróm vyhorenia sa však netýka len týchto profesií, ale všetkých, ktoré úzko spolupracujú s ľuďmi.

V súčasnom ekonomickom prostredí sa v súvislosti s očakávaným či reálnym prepúšťaným zamestnancov zvyšujú nároky na odolnosť pracovníkov a podnikateľov voči záťaži. Vysoká hladina pracovného stresu vedúcich pracovníkov je neustále zvyšovaná nevyhnutnosťou a povinnosťou zvýšeným prepúšťaním pracovníkov. Práve chronický stres vedie k syndrómu vyhorenia hlavne u tých profesií, ktorých práca priamo súvisí s prácou s ľuďmi. V pracovnom prostredí sa syndróm vyhorenia rozvíja na určitom organizačnom a pracovnom pozadí, avšak veľký podiel na jeho vzniku majú tiež osobnostné charakteristiky človeka.

Prevencia vyhorenia je hlavným spôsobom ako sa mu vyhnúť. K najdôležitejším ochranným faktorom patrí hlavne schopnosť relaxovať, vhodný časový management a v neposlednom rade supervízia. Supervízia je vhodná najmä v pomáhajúcich profesiách, kde za pomoci ďalšej osoby je supervizantovi poskytovaný objektívny pohľad na jeho prácu s cieľom pomôcť mu vyrovnávať sa s každodennými pracovnými úlohami.

Použitá literatúra

- [1] SYNDRÓM VYHORENIA [online]. [cit. 2013-10-20]. Dostupné na internete: <http://sk.wikipedia.org/wiki/Syndr%C3%B3m_vyhorenia>.
- [2] Kallwas, A. 2007: Syndrom vyhoření. Praha, Portál, 2007. 139 s. ISBN 8073672995
- [3] SYNDRÓM VYHORENIA A PREPRACOVANOSŤ [online]. Bratislava: [cit. 2013-10-20]. Dostupné na internete: <http://www.bachovaterapia-astrologia.sk/?p=1646>.
- [4] VYHORENIE JE ŠTRAJK TELA A DUŠE [online]. Bratislava: [cit. 2013-10-20] Dostupné na internete: <http://profit.etrend.sk/archiv-profitu/rok-/cislo-Apr%C3%ADl/vyhorenie-je-strajk-tela-i-duse.html>.
- [5] SCHMIDBAUER, W. Syndrom pomocníka. Praha: Portál, 2008. 240 s. ISBN 978-80-7367-369-7
- [6] HAWKINS, P., SHONET, R. Supervize v pomáhajících profesích. Praha : Portál, 2004. 202 s. ISBN 80-7178-715-9.
- [7] Bajer, P. Praxe a supervize v sociální práci in Sociální práce. Asociace vzdělavatelů v sociální práci, 4/2007, ZSF Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. ISSN 1213-6204.

Kontakt na autorku

Ing. Lucia Tomášková

luciatomaskova211@gmail.com

Význam individuálně didaktických a kompenzačních pomůcek pro zrakově hendikepované

The importance of individual teaching and assistive devices for the visually handicapped

Jiří TŮMA, Alena TŮMOVÁ

Abstrakt

Didaktické a kompenzační pomůcky mají svou historii a mají zásadní význam pro zrakově hendikepované. Jde o zařízení, které zprostředkovávají nevidomému všeobecné informace z vnějšího prostředí a zvyšují kvalitu jeho života, kde má v pomoci o hendikepované jedince sociální pracovník své důležité místo.

Klíčová slova

Handicap. Kompenzační pomůcka. Sociální pracovník. Zrak

Abstract

Teaching and assistive devices have their own history and are essential for the visually handicapped. It is a device that mediate the blind general information from the external environment and enhance the quality of life, which is to help the disabled individual's social worker is an important place.

Keywords

Handicap. Mobility aids. Social worker. Sight.

Úvod

Didaktické a kompenzační pomůcky pro zrakově hendikepované je vhodné rozdělit na dvě skupiny a mají svůj vývoj: na pomůcky a další prostředky určené pro nevidomé a na prostředky určené pro slabozraké. (Pávková, 1999). Je však třeba dodat, že prostředky určené pro nevidomé ve větší míře slouží pro potřeby osob se zhoršeným zrakem a podobné pomůcky pro slabozraké využívají i tupozrací lidé, kde pomoc sociálního pracovníka je mnohdy nepostradatelná.

Klasické a moderní pomůcky

Jako první začali vznikat prostředky pro nevidomé, protože v minulosti, ale i v současnosti vzbuzují pozornost slepci. U nevidomých proto v první řadě jde o pomůcky, které umožňují kompenzaci slepoty. Rozděluje je na klasické a moderní. Z klasických pomůcek je nejvýznamnější bílá hůl a tato pomůcka, určená na orientaci nevidomých, se postupně modernizuje. Může být pevná a nebo skládací, krátká, dlouhá, sklolaminátová, kovová, signalizující překážky, vibracemi rukojeti, ale i hůl zvuková signalizující příjezd MHD je vhodná pomůcka umožňující lepší orientaci. (Payne, 2002). Sociální pracovník zde působí ve formě průvodcovské a předčitatelské služby pro nevidomého.

Ke klasickým zařazujeme školské pomůcky, které se ve školách pro nevidomé používají už dlouho. Jsou to různé pomůcky pro výuku čtení, psaní, počítání, kreslení. Dále pak Klasické ruční optické lupy (viz Obr. 1), šestibodová tabulka, dvouřádková tabulka, dřevěná písanka, slepecké psací stroje, Tavorovo počítadlo, rýsovací přístroj, plastické mapy, modely, přírodniny, bodové knihy, reliéfy z plastické hmoty.

Obr. 1 Klasické ruční optické lupy

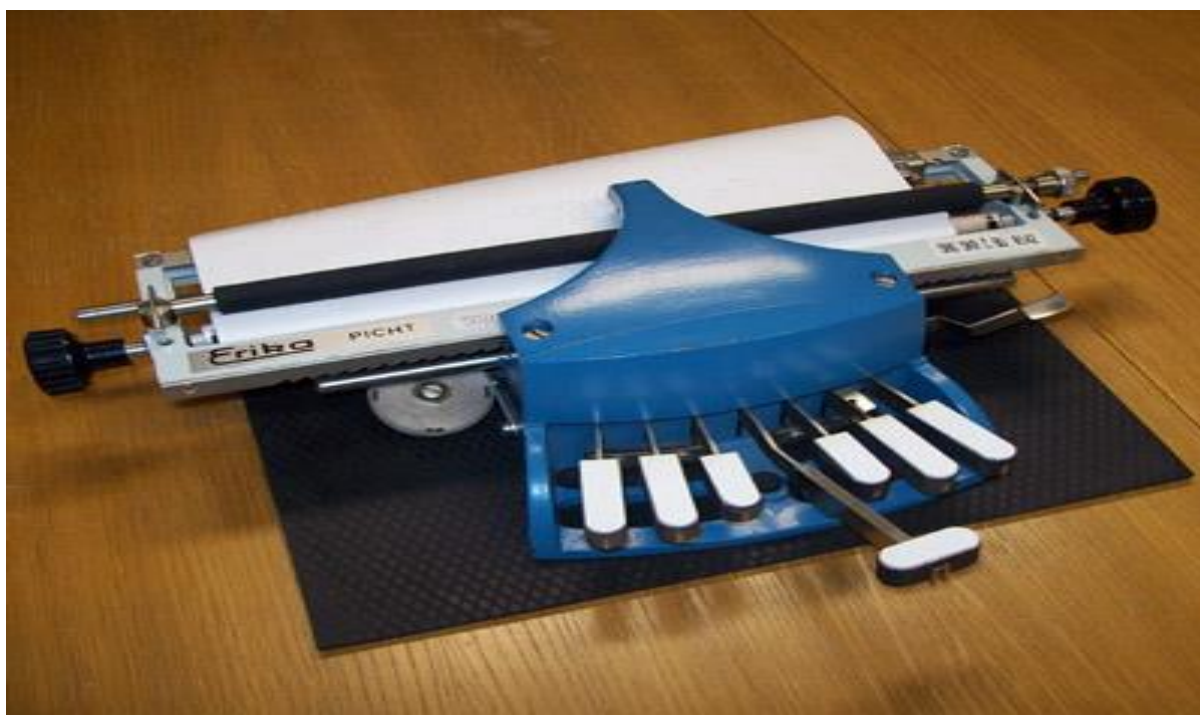

Zdroj: Tyflokabinet, České Budějovice (<http://www.tyflokabinet-cb.cz/y_gal_klasika.htm>).

Do této doby nejvíc využívanou pomůckou je Pichtův psací stroj, který je sestaven ze 7 kláves (viz Obr. 2). Šest kláves vytlačuje do tvrdého papíru reliéf body, sedmá klávesa slouží jako mezera mezi slovy. Na stroji se píše jednou rukou. (Kouba, 1995). Může být konstruovaný i na psaní levou rukou. Druhou rukou nevidící kontroluje napsaný text. Na

tomto stroji možno psát až 4-krát rychleji než na tzv. pražské tabulce. Ta se skládá ze dvou kovových desek, mezi které se vkládá tvrdý papír. Horní deska má okénka ve tvaru šesti bodů, spodní má vyhloubeniny na vytlačení bodů. (Grůn, Dufner, 1994). Má nevýhodu, že znaky se dají psát jen opačně (vzniká negativní reliéf). Až po vybrání papíru je možné písmo číst prsty (hmatatelný reliéf). Tabulka se používá v nižších ročnících ZŠ, kde žáci začínají pracovat též s Pichtovým psacím strojem, který znaky vytlačuje odspodu (pozitivní reliéf). Moderní pomůcky pro zrakově hendikepované se rychle zdokonalují. (Čáp, 2001). Jde o zařízení, které zprostředkovávají všeobecné informace, prostorovou orientaci, pohyb po prostoru, umožňují kvalitnější využití volného času, ale hlavně zvyšují efektivitu vyučování. Patří sem i diagnostická pomoc, pomůcky na vedení domácnosti. Jsou mechanické, elektromechanické a elektronické.

Obr. 2 Pichtův psací stroj pro „tisk“ bodového písma

Zdroj: Tyflokabinet, České Budějovice (<http://www.tyflokabinet-cb.cz/y_gal_klasika.htm>).

Přístroje pro učení

Pro učení mají největší význam různé čítací přístroje založené na tom, že snímají obraz přímým převodem a poskytují jeho akustický a nebo hmatový výstup, kde je sociální pracovník zaměstnán jako instruktor přes počítačové programy. To znamená, že běžné písmo může nevidoucím pomoci takovéto zařízení číst prsty (v bodovém písmu) a nebo napsané si vyslechnout za pomoci počítače, který je velmi dobrý pomocník. (Fontana, 2007). Na

podobným princípu jsou zkonstruované mluvící kalkulačky a měřicí přístroje s dvěma výstupy. Mezi elektronické pomůcky patří i diktafony, zvukové majáky, radiostanice, ultrazvukové orientační přístroje, indikátory světla, přístroje na měření krevního tlaku a srdečního tepu a mnohé jiné. (Nakonečný, 1999).

Závěr

Sociální pracovník je nepostradatelnou součástí v pomoci nevidomým klientům a organizátorem volnočasových aktivit. Individuální didaktické a kompenzační pomůcky mají svou historii a mají zásadní význam pro zrakově hendikepované. Tato zařízení tak zprostředkovávají nevidomému všeobecné informace z vnějšího prostředí a zvyšují kvalitu jeho života.

Sesznam bibliografických odkazů

- ČÁP, J. 2001. Psychologie pro učitele. Praha: Portál, 2001. 655 s. ISBN 80-7178-463-X.
- FONTANA, D. 1997. Psychologie ve školní praxi. Praha: Portál, 1997. 383 s. ISBN 80-7178-063-4.
- GRŮN, A., DUFNER, M. 1994. Zdraví jako duchovní úkol. Svitavy: Trynitas, 1994. 60 s. ISBN 80-901457-1-X.
- Klasická technika: klasické optické ruční lupy [online]. České Budějovice: Tyflokabinet [cit. 2013-11-14]. Dostupné na internetu: <http://www.tyflokabinet-cb.cz/y_gal_klasika.htm>.
- Klasická technika: Pichtův psací stroj pro "tisk" bodového písma [online]. České Budějovice: Tyflokabinet [cit. 2013-11-14]. Dostupné na internetu: <http://www.tyflokabinet-cb.cz/y_gal_klasika.htm>.
- KOUBA, V. 1995. Motorika dítěte. České Budějovice: Ped.F JU, 1995. 100 s. ISBN 80-7040-137-0.
- NAKONEČNÝ, M. 1999. Sociální psychologie. Praha: Academia, 1999. 287 s. ISBN 80-200-0690-7.
- PÁVKOVÁ, J. a kol. 1999. Pedagogika volného času: teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času. Praha: Portál, 1999. 229 s. ISBN 80-7178-295-5.
- PAYNE, J. a kol. 2002. Zdraví: hodnota a cíl moderní medicíny. Praha: Triton, 2002. 124 s. ISBN 80-7254-293-1.

TOMÁNEK, P. 2013. Sociálna práca s rodinou a sociálne poradenstvo. In *Disputationes scientificae Universitatis catholicae in Ruzomberok*, 2013, č. 4. s. 47-65. ISSN 1335-9185.

TOMÁNEK, P. 2014. Herausforderungen und Perspektiven im zeitgenössischen Familienerziehung. In *Social Health Horizont*. Příbram : Vysoká škola zdravotnictví a sociální práce sv. Alžběty, Ústav sv. Jana Nepomuka Neumanna Příbram, Tyflokabinet České Budějovice, o.p.s. [online]. Internetový časopis. ISSN 2336-3479. Dostupné na: URL: [http://www.szhorizont.eu/home/aktualni-](http://www.szhorizont.eu/home/aktualni-vydani/tomanekpherausforderungenundperspektivenimzeitgenoessischenfamilienerziehung)

[vydani/tomanekpherausforderungenundperspektivenimzeitgenoessischenfamilienerziehung](http://www.szhorizont.eu/home/aktualni-vydani/tomanekpherausforderungenundperspektivenimzeitgenoessischenfamilienerziehung)

TOMÁNEK, P. 2014. Voľný čas ako prevencia sociálno-patologických javov v rodine. In *Disputationes scientificae Universitatis catholicae in Ruzomberok*, 2014, č. 1. s. 43-58. ISSN 1335-9185.

TOMÁNEK, P. 2014. Osobnosť seniora a kvalita jeho života v rodine a spoločnosti. In *Edukacja ku przyszłości – wyzwania i zaniechania*. Siedlce. 5.-6.6.2014. Poľsko. s. 337-355. ISBN 978-83-62160-22-8.

Kontakt

PhDr. Jiří Tůma, PhD.

VŠZSP sv. Alžbety v Bratislavě

Ústav sv. Jana Nepomuka Neumanna Příbram

Jiráskovy sady 240, 261 01 Příbram

Krumlovská 18, 370 07 České Budějovice

jirkatuma@centrum.cz

Mgr. Bc. Alena Tůmová

Univerzita Karlova v Praze

Odbor pro vědu a výzkum

Ovocný trh 3/5, Praha 1, 114 00 Praha

Krumlovská 18, 370 07 České Budějovice

alenatumova@centrum.cz

Význam prepojenia sociálnej a zdravotníckej starostlivosti

Jarmila SONTAGOVÁ, Zuzana NOVOTNÁ, Ivana ARGAYOVÁ

Abstrakt

Cieľom príspevku, ktorý predkladajú autorky, je poskytnúť informácie a poukázať na význam prepojenia sociálnej a zdravotníckej starostlivosti, nevyhnutnosti a pôsobenia sociálneho pracovníka v oblasti zdravotníctva a špecifik práce sociálneho pracovníka v zdravotníckom zariadení. Zdravotníctvo a sociálna oblasť sú často veľmi blízko a stretávajú sa pri lôžku pacienta. Starý a dlhodobo chorý pacient nie je len zdravotne, ale aj sociálne odkázaný na pomoc spoločnosti a sociálneho pracovníka v zdravotníckom zariadení.

Kľúčové slová

Sociálna práca. Sociálny pracovník. Sociálna starostlivosť. Zdravotnícka starostlivosť. Zdravotnícke zariadenie.

Abstract

Aim of the paper by the authors is to provide information and highlight the importance of linking social and health care, and the necessity of socio worker health and Specifics of social worker in the hospital. Health and social work are often very close and meet the patient's bed. Old and long-term ill patient is not only physically, but also socially dependent on the assistance of a social worker in the hospital.

Keywords

Social work. Social worker. Social care. Health care. Medical equipment.

Úvod

Sociálna práca v zdravotníctve je špecifická odborná činnosť smerujúca k zlepšeniu sociálneho stavu jednotlivca, sociálnej situácie celej rodiny, skupiny či sociálneho prostredia. Činnosť, ktorá sa opiera o základné poznatky, schopnosti a zručnosti v komunikácii, jednaní s ľuďmi má, samozrejme, svoje osobitosti i v oblasti zdravotníctva (Levická, 2002). Je neoddeliteľnou súčasťou liečebno-preventívnej starostlivosti a dopĺňa ošetrovateľskú a medicínsku starostlivosť, tak aby sa dosiahol všestranný, pokiaľ možno trvalý liečebný úspech. Poskytuje sa bez ohľadu na vek, pohlavie, sexuálne preferencie, sociálnu príslušnosť, zdravotné postihnutie, rasu, kultúru, vierovyznanie, prípadne iné socio - demografické odlišnosti jednotlivca, skupiny alebo komunity (Strieženec, 1996). Základným cieľom sociálnej práce v zdravotníctve je riešiť sociálny problém pri chorobe, narušení zdravia,

zdravotnom postihnutí a v starobe a riešiť tiež sociálne dôsledky choroby a postihnutia na sociálnu situáciu jednotlivca alebo rodiny, na narušené vzťahy a situácie v spoločenskom prostredí, ktoré vznikli v živote človeka následkom zdravotne a sociálne neželaných zmien (Matoušek, 2007).

Sociálnu prácu v zdravotníckych zariadeniach vykonávajú okrem odborných sociálnych pracovníkov aj lekári, sestry a psychológovia. Týka sa nielen sociálnej pomoci a podpory, poradenstva, ale aj etických prístupov a postojov.

Charakteristika Fakultnej nemocnice Jana Adama Reimana Prešov

Fakultná nemocnica s poliklinikou Jana Adama Reimana v Prešove zabezpečuje zdravotnícku a sociálnu starostlivosť pre obyvateľov prešovského regiónu. Plní úlohy krajskej nemocnice a vykonáva aj sociálne služby v zdravotníctve tým, že uspokojuje základné životné potreby, ak osoba nie je schopná sama si ich zabezpečiť a je odkázaná na riešenie nepriaznivej situácie, z dôvodu ťažkého zdravotného postihnutia, nepriaznivého zdravotného stavu a z dôvodu, že sa nemá kto o osobu postarať.

Charakteristika referátu sociálnej práce vo Fakultnej nemocnici Jana Adama Reimana Prešov

Vznikom referátu sociálnej práce 1. októbra 2012 sa nemocnica zameriava predovšetkým na rozšírenie a skvalitnenie starostlivosti o pacientov nášho zdravotníckeho zariadenia po sociálnej stránke. Hlavným cieľom vzniku sociálneho referátu bola centralizácia procesov a personálu do jedného celku. V súčasnosti sociálne služby v referáte sociálnej práce poskytuje vedúca sociálneho referátu a 6 sociálnych pracovníkov. V referáte sociálnej práce nachádza oporu každé oddelenie nemocnice, ktoré požiada o riešenie sociálneho problému klienta.

Referát sociálnej práce poskytuje odborné poradenstvo osobám, ktoré pomoc potrebujú a osobám, ktoré boli hlásené ošetrovateľom, respektíve iným kompetentným personálom oddelenia. Referát tiež navrhuje optimálne sociálne opatrenia, zastupuje v prípade potreby chorého na základe jeho poverenia na úradoch, spolupracuje s úradmi pri riešení sociálnej situácie, pomáha riešiť pacientove problémy prameniace z nepriaznivého zdravotného stavu, pomáha aj pri riešení sociálnych problémov, spolupracuje s orgánmi miestnej, štátnej správy a samosprávy, s orgánmi sociálneho zabezpečenia, so zariadeniami

sociálnych služieb, s neštátnymi subjektmi, svojpomocnými združeniami, tretím sektorom, charitou, s inými zdravotníckymi zariadeniami a aktívne spolupracuje s celým tímom zdravotníckych pracovníkov a iných pracovníkov v zdravotníctve.

Pracovníci referátu sociálnej práce riešia sociálne problémy počas hospitalizácie pacientov na každom úseku oddelenia. Medzi hlavné oddelenia, kde sa najviac poskytuje sociálna služba, patria: pediatria, psychiatria, oddelenie dlhodobo chorých, geriatria a iné oddelenia, ktoré o túto službu požiadajú.

Ich hlavnou náplňou je riešenie sociálnych dôsledkov chorobných stavov, ktoré sú sprevádzané psychologickými a sociálnymi problémami, poskytovanie informácií o sociálnej pomoci a podpore (poradenstvo o sociálnych službách), práca s rodinou pacienta (pomoc, podpora), riešenie komplexných problémov v koordinácii s ostatnými odborníkmi, riešenie sociálnych problémov (opustenie dieťaťa, násilie, týranie, ľudí bez domova a iné) s pracovníkmi iných inštitúcií (matrika, verejná bezpečnosť, súdy a iné).

Sociálny pracovník rieši sociálnu problematiku detí, umiestnených na pediatrickom oddelení, ako aj na novorodeneckých oddeleniach. Najčastejšie rieši sociálne ohrozené detí, problémy u detí so zdravotným postihnutím (telesným, mentálnym a iným), problémy predčasne narodených a rizikových detí, problémy chorých detí, chronicky a dlhodobo chorých, problémy adopcie, utajené pôrody a umiestnenia novorodencov z hniezd záchrany, situácie po útekoch matiek zo zdravotníckych zariadení, alebo žien rómskeho pôvodu z pôrodníc, deti opustené a v náhradnej starostlivosti, starostlivosť o deti s CAN syndrómom (syndróm týraného, zanedbávaného a zneužívaného dieťaťa) a problémy juvenilnej toxikománie, alkoholizmu. Sociálni pracovníci tiež poskytujú sociálnu pomoc a intervenciu deťom dlhodobo hospitalizovaným, vypomáhajú pri ich voľnočasových aktivitách, využívajú rôzne metódy terapie (arteterapia, muzikoterapia a pod.).

Na geriatrickom oddelení najviac pomáhajú starým ľuďom, ktorí už často zle znášajú hospitalizáciu, majú problém s adaptáciou na nové prostredie, majú pocit izolácie, odloženia rodinou. Z toho dôvodu spolupracujú s ich rodinou v snahe motivovať v nich záujem o klienta, vytvoriť podmienky pre jeho návrat do domáceho prostredia. Sú v neustálom kontakte s miestnymi úradmi podľa miesta trvalého bydliska občana, s VÚC a neštátnymi zariadeniami pre pomoc starým občanom a podávajú žiadosti o posúdenie odkázanosti na sociálnu službu (zariadenie pre seniorov, zariadenie opatrovateľskej služby, denný stacionár, opatrovateľská služba, prepravná služba).

Sociálni pracovníci na oddeleniach pre dospelých ako sú napr. interné, chirurgické, psychiatrické oddelenie, pomáhajú bezdomovcom, narkomanom, ktorí sú často opakovane hospitalizovaní (vybavujú občiansky preukaz, zdravotné poistenie, kontaktujú sa s rodinou klientov, spolupracujú s občianskymi združeniami, ktorých cieľovou skupinou sú práve títo občania, s miestnymi úradmi podľa miesta trvalého pobytu občana). Vzhľadom na nevhodný životný štýl a nevyhovujúce životné podmienky sa s ľuďmi bez domova stretávame aj v zdravotníckych zariadeniach (Magerčiaková, 2007).

Keďže pracujem na internej JIS, veľmi často sa stretávam s pacientmi bez domova – bezdomovcami. Títo pacienti prichádzajú na naše oddelenie v sprievode RZP vo veľmi zanedbanom hygienickom, ale aj v kritickom zdravotnom stave – v bezvedomí (podchladenie, metabolický rozvrat, intoxikácia destilátmi, septické stavy s gangrénami rúk a nôh, polymorbidita, infekčné choroby – s možným rizikom pre zdravotníckych pracovníkov, z toho dôvodu je nutné používať ochranné pracovné prostriedky). Samozrejme, že v prvom rade je dôležitá hygienická očista pacienta.

Medzi najčastejšie problémy pri prijatí pacienta patrí to, že pacient nemá žiadne doklady (občiansky preukaz, kartačka poistenca) a my nemáme žiadne identifikačné údaje, kontakty na príbuzných (podporné osoby), čím vznikajú ťažkosti pri získavaní anamnézy (napr. zamlčanie ochorení a úrazov v minulosti), ťažkosti s komunikáciou (psychické stavy, vulgarizmy). Ak sú pacienti pri vedomí, odmietajú hospitalizáciu v nemocnici alebo sa nedokážu podriaďiť režimu na oddelení a liečebnému režimu. Pri prijatí sú problémy s umiestnením pacienta do izby, pretože spolupacienti pre jeho nepríjemný vzhľad, bezdomovca odmietajú. Samozrejmosťou v rámci ošetrovateľskej starostlivosti o bezdomovca je spolupráca so sociálnym pracovníkom s cieľom možného umiestnenia bezdomovca po jeho prepustení.

Prepustenie pacienta bez domova je veľkým problémom, pretože jeho návratom na ulicu riskujeme, že sa opäť vráti do zdravotníckeho zariadenia. Ak mu nájde sociálny pracovník strechu nad hlavou, či už ubytovanie na charite alebo v domove sociálnych služieb, často bezdomovci túto pomoc odmietajú, pretože vo svojej societe sa cítia najlepšie a na život na ulici si už zvykli.

V súčasnosti môžeme teda sociálnu prácu poskytovanú v našej nemocnici rozdeliť na sociálnu prácu v širšom a užšom zmysle. V širšom poňatí obsahuje všetky sociálno – technické opatrenia (služby, dávky, organizáciu sociálnej pomoci, posudky a spoluprácu s odborníkmi), aj riadiacu činnosť, rozhodovanie, plánovanie a sociálny výskum. V užšom

poňatí je to kontakt sociálneho pracovníka s klientom, skupinou, komunitou, aby sa stanovila sociálna diagnóza a sociálna terapia.

Záver

Záverom chceme povedať, že sociálna práca v našom zdravotníckom zariadení je súčasťou komplexnej liečebno-preventívnej starostlivosti o človeka. Jej cieľom je zlepšiť životnú situáciu ľudí, ktorí sami bez pomoci spoločnosti nie sú schopní ju riešiť. Keď nastane chvíľa, že sa o svojho blízkeho rodina nemôže alebo nedokáže postarať z rôznych dôvodov, prichádzajú do úvahy sociálne služby. Ponuka poskytovaných sociálnych služieb pre našich pacientov je naozaj pestrá. V našom zdravotníckom zariadení sa popri voľbe formy sociálnej služby na zabezpečenie nevyhnutných podmienok, na uspokojovanie základných životných potrieb zohľadňuje spôsob života osoby, ktorej má byť táto služba poskytnutá, aj prostredie, v ktorom sa človek zdržiaval.

Práca zdravotníckych a sociálnych pracovníkov a ich vzájomné prepojenie, v skupinách, interdisciplinárnych tímoch, s cieľom rozvíjať uspokojovanie potrieb pacientov, má v našom nemocničnom zariadení mimoriadne veľký význam.

Zoznam bibliografických odkazov

- 1.LEVICKÁ, J. 2002. Metódy sociálnej práce. 1. vyd. Trnava: ProSocio, 2002. 121 s. ISBN 80-89074-38-3.
- 2.MAGERČIAKOVÁ, M. 2007. Bezdomovectvo z pohľadu ošetrovateľstva. In: Sestra. ISSN 1335-9444, 2007, roč. VI, č. 5-6, s. 21-22.
- 3.MATOUŠEK, O. 2007. Sociálni služby. Legislatíva, ekonomika, plánovaní, hodnotení. Praha: Portál, 2007. s. 11.
- 4.STRIEŽENEC, Š. 1996. Slovník sociálneho pracovníka. Trnava, AD 1996.

Kontakt

Jarmila Sontagová, PhDr.

FNsP J. A. Reimana v Prešove

Hollého 14, 080 01 Prešov

Dačov 89, 082 71 Lipany

E-mail: jarmilasontagova@centrum.sk

Zuzana Novotná, PhDr., PhD.

Prešovská univerzita v Prešove

Fakulta zdravotníckych odborov

Partizánska 1, 08001 Prešov

ul. Krátka 7, 080 01 Prešov

E-mail: zuzana.novotna@unipo.sk

Ivana Argayová, PhDr.

Prešovská univerzita v Prešove

Fakulta zdravotníckych odborov

Partizánska 1, 08001 Prešov

E-mail: ivana.argayova@unipo.sk

Význam supervízie v práci sociálneho pracovníka

The importance of supervision in work of social worker

Janka KUFFOVÁ

Abstrakt

Supervízia ako jedna možnosť zvyšovania profesionálnych kompetencií a zručností sociálneho pracovníka v súčasnej dobe získava na význame. Jej realizácia sa tak stáva významnou cestou k zvyšovaniu kvality práce sociálneho pracovníka, a tak i kvality života jemu zverného klienta.

Kľúčové slova

Klient. Sociálny pracovník. Supervízia.

Abstract

Supervision as one possibility to enhance the professional competence and skills of social workers currently gaining in importance. Its implementation has thus become an important way to improve the quality of work of a social worker, and thus the quality of life entrusted to the client.

Key words

Supervision. Quality work social worker. Client.

Úvod

Sociálna práca ako moderná a stále sa rozvíjajúca spoločenskovedná disciplína, hľadá a využíva všetky efektívne prostriedky, aby bola vykonávaná čo najkvalitnejšie. Dosiahnutím tejto najväčšej kvality má prospech nielen ona sama, ale hlavne jej klient, pretože sociálna práca je aj praktická činnosť, ktorej uplatnenie sa rozšírilo do každej oblasti spoločenského života. Vedie to k tomu, že sa kladie čoraz väčší dôraz na jej profesionálnu kompetenciu (Schavel, Tomka, 2010). Keďže sociálny pracovník je sústavne konfrontovaný s náročnou životnou situáciou klienta, ktorú má doviesť až k jej samostatnému vyriešeniu klientom tým, že mu pomôže otvoriť rôzne možnosti perspektív jej riešenia. Preto je jeho profesionálny a osobný rast pevne spojený do jedného neoddeliteľného celku.

Jednou z ciest, ako dosiahnuť profesionálnu kompetenciu, ktorá smeruje k vytvoreniu podmienok na zvládnutie problému či náročnej životnej situácie klienta, je aj aplikácia supervízie počas jeho praktickej činnosti.

Sociálna práca ako predmet supervízie

Sociálna práca je dôležitou súčasťou života jednotlivca, pretože zasahuje tam, kde je potrebné „riešenie problémov v ľudských vzťahoch ako aj zmocnenie a oslobodenie ľudí na zlepšenie ich prosperity“ (Mátel, Oláh, Schavel, 2011, s.17). Vykonávatelia sociálnej práce v praxi, sociálni pracovníci tak, podľa Oláha, Schavela, Tomku (2008), riešia problémy z pohľadu individuálnej životnej či sociálnej situácie klientov a v daných spoločenských súvislostiach, preto sa od nich vyžaduje, aby pri výkone svojej práce vedeli chápať vzniknuté situácie a problémy v ich súvislostiach, identifikovať úlohy pre nich vyplývajúce, pri riešení rozlišovať jedinečnosť týchto situácií a všetky ich súvislosti, vedieť sa orientovať v príslušnej legislatíve, vyvodiť následky v rámci vývoja pracovných cieľov, primeraných prostriedkov a použitia príslušných pracovných techník, počítať s perspektívami do budúcnosti potrebnými na riešenie úloh a problémov, budovať vzťahy počas práce s klientmi, zotrvávať v nich a včas ich ukončiť, oboznámiť sa s cieľmi, funkciami, štruktúrami a spôsobom práce organizácií a inštitúcií, ktoré ponúkajú sociálne služby, reálne odhadnúť vlastné možnosti a podľa toho i vykonávať svoju časť práce, vyvíjať kooperatívne pracovné procesy s klientmi, zástupcami iných profesných skupín a s dobrovoľníkmi.

„Pre sociálneho pracovníka to znamená každodenne sa celkovo oddať svojej profesii za účelom riešiť komplexné úlohy a dosiahnuť ciele na základe požadovaných kompetencií. Musí sa „veľmi priblížiť“ ku klientom, ich rodinám a prostrediu, k svojim kolegom a nadriadeným, konfrontovať sa s nimi veľmi osobne a emocionálne. Často musí s nimi alebo o nich urobiť tvrdé rozhodnutie, ktoré hlboko zasiahne do života iných ľudí“ (Oláh, Schavel, Tomka, 2008, s. 5). Podľa Schavela (2006) tak profesionálnu kompetenciu v podmienkach sociálnej práce a jej nositeľa sociálneho pracovníka môžeme vnímať ako odbornosť, kde radí súhrn vedomostí a zručností, vykonávanie efektívnych činností v prospech klienta, spoločenský status ako vnímanie profesie spoločnosťou, profesiový status ako rovnocenné postavenie v tíme odborníkov, subjektívnu spokojnosť vyjadrujúcu hrdosť na svoju profesiu, vnútornú spokojnosť. Význam jeho profesionálnej kompetencie spočíva vo výkone jeho pracovných činností, kde sa výsledky jeho práce prejavujú v momente nezávislosti klienta (Oláh, Schavel, 2006).

Osobnosť sociálneho pracovníka je teda nosným pracovným nástrojom sociálnej práce, od jeho kvalifikácie, výberu metód a pracovných postupov, prístupu ku klientom sa odvíja úspech jeho práce, ďalšie smerovanie klienta, a tým aj smerovanie vývoja sociálnej práce. Preto sociálna práca nie je nikdy „hotová“ disciplína a konfrontácia „s aktom hľadania rovnováhy ako podstatnou časťou profesionálnej práce je supervízia“ (Scherpner, 1998 In Oláh, Schavel, Tomka, 2008, s. 8). Ktorá môže byť tak využívaná v riešení akéhokoľvek problému, situácie či otázky, tak vo vzdelávaní, ako aj praktickej činnosti sociálnej práce.

Supervízia v práci sociálneho pracovníka

Na teoretickej rovine má supervízia mnoho definícií. Havrdová, Hajný (2008, s. 12) uvádzajú, že je „pre niekoho tajomný pojem, pod ktorým si nevie nič predstaviť, pre iného frustrujúca skúsenosť z odhalenia vlastnej profesionálnej neistoty, pre ďalšieho zaujímavý tvorivý zážitok a skutočná podpora v ťažkostiach pri výkone povolania“. Hees (1980 In Hawkins, Shohet, 2004, s. 59) vychádzajú z toho, že v nej ide o „čistú medziľudskú interakciu, ktorej všeobecným cieľom je, aby jedna osoba, supervízor, sa stretla s druhou osobou, supervidovaným v snahe zlepšiť schopnosť supervidovaného účinne pomáhať ľuďom“. Podporovať jeho profesionálny rozvoj, rozširovať schopnosti, pomáhať riešiť komplikované a zložité prípady, vyrovnávať sa s pracovným stresom (Matoušek, 2003). Čo vedie k zvyšovaniu „profesionálnej kompetencie sociálnych pracovníkov, chráni klienta pred nekompetentnými intervenciami poradcu, vedie k rozširovaniu možností a alternatív pri riešení problémov klienta a ku korigovaniu neefektívnych postupov“ (Scherpner, 1999, In Oláh, Schavel, Tomka, 2008, s. 9). Preto jej východiskom je vždy „zdieľaná živá skúsenosť“ (Havrdová, Hajný, 2008, s. 41). A je „určená v konečnom dôsledku klientovi“ (Oláh, 2005).

Supervízia ako metóda zvyšovania kvality profesijnej činnosti a kompetencie sociálnych pracovníkov (Oláh, Schavel a kol., 2009) vyjadruje nielen proces sústavného zvyšovania tejto kompetencie, ale „vyjadruje tiež status sociálneho pracovníka“ (Strieženec, 1999, s. 214). Preto, ako uvádza Vavrečková (2005, s. 25), predmetom „supervízie je konkrétne praktické správanie sa a konanie sociálneho pracovníka“. Jej podstata spočíva vo vytvorení bezpečného priestoru pre supervidovaných, kde je im umožnené prostredníctvom určitých postupov a metód poskytnúť náhľad a vhlád do procesu ich odbornej činnosti, a tým eliminovať ohrozujúce činitele prostredníctvom využitia ich vlastného potenciálu.

Kozoň (2011) zavádza pojem klinická supervízia, ktorú „môžeme považovať za čistú medziľudskú interakciu medzi supervízorom a supervidovaným sociálnym odborníkom, kde sa sleduje všeobecný cieľ dosiahnuť u supervidovaného sociálneho odborníka efektívnejšie

spôsoby nielen riešenia problémových okruhov jeho objektu (klienta, pacienta, probanta, zákazníka, občana), ale aj o ochranu záujmov objektu pred prípadným neuvedomovaným poškodeniam zo strany supervidovaného; a taktiež doceliť rozvoj profesných praxii supervidovaného“.

Smerovanie práce supervízora má viesť k supervidovanému spôsobom, aby vedel nachádzať inovatívne a racionálne stratégie riešenia problému. Z pohľadu jej efektivity je potom dôležitý jej začiatok, keď si supervidovaný získava a upevňuje dôveru k supervízorovi a k zmyslu samotnej supervízie, preto osobnosť a schopnosti supervízora viesť ju správnym smerom a dôjsť k určitým záverom, sa stávajú i prostriedkom vedúcim k zvyšovaniu kompetencie i kvality jeho intervencií.

Okrem toho môže supervízor poučiť, viesť, poskytnúť spätnú väzbu, podporu i kontrolu, reagovať vždy pozitívne, rozumieť procesu supervízie, jej úlohám, tiež pracovať na sebe, naďalej sa vzdelávať, byť kongruentný (Matoušek et al., 2001). Taktiež poskytovať i konfrontáciu, reflexiu, schválenie a posilňovanie (Oláh, 2005).

Odovzdávanie spätnej väzby je dôležitá súčasť supervízie. Povedať niekomu, čo si myslím, ako veci vnímam, pozorujem, aký mám na niečo názor, je veľmi chúlостivá záležitosť, ktorej závery môžu jej adresátovi priniesť aj mnohé negatívne pocity či vyvolať obavy z pokračovania supervízie. Preto, ako uvádzajú Hawkins, Shohet (2004), má byť jasná, osobná, pravidelná, konkrétna a vyvážená. Ten, kto ju prijíma, má k nej zaujať aktívny a flexibilný postoj, aby bola poskytovaná správne a nestala sa prekážkou osobného rastu.

Schavel, Tomka (2010) uvádzajú, že práca supervízora spravidla končí vtedy, keď si supervidovaný uvedomí nejakú súvislosť so svojím osobným životom. Supervízia sa tak stáva učenie sa skúsenosťou ako najúčinnější prostriedok vzdelávania i odbornej kontroly práce s klientom. Má supervidovanému pomôcť dôjsť až do štádia rozvoja sebaopozorovania a sebaanalýzy, teda „zdravého vnútorného supervízora, na ktorého sa môže pri práci obrátiť“ (Hawkins, Shohet, 2004, s. 40). Podporou môže byť aj primeraný supervízny vzťah.

Syndróm vyhorenia alebo citová vyprahnutosť ako reakcia na nadmernú pracovnú záťaž, ktorá vyvoláva telesné i psychické vyčerpanie, strácanie nadšenia, motivácie pre vykonávanú prácu, nie je ojedinelým javom ani u sociálnych pracovníkov. Matoušek (et al., 2005) uvádza, že medzi jeho prejavy zo strany sociálneho pracovníka patrí neangažovaný vzťah a vyhýbanie sa kontaktu s klientmi, skepticky pohľad na ich budúcnosť, používanie štandardných postupov, angažovanie sa viac v mimopracovných činnostiach, preferovanie administratívnych činností, služobný postup, formálnu právomoc, mzdu, rôzne výhody, väčšia

absencia v práci, pohybovanie sa komunikácie s okolím a kolegami na minimálnej hranici, prežívanie pocitov vyčerpania. Syndróm vyhorenia sa u sociálnych pracovníkov teda „prejavuje menšou citlivosťou ku klientom, formálnym prístupom, nezaujmom, snahou čo najskôr ukončiť prípad ...“ (Scherpner, 1999, In Oláh, Schavel, Tomka, 2008, s. 9). Preto psychohygienu je jednou z efektívnych predpokladov, ako sa dopracovať k pozitívnej zmene, a tým zvyšovať kvalitu profesionálnej kompetencie. Jednou z metód, ktorá môže byť v procese tejto zmeny využitá s úspechom, je aj supervízia, ktorá okrem iného „umožní zachytiť nástup syndrómu v iniciálnych štádiách“ (Gabura, Pružinská, 1994, s. 95).

Dôležitosť uplatňovania supervízie v praxi sociálneho pracovníka je nesporná, pretože prináša mnoho pozitívnych vplyvov na zvyšovanie profesionálnej zdatnosti sociálneho pracovníka v praxi, a tým aj kvality práce s klientom.

Záver

Aj prostredníctvom supervízie realizovanej v každej oblasti pôsobenia sociálnej práce sa bude sústavne upevňovať cesta k zvyšovaniu jej spoločensky a profesionálne uznávanej profesie a tiež približovať sa k ideálnemu pracovníkovi, ktorý bude, ako uvádza Kopřiva (2000, s. 14), „prosociálne orientovaná zrelá osobnosť, vedomá si svojho životného smerovania, s priaznivým a realistickým sebepoňatím, osobnosť bez neurotických či psychopatických čŕt, s predpokladom sebareflexie vlastného rozhodovania, jednaní i emócií, otvorená podnetom, ochotná sa sebavzdelávať i prechádzať pravidelnými supervíziami.“

Na druhej strane zavádzanie supervízie do praxe je zložitým procesom. Schavel (2010) uvádza, že supervízia v sociálnej praxi je medzi odbornou verejnosťou novým fenoménom skvalitňovania sociálnej práce, ktorý postupne preniká do myslenia sociálnych pracovníkov. Prispieva k tomu i vplyv priaznivej legislatívy medzi vedúcich zamestnancov organizácií sociálnych subjektov, a to aj napriek tomu, že niektoré z nich ešte odmietajú tieto nové prvky z dôvodu obáv z kontroly či iných nevedomostí. Týka sa to hlavne tých, ktorí nemajú skúsenosť so sociálnou prácou a manažovaním subjektov sociálnej práce a výkonu supervízie. V prospech jej uplatnenia v sociálnej praxi pôsobia aj činitele ako vzdelávanie supervízorov v sociálnej práci, legislatívne prostredie, informovanosť a odborné vedomosti z oblasti supervízie v sociálnej práci zo strany sociálnych pracovníkov, profilovanie teórie supervízie v sociálnej práci, publikačné aktivity v oblasti supervízie v sociálnej práci, motivácia sociálnych pracovníkov predchádzať syndrómu vyhorenia a snaha o skvalitňovanie svojej odbornej činnosti v prospech klienta.

A ako ukazuje prax, sociálni pracovníci by sa radi vzdelávali, ale okrem zabehanej rutiny prekážkou je pre nich aj nedostatok času, finančná nedostupnosť vzdelávacích aktivít a neuznanie po ich absolvovaní u zamestnávateľa.

Zoznam bibliografických odkazov

1. GABURA, Ján - PRUŽINSKÁ, Jana. 1994. Poradenský proces. Slon : Praha, 1994. 147 s. ISBN 80-85850-10-9.
2. HAWKINS, Peter - SHOHET, Robin. 2004. Supervize v pomáhajících profesích. Praha : Portál, 2004. 120 s. ISBN 80-7178-715-9.
3. HAVRDOVÁ Zuzana - HAJNÝ, Martin. 2008. Praktická supervize. Praha : Galén, 2008. 213 s. ISBN 978-80-7262-532-1.
4. KOPŘIVA, Karel. 2000. Lidský vztah jako součást profese. Praha : Portál, 2000. 147 s. ISBN 80-7178-492-X.
5. KOZŇ, Antonín. 2011. Klinická supervízie v integračnom procese socializácie. In KOZŇ, A. - HEJDIŠ, M. a kol. Sociálna a ekonomická integrácia a dezintegrácia v bezpečnosti jedinca a spoločnosti. Trenčín : SpoSoIntE, 2011. ss. 67-70. ISBN 978-80-8533-02-2.
6. MÁTEL, Andrej - OLÁH, Michal - SCHAVEL, Milan. 2011. Vybrané kapitoly z metód sociálnej práce 1. Bratislava : VŠ Z aSPsv. Alžbety, 2011. 214 s. ISBN 978-80-8132-027-9.
7. MATOUŠEK, Oldřich et al. 2001. Základy sociální práce. Praha : Portál, 2001. 312 s. ISBN 80-7178-473-7.
8. MATOUŠEK, Oldřich et al. 2003. Metódy a řízení sociální práce. Praha : Portál, 2003. 384 s. ISBN 80-7178-548-2.
9. MATOUŠEK, Oldřich - KOLÁČKOVÁ, Jaroslava - KODYMOVÁ, Pavla. 2005. Sociální práce v praxi. 205. 351 s. ISBN 80-7367-002-X .
10. OLÁH, Michal. 2005. Supervízie v sociálnej práci. Prešov : Prešovská univerzita Prešov 2005. s. 85 s. ISBN 80-8068-307-7.
11. OLÁH, Michal - SCHAVEL, Milan. 2006. Úvod do štúdia a dejín sociálnej práce. Prešov : VŠ sv. Alžbety, ÚSV a Z, 2006. 176 s. ISBN 80-9694499-1.

12. OLÁH Michal - SCHAVEL, Milan - TOMKA, Milan. 2008. Príručka pre skvalitnenie supervízie v detských domovoch. Bratislava : Asociácia vzdelávateľov v sociálnej práci. 2008. 35 s. ISBN 978-80-969905-0-4.
13. OLÁH, Michal - SCHAVEL, Milan. – ONDRUŠOVÁ, Zlatica. – NAVRÁTIL, Pavel. 2009. Sociálna práca. Bratislava : VŠZSP sv. Alžbety, 2009. 228 s. ISBN 80-969449-6-7.
14. SCHAVEL, Milan. 2006. Kompetencie sociálneho pracovníka v intenciách prijatia supervíznej pomoci. [on-line]. [cit. 2013-11-07]. Dostupné na internete: <http://supervizia.yw.sk/supervizia/http://supervizia.yw.sk/supervizia/dokument01.htm>.
15. SCHAVEL, Milan. 2010. Aktuálne otázky uplatnenia supervízie v sociálnej práci. In Zozulák, J. Kvalita vzdelávania pracovníkov v oblasti sociálnej práce. Prešov : Prešovská univerzita Prešov, 2010. ss. 12-27. ISBN 978-80-555-0245-8.
16. SCHAVEL, Milan - TOMKA, Milan. 2010. Základy supervízie a supervízia v praktickej výučbe v sociálnej práci. Bratislava : VŠ ZaSP sv. Alžbety, 2010. 193 s. ISBN 978-80-89271-87-0.
17. STRIEŽENEC, Štefan. 1999. Úvod do sociálnej práce. Trnava : AD, 1999. 214 s. ISBN 80-967589-6-9.
18. VAVREČKOVÁ, Viera. 2005. Supervízia v odbornej praxi. Ružomberok : Katolícka univerzita Ružomberok, 2005. 46 s. ISBN 80-8084-024-5.

Kontakt

PhDr. Janka Kuffová, PhD.

LIKAVA-CSS

Veterná 13/14, Ružomberok

kuffova@centrum.sk

Záver konferencie

Beáta ÁČOVÁ

Milé dámy, vážení páni, prítomní hostia,

dospeli sme k záveru našej konferencie. A môžem bez okolkov povedať, že k veľmi úspešnému záveru, pretože ako sme počuli z prednesených príspevkov, ale najmä z diskusie vyplynulo pre nás viacero podnetov a návrhov na riešenie problémov, ktoré nás čakajú.

Verím, že z dnešnej odbornej konferencie Klubu absolventov Alumni, VŠZSP sv. Alžbety s názvom: Postavenie sociálneho pracovníka v spoločnosti si odnášate množstvo podnetných informácií a som presvedčená o hlbokom prínose a kvalite prezentovaných príspevkov.

Konferencia posudzovala mnohé implikácie solidarity z rôznych uhlov pohľadov, prezentovaných širokým spektrom vystupujúcich. Som presvedčená, že zábery konferencie sa podarilo naplniť.

Jedným z hlavných cieľov Alumni klubu je aj právne ukotvenie profesie sociálneho pracovníka. Všetci dobre vieme, že práca sociálneho pracovníka je krásna, veľmi zodpovedná a vyžaduje aj veľké nároky. Našou snahou bude, aby postavenie sociálneho pracovníka bolo v spoločnosti správne ohodnotené, pretože dnešná doba kladie na nás veľmi vysoké nároky.

Čelí výzvam, ktoré boli len pred niekoľkými desaťročiami nepredstaviteľné. Týka sa to najmä vzdelávania sociálnych pracovníkov na Slovensku, ktoré zaznamenalo v poslednom období výrazný rozmach. Táto situácia bola spôsobená absenciou odborníkov v odbore sociálna práca po roku 1989, ktorí sa mali podieľať na riešení novovzniknutých sociálnych problémov, jednak vplyvom spoločenských, politických, ale aj ekonomických zmien.

Uplatňovanie sociálnej práce prakticky vo všetkých spoločenských odvetviach, ako aj jej profesionalita si vyžaduje v súčasnosti celého človeka s odborným vysokoškolským vzdelaním. Bez tohto nie je možné pokryť potrebu práve kvalifikovaných sociálnych pracovníkov v konkrétnej praxi.

Vysokoškolské vzdelanie v odbore sociálna práca je potrebné nielen pre osvojenie si základných teoretických poznatkov či už filozofie sociálnej práce, metodológie, legislatívy, atď., ale častokrát práve absolventi sociálnej práce poukazujú na nevyhnutnosť ďalej sa

vzdelávať a špecializovať na činnosti, ktoré považujú pre odborné kompetencie za nevyhnutné.

Treba zdôrazniť, že pre nás táto konferencia neznamená koniec, ale začiatok práce a priprav na zlepšenie prepojenia školy a praxe, na zabezpečenie ešte kvalitnejšieho vzdelania, rozvoj celoživotného vzdelávania a pri plnom vedomí úcty a významu udržania trvalého vzájomného kontaktu výchovy, vedy a praxe.

U nás na Slovensku sa zvykne hovoriť, že úspech príde k pripraveným. Urobíme všetko pre to, aby to platilo aj v prípade zlepšenia vzájomnej informovanosti, ale očakávame, že primárnu rolu v Alumni klube budú mať samotní absolventi. Naďalej sa budeme pravidelne stretávať a plniť aktuálne úlohy Alumni klubu.

Dovoľte mi, aby som na záver konferencie poďakovala v mene mojom a mene výkonnej a správnej rady ALUMNI profesorovi Krčmérymu za jeho podporu a za jeho pomoc pri vzniku Alumni klubu. Akademický senát VŠZSP sv. Alžbety v Bratislave dňa 28. októbra 2013 na svojom zasadnutí zvolil nového rektora. Správna rada VŠZSP sv. Alžbety 31. októbra 2013 potvrdila výsledok voľby novozvoleného rektora prof. MUDr. Mariána Karvaja, PhD., ktorému srdečne blahoželáme. Pevne veríme, že aj novozvolený rektor nám bude v našej činnosti nápomocný. Chcem tiež poďakovať všetkým, ktorí sa podieľali na organizačnom a logistickom zabezpečení konferencie.

Vážení účastníci, prajem Vám šťastnú cestu domov.

PhDr. Beáta Áčová, PhD.

prezidentka Alumni klubu